

1988

Rok pred zmenou

ZBORNÍK A DOKUMENTY

ZOSTAVIL PETER BALUN

ÚSTAV
PAMÄTI
NÁRODA

1988

Rok pred zmenou

Zborník a dokumenty
Zostavil Peter Balun

Ústav pamäti národa
Bratislava 2009

Vydal
Ústav pamäti národa
Námestie slobody 6
817 83 Bratislava 15
www.upn.gov.sk

1. vydanie

Recenzenti
PhDr. Radoslav Ragač, PhD.
Prof. PhDr. Jan Rychlík, DrSc.

Zodpovedná redaktorka Katarína Szabová
Jazyková úprava Zora Vanovičová
Cover design Pavel Kastl
Grafická úprava Gabriela Smolíková
Tlač Vydavateľstvo Michala Vaška

© Ústav pamäti národa 2009
Všetky práva vyhradené

ISBN 978–80–89335–13–8

OBSAH

ÚVOD	7
------------	---

PRÍSPEVKY ZO SEMINÁRA

Peter Balun

Štátnobezpečnostná situácia na Slovensku v roku 1988	10
--	----

Artur Kubaj

Spoločensko-politická situácia v Poľsku v predvečer rozhovorov Okrúhleho stola	41
---	----

Rudolf Vévoda

Glasnosť sotva slyšiteľná	56
---------------------------------	----

Jerguš Sivoš

Reforma Štátnej bezpečnosti v predvečer pádu komunistického režimu	68
--	----

Lubomír Morbacher

Železná opona na Slovensku v roku 1988	91
--	----

PRÍSPEVKY Z DISKUSIE

Ján Čarnogurský

Rok 1988 – úpadok režimu sa prehlbuje	99
---	----

Ján Budaj

Rok 1988	110
----------------	-----

Ján Letz

Ako som videl situáciu rok pred zmenou?	121
---	-----

František Mikloško

1988 – rok pred zmenou	128
------------------------------	-----

DOKUMENTY

Edičná poznámka	134
-----------------------	-----

- 1 1987, 15. december, Bratislava. Rozpracovanie hlavných úloh ročného plánu
v problematikách vnútorného protivníka XII. správy ZNB Bratislava
na rok 1988. 137
- 2 1988, 21. marec, Bratislava. Informácia XII. správy ZNB Bratislava
o štátnobezpečnostnej situácii po línii vnútorného protivníka
za 1. štvrtrok 1988. 167
- 3 1988, 20. jún, Bratislava. Informácia XII. správy ZNB Bratislava
o štátnobezpečnostnej situácii po línii vnútorného protivníka
za 2. štvrtrok 1988. 173
- 4 1988, 20. september, Bratislava. Informácia XII. správy ZNB Bratislava
o štátnobezpečnostnej situácii po línii vnútorného protivníka
za 3. štvrtrok 1988. 187

5	1989, február, Praha. Správa o štátnobezpečnostnej situácii v SSR za rok 1988. ...	198
6	1988, 15. marec, Bratislava. Informácia Správy ŠtB Bratislava o štátnobezpečnostnej situácii po línii vnútorného protivníka za 1. štvrťrok 1988.	209
7	1988, 14. jún, Bratislava. Informácia Správy ŠtB Bratislava o štátnobezpečnostnej situácii po línii vnútorného protivníka za 2. štvrťrok 1988.	217
8	1988, 15. september, Bratislava. Informácia Správy ŠtB Bratislava o štátnobezpečnostnej situácii po línii vnútorného protivníka za 3. štvrťrok 1988.	226
9	1988, 19. december, Bratislava. Informácia Správy ŠtB Bratislava o štátnobezpečnostnej situácii po línii vnútorného protivníka za 4. štvrťrok 1988.	236
10	1988, 16. marec, Banská Bystrica. Informácia Správy ŠtB Banská Bystrica o štátnobezpečnostnej situácii po línii vnútorného protivníka za 1. štvrťrok 1988.	245
11	1988, 16. jún, Banská Bystrica. Informácia Správy ŠtB Banská Bystrica o štátnobezpečnostnej situácii po línii vnútorného protivníka za 2. štvrťrok 1988.	252
12	1988, 16. september, Banská Bystrica. Informácia Správy ŠtB Banská Bystrica o štátnobezpečnostnej situácii po línii vnútorného protivníka za 3. štvrťrok 1988.	260
13	1988, 15. december, Banská Bystrica. Informácia Správy ŠtB Banská Bystrica o štátnobezpečnostnej situácii po línii vnútorného protivníka za 4. štvrťrok 1988.	268
14	1988, 16. marec, Košice. Informácia Správy ŠtB Košice o štátnobezpečnostnej situácii po línii vnútorného protivníka za 1. štvrťrok 1988.	274
15	1988, 16. jún, Košice. Informácia Správy ŠtB Košice o štátnobezpečnostnej situácii po línii vnútorného protivníka za 2. štvrťrok 1988.	288
16	1988, 20. september, Košice. Informácia Správy ŠtB Košice o štátnobezpečnostnej situácii po línii vnútorného protivníka za 3. štvrťrok 1988.	301
17	1988, 16. december, Košice. Informácia Správy ŠtB Košice o štátnobezpečnostnej situácii po línii vnútorného protivníka za 4. štvrťrok 1988.	314
18	1988, 19. júl, Praha. Zmena organizačnej štruktúry Ministerstva vnútra ČSSR, bezpečnostného úseku Ministerstva vnútra a životného prostredia ČSR a SSR.	324
19	1988, 23. október, Bratislava. Výber dokumentov z vyšetrovacieho spisu trestného činu opustenia republiky, ktorý spáchali Ulrich Trautwein a Kerstin Hahn.	352
	Zoznam dokumentov.....	381
	Skratky.....	383

ÚVOD

Rok 1988 je v slovenskej, ale aj českej historiografii tak trochu v tieni udalostí, ktoré sa odohrali v novembri 1989. Výnimkou je Sviečková manifestácia v Bratislave v marci 1988, ku ktorej vyšlo niekoľko spomienkových, ale aj populárno-náučných či vedeckých štúdií a publikácií. Medzi najznámejšie patria *Bratislavský veľký piatok* od Jána Chryzostoma Korca a *Čas svitania (Sviečková manifestácia – 25. marec 1988)* od Jána Šimulčíka. Prirodzene, za 20-ročné obdobie slobody sa pozornosť verejnosti, ale aj historikov sústredila skôr na revolučné dni a týždne, ktoré znamenali pád totalitného komunistického režimu v Československu. Tieto udalosti však mali svoj prirodzený vývoj.

Ústav pamäti národa preto usporiadal dňa 18. novembra 2008 v Bratislave odborný seminár, ktorý bol venovaný práve roku 1988 a udalostiam, ktoré priniesol. Dnes už tento rok vnímame ako „Rok pred zmenou“, cieľom seminára však bolo priblížiť širokej verejnosti to, ako vnímali rok 1988 práve v tom čase držiteľia moci a predstavitelia vtedajšej „opozície“ – ľudia a skupiny, ktorých režim za opozíciu neuznával, ale vzhľadom na to, že v nejakom zmysle s režimom nesúhlasili, stáli voči nemu v opozícii. Rok 1988 je pri pohľade na mapu strednej Európy významný aj v tom, že sa začala ukazovať trhlina v dovtedajšej umelo a zhora nanucovanej jednote socialistických krajín – v niektorých krajinách (Poľsko, Maďarsko) sa už komunistický režim začal pomaly rozpadávať, v iných (Československo, NDR) naopak pritvrdzovať.

Zborník „1988 – Rok pred zmenou“ prináša v prvej časti päť odborných príspevkov historikov zo Slovenska, Čiech a Poľska, ktoré sa venujú situácii v roku 1988 v týchto krajinách. Druhú časť príspevkov tvoria pohľady predstaviteľov slovenskej „opozície“, ktorí v rámci diskusie hovorili o udalostiach roku 1988 a ako ich vtedy vnímali. (František Mikloško sa na diskusii nemohol zúčastniť pre pracovné povinnosti, zaslal však svoj príspevok, ktorý tu uverejňujeme.) Aby sme čo najlepšie priblížili atmosféru udalostí

roku 1988, uverejňujeme v tejto publikácii aj výber dokumentov, ktoré dopĺňajú príspevky niektorých referentov.

Veríme, že táto publikácia pomôže slovenskej laickej i odbornej verejnosti vnímať rok 1988 nielen z dnešného pohľadu ako rok pred zmenou, ale aj ako rok, keď sa o blízkej zmene režimu v Československu dalo iba snívať a dúfať, že raz príde.

Peter Balun

PRÍSPEVKY ZO SEMINÁRA

Peter Balun

Štátnobezpečnostná situácia na Slovensku v roku 1988

(Línia vnútorného nepriateľa)

Už začiatkom 70. rokov 20. storočia sa kontrarozviedka snažila nie len preniknúť do prostredia vnútorného protivníka a získať informácie o jeho činnosti. Jej cieľom bolo prejsť do ofenzívy, tzn. ovplyvňovať, vnútorne destabilizovať a rozkladať spoločenské skupiny, ktoré by mohli vytvárať „politickú opozíciu“ voči KSČ. Medzi základné ciele kontrarozviedky patrilo narušanie akcie-schopnosti vnútorného protivníka, vyvolávanie vzájomnej nedôvery, narušanie spojenia do zahraničia a diskreditácia predstaviteľov „opozície“. V druhej polovici 80. rokov však bola už nielen vnútropolitická, ale najmä zahraničnopolitická situácia odlišná a tomu sa mala prispôsobiť aj práca štátnej bezpečnosti.

„Ideodiverzní pôsobení vnějších i vnitřních nepřátel je v současnosti zaměřeno zejména na zkreslování vývoje v socialistických zemích, čímž je sledován cíl vytvářet falešný obraz o údajné politické, ekonomické a společenské krizi v celém soc. společenství, o neřešitelnosti této situace, s cílem odvést pracující od úkolů výstavby socialismu a postupně dosáhnout vytvoření předpokladů pro rozklad socialistického společenského systému.“¹

¹ Archív Ústavu pamäti národa (ďalej A ÚPN) Bratislava, f. Krajská správa Zboru národnej bezpečnosti Správa ŠtB (ďalej KS ZNB S-ŠtB) Banská Bystrica, Vnútorné oddelenie, PT spisy 1988 (005-0025). „Analýza nepřátelské činnosti vnitřního protivníka, koncepce a koordinace štátnobezpečnostních protipátření. Referát I. NMV ČSSR s. genmjr. Ing. A. Lorence, CSc. na celostátní poradě dne 24. listopadu 1987.“

Takto charakterizoval genmjr. Ing. Alojz Lorenc, CSc., I. námestník federálneho ministra vnútra reakciu opozičných skupín v ČSSR na proces prestavby v socialistickom tábore, predovšetkým v Sovietskom zväze. Vzhľadom na medzinárodnú situáciu, a predovšetkým nové chápanie socializmu v ZSSR, sa mal zmeniť aj pohľad KSC na niektoré javy v československej spoločnosti. Štátna bezpečnosť musela mať na zreteli toto politické pozadie, ktoré jej činnosť nielen ovplyvňovalo, ale v mnohých prípadoch aj predurčovalo. Nové metódy a formy práce mali vychádzať zo záverov, ku ktorým dospel XXVII. zjazd Komunistickej strany Sovietskeho zväzu, ale najmä XVII. zjazd KSC. „Účinné chrániť socialistické spoločenské a štátní zřízení před nepřátelskou činností antisocialistických živlů a reakční církevní hierarchie. Předcházet i čelit především snahám těchto nepřátel negativně působit na mladou generaci. Zmařit pokusy antisocialistických živlů o vytvoření akceschopné masové základny pro nepřátelskou činnost.“²

Akcia KLÍN

Na dosiahnutie tohto cieľa bola v r. 1987 vypracovaná celoštátna akcia KLÍN. Pod týmto krycím názvom navrhla X. správa ZNB pod vedením náčelníka plk. Zdeňka Wiederlechnera komplex opatrení na riešenie nepriateľskej činnosti Charty 77. „Akce KLÍN byla jednou z reakcí Státní bezpečnosti na začínající PŘESTAVBU, tzn. pozvolnou přípravu změny společenského systému v celém východním bloku.“³ Tradičné ciele kontroly a ovplyvňovania opozície sa mali zabezpečiť celoštátne a novými formami, tzn. ústup od policajných metód a nástup operatívnych foriem práce. Okrem X. správy ZNB sa na nej výdatne podieľali aj 2. odbory krajských správ ŠtB a XII. správa ZNB Bratislava. Pravidelná kontrola výsledkov opatrení v akciách KLÍN a AMBICE sa mala

² Citát z dokumentu „Rozpracování závěrů XVII. sjezdu KSČ a hlavní úkoly služební činnosti SNB, PS a vojsk MV do roku 1990“ použil A. Lorenc vo svojom referáte. A ÚPN, f. KS ZNB S-ŠtB Banská Bystrica, Vnútorné oddelenie, PT spisy 1988 (005-0025).

³ ŽÁČEK, P.: Celostátní projekt „KLÍN“. In: *Securitas Imperii*, 1994, č. 1, ÚDV Praha, s. 60.

uskutočňovať na konci každého kvartálu⁴ a náčelník správy ŠtB mal o nich podať podrobné hlásenie.

ŠtB si uvedomovala, že akcia KLÍN bude mať dlhodobý charakter, preto bol aj celý projekt rozdelený na etapy, hoci po ich skončení sa naďalej rátalo s vykonávaním navrhnutých opatrení („úkol trvalý“). Cieľ prvej etapy sa mal dosiahnuť do konca januára 1988. V rámci akcie AMBICE malo dôjsť k odtrhnutiu exkomunistov od radikálnych skupín v Charte 77. „K plnění ofenzivních úkolů připravit a koncentrovat agenturní prostředky tak, aby zaujaly nezbytné pozice v hlavních skupinách vnitřního protivníka.“ Na to plánovala ŠtB využiť aj tzv. Fóra Charty 77, vytvorenie ktorých presadzovala predovšetkým mladšia generácia a mimopražskí chartisti, aby mohli ovplyvňovať rozhodovanie a dianie v Charte 77, ktoré dovtedy držal kolektív hovorcov.⁵ Projekt KLÍN teda neplánoval tlmiť tieto snahy; dôstojníci ŠtB si boli vedomí, že „akceschopnost charty klesá úměrně s nárůstem počtu jedinců, kteří rozhodují o jednotlivých akcích“.⁶ Agentúra mala pomôcť odhaliť rozmnožovacie strediská samizdatov a zadokumentovať spojenie hlavných organizátorov na zahraničie.⁷

Druhá etapa (do 30. decembra 1988) mala vychádzať z výsledkov prvej a ešte viac prehĺbiť rozpory v opozičných skupinách (trockisti, cirkevné krídlo, underground). Jej cieľom bolo odtrhnúť od centra v Prahe činnosť jednotlivých antisocialistických elementov v krajoch. Okrem toho bolo potrebné agentúrnymi prostriedkami odhaľovať podstatu činnosti radikálnych skupín Charty 77 a stavať ich do role pôvodcov spoločenských problémov. ŠtB sa chystala

⁴ A ÚPN, f. KS ZNB S-ŠtB Bratislava, AS (analytická skupina), PT (prísne tajné) spisy 1988, j. č. 0033/AN-88. Termínované úlohy z Ročného plánu činnosti S-ZNB hl. mesta Bratislavy a Zs. kraja po línii ŠtB na rok 1988.

⁵ Vytvorenie Fóra Charty 77 po niekoľkých pokusoch stroskotalo a kolektív hovorcov aj naďalej rozhodoval o jej smerovaní.

⁶ ŽÁČEK, P.: Celostátní projekt „KLÍN“, Príloha č. 2. Konkretizace celostátního projektu „KLÍN“, s. 72.

⁷ ŽÁČEK, P.: Celostátní projekt „KLÍN“, Príloha č. 1. Návrh celostátního projektu „KLÍN“, s. 67. Nejednalo sa však len o priame kontakty v západnej Európe a USA, ale aj o aktívnu úlohu pracovníkov zastupiteľských úradov z kapitalistických krajín v ČSSR v tejto činnosti.

využiť aj doteraz „neskompromitované“ osoby (protispoločensky sa neangažujúce osoby v posledných desiatich rokoch) a zapojiť ich na únosnej úrovni do oficiálnych štruktúr. Zároveň sa mali pripravovať vhodne upravené samizdatové materiály a podklady pre masovokomunikačné prostriedky na propagandistické akcie, ako aj pre Federálne ministerstvo zahraničných vecí na ofenzívne opatrenia v zahraničí.

Tretia etapa (do 30. augusta 1989) mala za cieľ využiť styky predstaviteľov opozície s IDC (ideodiverzné centrá) a pripraviť agentúru na preniknutie do zahraničia a do týchto centier. Ich prerušenie sa malo uskutočniť jedine v prípade, že by sa nedali využiť v prospech vlastných cieľov. Prostredníctvom I. správy ZNB (rozvedka) sa mali v zahraničí zverejňovať materiály, ktoré by kompromitovali predstaviteľov opozície. Poznatkami o financovaní činnosti zo zahraničia mali byť opoziční predstavitelia kompromitovaní aj pred domácou verejnosťou.⁸

Rok 1988

Rok 1988 bol rokom niekoľkých okrúhlych výročí: 20. výročie Januárového pléna ÚV KSČ, 40. výročie Víťazného februára, 125. výročie vzniku Matice slovenskej, 20. výročie internacionálnej pomoci vojsk Varšavskej zmluvy v ČSSR, 70. výročie vzniku ČSR a 20. výročie prijatia zákona o federácii ČSSR. Pre opozičné skupiny to mohla byť príležitosť na aktivizáciu, poukázanie na chyby z minulosti, ale najmä na politické a protivládne vystúpenia alebo kritiky. Kontrarozvedka teda venovala veľkú pozornosť exkomunistom združeným v Charte 77, ktorí aj pod vplyvom diania v ZSSR žiadali svoju rehabilitáciu a prehodnotenie „internacionálnej pomoci“ z roku 1968.⁹

Okrem týchto veľkých výročí zohľadňovali pracovné plány aj sviatok práce (1. máj), deň víťazstva nad fašizmom (9. máj) a deň

⁸ ŽÁČEK, P.: Celostátní projekt „KLÍN“, Príloha č. 2. Konkretizace celostátního projektu „KLÍN“, s. 75.

⁹ ŽÁČEK, P. (ed.): Organizace a řízení represe v ČSSR. Operační štáby generála Lorence 1988 – 1989. *Securitas Imperii*, 1998, č. 4/I, s. 65. Rozkaz ministra vnútra ČSSR č. 1/1988.

ľudských práv (10. december), keď dochádzalo k nejakým menším alebo väčším provokáciám. Štátna bezpečnosť sa pripravovala ochrániť aj priebeh okresných a krajských zjazdov KSS, cyklistické Preteky mieru, nepodceňovala ani cirkevné púte, najmä tie, ktoré dokázali spojiť veriacich z celého Slovenska (Levoča, Nitra, Šaštín).

Akcia KLÍN počítala so zväčšujúcou sa aktivitou rôznych „opozičných“ skupín, a preto najvyšší predstavitelia ŠtB kládli dôraz na agentúrne prenikanie do prostredia protivníka, ktoré malo zabezpečiť včasný prisun dôležitých informácií. Nedostatočné plnenie tejto úlohy na nižších úrovniach, ktoré museli náčelníci správ konštatovať takmer na každej porade, svedčilo o morálnom úpadku vo vnútri štátnej bezpečnosti, ale aj o neschopnosti prispôbiť myslenie a prácu takého obrovského bezpečnostného aparátu novým podmienkam. Namiesto proklamovaného nástupu operatívnej práce v akcii KLÍN sa štátna bezpečnosť koncom 80. rokov aj naďalej vyznamenávala práve policajnými metódami.

Nespokojnosť rôznych skupín spoločnosti s pomalým napredovaním perestrojky v ekonomickej aj občianskej sfére narastala. Hľadali sa možnosti, ako legálne upozorniť čo najširšiu verejnosť na problémy spoločnosti a aktivizovať ju. Aj keď išlo o široké spektrum problémov (politika, ekonómia, ekológia, kultúra, náboženstvo), ich spojovacím bodom boli základné práva a slobody garantované aj ústavou, v praxi však nedodržiavané a potláčané.

Nelegálna cirkev a laický apoštolát, prípád Polanský

Medzi najsilnejšie a najlepšie organizované „opozičné“ skupiny na Slovensku patrila tzv. nelegálna (tajná) cirkev. Tajne vysvätení kňazi, biskup Korec, rehoľníci zakázaných rádov, ale najmä laici organizovaní v malých skupinkách po celej krajine nepredstavovali nebezpečenstvo len pre oficiálnu cirkevnú politiku štátu, ale pre komunistický režim ako taký. Na rozdiel od legálnej cirkvi, v ktorej niektorí predstavitelia aktívne podporovali cirkevnú politiku štátu, iní sa len mlčky prizerali, a len niektorí sa dokázali vzoprieť, v tajnej cirkvi nemal štát nijaký vplyv. Štátnej bezpeč-

nosti sa však celkom dobre darilo monitorovať aktivity nelegálnej cirkvi a laického apoštolátu a „preventívno-výchovnými opatreniami“ niektoré jej činnosti aj tlmiť.

Takto vnímala ŠtB aj akciu IVAN, v rámci ktorej bol rozpracovávaný a dňa 5. novembra 1987 aj zatknutý Ivan Polanský. ŠtB u neho počas domovej prehliadky zhabala vyše tisíc výtlačkov samizdatovej literatúry, cyklostyl, tlačiarenské blany¹⁰ a Polanského obvinila z trestného činu podpory a propagácie fašizmu (vzhľadom na to, že medzi náboženskou literatúrou, ktorá tvorila drvivú väčšinu publikácií, textami V. Havla a Charty 77, boli aj historické zborníky o Tisovi a Hlinkovi). V skutočnosti však išlo rozbitie jedného z najväčších samizdatových vydavateľstiev na Slovensku, a predovšetkým o exemplárne potrestanie vinníka, ktoré by zastrašilo a od podobnej činnosti odradilo ďalších páchatelov.

Celá akcia, predovšetkým jej štýl a cieľ boli kópiou politických procesov z 50. rokov. Ak štátne orgány a politické špičky dúfali, že prostredníctvom nej dosiahnu zastrašenie a izoláciu jednotlivých „opozičných“ skupín spoločnosti, tak opak bol pravdou. Akcia IVAN dokázala zmobilizovať celú tajnú cirkev na Slovensku. Podporu a solidaritu jej však vyjadrili aj predstavitelia evanjelickej cirkvi¹¹ v Československu a občiansky disent reprezentovaný Chartou 77. Výbor na obranu nespravodlivo stíhaných (VONS) pravidelne informoval o priebehu vyšetrovania a súdneho procesu s I. Polanským. Uvedomoval si totiž, že „Ivan Polanský je zjevně jen pokusným balónkem toho, co všechno si moc vůči nezávislým aktivitám může dovolit“.¹² Ak by jej mlčky prešiel jeden takýto zásah, odvážila by sa aj na ďalší a bolo by len otázkou času, kedy by opäť prišiel na rad VONS a iné samizdatové vydavateľstvá.

Krajská správa ZNB v Banskej Bystrici a oddelenie ŠtB v Považskej Bystrici venovali počas celého roka 1988 tomuto prípadu veľkú pozornosť. Zohľadňoval to aj ročný plán práce KS ZNB na daný rok: okrem už „klasických“ úloh, ako napr. „podstatne zvýšiť

¹⁰ Libri Prohibiti Praha, f. Informace o Chartě 77 (ďalej INFOCH), roč. 10, 1987, č. 16, s. 13. Sdělení VONS č. 706.

¹¹ Libri Prohibiti Praha, f. INFOCH, roč. 11, 1988, č. 12, s. 8 – 9. List predstavitelov českých evanjelikov Ústrednému výboru KSČ zo dňa 2. 6. 1988.

¹² Libri Prohibiti Praha, f. INFOCH, roč. 11, č. 13, s. 10. Sdělení VONS č. 777.

počet a kvalitu agentúrnych prostriedkov na úseku NC (nelegálna cirkev) do prostredia rehoľných a laických zoskupení“, sa tu objavili nové, ktoré reagovali na vývoj v predchádzajúcom období. „Eliminovať podpisové akcie a iné nátlakové akcie (príchod pápeža do ČSSR, útoky proti ZKD PIT a pod.), zamedzovať vytváraniu politicko-klerikálnych zoskupení a väzieb antisocialistických elementov CH 77, VONS a vonkajšieho protivníka, zamedzovať zneužitiu náboženských pútí v teritóriu Stredoslovenského kraja a SSR k otvoreným nepriateľským prejavom, odhaľovať rozmnožovacie a distribučné strediská NC a SSJ (Sekta Svedkov Jehovových) a zabráňovať ich ďalšej činnosti, aktívne rozpracovávať akcie „VOJTO“,¹³ „IVAN“, „REBEKA“¹⁴ a predložiť návrhy na rozkladné opatrenia k osobám, ktoré dochádzajú a vyvíjajú činnosť v zoskupeniach NC okolo objektov týchto akcií.“¹⁵

O súdne pojednávanie s Ivanom Polanským prejavila verejnosť na Slovensku, ale aj v Čechách veľký záujem. O-ŠtB Považská Bystrica musela rôznymi profilaktickými a preventívno-bezpečnostnými opatreniami zabrániť mnohým osobám prístup na súd v Banskej Bystrici. Polanského kolegovia zo ZŤS Nová Dubnica mali zákaz zobrať si v dňoch 13., 14., a 17. júna 1988, teda v čase súdneho pojednávania, dovolenku.¹⁶ Napriek tomu bola súdna sieň plná. Súdne pojednávanie „využili západné rozhlasové stanice k útokom proti ČSSR. Už pred pojednávaním obdržal predseda

¹³ Vojtech Mičian prevzal po zatknutí Ivana Polanského „úlohu hlavného organizátora NC na Dubnicku“. Vid' A ÚPN, f. KS ZNB S-ŠtB Banská Bystrica, Vnútorne oddelenie, PT spisy 1988 (002-004), j. č. OS-003-58/01-88. Signálny zväzok na jeho osobu založila O-ŠtB Považská Bystrica 18. 2. 1987, v auguste 1987 bol preklasifikovaný na osobný zväzok. Vzhľadom na jeho ďalšiu činnosť bol na neho dňa 4. 5. 1988 založený aj zväzok nepriateľskej osoby II. kategórie.

¹⁴ Signálny zväzok na Štefaniu Záhumenskú bol zavedený na O-ŠtB Žiar nad Hronom už 20. 2. 1986. V roku 1988 jej ŠtB venovala zvýšenú pozornosť z dôvodu organizovania podpisovej akcie a styku na emigrantské centrá v kapitalistickom zahraničí.

¹⁵ A ÚPN, f. KS ZNB S-ŠtB Banská Bystrica, Vnútorne oddelenie, PT spisy 1988 (002-004), j. č. OS-002/01-88. Ročný plán Krajskej správy Zboru národnej bezpečnosti Banská Bystrica na rok 1988.

¹⁶ Libri Prohibiti Praha, f. INFOCH, roč. 11, 1988, č. 13, s. 10. Sdělení VONS č. 777.

senátu dva nátlakové dopisy s 350-timi podpismi, s požiadavkou prepustenia POLANSKÉHO na slobodu. Pojednávania sa zúčastnil aj pracovník ZÚ USA NORMAN Robert, ČARNOGURSKÝ Ján z Bratislavy a spisovateľka PONICKÁ Hana, ktorá následne zaslala dopis ministrovi spravodlivosti SSR za prepustenie POLANSKÉHO, zároveň zaslala do mesačníka HORIZONT v NSR článok «Hodina v Banskej Bystrici», v ktorom znevažovala súdne pojednávanie vedené proti POLANSKÉMU. Taktiež organizácia AMNESTY INTERNATIONAL zaslala listy na rôzne inštitúcie a osoby v Stredoslovenskom kraji, v ktorých je POLANSKÝ charakterizovaný ako väzeň z presvedčenia a snažia sa to dostať do povedomia obyvateľstva.¹⁷

Ivan Polanský bol Krajským súdom v Banskej Bystrici odsúdený za trestný čin podvracania republiky (§ 98, odst 2, písm. a)) na štyri roky nepodmienečne v 1. nápravno-výchovnej skupine. Pôvodné obvinenie z podpory a propagácie fašizmu sa počas súdneho pojednávania neobjavilo. Oproti obžalobe súd upustil aj od stíhania publikácií dokumentujúcich porušovanie ľudských práv v Československu, ale aj od prísnejšej kvalifikácie „v spojení s cudzou mocou alebo cudzím činiteľom“.¹⁸ Režim chcel napriek rozhodnutiu súdu Polanského aj naďalej vykresľovať ako šíriteľa a podporovateľa fašistickej ideológie. Dňa 28. júna 1988 vyšli v tomto duchu v Pravde a v Rudom Práve články, ktoré korešpondovali s pôvodným obvinením, aj keď Polanský nebol zaň odsúdený.¹⁹

Senát Najvyššieho súdu SSR v Bratislave rozhodoval o odvolaní I. Polanského²⁰ dňa 30. augusta 1988 a podľa očakávaní ho

¹⁷ A ÚPN, f. KS ZNB S-ŠtB Banská Bystrica, Vnútorne oddelenie, PT spisy 1988 (002-004), j. č. OS-003-58/01-88.

¹⁸ Libri Prohibiti Praha, f. INFOCH, roč. 11, 1988, č. 13, s. 10. Sdělení VONS č. 777.

¹⁹ NOVÁ, E.: Čudná „náboženská literatúra“. K súdnemu procesu s I. Polanským. *Pravda*, roč. 69, 28. 6. 1988, č. 150, s. 4. NOVÁ, E.: Podivná „náboženská literatúra“. K soudnímu procesu s I. Polanským. *Rudé Právo*, roč. 68, 28. 6. 1988, č. 150, s. 2.

²⁰ Odvolal sa aj prokurátor, ktorý požadoval, aby Najvyšší súd SSR rozšíril výrok o vine aj o písm. b) 1. odst. § 98 trestného zákona, teda o podvratnú činnosť v spojení s cudzou mocou. Libri Prohibiti Praha, f. INFOCH, roč. 11, 1988, č. 16, s. 10. Sdělení VONS č. 791.

zamietol a potvrdil rozsudok Krajského súdu v Banskej Bystrici zo dňa 17. júna 1988. Vzhľadom na aktivizáciu tajnej cirkvi a laického apoštolátu, ale aj na záujem verejnosti doma i v zahraničí o tento súdny proces, platili v Justičnom paláci prísne bezpečnostné opatrenia. Už deň pred procesom dostal predvolanie biskup Korec, Ján Čarnogurský, František Mikloško a Vladimír Jukl, do súdnej sály nebolo pustených asi 50 priateľov obžalovaného, dokonca ani všetci príbuzní.²¹

Prípad Polanský rozvíril hladinu verejnej mienky na Slovensku aj v Čechách. Aj jeho pričinením došlo na viacerých úrovniach k hlbšej spolupráci medzi jednotlivými skupinami disentu.²² Vďaka rozhlasovým staniciam Slobodná Európa a Hlas Ameriky, kontaktom tajnej cirkvi a Charty 77 aj Západ pozorne sledoval tento súdny proces. Podporu a solidaritu vyjadrila Polanskému Konferencia o ľudských právach, ktorá zasadala v Krakove (25. – 28. augusta 1988).²³

Amnestiou prezidenta republiky zo dňa 27. októbra 1988 sa Ivanovi Polanskému skrátil trest na polovicu. Po odpykaní si polovice trestu požiadal o podmienené prepustenie. Okresný súd v Ružomberku jeho žiadosti dňa 15. decembra 1988 vyhovel a podmienenčne ho prepustil na slobodu. Zároveň mu stanovil štvorročnú skúšobnú dobu.²⁴

Moravská petícia a sviečková manifestácia

Na jeseň 1987 začali pripravovať slovenskí katolícki aktivisti podpisovú akciu. Aj keď chceli požadovať v prvom rade obsadenie biskupských stolcov, išlo aj o vyjadrenie nespokojnosti so stavom

²¹ Libri Prohibiti Praha, f. INFOCH, roč. 11, 1988, č. 16, s. 10. Sdělení VONS č. 791.

²² Dňa 12. 10. 1988 vznikol Výbor solidarity s Ivanom Polanským, ktorý si dal za cieľ dosiahnuť jeho oslobodenie. Medzi iniciátorov tejto iniciatívy patrili Ján Čarnogurský, Václav Benda, Jiří Gruntorád a Heřman Chromý. Svojím podpisom ich však podporilo ďalších 92 ľudí pracujúcich v samizdatoch. Libri Prohibiti Praha, f. INFOCH, roč. 11, 1988, č. 20, s. 9 – 10.

²³ Libri Prohibiti Praha, f. INFOCH, roč. 11, 1988, č. 16, s. 17 – 19. Mezinárodní konference o lidských právech v Krakově.

²⁴ Libri Prohibiti Praha, f. INFOCH, roč. 11, 1988, č. 22, s. 16. Sdělení VONS č. 865.

a vývojom spoločnosti, predovšetkým však katolíckej cirkvi.²⁵ Na prípravnom stretnutí vo Vrútkach v decembri 1987 sa stretlo 25 aktivistov z celého Slovenska a mali dohodnúť organizovanie podpisovej akcie. Tu padol aj prvý návrh zorganizovať verejné zhromaždenie alebo demonštráciu na dosiahnutie svojich požiadaviek.²⁶

Nezávisle od tejto iniciatívy poslala skupina moravských katolíckych aktivistov, vedená Augustínom Navrátilom, vládny predstaviteľom návrh ako riešiť situáciu katolíckej cirkvi v ČSSR (*Podnety katolíkov k riešeniu situácie veriacich občanov v ČSSR*), ktorý obsahoval 31 požiadaviek. Základným cieľom bolo dosiahnutie odluky cirkvi od štátu, ďalšie požiadavky sa týkali napr. povolenia rehoľných rádo, menovania biskupov, vyučovania náboženstva, vydávania tlače, rehabilitácie nespravodlivo odsúdených kňazov.

Aj keď od začiatku venovala ŠtB petícii a jej zostavovateľovi pozornosť, v januári 1988 sa situácia zmenila. Po „Novoročnej výzve pre boží ľud do roku 1988“ kardinála Tomáška, v ktorej pripomínal, „že zbabelosť a strach sú nedôstojné opravdivého kresťana“,²⁷ dostala petícia celoštátny a „oficiálny“ charakter. Vzhľadom na to, že na Slovensku začala tajná cirkev pripravovať svoju vlastnú podpisovú akciu, bolo najjednoduchším riešením využiť jej dobrú organizovanosť a podporiť moravskú petíciu. Za prvé dva týždne odovzdali zástupcovia slovenských veriacich kardinálovi Tomáškovi 95 000 podpisov; celkovo petíciu podporilo 501 590 ľudí v celom Československu, z toho na Slovensku 291 284.²⁸

Podporou moravskej petície sa slovenskí katolícki aktivisti dostali pred výzvou, ako ďalej presadzovať vlastné požiadavky. Ďalšia petícia by zrejme nespĺnila účel, preto sa začali vážnejšie zaoberať myšlienkou demonštrácie. Na jeseň 1987 začal Marián Šťastný, podpredseda Svetového kongresu Slovákov, pripravovať demonštráciu na podporu predstaviteľov cirkvi na Slovensku. Mala sa uskutočniť 25. marca 1988 vo viacerých svetových mestách pred

²⁵ V noci zo 7. na 8. 10. 1987 bol na fare v Borovciach zavraždený kňaz Štefan Polák. Aj keď sa to režim snažil vykresliť ako lúpežnú vraždu, nebolo pochyb o tom, že sa v tom angažovala Štátna bezpečnosť.

²⁶ Viď ŠIMULČÍK, J.: *Čas svitania*. Vydavateľstvo Michala Vaška, Prešov 1998, s. 23.

²⁷ *Tamže*, s. 24.

²⁸ *Tamže*, s. 26.

československými ambasádami.²⁹ Tajnou cestou poslal výzvu na pripojenie sa Slovenska aj Jánovi Čarnogurskému.

Štátna bezpečnosť a úrady mali ešte plné ruky práce s podpisovou akciou, ktorou Slovensko prekvapilo a zaskočilo aj najvyššie miesta, keď dňa 10. marca poslal František Mikloško na Obvodný národný výbor (ObNV) v Bratislave oznámenie o pokojnej sviečkovej manifestácii, ktorá sa mala uskutočniť dňa 25. marca 1988 o 18.00 na Hviezdoslavovom námestí.³⁰ Už na začiatku marca mala ŠtB vďaka kontaktom v exilových organizáciách informácie o príprave demonštrácie v zahraničí, eventuálne aj na Slovensku, po jej ohlásení Rádiom Vatikán (10. marca) a Hlasom Ameriky (13. marca) sa o ňu začala zaujímať aj kontrarozviedka na Slovensku (XII. správa ZNB).³¹

Napriek zákazu demonštrácie, zadržaniu a predvedeniu čelných predstaviteľov tajnej cirkvi (biskup Korec, František Mikloško, Ján Čarnogurský, ...) a rôznym protiopatreniam zo strany Mestského výboru Komunistickej strany Slovenska, ZNB, ale aj oficiálnych predstaviteľov cirkvi sa demonštrácia uskutočnila.³² S jej priebehom sa rátalo aj na najvyšších miestach a od začiatku sa na ňu pripravovali aj ozbrojené zložky.

Brutálne potlačenie pokojnej demonštrácie vyvolalo nesúhlasné reakcie domáceho disentu, ale aj Západu.³³ Namiesto zastraše-

²⁹ V Rakúsku, NSR, Švajčiarsku, Taliansku, Veľkej Británii, Austrálii, Kanade, Argentíne a USA.

³⁰ DUBOVSKÝ, P.: Sviečková demonštrácia. *Pamäť národa*, roč. 4, 2008, č. 1. ÚPN Bratislava, s. 38.

³¹ ŠIMULČÍK, J., *Čas svitania*, s. 40.

³² Bratislavská demonštrácia bola napokon jediná, pretože po problémoch zorganizovať ju v Berne sa zo solidarity nekonala ani v ďalších svetových mestách, kde bola naplánovaná. Jej organizátori na Slovensku sa aj napriek tomu rozhodli uskutočniť ju.

³³ „Rakúska televízia sa okrem toho veľmi usilovala zdramatizovať dianie v Bratislave, odsudzovala zásah našich bezpečnostných orgánov, ktorý konali v záujme zabezpečenia poriadku. Na obrazovke spomínali hrubosť, ale pritom im akosi vypáchli z pamäti série brutálnych zákrokov rakúskej polície proti ochrancom prírody v Lužných lesoch pri Hainburgu, kde tiekla krv. Naše bezpečnostné orgány takéto metódy nikdy nepoužili.“ Spľasla bublina provokácie. *Pravda*, roč. 69, 28. 3. 1988, č. 73, s. 4.

nia a utlmenia činnosti cirkvi a „opozície“ došlo k jej aktivizácii, čo sa prejavilo napr. aj na pribúdajúcich podpisoch za moravskú petíciu. Tvrdý zásah však vzbudil isté obavy u niektorých čelných predstaviteľov tajnej aj oficiálnej cirkvi z ďalšieho vývoja. „Správou StB Praha z verohodného pramene je získan poznatek, že dne 10. 4. 1988 navštívil Ján ČARNOGURSKÝ Václava BENDU, kde mimo jiné BENDA jmenovanému sdělil názor kardinála TOMÁŠKA v tom smyslu, že v současné době ještě není situace dostatečně příznivá pro konfrontaci sil, a kdyby k ní došlo, mohla by skončit tragicky a posílit režim. Je třeba vyvolávat tlak a do střetnutí jít ve chvíli, kdy budou pozitivní politické tlaky.“³⁴

ŠtB teda mohla celú akciu považovať za svoj úspech. „Preventivní i represivní opatření vůči neaktivnějším účastníkům a organizátorům této demonstrace vedla představitele nelegální církve a laického apoštolátu ke změně koncepce činnosti a taktiky dalšího postupu. Ján ČARNOGURSKÝ a František MIKLOŠKO na setkání s pražskými signatáři „charty“ V. BENDOU a V. MALÝM dne 6. června 1988 dospěli k závěru, že otevřená střetnutí se státní mocí nevedou k cíli. Za účinnější formy považují v současné době organizování náboženských poutí a různých petic s politickým podtextem.“³⁵

Púte sa stali v nasledujúcich mesiacoch jedným z najvýraznejších prejavov sily tajnej cirkvi na Slovensku a spôsobom, ako demonštrovať nespokojnosť s cirkevnou politikou v ČSSR. „Tato

³⁴ Z listu náčelníka S-ZNB Praha gen. Cardu 1. námestníkovi MV ČSSR gen. Lorencovi. Vid' ŽÁČEK, P. (ed.): Organizace a řízení represe v ČSSR. Operační štáby generála Lorence 1988 – 1989, s. 97. Obavy kardinála Tomáška mohli vychádzať aj zo skúsenosti, ktorú nadobudol počas prípravy a priebehu národnej púte k blahoslavenej Anežke (6. 3. 1988 v Prahe), počas ktorej došlo k mnohým policajným zásahom a represiam (Porovnaj Libri Prohibiti Praha, f. INFOCH, roč. 11, 1988, č. 6, s. 2 – 3. Sdělení VONS č. 735). Napriek tomu sa verejne zastal slovenských katolíkov, keď v katedrále slávnostne vyhlásil, „že bratislavská manifestace není věcí politickou, nýbrž svědectvím víry, jaké je zapotřebí vydávat stále znovu a jakým jsou povinni všichni skuteční křesťané.“ (Libri Prohibiti Praha, f. INFOCH, roč. 11, 1988, č. 10, s. 10. Václav Benda: Výzva z Bratislavy.)

³⁵ Pozri dokument č. 5.

taktika se prejavila již na náboženské pouti v Nitře zvýšenou aktivitou představitelů nelegální církve a laického apoštolátu, zejména tajně vysvěceného biskupa Jána KORCE, tajně vysvěcených kněží Antona ŠMIDA, Františka NOVAJOVSKÉHO, Františka MIKLOŠKA a dalších. Na pouti byly otevřeně prezentovány mimo jiné požadavky na jmenování nových biskupů, volnou činností řeholí a odsouzený Ivan POLANSKÝ byl označován za „trpitele církve“.³⁶ Půt v Nitře bola pod drobnohľadom ŠtB aj z toho dôvodu, že sa uskutočnila v dňoch 13. a 14. augusta, teda len pár dní pred 20. výročím invázie vojsk Varšavskej zmluvy do ČSSR. Obavy ŠtB sa napokon nenaplnili a v hodnotení štátnobezpečnostnej situácie po hlavných problematikách kontrarozviednej práce z 1. septembra 1988 dokonca cítili aj istú spokojnosť s priebehom akcie. „Celý program bol stavaný tak, aby aktivizoval prítomnú mládež a zvýšil jej nábožnosť. Program však nebol zameraný na zásadné politické otázky, úlohy, postavenie KSČ, resp. na jej kritiku. Nedotkol sa ani 20. výročia internacionálnej pomoci.“³⁷

V podobnom duchu prebiehali aj púte na Starých Horách,³⁸ v Mariánke, Levoči a Gaboltove, kde sa ŠtB a straníckym orgánom podarilo zabrániť otvoreným nepriateľským vystúpeniam a zabezpečiť ich pokojný priebeh.³⁹ Trochu iný priebeh mala septembrová púť v Šaštíne, kam (na rozdiel od Nitry) sa kvôli brutálnym opatreniam ŠtB nepodarilo dostať čelným predstaviteľom tajnej cirkvi a laického apoštolátu.⁴⁰

Oficiálna katolícka cirkev

Štátna bezpečnosť mala za úlohu udržiavať pod kontrolou aj oficiálnu katolícku cirkev, jej predstaviteľov, ako aj nekatolícke

³⁶ Pozri dokument č. 5.

³⁷ A ÚPN, f. KS ZNB S-ŠtB Bratislava, AS, PT 1988, bez čísla.

³⁸ A ÚPN, f. KS ZNB S-ŠtB BB, Vnútorne oddelenie, PT spisy 1988 (002-004), j. č. OS-003-58/01-88.

³⁹ Pozri dokument č. 5.

⁴⁰ Libri Prohibiti Praha, f. INFOCH, r. 11, 1988, č. 17, s. 5 – 6. Sdělení č. 803.

cirkvi a sekty.⁴¹ Veľká pozornosť sa venovala výberu a previerke kandidátov na štúdium na jedinej katolíckej teologicko-pastorálnej fakulte v Bratislave, kde sa nemali dostať tí, ktorí boli v kontakte s tajnou cirkvou alebo reakčnými duchovnými.⁴²

Nepriaznivá situácia v Združení katolíckeho duchovenstva *Pacem in terris* (ďalej ZKD PIT) sa prehlbovala po vydaní zákazu pre kňazov pôsobiť v organizáciách, ktoré bojujú proti cirkvi, množili sa útoky najmä „reakčného duchovenstva“ voči kňazom združeným v PIT. „Prvoradý úkol pro nás představuje ochrana *Pacem in Terris*. Jde o zpracování projektu konkrétních aktivních opatření k podpoře perspektivního rozvoje činnosti této organizace a k její ochraně proti snahám Vatikánu a nelegální církve o její likvidaci.“⁴³ Aby štát nestratil svoj orgán na presadzovanie cirkevnej politiky, XII. správa ZNB mala za úlohu „na základe podkladov zo Správ ŠtB v SSR spracovať analýzu situácie v ZKD PIT a navrhnúť dlhodobé opatrenia na ochranu a rozvoj činnosti ZKD PIT“.⁴⁴

Nespokojnosť slovenských katolíkov sa prejavovala najmä s neriešením uvoľnených biskupských stolcov. V roku 1987 prebie-

⁴¹ Štátna bezpečnosť rozpracovávala predovšetkým predstaviteľov katolíckej cirkvi a členov sekty Svedkov Jehovových. Nesúhlas, resp. nespokojnosť a snaha o nezávislú činnosť niekoľkých jednotlivcov reformovanej alebo evanjelickej cirkvi sa teda nepovažovala zo štátnobezpečnostného hľadiska za nebezpečenstvo. „V Slovenskej evanjelickej cirkvi a. v. a v ostatných menšinových nekatolíckych cirkvách a náboženských spoločnostiach v hodnotenom období naďalej pretrvával vcelku pozitívny vývoj v súlade so štátnou cirkevnou politikou. V problematike sionizmu tiež neboli zaznamenané také poznatky, ktoré by v podstatnejšej miere ovplyvnili doterajšiu situáciu.“ Dokument č. 3. „Na úseku nekatolíckych cirkví bylo v hodnoteném období zabezpečeno plynulé plnění stanovených úkolů.“ Archiv bezpečnostních složek (ďalej ABS) Praha, f. X. správa SNB, inv. č. 536. Informace o bezpečnostní situaci po linii X. správy SNB za I. čtvrtletí 1988. V podobnom duchu sa vyjadrovali aj náčelníci krajských správ ŠtB na Slovensku.

⁴² Pozri dokument č. 1.

⁴³ A ÚPN, KS ZNB Banská Bystrica, Vnútorne oddelenie, PT spisy 1988 (005-0025). Analýza nepřátelské činnosti vnitřního protivníka, koncepce a koordinace štátnobezpečnostních opatření. Referát I. NMV ČSSR s. genmjr. Ing. A. Lorence, CSC. na celostátní poradě dne 24. listopadu 1987.

⁴⁴ Pozri dokument č. 1.

hali intenzívne rozhovory medzi predstaviteľmi Vatikánu a ČSSR o obsadení prázdnych biskupských miest, k zhode však nedošlo. Vatikán sa snažil presadiť kandidátov, ktorí neboli spájaní s činnosťou ZKD PIT, čo československá strana rázne odmietala. Členstvo v ZKD PIT totiž považovala za záruku presadzovania štátnej cirkevnej politiky. Situácia sa zhoršila v novembri 1987, keď zomrel trnavský biskup Gábriš. Na druhý deň (14. novembra 1987) po jeho smrti vybrali konzultori na jeho miesto Jána Sokola, Sekretariát vlády SSR pre veci cirkevné však 30. novembra 1987 túto voľbu neuznal. Štátna správa aj ŠtB sa všemožne snažili o získanie vplyvu v Trnave,⁴⁵ v hre však boli aj voľné biskupské stolce v Olomouci a v Prahe. „Na spoločnom rokovaní (ŠtB) so štátnou správou bola dohodnutá taktika, že čs. delegácia pristúpi na menovanie Jána SOKOLA za administrátora trnavskej diecézy. V prípade, že (J. Sokol) preukáže lojalitu k štátu, budeme súhlasiť s jeho menovaním sídelným biskupom.“⁴⁶ Za tento tzv. ústupok čs. strana požadovala menovanie ThDr. Vymětala alebo iného kandidáta s kladným postojom k ZKD PIT za olomouckého biskupa. Ján Sokol bol uvedený do úradu administrátora trnavskej arcidiecézy dňa 9. januára 1988.⁴⁷

⁴⁵ V novembri 1987 konštatoval I. námestník MV: „Není důsledně zabezpečena operativní kontrola biskupského úřadu zejména v Praze, Trnavě a Litoměřicích. Přitom zde je možno získat důležité informace o záměrech kléru a nelegální církve.“ A ÚPN, KS ZNB Banská Bystrica, Vnútné oddelenie, PT spisy 1988, (005-0025). O záujme ŠtB získať vplyv v trnavskom biskupskom úrade svedčí aj Rozpracovanie hlavných úloh ročného plánu v problematikách 2. odboru XII. správy ZNB Bratislava na rok 1988. „V súčinnosti so S-ŠtB v SSR získavať prehľad o činnosti Zboru ordinárov Slovenska (ZOS). Využívať vplyvovú agentúru a vynútené styky s cirkevnou hierarchiou k pozitívnemu ovplyvňovaniu činnosti ZOS tak, aby bola rešpektovaná štátna cirkev. politika a negované požiadavky nelegálnej cirkvi a reakčného duchovenstva, najmä v trnavskej diecéze.“ Dokument č. 1.

⁴⁶ DUBOVSKÝ, P.: Pastieri v koži ŠtB – II. časť. *Domino efekt*, roč. 16, 2007, č. 27, s. 28.

⁴⁷ Na slávnostnom uvedení do úradu v trnavskom Univerzitnom kostole sa zúčastnilo 7 – 10 tisíc ľudí. Františkán Michal Kamil Chovan vo svojom prihovore na adresu Sokola uviedol, že „nástupom do funkcie to nebude mať ľahké, nakoľko z jej titulu bude musieť vystupovať aj pred faraónmi

Zápas za vymenovanie nových biskupov v ČSSR pokračoval v r. 1988 na oficiálnej úrovni medzi predstaviteľmi vlády a Vatikánu. „I když výsledkem lednového a dubnového jednání byla dohoda o jmenování 3 biskupů, Vatikánu se podařilo prosadit, že mezi nimi není žádný člen SKD PIT.“⁴⁸ Dňa 18. mája 1988 súhlasila čs. strana s menovaním Jána Sokola za biskupa, o deň neskôr bol oficiálne zvolený za titulárneho biskupa lunenského a dňa 12. júna 1988 bol v Katedrále sv. Jána Krstiteľa vysvätený.⁴⁹

Dňa 8. novembra 1988 zomrel nitriansky biskup Ján Pásztor. Aj keď išlo o oddaného služobníka cirkvi aj režimu, štátna správa sa obávala, aby verejnosť jeho pohreb nezneužila na protirežimové vystúpenie. Pohreb bol preto z bezpečnostných dôvodov stanovený na utorok 15. novembra dopoludnia.⁵⁰ Štát sa snažil zabezpečiť si aj ďalší vplyv v Nitre. Konzultori zvolili za kapitulného vikára štátnej správy osvedčeného dekana bohosloveckej fakulty v Bratislave Štefana Janegu.

Pravica, Charta 77 a 20. výročie internacionálnej pomoci vojsk Varšavskej zmluvy

„Úlohy z RPC (ročný plán činnosti) S-ŠtB smerovali k zabezpečeniu kontroly, dokumentácie a predchádzaniu nepriateľskej činnosti antisocialistických síl, NC a LA (laický apoštolát), re-

(myslené štát. správu), ktorých sa nesmie zľaknúť“. Od vystúpení laikov, ktorí počas slávnosti zbierali podpisy pod moravskú petíciu alebo sa verejne vyjadrili o nutnosti riešiť tie požiadavky, sa Ján Sokol pri stretnutí s ministrom kultúry SSR Miroslavom Válkom dňa 12. 1. 1988 dištancoval s tým, že „sám nemá podiel na príprave a organizácii priebehu slávnosti a hlavne na vystúpení za laickú časť a rehoľníkov“. A ÚPN, f. KS ZNB S-ŠtB Bratislava, j. č. 02/AN-88. Týždenná informácia S-ŠtB, 4. a 5. týždeň.

⁴⁸ ABS, f. X. správa SNB, inv. č. 382. Informace o bezpečnostní situaci v ČSSR a aktuálních otázkách práce Bezpečnosti za II. čtvrtletí 1988.

⁴⁹ Viac o kontaktoch ŠtB s Jánom Sokolom, o jeho menovaní za biskupa v r. 1988 a rokovaníach medzi ČSSR a Vatikánom pozri aj DUBOVSKÝ, P.: Pastieri v koži ŠtB – I. časť. *Domino efekt*, roč. 16, 2007, č. 26, s. 26 – 29.

⁵⁰ A ÚPN, f. OS ZNB O-ŠtB Dunajská Streda, Spisy PT, 1988, j. č. 00196/1988.

akčného duchovenstva, predstaviteľov maď. nacionalizmu, siekt a iných spoločenských skupín a k predchádzaniu snahám vnút. protivníka o vytvorenie masovej akcieschopnej základne pre nepriateľskú činnosť. Zamedziť snahám rôznych skupín vnút. protivníka o integráciu a internacionalizáciu ich činnosti, odhaľovať a znemožňovať ich spojenie na vonk. protivníka a IDC v KŠ (kapitalistické štáty).“⁵¹

Aktívnu nepriateľskú činnosť vyvíjalo na Slovensku (okrem tajnej cirkvi) len zopár osôb pôsobiacich predovšetkým v Bratislave: „PASKVIL“ (Milan Šimečka), „RENEGÁT“ (Miroslav Kusý), „ANTI“ (Jozef Jablonický), „ADVOKÁT“ (Ján Čarnogurský), „KAPUCÍN“ (Pavel Čarnogurský), „MIKI“ (František Mikloško), „SELADON“ (Dominik Tatarka), „JOHN“ (Ján Budaj). Štátna bezpečnosť ich aktivity monitorovala a rôznymi spôsobmi sa snažila brzdiť ich činnosť a izolovať ich do rodinného prostredia. „Tieto osoby aj napriek opakovane vykonávaným PVO s využitím operatívno-taktických opatrení a zákonných možností vo svojej činnosti naďalej, ešte väčšou intenzitou pokračujú, pričom sa utvrdzujú, že vzhľadom na prebiehajúci demokratizačný proces v našej spoločnosti, podporu a ochranu emigrantských, ale aj oficiálnych kruhov kapitalistického zahraničia sa im nemôže nič stať.“⁵²

O aktivizáciu svojej činnosti sa snažila predovšetkým Charta 77. V Čechách sa počet jej členov v druhej polovici 80. rokov podstatne zvýšil, na Slovensku sa však Charta 77 aj zásluhou opatrení ŠtB stále vnímala ako „česká záležitosť“ a jej aktivity nenachádzali veľkú podporu. Najaktívnejší spomedzi málopočetných chartistov na Slovensku bol Miroslav Kusý, ktorý sa ako člen kolektívu hovorcov Charty 77 zúčastňoval aj na pražskom dianí. V Bratislave sa vďaka jeho kontaktom medzi chartistov počítali aj Milan Ši-

⁵¹ A ÚPN, f. KS ZNB S-ŠtB Bratislava, AS, PT 1988, j. č. 0049/AN-88. Zhodnotenie naplňovania cieľov KR činnosti, vyplývajúcich z Ročného plánu činnosti Správy ŠtB zo dňa 27. 10. 1988.

⁵² ABS, f. X. správa SNB, inv. č. 386. Plnenie hlavných úloh ročného vykonávacieho plánu na rok 1987 XII. Správy ZNB Bratislava. Pozri aj dokument č. 1. „Znemožňovať zjednotenie sa objektov rozpracovávaných v akciách ADVOKÁT, MIKI vedených na zvl. oddelení s osobami rozpracovávaných

mečka a Jozef Jablonický. Preventívno-výchovnými opatreniami sa ŠtB snažila zabrániť ich účasti na fóre Charty 77 a ich aktivitám v Lidových novinách.⁵³ Obavy vzbudzovali aj správy, že sa zaoberajú myšlienkou založenia „rýdzo intelektuálnej opozičnej politickej strany po vzore za čias Masaryka“, ktorá mala poskytnúť priestor a možnosti na zefektívnenie doterajšej činnosti a na zapojenie aj v pasivite zotrúvajúcích osôb. Všetky kontakty na českú PRAVICU boli preto permanentne monitorované. „Rudolf BATTĚK z Prahy pri svojej návšteve v Bratislave oboznámil KUSÉHO a JABLONICKÉHO s textom materiálu pripravovaného k tzv. „sympóziu CH-77“, ktoré sa má uskutočniť pri príležitosti 70. výročia vzniku ČSR. Obaja vyslovili súhlas s textom a stali sa spoločne s PhDr. Milanom ŠIMEČKOM – ktorého BATTĚK získal v Prahe členmi prípravného výboru ako zástupcovia SSR. ŠIMEČKA a JABLONICKÝ si pripravila písomné vystúpenie.“⁵⁴

Väčšia aktivita pravicových síl v Čechách a na Slovensku sa očakávala aj s blížiacim sa 20. výročím Augusta 1968. Skupina „exponentov pravice“ z Prahy vypracovala list, ktorý žiadal prehodnotenie vstupu vojsk Varšavskej zmluvy a rehabilitáciu politicky postihnutých osôb. O zbieranie podpisov na podporu tohto listu požiadal Jiří Hájek aj Viliama Ciklaminiho, bývalého príslušníka Ministerstva vnútra ČSSR, vylúčeného aj z KSČ.

v akciách RENEGÁT a PASKVIL vedenými na 1. oddelení. Za týmto účelom:

- prevádzať preventívno-výchovné a profylakticko rozkladné opatrenia s cieľom vniesť medzi jednotlivé osoby vzájomnú nedôveru. Pri prevádzaní PVO vychádzať z projektu „KLIN“.
- pri prevádzaných opatreniach využívať fakt, že osoby nábožensky a ľudácky orientované (ADVOKÁT, MIKI), plne nedôverujú bývalým marxistom, ateistom a osobám českej národnosti (RENEGÁT, PASKVIL).
- k vnášaniu rozporov medzi jednotlivé osoby využívať agentúru TS ALEŠ, IRIS, SENECKÝ.“

⁵³ „Narušiť činnosť objektov RENEGÁT a PASKVIL v redakcii LIDOVÝCH NOVIN v súčinnosti s X. S-ZNB. Získať prehľad o nelegál. tvorbe týchto osôb, o vydávaní samizdatov a zverejňovaní ich prác v zahraničí. Prijímať opatrenia k zabráneniu tejto činnosti, ich tvorbu vyhodnocovať a cez masovo-komunikačné prostriedky diskreditovať.“ Dokument č. 1.

⁵⁴ Pozri dokument č. 3.

Aj keď na Slovensku ŠtB neočakávala v súvislosti s 20. výročím „internacionálnej pomoci“ nejaké konkrétne akcie masového charakteru, obávala sa spontánnych akcií a vystúpení menších a „radikálnych“ skupín obyvateľstva.⁵⁵ Starosti jej robili „exponenti pravice“, ktorí sa v rôznych samizdatoch (Lidové noviny, Fragment, Revolver Revue) snažili obhájiť svoje postoje v r. 1968 a porovnávali ich s procesom prestavby v ZSSR.⁵⁶ Z provokácií a negatívneho ovplyvňovania československých občanov obviňovala ŠtB aj vonkajšieho protivníka, predovšetkým emigrantské kruhy napojené na Chartu 77 a rozhlasové stanice Slobodná Európa a Hlas Ameriky. „K tomuto účelu hodlá rádio Hlas Ameriky uverejniť relácie pod názvom «Porušovanie suverenity ČSSR zo strany ZSSR v r. 1968», «Ako prebiehala voľba gen. tajomníka ÚV KSČ v r. 1969», «S kým sa vedie demokratizačný proces v ČSSR».“⁵⁷ V týchto reláciách mali byť použité aj materiály z neuverejnených častí knihy Vasilu Biľaka *Mílniky môjho života*.

Na Slovensku aj napriek niekoľkým výzvam nedošlo pri príležitosti 20. výročia okupácie ČSSR vojskami Varšavskej zmluvy k otvoreným masovým vystúpeniam ako v Prahe. „Dňa 5. augusta 1988 bol zistený výskyt 2 kusov závadovej písomnosti pod názvom «VÁŽENÍ OBČANIA» s podpisom «HLAS LUDU», ktorá vyzývala občanov k tichej demonštrácii dňa 20. 8. 1988 na Hviezdoslavovom námestí v Bratislave.“⁵⁸ Po skúsenostiach s tichou sviečkovou manifestáciou v marci 1988 však bola aj akokoľvek tichá demonštrácia hrozbou pre režim, a preto aj vypátraniu autora venovala ŠtB značnú pozornosť.

⁵⁵ V Čechách sa už v júli 1988 objavili anonymné letáky, ktoré vyzývali k malým akciám v medziach zákona; uctenie si miest, kde boli zastrelení čs. občania, nosenie trikolóry, smútočnej pásky, zapálenie sviečky v okne, atď. A ÚPN, f. KS ZNB S-ŠtB Bratislava, AS, PT 1988, j. č. 0062/AN-88.

⁵⁶ „Pokus politických stroskotancov z roku 1968 priživiť sa na prestavbe, politicky sa aktivizovať a rehabilitovať je prejavom hrubo zdeformovaného poňatia prestavby, pokusom nadviazať na politiku, ktorá pred 20 rokmi skrachovala.“ SKALICKÝ, L.: Január a dnešok. *Pravda*, roč. 69, 4. 1. 1988, č. 2, s. 3.

⁵⁷ A ÚPN, f. KS ZNB S-ŠtB Bratislava, AS, PT 1988, j. č. 0062/AN-88.

⁵⁸ A ÚPN, f. KS ZNB S-ŠtB Bratislava, AS, PT 1988, bez čísla.

Väčšina letákov so „závadovým“ textom však len aktualizovala alebo oprášila staré heslá („Nech žije 1968 – 1988, Dubček – Gorbačov“, „Vasil sú opäť tu, volaj Moskvu“, „Slobodu a demokraciu národu, preč s červeným terorom“).⁵⁹ Nevyskytovali sa len v Bratislave, prípadne iných väčších mestách, ale aj v menších mestách na celom Slovensku (v Prievidzi,⁶⁰ Detve,⁶¹ Lučenci⁶²).

Alexander Dubček

Po celý rok 1988 venovala ŠtB osobitnú pozornosť Alexandrovi Dubčekovi (rozpracovávaný pod krycím menom ESER).⁶³ Výraznejšie sa začal prejavovať už v roku 1987 pred návštevou Michaila Gorbačova v Československu. Dovolil si ostrú kritiku generálneho tajomníka ÚV KSČ za jeho dogmatickú politiku, zlé zahraničné vzťahy a list v tomto duchu poslal nielen na ÚV KSČ, ale aj na veľvyslanectvo ZSSR v Prahe. „Pri rozoberaní problému s vylúčenými z KSČ po roku 1970 DUBČEK došiel až tak ďaleko, že hovoril o potrebe akéhosi národného uzmierenia a rehabilitácie nielen ekonomických opatrení z obdobia jeho výkonu najvyššej straníckej funkcie, ale aj ich autorov. Je si vraj vedomý, že k vylučovaniu zo strany nebolo pristupované zo správnych hľadísk komplexného hodnotenia viny jednotlivcov, ale dnes, podľa neho nie je potrebné vracieť sa do minulosti a hľadať vinníkov, ale postaviť pozitívny

⁵⁹ A ÚPN, f. KS ZNB S-ŠtB Bratislava, AS, PT 1988, bez čísla.

⁶⁰ Pri nápisoch na cestách a križovatkách „Rusi domov“, „21. 8. 20. výročie okupácie ČSSR“ boli aj hákové križe. A ÚPN, f. KS ZNB S-ŠtB Banská Bystrica, Vnútorne oddelenie, PT spisy 1988, j. č. OS-001-193/01-88.

⁶¹ „Nech žije Dubček“, „Ruskí vojaci chodte domov“, „Brežnevovi vojaci chodte domov“. A ÚPN, f. KS ZNB S-ŠtB Banská Bystrica, Vnútorne oddelenie, PT spisy 1988, j. č. OS-001-201/01-88.

⁶² „Preč s Rusmi okupantami“, „Chcem slobodu“, „Okupanti“. A ÚPN, f. KS ZNB S-ŠtB Banská Bystrica, Vnútorne oddelenie, PT spisy 1988, j. č. OS-001-204/01-88.

⁶³ Viac o rozpracovávaní A. Dubčeka ŠtB pozri SIVOŠ, J.: Alexander Dubček a ŠtB. *Euro Domino*, roč. 1, 2008, č. 12, s. 35 – 37.

program na základe sovietskych podnetov a na tom zjednotiť stranu a celý národ.“⁶⁴

Štátna bezpečnosť sa snažila o miernenie Dubčekových aktivít, a predovšetkým o jeho izoláciu. „Aktívnymi opatreniami boli narušované snahy IDEC a pravicovej opozície v Prahe a Brne zneužiť k nepriateľským zámerom čelného predstaviteľa pravice Alexandra DUBČEKA. Konceptia dlhodobého a cieľavedomého pôsobenia agentúrnymi prostriedkami zohrala pozitívnu úlohu. Objekt aj keď spoluprácu prisľúbil, spoločných akcií sa zúčastnil, ale v rozhodujúcej chvíli od priamej angažovanosti upustil a od kolektívnych a radikálnych opatrení odvádzał. Zámer projektu AM-BÍCIA je realizovaný.“⁶⁵ Alexander Dubček mal počas normalizácie rezervovaný postoj a odmietal sa zapájať do hnutí a skupín, ktoré by smerovali svoju činnosť proti KSČ. V marci 1988 počas pobytu v Prahe ho pre členstvo v „Klube socialistickej obrody“ nezískali ani jeho priatelia Václav Slávik a Oldřich Jaroš, nepodarilo sa to ani Čestmírovi Císařovi, ktorý ho navštívil v decembri 1988.⁶⁶

Aj keď sa ŠtB darilo mariť Dubčekove kontakty, predovšetkým s predstaviteľmi Charty 77, s pomocou ďalších priateľov z radov ex-komunistov koncom roka 1987 spracoval a poslal článok pre talianske noviny L'UNITA,⁶⁷ v ktorom hodnotil súčasný stav politiky v ČSSR a prestavbu v Sovietskom zväze porovnával s vývojom v Československu v r. 1968.⁶⁸ Štátna bezpečnosť monitorovala kontakty Dubčeka so zahraničím, nedokázala ich však dostatočne

⁶⁴ ABS, f. X. S SNB, inv. č. 386. Informácia o bezpečnostnej situácii a aktuálnych otázkach práce 2. odboru XII. S-ZNB Bratislava za I. štvrtrok 1987.

⁶⁵ ABS, f. X. S SNB, inv. č. 386. Plnenie hlavných úloh ročného vykonávacieho plánu na rok 1987 XII. Správy ZNB Bratislava.

⁶⁶ Pozri dokument č. 5.

⁶⁷ Ústredný tlačový orgán talianskej Komunistickej strany uverejnil interview s A. Dubčekom pri príležitosti 20. výročia Januárového pléna ÚV KSČ, ktoré odštartovalo reformný proces „Pražská jar“.

⁶⁸ A ÚPN, f. KS ZNB S-ŠtB Bratislava, AS, PT 1988, j. č. 02/AN-88. Týždenná informácia S-ŠtB (5. týždeň). Porovnaj „Dubcek Sees a Link With Gorbachev Effort“. In: The New York Times, 10. 01. 1988. Dostupné na URL <http://query.nytimes.com/gst/fullpage.html?res=940DE4DF123BF933A25752C0A96E948260>.

rozpracovať a zabrániť im. Hodnotila ich ako snahu o spopularizovanie vlastnej osoby, aby sa opäť dostal do povedomia ľudí. Článok v L'UNITA nepochybne prispel k spopularizovaniu osoby A. Dubčeka v zahraničí, ale najmä v Taliansku, kde práve v tom čase prechádzala reformou komunistická strana. Fakulta politických vied Boloňskej univerzity sa pri príležitosti 900. výročia vzniku rozhodla udeliť čestný doktorát Alexandrovi Dubčekovi. Československé úrady ho však odmietli pustiť do Talianska v septembri, keď prebiehali hlavné slávnosti a v Bologni boli prítomní predstavitelia celého sveta, doktorát si mohol prevziať až 13. novembra.⁶⁹

Skupiny s politickými ambíciami, mierové a environmentálne hnutia

Gorbačovova perestrojka nemala vplyv len na aktivizáciu v radoch komunistov vylúčených zo strany po r. 1968. V roku 1987 vznikla Demokratická iniciatíva, ktorá na rozdiel od Charty 77 prejavila záujem o pôsobenie v politickej rovine ako nezávislá politická strana. Hoci aj v tomto prípade išlo o „českú záležitosť“, jej predstavitelia Emanuel Mandler, Bohumil Doležal a Karel Štindl mali ambíciu získavať svojich stúpencov aj na Slovensku.

Nezhody a nerealizovaná spolupráca s Chartou 77 prispeli k vytvoreniu nového zoskupenia medzi chartistami, ktorí chceli otvorene prezentovať svoje politické ambície. Hnutie za občiansku slobodu (HOS) sa predstavilo verejnosti na 70. výročie vzniku ČSR manifestom *Demokracie pro všechny*, ktorý podpísalo 126 ľudí.⁷⁰ Podobne ako Charta zastrešovalo široké spektrum politických názorov, od socialistov, sociálnych demokratov cez kresťanských demokratov až po liberálov.

Koncom 80. rokov sa začali výraznejšie prejavovať aj politické názory niektorých členov laického apoštolátu. „V Bratislave je to snaha vydávať časopis «Kresťanská demokracia» pod vedením

⁶⁹ Porovnaj GAMBETA, G.: Dubček bol symbolom etiky v politike. In: *Britské listy*, 30. 11. 2006. Dostupné na URL <http://blisty.cz/2006/11/30/art31533.html>.

⁷⁰ Zo Slovenska napr. Ján Čarnogurský, Miroslav Kusý, Milan Šimečka, Jozef Jablonický, Ivan Hoffman, Ján Langoš, Vladimír Maňák. Pozri dokument č. 5.

ČARNOGURSKÉHO a MIKLOŠKU v spolupráci s klerikálnym krídlom CH 77, na základe ktorého by mala byť postupne s využitím čitateľov koncipovaná politická organizácia.⁷¹ Bol však zistený aj výskyt ďalších samizdatov: „Hlas Slovenska“, „Katolícky mesačník“ a „Bratislavské listy“. Aj keď sa Ján Čarnogurský snažil oddeľovať aktivity tajnej cirkvi od svojich „politických“ kontaktov v Charte 77, pre ŠtB to bol jasný dôkaz, že „dochádza k zblíženiu medzi NC a LA a CH 77, ktorá hodlá využiť štruktúry NC a LA pre svoje ciele, a tým získať podporu pre svoju činnosť“.⁷²

Medzi nové formy a metódy práce ŠtB patrilo rozlišovanie medzi jednotlivými „opozičnými“ skupinami. V niektorých socialistických štátoch, napr. v Poľsku a Maďarsku sa s touto situáciou museli začať vyrovnávať už skôr a došlo k tomu dokonca aj v NDR a ZSSR, kde sa tiež zvýšila ich aktivita a početnosť. Ich nárast v druhej polovici 80. rokov preto nebol ani pre ŠtB ničím prekvapujúcim.⁷³ „Je to záležitosť vyplývajúca z aktivizácie, z procesu demokratizácie. Naprostá väčšina týchto organizácií alebo skupín sleduje spoločensky prospešné a nezávadné ciele. Z politických dôvodů nelze a není ani zájem je zakazovat, potlačovat. Naopak je třeba je pozitivně ovlivňovat, usměrňovat a působit, aby pracovaly správným směrem.“⁷⁴

Išlo predovšetkým o pacifistické aktivity mladšej generácie združenej v mierových hnutiach a kluboch (Klub Johna Lenno-

⁷¹ A ÚPN, f. KS ZNB S-ŠtB Bratislava, AS, PT 1988, bez čísla. Zhodnotenie štátnobezpečnostnej situácie po hlavných problematikách kontrarozviednej práce.

⁷² *Tamže*.

⁷³ „Zatím co koncem roku 1988 existovalo asi 22 různých seskupení, v tomto roce přibýlo dalších 23 (mimo církevní struktury), které se na veřejnost prezentovaly rozmanitým způsobem – např. zasílání prohlášení, dopisem i letákem.“ A ÚPN, f. XII. Správa ZNB, Sekretariát, Spisy PT, j. č. KR-023/Sekr.-89. Informace o vývoji bezpečnostní situace v ČSSR. Podľa Milana Otáhalu v Československu existovalo pred rokom 1987 5 disidentských skupín, v roku 1987 pribudli 4, o rok neskôr ďalších 14, takže do augusta 1989 ich existovalo 39. Viď OTÁHAL, M.: *Opozice, moc, společnost 1969 - 1989*. Příspěvek k dějinám „normalizace“. Praha, Ústav pro soudobé dějiny AV ČR 1994, s. 70.

⁷⁴ A ÚPN, f. KS ZNB ŠtB Banská Bystrica, Vnútné oddelenie, PT spisy 1988, (005-0025). Z prejavu federálneho ministra vnútra Vratislava Vajnara, ktorý odznel na celoštátnej porade dňa 24. novembra 1987.

na, Nezávislé mierové hnutie – NMZ, České deti, Klub Leninskej iskry atď.), ale aj o environmentálne skupiny, ktoré však okrem toho, že poukazovali na skutočný stav životného prostredia v Československu, na riešenie týchto otázok a problémov, v skutočnosti nepredstavovali zo štátnobezpečnostného hľadiska veľké alebo dokonca žiadne nebezpečenstvo.

Nezávislé mierové združenie chcelo okrem demilitarizácie spoločnosti a života bez zbraní dosiahnuť aj skrátenie základnej vojenskej služby, ktorá bola podľa združenia príliš dlhá (2 roky) a v rozpore s prirodzenými právami človeka. „K dosiahnutiu svojho cieľa má Nezávislé mierové združenie v úmysle organizovať rôzne nátlakové akcie, ako napr. hladovky, dopisy na ústredné stranícke a štátne orgány, upozorňovanie obdobných organizácií v KŠ na situáciu v ČSSR, podpora rodín odsúdených osôb a pod.“⁷⁵ Nezávislé mierové združenie malo vytvorenú dobrú organizačnú štruktúru, na čele ktorej bola „redakčná sekcia“⁷⁶. Malo zámer vytvárať pobočky aj v menších mestách s cieľom získavať informácie, ktoré potom publikovalo v Bulletinu Nezávislého mierového združenia.

„Na báze ekológie pri MsV Slov. zväzu ochrancov prírody a krajiny (SZOPK) sa sformovala skupina osôb reprezentovaná BUDAJOM, ŠREMEROM a HUBOM, ktorá bez súhlasu kompetentných orgánov vydala publikáciu BRATISLAVA NAHLAS. V publikácii autori zámerne použili nepravdivé štatistické údaje o ekologickej situácii v Bratislave, ktoré v medzimestskom porovnaní vyzneli krajne negatívne. Cieľ bol zrejmý – obviňovať a diskreditovať stranícke a štátne orgány za súčasnú ekologickú situáciu v Bratislave a vyvolať nespokojnosť obyvateľov.“⁷⁷

Publikácia Bratislava-nahlas zaznamenala veľký ohlas na Slovensku aj v Čechách. Reakciu „verejnosti“ priniesla aj Pravda (3. februára 1988) v článku „Nič nového pod slnkom... Úvaha nad

⁷⁵ A ÚPN, f. KS ZNB S-ŠtB Bratislava, AS, PT 1988, j. č. 0062/AN-88. Zhodnotenie štb. situácie v teritóriu operačnej pôsobnosti Správy ŠtB pred 20. výročím internacionálnej pomoci v ČSSR.

⁷⁶ V štruktúre NMZ sa nachádzala aj sekcia pre styk so zahraničím, prekladateľská sekcia, sekcia pre styk s vidiekom, technická a právna sekcia.

⁷⁷ A ÚPN, f. KS ZNB S-ŠtB Bratislava, AS, PT 1988, j. č. OS-08. Správa o bezpečnostnej situácii na teritóriu S-ZNB Bratislava a Zs. kraja.

„zelenou“ brožúrkou Bratislava nahlas“⁷⁸, na čo reagovali Ján Budaj a Martin Huba listom do redakcie a žiadali opraviť nepresnosti a nepravdivé údaje.⁷⁹ Informácie o Bratislave-nahlas vyšli aj v *Bulletine* MV Českého zväzu ochrancov prírody v Prahe „NIKA“ č. 2/88. „Článok je prierezom „BN“ s odrazom na zvlášť negatívne ukazovatele život. prostredia Bratislavy. Je vyzdvihovaná údajná „systematickosť“, „triezvosť prístupu pri spracovávaní podkladových materiálov“ a že autorom sa „podarilo“ komplexne analyzovať vývojové trendy Blavy s max. objektivnosťou.“⁸⁰

Napojenie niektorých ekologických aktivistov zo Slovenska na Chartu 77 (tzv. Ekologické fórum Charty) vyvolávalo obavy zo spolitizovania odborných problémov. Pavol Šramer plánoval spracovať aj dokument o prenasledovaní slovenských ochrancov prírody, ktorí sa podieľali na vydaní publikácie Bratislava-nahlas.

Ekologickí aktivisti vystupovali za odstavenie jadrovej elektrárne v Jaslovských Bohuniciach, upozorňovali aj na problém vodného diela Gabčíkovo-Nagymaros. V spolupráci s ochrancami prírody v Rakúsku a Maďarsku zorganizovali v septembri 1988 v Budapešti sympóziu, ktoré sa malo vysloviť proti výstavbe vodného diela na Dunaji.

Nie všetky snahy o založenie skupiny, občianskej iniciatívy, či už s politickými cieľmi alebo bez, boli úspešné. Štátna bezpečnosť ich monitorovala a snažila sa rozložiť ich ešte v zárodku, pretože sa v nich aktivizovali aj členovia iných zoskupení. Vedela o plánoch založiť Zväz programátorov, o snahe pravicových oportunistov prepojených na Prahu o založenie Havlíčkovej nadácie, o Budajovom zámere založiť Zväz na ochranu spotrebiteľov, ktorý by

⁷⁸ A ÚPN, f. KS ZNB S-ŠtB Bratislava, AS, PT 1988, j. č. 02/AN-88. Týždenná informácia S-ŠtB, 7. týždeň (15. 2. 1988).

⁷⁹ Situácia sa zopakovala na konci marca, keď Pravda uverejnila v dvoch číslach článok na pokračovanie pod názvom „Nech prehovorí fakty“. *Pravda*, r. 69, 1988, č. 75 a 76. J. Budaj s M. Hubom žiadali o opravu nepravdivých informácií v článku a zvažovali aj podanie na súd za poškodenie dobrého mena organizácie.

⁸⁰ A ÚPN, f. KS ZNB S-ŠtB Bratislava, AS, PT 1988, j. č. 02/AN-88. Týždenná informácia S-ŠtB, 17. týždeň (26. 4. 1988).

spracovával údaje o dodržiavaní kvality výrobkov, o negatívnych javoch v oblasti potravinárskej výroby.

Maďarský nacionalizmus

Jedným z problémov, ktorý sa snažil komunistický režim dlhodobo tlačiť, bolo postavenie menšín. Postupné uvoľňovanie politickej situácie v Sovietskom zväze, ale aj v Maďarsku prispelo k tomu, že sa silnejšie začali ozývať hlasy na riešenie požiadaviek maďarskej menšiny. Kontrarozviednym rozpracovávaním tejto problematiky sa ŠtB podarilo v roku 1988 hlbšie preniknúť do štruktúr Výboru na ochranu práv maďarskej menšiny v ČSSR a odhalil sa osobný kanál spojenia na opozíciu v MLR.

„Úsilí maď. nac. je zaměřeno na rozšíření nepřátelské základny o osoby stejného smýšlení, propojení činnosti s dalšími antisocialistickými živly z prostředí „charty“, nelegální církve a laického apoštolátu i z MLR a kapitalistického zahraničí. Jsou zjišťovány pokusy o zneužití organizace CSEMADOK k legalizaci nacionalistické činnosti a rostoucí nepřátelská aktivita pracovníků nakladatelství MADACH v Bratislavě.“⁸¹

Predstavitelia maďarskej menšiny (Duray, Janisc, Szatmary) sa usilovali upriamiť pozornosť na národnostnú politiku KSČ vydávaním rôznych materiálov, ktoré vychádzali v československých aj v zahraničných samizdatoch. Najväčšiu aktivitu vyvíjal Miklós Duray,⁸² signatár Charty 77. Vypracovával dokumenty o činnosti Výboru na ochranu práv maďarskej menšiny, o jej úlohách v maďarsko-československých vzťahoch, ale aj o svojom stretnutí s kongresmanmi USA v Prahe.⁸³

⁸¹ Pozri dokument č. 5.

⁸² Na Miklósa Duraya založila S-ŠtB Bratislava signálny zväzok v problematike maďarského nacionalizmu už 1. 7. 1974. V februári 1979 bol obnovený ako zväzok preverovanej osoby a v máji 1979 preklasifikovaný na zväzok nepriateľskej osoby. V septembri 1982 bol založený na jeho osobu nový osobný zväzok, a v auguste 1985 preradený do kategórie nepriateľskej osoby.

⁸³ A ÚPN, f. KS ZNB S-ŠtB Bratislava, AS, PT 1988, j. č. 02/AN-88. Týždenná informácia S-ŠtB, 7. týždeň (15. 2. 1988).

Začiatkom roka 1988 uverejnila Charta 77 ako svoj vlastný dokument Návrh na ochranu práv národnostných menšín, ktorý vypracoval Miklós Duray. Podporili ho aj Milan Šimečka, Miroslav Kusý a listom hovorcovi Charty aj Ján Čarnogurský. Návrh bol adresovaný vláde ČSSR, cez Chartu sa však dostal aj na Konferenciu pre bezpečnosť a spoluprácu v Európe, ktorá sa konala vo Viedni. Navrhoval riešenia na zlepšenie postavenia národnostných menšín a zabezpečenie ich základných kultúrnych práv.⁸⁴

Začiatkom apríla 1988 odsúdil Duray listom aj zásah špeciálnych jednotiek, v ktorých bolo i veľa príslušníkov maďarskej národnosti, proti demonštrantom na Hviezdoslavovom námestí. Vláda ich podľa neho na základe princípu „rozdeľuj a panuj“ ideologicky využila proti „slovenským, klerikálnym nacionalistom, hlinkovcom a ctiteľom TISA“.⁸⁵

Národnostné problémy sa prejavili aj na Pedagogickej fakulte v Nitre, kde Vojtech László (rozpracovávaný v akcii LIST) zorganizoval medzi študentmi podpisovú akciu na dosiahnutie výučby všetkých predmetov v maďarskom jazyku.⁸⁶

MLÁDEŽ

Zo štátnobezpečnostného hľadiska bola dlhodobým problémom mládež. Nielen komunistická strana a jej podriadená Štátna bezpečnosť⁸⁷ si uvedomovala, že budúcnosť patrí mladej generácii,

⁸⁴ Libri Prohibiti Praha, f. INFOCH, roč. 11, 1988, č. 2, s. 2 – 4. Dokument Charty 77 č. 74/1987. Porovnaj A ÚPN, f. KS ZNB S-ŠtB Bratislava, AS, PT 1988, j. č. 02/AN-88. Týždenná informácia S-ŠtB, 7. týždeň (15. 2. 1988).

⁸⁵ A ÚPN, f. KS ZNB S-ŠtB Bratislava, AS, PT 1988, j. č. 02/AN-88. Týždenná informácia S-ŠtB, 17. týždeň (26. 4. 1988).

⁸⁶ A ÚPN, f. KS ZNB S-ŠtB Bratislava, AS, PT 1988. bez čísla. Zhodnotenie štátnobezpečnostnej situácie po hlavných problematikách kontrarozviednej práce.

⁸⁷ „V oblasti preventívno-výchovných opatrení v problematike MLÁDEŽ prehĺbiť súčinnosť zložiek ZNB medzi 2. odborom XII. S-ZNB, 2. odborom správy ŠtB a Správou ZNB hl. mesta Bratislavy. Spolupracovať pri zabezpečovaní rozsiahlejších akcií v súčinnosti so SÚV SZM a MŠ SSR, prijímať opatrenia k zisteným negatívnym prejavom v mládežníckom hnutí. Výsledky spoločne prehodnocovať.“ Dokument č. 1.

veľkú aktivitu na získanie mladej generácie vyvíjali takmer všetky opozičné zoskupenia na Slovensku. Socialistický zväz mládeže bol morálne, ale aj organizačne v rozpade. Jeho štruktúry síce existovali, ale prakticky nefungovali. Činnosti sa často ujímali dobrovoľní aktivisti, ktorí v rámci SZM vytvárali paralelné štruktúry. Dokázali však osloviť len malú časť mládeže, aj to len vo veľkých mestách.

Komunistická strana pripisovala stále veľký význam masovo-politickým podujatiam, na ktorých mala možnosť mladá generácia preukázať svoju vernosť strane a ideálom socializmu. Čoraz menší význam v nich však videla mládež, ktorá si hľadala inšpiráciu v západnom spôsobe života. Koncom 80. rokov pomerne často dochádzalo k zneužívaniu týchto akcií na „prenikanie nepriateľskej ideológie“ a negatívne ovplyvňovanie mládeže.⁸⁸ Preto boli akcie ako zjazd Zväzarmu, Medzinárodný výstup mládeže na Rysy alebo Festival politickej piesne v Martine pod kontrarozviednou ochranou ŠtB.⁸⁹

Štátna bezpečnosť spracovávala údaje z prostredia mládeže v objektových vzťahoch „Mládež“. Boli tu zhromažďované operatívne informácie o fankluboch Punk, Rock, Underground, drogách a prejavoch fašizmu.

Najlepšie výsledky v získavaní mladej generácie mala tajná cirkev, ktorá vo svojich štruktúrach dokázala organizovať nielen vysokoškolskú mládež vo väčších mestách, ale aj podstatne mladšie ročníky a v malých obciach. Štátna bezpečnosť mala dlhodo-

⁸⁸ „Množí sa prípady výtržností členů a přívrženců punk-rocku jako tomu bylo např. v Parku kultury a oddechu a na Mírovém náměstí v Bratislavě. Zájem části mládeže o moderní hudbu je zneužíván k zakládání různých neoficiálních sdružení, v nichž je propagován západní způsob života a kult násilí, jako tomu bylo v případech tzv. Sdružení elektronické a alternativní hudby. Důsledkem je přetrvávání projevů propagace fašismu, a to i v prostředí vysokoškolské mládeže, např. mezi studenty filosofické a pedagogické fakulty UPJŠ v Prešově.“ Dokument č. 5.

⁸⁹ Pozri dokument č. 1.

bo problém preniknúť do týchto skupín, problém so získavaním agentúry bol práve tu najvypuklejší.⁹⁰

Mladú generáciu sa snažili osloviť aj environmentálne a mierové hnutia, predovšetkým požiadavkou na skrátenie vojenskej služby, zápasom za slobodu a nezávislosť, čo mohlo byť pre časť „politicky nevyspelej mladej generácie“ príťažlivé. ŠtB predpokladala, že NMZ sa „môže zamerať i na činnosť vo výcvikových strediskách brancov Zväzarmu, kde sú mladí chlapci pripravovaní na službu v útvaroch ČSLA.“⁹¹

Prepojenie na zahraničie

Význam kontaktov v „štvavých“ vysielackách Hlas Ameriky a Slobodná Európa nepodceňovala „opozícia“, ale ani komunistická strana a ŠtB. Zabezpečovali totiž tok informácií na Západ, ale aj smerom k československým občanom. Koncom 80. rokov sprostredkovali tieto rozhlasové stanice v Československu informácie o dianí v disente, tajnej cirkvi, ale aj v strane a vláde. Štátna bezpečnosť sa podľa plánu KLÍN snažila tieto kanály spojenia odkryť, využiť vo svoj prospech (kompromitovať predstaviteľov disentu v zahraničí), prípadne prerušiť, ak sa nečrtala možnosť ich využitia.

Okrem Antona Hlinku v Mníchove a Ivana Medka vo Viedni pútal pozornosť ŠtB Jolyon Naegele z Hlasu Ameriky, ktorý dochádzal zisťovať informácie do Československa. Jeho kontakty s A. Dubčekom, J. Čarnogurským a inými predstaviteľmi „opozície“ ŠtB monitorovala.⁹² „NAEGELE sa zmienil, že typy k materiálom o niektorých negat. akciách mu dávajú niektorí predstavitelia ofic. politiky, ktorí podľa neho týmto sledujú svoje vlastné ciele,

⁹⁰ A ÚPN, f. KS ZNB S-ŠtB Bratislava, AS, PT 1988, j. č. 0049/AN-88. Závery z porady NS-ŠtB s náčelníckym zostavom Správy ŠtB a OS-ZNB po línii ŠtB, konanej dňa 19. 4. 1988 na Správe ŠtB Bratislava.

⁹¹ A ÚPN, f. KS ZNB S-ŠtB Bratislava, AS, PT 1988, j. č. 0062/AN-88. Zhodnotenie štb. situácie v teritóriu operačnej pôsobnosti Správy ŠtB pred 20. výročím internacionálnej pomoci v ČSSR.

⁹² Dňa 14. 5. 1985 založila II. správa ZNB v Prahe na jeho osobu signálny zväzok, dňa 9. 3. 1989 ho zmenila na preverovanú osobu.

pričom spomenul prípad BABINSKÝ a proces s Jazzovou sekciou. NAEGELE sa stretol s ČARNOGURSKÝM, od ktorého získal informácie k nábož. púti v Šaštíne, tiež sa stretol s Dr. JUKLOM, ktorého označil za tlačového tajomníka neofic. cirkvi v SSR. NAEGELE ukázal prameňovi 7-10 stránkový materiál, ktorý údajne vydalo MV k aktivizácii protisoc. síl v ČSSR.⁹³

Pre predstaviteľov disentu v Čechách, ale aj na Slovensku, boli dôležité politické kontakty v zahraničí, ktoré vytvárali nad ich činnosťou akýsi ochranný štít. Netýkalo sa tu už len pražských predstaviteľov Charty 77, o ktorých činnosť sa zaujímal tajomník ZÚ USA R. Norman, zástupcovia britskej (Damian Todd, Patricia Holland) a francúzskej ambasády. „Jednou z forem morálnej podpory, poskytované západnými diplomatami exponentům vnitřních nepřátel, jsou oficiální pozvání na recepce pořádané při různých příležitostech v Bratislavě. Například recepce pořádaných americkým velvyslanectvím v lednu 1988 při příležitosti návštěvy I. náměstka ministra zahraničních věcí USA J. WHITEHEADA v Bratislavě a v květnu 1988 při příležitosti výstavy „Americké divadlo dneška“ se zúčastnili M. KUSÝ, M. ŠIMEČKA, J. ČARNOGURSKÝ, M. DURAY.“⁹⁴

Začiatkom decembra 1988 navštívil Československo aj francúzsky prezident François Mitterrand. Okrem stretnutí s oficiálnymi štátnymi predstaviteľmi sa stretol aj s predstaviteľmi Charty 77 a ďalších opozičných zoskupení, ktorých pozval dňa 9. decembra na raňajky do Buquoyského paláca. Kardinál Tomášek slúžil dňa 8. decembra 1988 pri príležitosti návštevy francúzskeho prezidenta slávnostnú omšu, na ktorej mal podľa prameňa ANNA Ján Čarnogurský nabádať veriacich k protispoločenským vystúpeniam za dodržiavanie ľudských práv. Podobne mal vystúpiť aj na tlačovej konferencii v Bratislave o deň neskôr a 10. decembra v Olomouci.⁹⁵

⁹³ A ÚPN, f. KS ZNB S-ŠtB Bratislava, AS, PT 1988, bez čísla. Zhodnotenie štátnobezpečnostnej situácie po hlavných problematikách kontrarozviednej práce.

⁹⁴ Pozri dokument č. 5.

⁹⁵ A ÚPN, f. KS ZNB S-ŠtB Bratislava, AS, PT 1988, j. č. 001/AN-88.

Na 10. decembra 1988 zvolali zástupcovia Charty 77, Demokracickej iniciatívy, HOS a ďalších opozičných zoskupení demonštráciu v Prahe pri príležitosti 40. výročia Všeobecnej deklarácie o ľudských právach. Kvôli návšteve Mitteranda v ČSSR ju úrady povolili, nemohla sa však konať na Staromestskom námestí, demonštranti sa museli uspokojiť so Škroupovým námestím. Po 19 rokoch sa tak konala 1. povolená demonštrácia v Československu. Prejavilo sa to aj na záujme verejnosti, ktorý bol prekvapivo nižší, ako na nepovolených demonštráciách, ktoré sa konali v roku 1988.

Záver

V druhej polovici 80. rokov 20. storočia sa v slovenskej spoločnosti zvýšil záujem o verejné dianie. Perestrojka a politika uvoľňovania, ktorú zavádzal Michail Gorbačov, mala vplyv na aktivizáciu občianskeho života aj v krajinách sovietskeho bloku. Strach vyjadriť svoj názor, odlišný od oficiálneho, postupne prekonávala staršia, ale aj mladšia generácia, o čom svedčí rastúci počet nezávislých skupín a ich aktivít. Štátna bezpečnosť ich činnosť monitorovala, mala zámer prispôbiť novým podmienkam aj svoje štruktúry a fungovanie. Neschopnosť vlády, komunistickej strany i ŠtB pochopiť podstatu prestavby a demokratizácie spoločnosti, ktorá sa rozbehla aj v okolitých krajinách, však viedla k čoraz väčšej konfrontácii, ostrejším vystúpeniam verejnosti, a napokon k pádu komunistického režimu aj v Československu.

Artur Kubaj

Spoločensko-politická situácia v Poľsku v predvečer rozhovorov Okrúhleho stola

Rok pred zmenou. Od referenda (29. 9. 1987)

do Magdalenky (15. – 16. 9. 1988)

Proces systémovej transformácie, prechodu od autokracie k demokracii opísal vo svojom diele *Tretí vlna* Samuel Huntington.¹ Podľa teórie predstavenej v tejto knihe nastala politická zmena v Poľsku na základe modelu kooptácie. Tento proces, odvolávajúc sa na model Huntingtona, predstavil Andrzej Paczkowski a čas jeho trvania ohraničil od júla 1986 do augusta 1989.² Aby však taký proces mohol začať, je potrebné: oslabenie legitimacy moci a radikálne zníženie efektívnosti systému; vytvorenie skupiny reformátorov uprostred elity moci a ich protivníci (konzervatívci) musia mať obmedzený vplyv na silové rezorty; existencia opozície domáhajúcej sa zmien; a takisto existencia medzinárodného spoločenstva, ktoré žičí zmenám. Sám priebeh procesu spočíva na odstránení konzervatívcov z kľúčových stanovísk vo vláde; otvorení sa reformátorov opozícii (čo by malo spôsobiť aj rozdelenie v opozícii na umiernených a radikálov); na uzatvorení prvotnej dohody medzi reformátormi a umiernenými (čo by malo odsunúť na okraj konzervatívcov na jednej strane a radikálov na strane druhej); a napokon na uzavretí kompromisu potvrdenom v slobodných voľbách legitimujúcich zmeny. Paczkowski pritom zdô-

¹ České vydanie HUNTINGTON, S.: *Třetí vlna. Demokracie na sklonku dvacátého století*. CDK Praha 2008.

² PACZKOWSKI, A.: Polska 1986-1989: od kooptacji do negocjacji. In: *Od sfałszowanego zwycięstwa do prawdziwej klęski. Szkice do portretu PRL*. Kraków 1999, s. 126 – 187.

razňuje, že taký proces môže prebiehať nelineárne a že je zvrtný.³ Udalosti z tohto obdobia, obzvlášť vzťahy medzi vládou a opozíciou dosť obsérne opísali vo svojich publikáciách aj Jan Skórzyński⁴ a Antoni Dudek.⁵

Cieľom tohto referátu je analýza fragmentu procesu, ktorý bezprostredne predchádzal systémovým zmenám v Poľsku a osobitne zachytenie momentu a podmienok, v ktorých padlo rozhodnutie začať rozhovory s opozíciou. Ide o obdobie medzi referendom z novembra 1987 a letnými štrajkami z prelomu augusta a septembra 1988 (a dôsledkom tých protestov, ktorým bolo stretnutie generála Czesława Kiszczaka s Lechom Wałęsom dňa 31. augusta 1988 a stretnutie predstaviteľov strany a vlády s reprezentáciou opozície v Magdalenke v dňoch 15. – 16. septembra 1988).

Vo všeobecnosti platí, že proces liberalizácie politického systému v Poľsku sa začal v júli 1986 spolu s ohlásením amnestie pre politických väzňov.⁶ Jeho ďalšou etapou bol slobodnejší prístup úradov k možnosti zaregistrovať rôzne druhy spolkov, hospodárskych spoločností a politických klubov.⁷ Vládu k tomu nútila zlá hospodárska situácia, v akej sa nachádzalo Poľsko po zavedení vojenského stavu. Prvá etapa hospodárskej reformy skončila neúspechom a od roku 1987 začalo dochádzať generálovi Wojciechovi Jaruzelskému, prvému tajomníkovi Ústredného výboru PZRS (Poľská zjednotená robotnícka strana), čoraz viac informácií o zlom stave poľskej ekonomiky. V správach, ktoré sa našli na jeho

³ PACZKOWSKI, A.: Polska 1986-1989: od kooptacji do negocjacji. In: *Od sfałszowanego zwycięstwa do prawdziwej klęski. Szkice do portretu PRL*. Krakov 1999, s. 129 – 131.

⁴ SKÓRZYŃSKI, J.: *Ugoda i rewolucja. Władza i opozycja 1985 – 1989*. Varšava 1995.

⁵ DUDEK, A.: *Reglamentowana rewolucja. Rozkład dyktatury komunistycznej w Polsce 1988 – 1990*. Krakov 2004.

⁶ Amnestiu schválil Sejm PRL dňa 17. 7. 1986. Dodatočne vydal minister vnútra Czesław Kiszczak vyhlásenie, ktoré rozhodlo o prepustení aj 225 politických väzňov.

⁷ Medzi inými vznikla aj Hospodárska spoločnosť vo Varšave, Krakovský priemyselný spolok, Klub politického myslenia „Dziekania“. Od júna 1987 začala legálne vychádzať aj Res Publica.

pracovnom stole, sa objavili aj kritické pohľady, ktoré nepochádzali iba z podriadených inštitúcií, ale aj zo západných ekonomických inštitúcií. Napríklad v správe z 28. augusta 1987 informujú autori prvého tajomníka, že „(...) dôvera v stranu a pripravenosť spolupracovať na prestavbe štátu padá veľmi rýchlym tempom, čo je spôsobené hlavne neefektívnosťou doterajších činov v hospodárskej oblasti. Liberalizačné opatrenia nedokážu zastaviť ten proces; na tomto pozadí sa dosť výrazne prejavuje aj oslabenie autority prvého tajomníka ÚV PZRS; nálady nespokojnosti majú čoraz väčší dosah (robotnícke kruhy, inteligencia, čiastočne aj vidiek), kulminujú postupne, ale systematicky.“⁸ Na druhej strane v správe z 8. septembra 1987, ktorá je akousi ilustráciou stavu, v akom sa nachádzala skupina okolo generála Wojciecha Jaruzelského vo chvíli, keď prekračovala *point de non retour*, sa píše: „(...) situácia v Poľsku sa nebezpečne vyostruje. (...) Súčasnej vedúcej skupine hrozí nebezpečenstvo úpadku. (...) Širšie spoločenské kruhy sa s ňou (opozíciou – pozn. AK), s jej činnosťou, predstaviteľmi nestotožňujú. Avšak väčšina spoločnosti, v tom aj naša politická základňa, podobne ako opozícia, vyjadruje na adresu vlády kritické hodnotenia, týkajúce sa problému hospodárstva a neúčinnosti vládnych krokov v tej oblasti. (...) v podnikoch rastie, aj keď nie prudko, počet hromadných protestov.“⁹ Autori dokumentu urobili nasledovné závery: stojíme pred najväčšou hrozbou v poslednej päťročnici; nevyhnutne sa musí

⁸ Nepodpísaná expertíza o vnútro politickej situácii v krajine a vzťahu západných krajín k PŁR zo dňa 28. 8. 1987. In: DUDEK, A., FRISZKE, A. (ed.): *Polska 1986 – 1989: koniec systemu. Materiały międzynarodowej konferencji, Miedzeszyn 21-23 października 1999*, Diel III, Dokumenty, Varšava 2002, s. 37 – 44. Záznam pochádza zo zbierky Andrzeja Paczkowského, podľa ktorého to môže byť jedna z verzií pripravených pre Wojciecha Jaruzelského Stanisławom Cioskom, generálom Władysławom Pożogom a Jerzym Urbanom.

⁹ PACZKOWSKI, A.: *Nastroje przed bitwą. Zeszyty Historyczne*, zv. 100, Paríž 1992, s. 60 – 65. Správa pre gen. Wojciecha Jaruzelského pripravená Stanisławom Cioskom, gen. Władysławom Pożogom i Jerzym Urbanom. Autori medzi iným napísali: „(...) Stojíme pred najväčšími hrozbami a výzvami za posledných päť rokov, to znamená, že situácia je vážnejšia ako počas celého obdobia po 13. decembri 1981, s výnimkou prvej polovice roka 1982. (...)“

previesť radikálna hospodárska reforma podporená politickými zmenami; zavedenie reformy spôsobí novú polarizáciu politických postojov a nálad spoločnosti. Navrhli nasledovné opatrenia: prvý tajomník ÚV PZRS by sa mal postaviť na čelo spoločenskej nespokojnosti a ostro skritizovať súčasnú politickú prax; po „novom otvorení“ by sa mal postaviť na čelo národa; v procese „nového otvorenia“ treba do hry pritiahnuť časť opozície, oslabiť však radikálov; v činnosti aj v metódach postupovania treba predbehnúť iné komunistické krajiny vo východnej Európe.¹⁰

Na základe takejto správy sa generál Wojciech Jaruzelski rozhodol „urýchliť“ demokratizačný proces, čo znamenalo predovšetkým zavedenie druhej etapy hospodárskej reformy. Pred zavedením akýchkoľvek radikálnych reforiem chcel však získať pre svoje činy dôkaz dôvery, ktorým mala byť podpora reforiem vyjadrená v referende. Rozhodnutie o referende urobil už pravdepodobne v auguste 1987 a formálne po mnohých diskusiách o termíne a otázkach, ktoré položiť spoločnosti, bolo referendum

¹⁰ *Tamže*, s. 70 – 82. Autori medzi iným napísali: „(...) Podľa nášho názoru v súčasnosti už nemajú politické reformy význam samé osebe alebo nahrádzať niečo iné. Musia sa opierať o revolučnú hospodársku reformu. (...) hospodárske zmeny vysunuté do popredia by mali byť podporené paralelnými politickými krokmi. (...) jedným slovom si myslíme, že radikálna reforma je voľbou s menším rizikom. (...) Myslíme si, že prvý tajomník ÚV PZRS by sa mal postaviť na čelo nespokojnosti a ostro skritizovať zlú, lemravú, nedôslednú realizáciu politiky, ktorú vytýčila strana. Verejne hrmieť: prvá etapa reformy nedokysličená, bytový problém – škandál, príšerný stav zdravotníctva, posudok, ktorý schválil zjazd zamrzol v komisiách a podkomisiách, program boja s infláciou nevyšiel. Ťažko vyrátať bolesti každodenného života, ktoré sa nám podarilo eliminovať, atď. Ide o ohlásenie zmeny metód postupu a vystupovania prvého tajomníka výraznejšie ako doteraz na pozícii vodcu, ktorý hodnotí, vyžaduje, vyvodzuje závery z neúspechov a stojí na čele nespokojnosti, čo dnes znamená stáť na čele národa. (...) Problém je v tom, že ak ohlásime smelé reformné plány, mali by sme sa snažiť pritiahnuť do hry, ktorú začneme, aj časť opozície. Na druhej strane treba oslabiť a politickými prostriedkami vytlačiť na okraj profesionálnych kontrarevolucionárov, ktorí zakričia „to je prislabe“, ohlásia radikálnejšie heslá, aby využili reformátorskú konjunktúru, aby sa udržali v politickej hre, nezostali pridusení projektmi reforiem, ktoré začne strana.“

vypísané na základe rozhodnutia Sejmu PŁR zo dňa 23. októbra 1987.¹¹

V tom čase prebiehala v opozičných kruhoch diskusia o hospodárskej a politickej situácii, v akej sa nachádzala krajina. Osobitne sa analyzovala situácia opozície po júlovej amnestii politických väzňov z r. 1986. Priamou odpoveďou opozičných kruhov na amnestiu bolo vytvorenie Dočasnej rady NSOZ (Nezávislý samosprávny odborový zväz) „Solidarita“, ktorá fungovala popri tajne pracujúcej Dočasnej koordinačnej komisii NSOZ „Solidarita“.¹² Ako sa neskôr ukázalo, amnestia bola iba gestom pre Západ, ktoré malo ukázať liberalizáciu systému.

Ďalšou dôležitou udalosťou v opozícii bolo vyhlásenie vydané po stretnutí intelektuálov a predstaviteľov odborov pozvaných Lechom Wałęsom do Varšavy dňa 31. mája 1987, niekoľko dní pred začiatkom 3. púte Svätého Otca v Poľsku v júni 1987.¹³ Vo vyhlásení, ktoré podpísalo 63 osôb, sa hovorilo o katastrofálnej hospodárskej situácii v štáte. Zdôrazňovalo sa, že „(...) *Poliaci, ako každý národ sveta, majú právo na nezávislosť (...), majú právo na život v demokracii a slobode, v pravde, v úcte k právu (...), majú právo na samostatné tvorenie hospodárskeho poriadku, ktorý dáva zmysel práci, zabezpečuje efekt ľudskej iniciatívy (...) toho sa Poliaci nemôžu vzdať (...)* podstatou našej činnosti je zrieknutie sa nási-

¹¹ O referende pozri: KUCIŃSKI, J.: *Polskie referendum 29 listopada 1987r.* Państwo i Prawo, č. 2, 1989, s. 45 – 56. Otázky zneli: Si za úplné uskutočnenie radikálneho programu ozdravenia ekonomiky predstaveného v Sejme, ktorý má výrazne zlepšiť podmienky života vďaka, že si to vyžaduje dvoj- až trojročné obdobie rýchlych zmien? Podporuješ poľský model hĺbkovej demokratizácie politického života, ktorej cieľom je posilnenie samosprávy, rozšírenie práv občana a zväčšenie ich účasti na vláde v krajine? Autom otázkou bol psychológ, člen miestnej rady PRON (Patriotyczny Ruch Odrodzenia Narodowego - Vlastenecké hnutie národného obrodenia), Janusz Reykowski.

¹² Dočasná koordinačná komisia NSOZ „Solidarita“ bola vytvorená dňa 22. 4. 1982, Dočasná rada NSOZ „Solidarita“ dňa 29. 9. 1986. V oboch týchto orgánoch sa sústredili aktivisti „Solidarity“ z okolia predsedu NSOZ „Solidarita“ Lecha Wałęsu.

¹³ Stretnutie tzv. Šesťdesiatky, základu neskoršieho Komitetu Obywatelskiego (Občianskeho výboru) sa uskutočnilo vo Varšave dňa 31. 5. 1987.

lia.“ Vyjadrili pritom aj nádej, že pápežova púť sa stane impulzom k vyriešeniu najťažších problémov Poľska, ktorý si vyžaduje odvalu a predstavivosť na oboch stranách.¹⁴ Vyššie spomínané rozhodnutie uskutočniť referendum vyvolalo aj diskusiu, ako k nemu pristupovať. V opozícii okolo Lecha Wałęsu prevážil názor, že odpoveďou na referendum, ktoré nepredstavovalo žiadnu skutočnú alternatívu, môže byť iba odmietnutie účasti. „*Tak, ako bolo a teraz je, už dlhšie byť nemôže. Na to sa Poliakov pýtať netreba,*“ vyhlásil Lech Wałęsa. Vyslovil sa za reformu, ktorou malo byť odstránenie nomenklatúry, vytvorenie systému voľného trhu so zachovaním sociálnej ochrany, s účasťou samosprávy na rozhodnutiach a kapitále podniku. Sprewádzala to aj žiadosť o vytvorenie nezávislého úradu na zhodnotenie reformy a o legalizáciu „Solidarity“.¹⁵ Hneď po tom, ako Sejm schválil termín a otázky referenda, zaujala podobné stanovisko o bojkote referenda aj čerstvo zostavená Miestna výkonná komisia (MVK) NSOZ „Solidarita“.¹⁶

Dňa 7. novembra 1987 sa uskutočnilo vo Varšave druhé stretnutie intelektuálov s odborármi z okolia Lecha Wałęsu, signatárov vyhlásenia z 31. mája 1987. Najdôležitejšia časť vyhlásenia, ktoré zostalo zverejnené po novembrovom stretnutí, znela: „*Prestavba spoločenského života a hospodárstva by sa mala opierať o spoločenské dohody medzi vládou štátu a skutočnými predstaviteľmi spoločenských organizácií. (...) Sme presvedčení, že postup v demokratickej systéme vládnutia sa môže uskutočniť v existujúcich ústavných podmienkach len a len vďaka takýmto dohodám.*“¹⁷ Vláda aj opozícia s napätím očakávali výsledky referenda.

¹⁴ FRISZKE, A.: *Komitet Obywatelski przy Przewodniczącym NSZZ „Solidarność” Lechu Wałęsie. Stenogramy posiedzeń 1987-1989.* Varšava 2006, s. 23 – 24 a 327 – 329.

¹⁵ SKÓRZYŃSKI, J.: *Odwilż 1987. Zeszyty Historyczne*, zv. 106, Paríž 1993, s. 32. Výpoveď L. Wałęsu pre podzemný časopis Tygodnik Mazowsze z 21. októbra 1987.

¹⁶ Sejm prijal rozhodnutie o uskutočnení referenda dňa 23. 10. 1987. O dva dni, 25. 10., vznikla Dočasná koordinačná komisia (DKK) NSZO „Solidarita“. Stanovisko k referendu prijala DKK dňa 28. 10. 1987.

¹⁷ FRISZKE, A.: *Komitet Obywatelski ...*, s. 330 – 332; „Tygodnik Mazowsze“ z 18. 11. 1987.

Podľa oficiálnych údajov sa na referende dňa 29. novembra 1987 zúčastnilo 67,32% osôb s hlasovacím právom. Na obe otázky odpovedala rozhodná väčšina zúčastnených na hlasovaní „Áno“, ale aby bolo referendum platné, bol potrebný súhlas väčšiny s hlasovacím právom.¹⁸ Hneď po oboznámení sa s výsledkami referenda zvolal Wojciech Jaruzelski zasadnutie Predsedníctva ÚV PZRS s jediným bodom programu: „Urgentné opatrenia v súvislosti s výsledkami referenda“. Na zasadnutí sa analyzovali výsledky referenda a rozhodlo sa urobiť opatrenia, ktoré mali vysvetliť strane a spoločnosti, ako treba chápať tie výsledky. Zaskočili predstaviteľov strany a vlády,¹⁹ ale aj opozíciu. Vláda nezískala potrebný súhlas na uskutočnenie reforiem, ale takmer 50% podpora bola stále silným kapitálom podpory pre činnosť strany. Opozícia očakávala väčšiu podporu svojej výzvy na bojkot referenda. Nezávisle od príčin neúspešnosti referenda treba jeho výsledok interpretovať ako vyjadrenie nedôvery skupine Jaruzelského a o to viac vláde Zbigniewa Messnera.²⁰

V takej situácii, *„kvôli skrachovaniu koncepcie samostatného úniku dopredu, ktorého symbolom bolo referendum, sa začal proces dozrievania skupiny Jaruzelského na realizáciu nového scenára: kontrolovanej delby moci s umiernenou časťou opozície a prenesení na ňu zodpovednosti za budúce nepopulárne kroky v hospodárskej oblasti.“*²¹

V súlade s touto koncepciou sa začal proces osobitného spájania sa s prístupnejším krídlom opozície. Poslúžiť tomu mali aj rozhovory v sídle varšavského Klubu katolíckej inteligencie²²

¹⁸ Účasť na referende bola nižšia o viac ako 10% v porovnaní s účasťou vo voľbách do Sejmu, ktoré sa uskutočnili na jeseň 1985.

¹⁹ DUDEK, A., FRISZKE, A. (ed.): *Polska 1986 – 1989: koniec systemu...*, s. 54 – 65. Protokol zasadnutia Predsedníctva ÚV PZRS zo dňa 30. 11. 1987.

²⁰ PACZKOWSKI, A.: *Polska 1986 – 1989...*, s. 146 – 147.

²¹ DUDEK, A.: *Reglamentowana rewolucja...*, s. 119.

²² Prvé kluby vznikli vo Varšave, Krakove, Poznani, Vroclavi a Toruni počas vlny októbrového odmäku v roku 1956. Po roku 1976 prešlo veľa aktivistov Klubu katolíckej inteligencie k opozičnej činnosti, spolupracovali s KOR-om (Komitet Obrony Robotników – Výbor na ochranu robotníkov) a napokon vytvorili NSOZ „Solidarita“.

a sprístupnenie miesta opozícii v mesačníku „Konfrontacje“, ktorý začal vychádzať od januára 1988 pod patronátom Miestnej rady Vlasteneckého hnutia národného obrodzenia.²³ Bronisław Gerek, poradca Lecha Wałęsu, v jeho druhom čísle napísal: *„Bez autentických spoločenských síl sa nedá urobiť zmena v hospodárskej situácii v krajine, zmena, po ktorej všetci túžia. Aj preto by mal dnes protikrízový pakt väčšie šance na realizáciu ako v roku 1981.“*²⁴

Napriek signálom zo strany opozície sa vláda, viediac, že zmeny sú nevyhnutné, rozhodla urobiť ich samostatne. Na začiatku roka 1988 „skupinka troch“,²⁵ teda okruh poradcov generála Wojciecha Jaruzelského, do ktorého patrili Stanisław Ciosek, generál Władysław Pożoga a Jerzy Urban, načrtla scenár zmeny, ktorá sa napokon realizovala s prestávkami na jeseň 1988 a na jar 1989, čo bolo spôsobené nedostatkom rozhodnosti Wojciecha Jaruzelského, odporom v straníckom aparáte a postojom opozície okolo Lecha Wałęsu. Na začiatku roka totiž generál Jaruzelski hľadal spôsob, ako stlmiť spoločenské napätie bez umožnenia činnosti opozícii, a zároveň sa pripravoval na potlačenie spoločenskej vzbury, ak by ohrozovala realizáciu plánu zhora riadenej prestavby.²⁶

Kľúčovým projektom, na ktorý sa vláda a strana kontrovala na začiatku roka 1988, bola cenovo–príjmová regulácia; išlo o najvyššie zvýšenie cien priemyselných tovarov od zavedenia vojenského stavu. Bol to najdôležitejší prvok druhej etapy hospodárskej reformy. Z analýzy správ, týkajúcich sa nálad spoločnosti a možnosti reakcie na zvýšenie cien vynikalo, že netreba rátať s väčšími vystúpeniami a už vôbec nie s takými, ktoré by sa nedali zvládnuť. „Skupinka troch“ však navrhovala konkrétne kroky voči opozícii a vyhlásenie výnimočného stavu v hospodárstve s cieľom násilnej realizácie hospodárskej reformy. Na druhej strane si však

²³ Vlastenecké hnutie národného obrodzenia (PRON) vzniklo v decembri 1982, na jeho čele stál Jan Dobraczyński. Isté oživenie, napr. vydávanie mesačníka Konfrontacje, sa viaže s nomináciou Stanisława Cioska na generálneho sekretára PRON v roku 1987.

²⁴ DUDEK, A.: *Reglamentowana rewolucja...*, s. 121 – 123.

²⁵ Tento termín („zespół trzech“) použil Antoni Dudek v *Reglamentowana rewolucja*.

²⁶ DUDEK, A.: *Reglamentowana rewolucja...*, s. 130.

skupinka všimla, že „(...) *disponujeme len programom nazvaným druhá etapa hospodárskej reformy, ktorý sa oneskoril o dva roky a aj ten preteká pomedzi prsty, nikto v neho neverí s vládou na čele, vrátane autorov koncepcie druhej etapy.*“²⁷ V druhom memoriáli skupinka načrtla scenár prelomu a navrhla, aby „*hospodárske opatrenia sprevádzal balík spoločensko-politických opatrení*“.²⁸ Navrhla balík takých opatrení, a zároveň poznamenala, že pred zavedením je potrebné ich konzultovať s vlastnou členskou základňou a čo je najdôležitejšie, dôverne sa o nich zmieniť vo Washingtone a v hlavných mestách Západnej Európy, ako aj vo Vatikáne. Z odporúčaní skupinky vyplývalo zavedenie zmien na prelome mája a júna, na jeseň sa už dalo očakávať obdobie vážnych hospodárskych napätí. Ako sa však ukázalo, aj keď poriadkové sily boli v pohotovosti, neboli zaregistrované nijaké väčšie protesty v súvislosti s drastickým zvýšením cien.

Spoločnosť zareagovala na zvýšenie s oneskorením, na prelome apríla a mája 1988 vypukli štrajky. Na čele štrajkov boli často aj mladí robotníci, ktorí nevyšli zo štruktúr nelegalizovanej „Solidarity“. Jarné štrajky sa začali v Mestskom dopravnom podniku v Bydgoszczy dňa 25. apríla 1988. V nasledujúcich dňoch sa pridali podniky v celom Poľsku: Leninove železiarne v Krakove, Železiarne Stalowa Wola, Leninova lodenica v Gdaňsku. Kvôli narastajúcej štrajkovej vlne vydala dňa 2. mája 1988 MVK NSOZ „Solidarita“ vyhlásenia, v ktorých uznala správnosť robotníckych protestov, a predovšetkým sa domáhala legalizácie „Solidarity“. Strana sa však rozhodla pre násilné riešenie – dňa 5. mája 1988 pohotovostné jednotky brutálne potlačili štrajk v Krakove. Ešte v ten istý deň sa k štrajku pripojil aj Vojvodský dopravný podnik v Štetíne. Štrajk v Gdaňsku, na čele ktorého stál Lech Wałęsa, trval do 10. mája a skončil sa východom z lodenice bez podpísania do-

²⁷ BORODZIEJ, W., GARLICKI, A. (ed.): *Okrągły Stół. Dokumenty i materiały*. Zv. 1. Wrzesień 1986 – luty 1989, Varšava 2004, s. 130 – 140, Spomienky J. Urbana, St. Cioska, Wł. Pożogi z 28. 1. 1988.

²⁸ *Tamže*, s. 146 – 151. Spomienky J. Urbana, St. Cioska, Wł. Pożogi z 18. 3. 1988.

hody.²⁹ Jarné protesty prerušili pokusy o zákulisné rozhovory medzi lídrom opozície a predstaviteľmi moci. Na návrh rozhovoru vicepremiéra Zdzisława Sadowského, ktorý dal v rádiu BBC ešte pred protestmi, odpovedal Lech Wałęsa pozitívne, ale jeho odpoveď prišla už v čase protestov. Jarné štrajky zaskočili obe strany. Podľa hovorca vlády Jerzyho Urbana boli štrajky demonstráciou sily a dôkazom, že „Solidarita“ ožila, ale zároveň to nebol taký veľký protest ako očakávali vodcovia „Solidarity“.

V polovici júna zasadalo VII. Plénium ÚV PZRS, na ktorom došlo k dôležitým kádrovým zmenám v straníckom tábore. Novými tajomníkmi ÚV PZRS sa stali Mieczysław Rakowski, Marian Orzechowski i Władysław Baka.³⁰ Trojica nových tajomníkov zodpovedných za médiá, ideológiu a hospodárstvo mala pripraviť zmeny, nevyhnutnosť ktorých si začal všímať už aj Jaruzelski. Prítomnosť Baku na novej pozícii predznačovala neskorší úpadok vlády Zbigniewa Messnera, ktorého neustále kritizoval. O päť dní neskôr sa uskutočnili voľby do Národných rád. Voľby sa uskutočnili podľa nového volebného poriadku, ktorý schválil Sejm v marci 1988; nový spôsob hlasovania spočíval v tom, že volič si mohol vybrať miestneho poslanca najviac z troch kandidátov. Napriek zmenám vo volebnom poriadku sa spoločnosť o tie voľby vôbec nezaujímal. Opozícia zhrozená z brutálnych akcií pohotovostných jednotiek rozhodne vyzvala na bojkot volieb. Napokon vláda dostala od spoločnosti ďalšie varovanie vo forme nízkej účasti, k urnám prišlo 55% ľudí s hlasovacím právom, čo bolo o 10% menej ako v novembrovom referende. V porovnaní s voľbami do Sejmu z 13. októbra 1985 sa účasť znížila takmer o 25%.

V polovici júla navštívil Poľsko prvý tajomník KSSZ Michail Gorbačov.³¹ Veľká časť verejnosti a politickej elity si od tej návštevy sľubovala ďalšie zmeny krajine. Počas návštevy Wojciech Jaru-

²⁹ Viac o jarných a letných štrajkoch v roku 1988 pozri TABAKO, T.: *Strajk '88*, Varšava 1992.

³⁰ Mieczysław Rakowski sa vrátil do stranického jadra z funkcie podpredsedu Sejmu. Władysław Baka prišiel z funkcie predsedu Poľskej národnej banky, kým Marian Orzechowski predtým zastával kreslo ministra zahraničných vecí vo vláde Zbigniewa Messnera.

³¹ Druhá návšteva Michaila Gorbačova v Poľsku trvala od 11. do 14. 7. 1988.

zelski svojho hosta ubezpečil, že „(...) *demokratizačný proces nepovažujeme za módu, ktorá sa pominie. Je to nevyhnutný proces. Veľa sme už urobili a pôjdeme aj ďalej, ale dve hranice neprekročíme: nedovoliť pluralizmus v odboroch v takom zmysle, v akom nám ho chcú nanútiť a nedovoliť vytvoriť opozičné strany (...)*“.³² Návšteva Gorbačova v Štetíne prebiehala pod heslom „Poľská obnova – sovietska prestavba – spoločnou cestou pre rozvoj socializmu“, ktoré malo ukázať spoločné pohľady na politické zmeny, ako aj na spoločné záujmy oboch štátov.³³

V tom čase ešte strana nebola pripravená na rozhovory, hoci gen. Czesław Kiszczak už robil zákulisné prieskumy pre možnosť kooptácie.³⁴ Hospodárska a politická situácia sa značne zhoršovala, čo potvrdila aj alarmujúca správa „skupinky troch“ z 10. augusta 1988, v ktorej autori vyzvali generála Jaruzelského k urgentným opatreniam, pretože vážne počítali s možnosťou robotníckych protestov na jeseň 1988. Predstavili v nej dva varianty postupu, odporúčajúc medzi iným demisiu Messnerovej vlády, najlepšie na konci septembra 1988, a vytvorenie vlády národného porozumenia s nestraničným premiérom, napr. Witoldom Trzeciakowskim. Navrhovali aj vytvorenie úradu prezidenta, senátu, nové voľby do Sejmu. Odmenou malo byť neoživenie „Solidarity“ ako odborového zväzu, v podnikoch mala platiť zásada jeden podnik – jeden odbor. Zároveň navrhovali pred zavedením plánu opatrení kon-

³² PERZKOWSKI, S. [PACZKOWSKI, A.] (ed.): *Tajne dokumenty Biura Politycznego i Sekretariatu KC PZPR. Ostatni rok władzy 1988-1989*, Londýn 1994, s. 8.

³³ Michail Gorbačov dňa 13. 7. 1988 na stretnutí v štetínskej Lodenici A. Warského zdôrazňoval neporušiteľnosť poľskej hranice na Odre a Nyse (lužickej), čo bolo dôležité vzhľadom na to, že od r. 1985 trval konflikt medzi NDR a Poľskom kvôli hranici v Pomorskej zátok. Viď PODGÓRSKI, K.: *Drang nach Osten*. In: *Zeszyty Historyczne*, r. 1988, Paríž 1989, s. 34 – 61. Správa Stanisława Maca, štetínskeho vojvodu v r. 1982 – 1990, v autorových zbierkach.

³⁴ DUDEK, A.: *Reglamentowana rewolucja...*, s. 161.

zultácie s cirkvou a umiernenou časťou opozície, ktorú zosobňoval Bronisław Geremek.³⁵

V takej situácii došlo k protestom skôr ako sa očakávalo. Dňa 15. augusta 1988 vybuchol štrajk v bani *Júlový manifest* v Jastrzębiu, o dva dni neskôr začal protestovať prístav v Štetíne. V nasledujúcich dňoch sa k štrajku pripojili podniky v celom Poľsku, medzi inými prístav a lodenica v Gdaňsku a Železiarne v Stalowej Woli.³⁶ Hlavnou požiadavkou vo všetkých štrajkujúcich podnikoch bola legalizácia NSOZ „Solidarita“. Dňa 20. augusta sa zišiel Výbor obrany štátu pod vedením generála Wojciecha Jaruzelského a na zasadnutí sa prijalo rozhodnutie, ktoré bolo ďalšou časťou príprav na zavedenie výnimočného stavu. Prípravy na zavedenie výnimočného stavu sa však začali už 29. mája 1988 v dôsledku jarných štrajkov. Začalo sa vyzbrojovanie vybraných podnikov a organizovanie vojenských cvičení, ktoré mali dať možnosť povolať do vojska osoby, ktoré boli „ohrozením verejného poriadku“.³⁷ V ten istý deň sa stretol Józef Czyrk, člen politbyra a ÚV PZRS s Andrzejom Stelmachowským, poradcom Lecha Wałęsu, ktorý konal po dohode so Sekretariátom poľského episkopátu. Na stretnutí mal padnúť návrh zrušenia ďalšej vlny štrajkov, ak sa začnú rozhovory s Lechom Wałęsom.³⁸ Na druhý deň bolo zasadnutie politbyra ÚV PZRS, na ktorom generál Wojciech Jaruzelski presviedčal grémium na začatie rozhovorov s lídrom „Solidarity“ Lechom Wałęsom. Politbyro uvažovalo o rôznych možnostiach ako ukončiť štrajky. Návrh násilného riešenia predstavil Kazimierz Cypryniak – tajomník ÚV PZRS, odloženie rozhovorov s opozíciou navrhol Mieczysław Rakowski, avšak začatie rozhovorov ako prvok širšieho plánu pretvárania politického systému vyžadoval Stanisław Ciosek. Zdá sa, že generál Wojciech Jaruzelski bol už vtedy rozhodnutý viesť rozhovory, hoci zdieľal obavy členov politbyra ÚV PZRS, ktoré súviseli s absenciou príprav politickej podpory, čo

³⁵ BORODZIEJ, W., GARLICKI, A. (ed.): *Okrągły Stół...*, s. 171 – 176. Spomienky J. Urbana, St. Cioska, Wł. Pożogi z 10. 8. 1988.

³⁶ PERZKOWSKI, S. [PACZKOWSKI, A.] (ed.): *Tajne dokumenty...*, s. 15 – 32. Pribeh udalostí a požiadavky štrajkových výborov.

³⁷ KOWALSKI, L.: *Stan wyjątkowy – okrągły stół*, Arka 1993, č. 44/45, s. 13 – 28.

³⁸ DUDEK, A.: *Reglamentowana rewolucja...*, s. 161.

mohlo vyvolať značný odpor členov strany, zvlášť z vidieka a malých miest.³⁹ Deň po zasadnutí politbyra vystúpil minister vnútra generál Czesław Kiszczak v televízii s ostrým prejavom a oznámil, že zavedie policajnú hodinu a drastické riešenia voči štrajkujúcim. V nasledujúcich dňoch skutočne došlo k potláčaniu štrajkov v baniach v Sliezske a v depách mestskej dopravy v Štetíne. Lech Wałęsa, v hľadani dialógu, vydal pre stranu a vládu vyhlásenie, v ktorom predstavil problém legalizácie „Solidarity“ ako kľúčový pri ukončení protestov. Generál Czesław Kiszczak v mene strany potvrdil možnosť zorganizovania stretnutia s predstaviteľmi rôznych spoločenských a robotníckych skupín pri „okrúhlom stole“. Ešte v ten istý večer sa uskutočnila porada členov ÚV PZRS, na ktorej si musel generál Wojciech Jaruzelski vypočuť veľa trpkých slov z úst poslucháčov, ktorých zaskočila jeho koncepcia. Nasledujúceho dňa sa uskutočnilo zasadnutie VIII. pléna ÚV PZRS, ktoré formálne podporilo rozhovory s opozíciou a na ich vedenie určilo generála Czesława Kiszczaka. V tom istom čase získal Lech Wałęsa na vyjednanie prvej požiadavky, tzn. legalizácie NSOZ „Solidarity“, všetky vtedy štrajkujúce štrajkové výbory. Stretnutie Kiszczak – Wałęsa, prvé od vyhlásenia vojenského stavu v Poľsku, sa uskutočnilo na 8. výročie podpísania gdaňských dohôd, dňa 31. augusta 1988. Vo Varšave oboch diskutérov sprevádzali Stanisław Ciosek a biskup Jerzy Dąbrowski. Dohodlo sa, že po ukončení štrajkov Lechom Wałęsom sa uskutočnia rozhovory medzi vládou a predstaviteľmi Solidarity, ale bez formálnej účasti samotnej „Solidarity“. Dohodli sa aj témy problémov, o ktorých sa malo rokovať pri „okrúhlom stole“, t.j. zriadenie senátu, zmeny volebného procesu a miesto „konštruktívnej“ opozície v politickom systéme, ako aj legalizácia „Solidarity“. Dvere k rozhovorom pri „okrúhlom stole“ zostali otvorené.

Nasledujúceho dňa sa stretol generál Wojciech Jaruzelski s Alfredom Miodowiczom, vedúcim provládnej Celopolskej dohody odborových zväzov (OPZZ); pravdepodobne sa už vtedy dohodli na odvolaní vlády Zbigniewa Messnera, ktorého bola OPZZ hlav-

³⁹ DUDEK, A. (ed.): *Przyczynek do genezy okrągłego stołu* (posiedzenie Biura Politycznego KC PZPR z 21 VIII 1988r.), Arcana 1999, č. 6, s. 161 – 174.

ným kritikom.⁴⁰ V ten istý deň odovzdal Stanisław Ciosek počas telekonferencie s prvými tajomníkmi Vojvodských výborov detailné informácie o priebehu rozhovorov. Členovia vlády a strany sa rozišli po krajine a debatovali s členmi strany o novej politickej situácii. Už 2. septembra bol odoslaný prvým tajomníkom Vojvodských výborov telegram s inštrukciami, ako treba chápať posledné udalosti, s upozornením, že ich treba šíriť iba ústne. V telegrame sa okrem iného písalo, že „(...) začatie rozhovorov vytvára priaznivú situáciu pre reformy a dokončenie ďalších krokov v budovaní národného porozumenia (...) faktom bola podpora značnej časti spoločnosti štrajku (53,2% podľa CBOS – Centrum výskumu názoru spoločnosti, A.K.), v prípade použitia sily by sme ohrozili celú politiku prestavby (...) začatie rozhovorov nemení naše stanovisko k modelu odborového hnutia a vzťah k „Solidarite“ (...) Sme si vedomí, že problém rozhovorov, obzvlášť s Lechom Wałęsom, vyvoláva v strane spory. Výsledok týchto krokov však bude záležať od politickej aktivity celej strany.“⁴¹

Lech Wałęsa sa podujal realizovať svoje záväzky a s veľkou námahou ukončil štrajky. Nakoniec, 3. septembra, ako poslední ukončili štrajk prístav a dopravný podnik v Štetíne, ako aj Železiarne Stalowa Wola. Dňa 10. septembra 1988 sa stretla vo Varšave MVK NSOZ Solidarita a počas rokovania sa rozšírilo jej zloženie o vedúcich štrajkov zo šiestich štrajkovo najaktívnejších regiónov. Po stretnutí vydali vyhlásenie, v ktorom bolo napísané: „Očakávame od strany a vlády PŁR jasné vyjadrenie o pripravenosti vytvoriť podmienky na legálnu činnosť NSOZ „Solidarita“.“⁴² Na druhý deň sa uskutočnilo ďalšie stretnutie „Šesťdesiatky“ z okolia Lecha Wałęsu. V uznesení tejto skupiny čítame: „Potvrdzujeme, že požiadavky, ktoré predniesol Lech Wałęsa dňa 31. augusta v rozhovore s predstaviteľom vlády, generálom Czesławom Kiszczakom, na legalizáciu „Solidarity“ a okamžité zavedenie pluralizmu bez prívlastkov, považujeme za hlavné a najnaliehavejšie podmienky

⁴⁰ Celopolská dohoda odborových zväzov vznikla 24. 11. 1984, na jej čele stál Alfred Miodowicz.

⁴¹ DUBIŃSKI, K. (ed.): *Okrągły Stół*, Varšava 1999, s. 56 – 59.

⁴² „Tygodnik Mazowsze“, 14. 9. 1988, s. 1. Vyhlásenie MKV NSOZ „Solidarita“ zo dňa 10. 9. 1988.

*začatia poctivého dialógu medzi občianskou opozíciou a vládou.*⁴³ Podstatné je, že začatá činnosť na oboch stranách spočívala na konsolidácii vlastného politického tábora a vytlačení oponentov porozumenia na okraj svojich radov. Do úvahy však treba brať aj skutočnosť, že zo strany Jaruzelského to mohla byť hra o čas, keďže zavedenie výnimočného stavu bolo celý čas aktuálne.⁴⁴

Ďalšie stretnutia Kiszczak – Wałęsa sa uskutočnili v dňoch 15. – 16. septembra 1988 v Magdalenke pri Varšave. V prvý deň si v úzkom kruhu navzájom vyjasňovali zámery stanovísk, ktoré boli verejne prezentované po poslednom stretnutí. Na druhý deň sa rozhovory viedli už v širšom kruhu (viac ako 20 osôb) – začali sa diskusie o zložení účastníkov, poriadku a spôsobe, ale aj o termíne začiatku prác „okrúhleho stola“.⁴⁵

V roku, ktorý bezprostredne predchádzal systémovej transformácii v Poľsku, došlo k ráznemu poklesu účinnosti fungovania systému a k rýchlej strate spoločenskej podpory pre skupinu generála Wojciecha Jaruzelského. V dôsledku tohto poklesu sa vláda rozhodla otvoriť sa pre opozíciu vo forme referenda, čo spôsobilo ostrejšie rozdelenie v opozičnom tábore a oslabenie jej radikalizmu. Okrem pomerne slabej opozície bol dôležitým prvkom zmien postoj katolíckej cirkvi, ktorá plnila úlohu sprostredkovateľa a depozitára podpísaných dohôd. Zmenám v Poľsku priala aj medzinárodná situácia, prijatie zmien na Západe, vo Vatikáne, ako aj súhlas Michaila Gorbačova, ktorý sa podujal na podobné zmeny v Sovietskom Zväze.

To sa zhoduje s modelom Andrzeja Paczkowského, predstaveným v úvode ako etapa od otvorenia sa moci opozícií do momentu uzavretia prvej dohody medzi reformátormi a umiernenou časťou opozície.

Preklad: Peter Balun

⁴³ FRISZKE, A.: *Komitet Obywatelski ...*, s. 335 – 338.

⁴⁴ KOWALSKI, L.: *Stan wyjątkowy...*, s. 22 – 25.

⁴⁵ DUBIŃSKI, K.: *Magdalenka. Transakcja epoki. Notatki z poufnych spotkań Kiszczak-Wałęsa*, Varšava 1990, s. 7 – 8, 18 – 37.

Rudolf Vévoda

Glasnost sotva slyšitelná

Politická moc a opozice v Československu v roce 1988

Rok 1988 je v českých a slovenských dějinách poněkud ve stínu významnějších osmičkových roků. Během těch dvanácti měsíců nedošlo v bývalém Československu ani ke změně státní formy, ani se v jeho životě hlubokým způsobem neprojeвили dobové události na scéně mezinárodní politiky. Přesto 88. rok byl dějištěm mnoha významných událostí a změn, jejichž hodnocení nabývá plného významu teprve tehdy, jestliže ho vnímáme s odstupem, tedy se znalostí důsledků a současně pokud ho vnímáme v kontextu globálních politických procesů. K těm globálním procesům lze metodologicky přistupovat mnoha způsoby.

Jeden z klíčů nabízí kniha, kterou tu zmiňoval předřečník, tedy Samuel Huntington se svojí Třetí vlnou. Je to beze sporu zajímavá četba. I když autor hodně zdůrazňuje proměny ve třetím světě, například v Latinské Americe, přece jen můžeme konstatovat, že procesy, ke kterým dochází od března 1985 v zemích východního bloku a speciálně také tedy v Polsku a v Československu, zapadají do té, Huntingtonem popsané metodologie demokratické tranzice, kterou ovšem on rámuje šířeji a její počátek klade už do Kariátové revoluce v Portugalsku v roce 1974. Zakoňuje jí potom krizí sovětského impéria, jakkoli ta kniha byla vydána ještě před moskevským pučem v r. 1991 a před následním rozpadem Sovětského svazu.

Zajímavé by mohlo být i srovnání, které z Huntingtonem zmíněných znaků demokratizace, demokratické tranzice, odpovídají Polsku a které Československu. Československo, samozřejmě jak všichni víme, bylo v těchto záležitostech opožděno, takže jestliže bychom mohli mluvit například o nízké míře násilí jako o spo-

lečném znaku, o lavinovém efektu (v tom sledovaném období na konci osmdesátých let byl hodně využíván výraz efekt domina), nebo o hospodářském zaostávání, podobně jako o pozoruhodné proměně mezinárodně politických aktérů, připomínám onu neopakovatelnou konstelaci čtveřice hybatelů, v níž pořadí a důrazy, samozřejmě, silněji než v jiných oblastech korespondují s politickými sympatiemi a preferencemi toho kterého analytika. Jde mi tu o jména jako Gorbačov, Reagan, Thatcherová nebo Jan Pavel II. Naproti tomu bychom v československém případě před listopadem 1989 těžko mohli mluvit o participaci části opozice na politickém procesu výměnou za umírněnost, tak jako jeden ze znaků demokratizace identifikuje Samuel Huntington. Těžko bychom našli vytváření a institucionalizaci demokratické politické kultury, kterou bychom mohli spatřovat zase v sousedních zemích, v Polsku, v Maďarsku, ale třeba i v samém Sovětském svazu. Všechny tyto uvedené země, které stály na čele toho procesu perestrojky, se pak také pustily, na rozdíl od Československa a Německé demokratické republiky, do opatrných volebních experimentů s demokratickými prvky do experimentů, které zpravidla přinášely šokující výsledky. Tady mám na mysli volby do sjezdu lidových poslanců v Sovětském svazu v roce 1989, jejichž prostřednictvím se do toho alternativního tělesa, nahrazujícího neexistující parlament, dostal třeba bývalý disident a jaderný fyzik Andrej Sacharov. A konec konců lze takto označit i ty polské polosvobodné volby z června roku 1989.

Přes toto konstatované zaostávání československého případu se nabízí otázka, nakolik je do budoucna obhajitelné tradiční datování počátku demokratických změn 17. listopadem 1989, jehož výročí si v těchto dnech připomínáme. Jinak řečeno, není počátkem demokratické tranzice v Československu vlastně již sama krize dosavadního systému vládnutí, a to i při zachování ideologických východisek, programových cílů a politicko-mocenských metod, uplatňovaných stávající mocí v době významných proměn společenského vědomí a utváření nových forem jeho artikulace? Dějiny sovětské perestrojky, která byla zahájena po nástupu Michaila Gorbačova do funkce generálního sekretáře KSSS v březnu 1985 a která nakonec vyústila do kolapsu komunistické nadvlády

nad rozsáhlými oblastmi Evropy a Asie, to vše vytváří svůdný prostor k úvahám o síle nezamýšlených důsledků. Přestavba vyvolaná obavami ze ztráty schopnosti konkurovat technologicky a ekonomicky vyspělejšímu západu a zamýšlená jako snaha o zefektivnění hospodářských mechanismů se velice brzy začala naplňovat novým obsahem. Stala se totiž demokratizačním úsilím. Stejný osud stihl i její doprovodní tendenci, glasnost. Ta podle všeho byla zprvu míněná jako možnost otevřeně kritizovat ekonomické nešvary a kritizovat korupci. Její funkce se záhy velmi výrazně rozšířila, stala se hnutím za svobodu projevu, hnutím proti cenzuře sdělovacích prostředků, a také hnutím za svobodnou kulturu.

Samo odhalování korupce, a to je důležité poznamenat, mělo velmi závažné, nečekané politické důsledky. Činnost takových prokurátorů jako byl například Telman Gdlian a jiní, která byla hojně sledovaná sdělovacími prostředky v Sovětském svazu i v zahraničí, začala narušovat stabilitu kádru i v takové oblasti, v takových nedotknutelných sférách moci, jako byla rodina zesnulého vůdce Sovětského svazu Leonida Brežněva a přispěla k rozkymácení různých místních satrapií, a to i v některých periferních oblastech sovětského státu. Boj proti ekonomické kriminalitě v Sovětském svazu doprovázela prohibice, tedy onen známý Suchý zákon. O těchto a podobných zákrocích je samozřejmě legitimní uvažovat jako o součásti mocenského boje, nicméně relativně otevřený způsob, kterým o nich referovala média, elektronizoval veřejnost jak sovětskou, tak západní, jejíž mentální naladění v té době bylo popisováno tím známým slůvkem – Gorbimánie. Způsob, jakým ještě le jaře 1986 sovětská a satelitní média referovala o černobylské katastrofě, ukazoval limity politiky otevřenosti glasnosti a velkou pomalost, pozvolnost v jejím prosazování, nicméně v pozdějších obdobích sovětská média informovala o podobných pohromách již bez zamlčování a zkreslování, jak o tom svědčí široký ohlas mediálně hojně přetřásaného zemětřesení v Arménii v zimě 1988, ohlas, který vyvolal nebývalou vlnu mezinárodní solidarity.

Závažné důsledky, a to i zahraničně-politické potom mělo odkrývání temných stránek minulosti a postupné uvolňování kultury. Tyto tendence v Sovětském svazu prosazovali liberálně orientovaní šéfredaktoři některých sovětských časopisů, jako byli

Ogoňok, Literaturnaja gazeta, nebo Moskovskije novosti. Polský rusista a novinář Andrzej Grawicz už v roce 1987 na stránkách Tygodniku powszechného výstižně poznamenal, že „věci jdou dál jak za Chruščova“, což bylo v té době většině československých občanů ještě nejasné. Třebaže ještě v roce 1986 Gorbačov v rozhovoru s jedním západním novinářem tvrdil, že stalinismus je „pojem převzatý z cizího ideologického arzenálu“, kritika stalinské éry se stala jedním s určujících znaků perestrojky. Tato tendence byla sdělovacími prostředky a mocenskými elitami v ostatních zemích střední a východní Evropy, s určitou výjimkou Polska a Maďarska, přijímána rozpačitě, nebo dokonce výslovně odmítaná. Ostražitý, nicméně sympatizující byl způsob, kterým novinář Alexandr Kuprjanov v příloze Komsomolské pravdy Sobesednik (vyšla 5. února roku 1988) referoval o svém setkání s Václavem Havlem z prosince minulého roku v Praze. Doslova tam uvedl, aby jaksi vyvolal k Havlovi sympatie, že „zdá se být oddaným stoupencem přestavby a šířící se demokracie v SSSR“.

Tento, rozhodně ne nevlídný a štvavý způsob, jak o něm bylo referováno, budil pozornost nejenom v prostředí českého samizdatu, ale i mezi tehdejší politickou mocí. Jan Fojtík spolu s dalšími ideology z KSČ s oblibou v těchto souvislostech, teda při popisování údajných excesů jisté části sovětských médií, hovořil o pění. Vasil Bilak, který dlouhá léta chápal národní specifika jako velmi okrajovou záležitost ležící v hlubokém stínu všeobecných principů výstavby socialismu, se náhle začal rozpomínat na potřebu nekopírování sovětských vzorů. Nejdále snad došlo stranické vedení Německé demokratické republiky na podzim 1988, které dokonce sáhlo k zákazu distribuce mutační verze časopisu Sputnik v německém jazyce na svém území, což vyvolalo, samozřejmě, rozsáhlé komentáře a protesty ze strany nespokojených občanů.

Udělení Nobelovy ceny za literaturu za rok 1987 ruskému disidentovi a emigrantovi Josifovi Brodskému nebylo doprovázeno podobnou kampaní, jaká byla v minulosti vedena proti Borisu Pasternakovi nebo Alexandru Solženicynovi, stejně jako uvolnění některých zakázaných literárních děl. Těch byla celá řada, pro rok 1988 můžeme připomenout např. „Děti Arbata“ od Anatolije Rybakova, které posléze vyšli česky, „Život a osud Vasilije Gros-

mana“, nebo román, který nakonec ve své české verzi vyšel pod názvem „Na hrudi obra obláček zlatý“ od Anatolije Krestavkina, román, který popisuje brutalitu při stalinském stěhování národů na konci války a po válce. Publikace těchto děl dobře vyjadřovala atmosféru doby, ve které se do českých i slovenských kin také postupně dostávali kritické filmy, jako například Pokání Tengize Abuladzeho.

Někteří historikové perestrojky hodnotí jako přelomový rok 1987, kdy se změny v Sovětském svazu začali stávat nevratnými. Jakkoli známé vystoupení stranické činitelky Niny Andrejevové na stránkách tisku počátkem roku 1988 ukázalo křehkost zvoleného kurzu, Gorbačovovi se podařilo ovládnout pole zejména v průběhu červnové XIX. všesvazové stranické konference, kterou výstižně komentoval jeden z nejprozíravějších analytiků konce nehybnosti, bratislavský intelektuál Milan Šimečka, a která znamenala posílení prodemokratických sil. Boris Jelcin, nedávno odvolaný z funkce moskevského stranického tajemníka, využil této tribuny k tomu, aby podrobil kritice nejenom konzervativní stranické oligarchy, ale také váhavého Gorbačova. Právě možná tím Jelcinovým vystoupením na XIX. všesvazové konferenci začíná jeho hvězdná dráha pozdějších let. Výsledky konference pak potvrdili zářijové personální změny, v jejichž rámci byla odeslaná do důchodu stará kremelská garda (takové veterány sovětské politiky jako byl Gromykov, Solmencev, Dobrinin, Dolgých a další), zatím co nejvlivnější Gorbačovův oponent Jegor Ligačov vzhledem ke svému relativnímu mládí nebyl penzionován, ale pověřen relativně „neškodnou funkcí“ tajemníka pro zemědělství. Gorbačov, který k funkci šéfa strany připojil po Gromykově odchodu i pozici formální hlavy státu, tedy předsedy prezidia Nejvyššího sovětu, což byla funkce, která byla posléze nahrazena úřadem prezidenta, se nyní cítil natolik jistý, že se rozhodl k dalším demokratizačním experimentům, zejména prosazení nových pravidel pro volby do zmiňovaného sjezdu lidových poslanců. Začalo být zřejmé, zřejmé to bylo zejména po vzniku Mazovského vlády v Polsku, že Brežněvova doktrína přestává platit a že princip nezasahování do vnitřních záležitostí spojeneckých zemí přestává být pouhou proklamací, jak se řada Východoevropanů po negativních zkuše-

nostech posledních desetiletí oprávněně domnívala. Gorbačovův mluvčí Genadij Gerasimov opakovaně o tom ujišťoval během své návštěvy ve Finsku. Prohlásil, že Brežněvova doktrína byla nahrazena Sinatrovou doktrínou podle písničky „I do it my way“.

Československé stranické a státní vedení nesdílelo reformní étos sovětského, maďarského a polského vedení. Mohlo se cítit posíleno výsledky Gorbačovovy pražské návštěvy na jaře 1987, která navzdory nerealistickým očekáváním části československé veřejnosti, včetně mnoha vyloučených členů KSČ, vyzněla jako podpora normalizátorů, kteří stále setrvali u moci. Změna na postu generálního tajemníka strany, k níž došlo v prosinci 1987 a v jejímž rámci Husáka nahradil bývalý předseda Ústřední kontrolní a revizní komise Miloš Jakeš, tedy muž osobně odpovědný za normalizační čistky, nebyla ani váhavou změnou, směřující k nastolení reformního kursu. Husákovi, který si až do 10. prosince 1989 podržel úřad prezidenta, nevyšli záměry, aby ho ve vedení strany nahradil pragmatický ekonom Lubomír Štrougal.

Štrougal se sice jevil jako člověk připravený bez nemístního lpění i na detailech ideologie přistoupit k ekonomickým experimentům a jako takový by býval mohl vyhovovat Moskvě, avšak měl malou podporu mezi členy nejužšího stranického vedení, která o rok později na podzim 1988 dokonce přispěla k tomu, že musel odejít i z postu předsedy federální vlády. V této funkci ho nahradil dosavadní český republikový premiér Ladislav Adamec, s jehož érou jsou spojeny váhavé a vcelku neefektivní hospodářské reformy, či pozdní odhodlání jednat s představiteli formující se občanské společnosti. Tady je možno připomenout už Kocábovu a Horáckovu iniciativu MOST z konce srpna a září 1989. Konec konců byl to Adamec, který se nakonec odhodlal zasednout k jednacímu stolu s představiteli Občanského fóra během událostí listopadu 1989. Na druhé straně s Adamcovou érou je spojeno i zostření politické represe, jehož nejmarkantnějším projevem se stalo brutální rozhánění demonstrací, zejména v době Palachova týdne v Praze, nebo schválení nechvalně proslulého pendrekového zákona na jaře 1989.

Nástup ambiciózního Miroslava Štěpána do významné funkce stranického tajemníka v Praze daleko spíše než projevem libera-

lizace byl svědectvím nástupu střední generace stranických funkcionářů, tak či onak nepoznamenaný zkušeností Pražského jara a jeho potlačení. Skutečnost, že odpovědnost za práci na úseku „ideologie“ po Vasilu Biľakovi převzal Jan Fojtík, především, než cokoliv jiného, vyjadřovala odhodlání čelit tlaku na zavedení demokratizačních proměn na kvalitnější teoretické a intelektuální úrovni.

Z perspektivy vrcholné politiky méně závažné, ale přesto hodné zřetele a v dosavadních analýzách opomíjené, byli personální změny a programové modifikace v některých institucích a organizacích politického, veřejného a kulturního života. Řada studií a článků byla věnována například obrodnému procesu satelitní straně Národní fronty Československé strany lidové. Stranou pozornosti dosud ovšem zůstává Socialistický svaz mládeže, Československá strana socialistická, sama Národní fronta a především takzvané Tvůrčí svazy umělců, jejichž politická funkce převodových pák moci tak, jak jich vytvořili a prohlubovali normalizátoři, začínala přece jen dostávat určité trhliny.

Dosavadní slovenský ministr kultury a člen politbyra KSS Miroslav Válek, který převzal po Janu Kozákovi vedení federálního Svazu československých spisovatelů, byl schopen zaujmout i nezávislé pozorovatele ze samizdatu svou veřejně vznesenou výzvou k objektivnímu zhodnocení Pražského jara, či role Charty 77, o které, jak pohotově postřehl Milan Šimečka, dokázal Válek psát bez dříve neodmyslitelného adjektiva „takzvaná“. Ve Válkově případě, samozřejmě, šlo o protřelého představitele stranického aparátu, zodpovědného za čistky v řadách KSS na začátku normalizace. Funkce federálního předsedy spisovatelské organizace ovšem byla fakticky převážně ceremoniální. Výkonnou moc mělo v rukou vedení obou republikových, či národních svazů.

V osobě Michala Černíka, který se po zkompromitovaném a umělecky vyčerpaném básníku Ivanu Skálovi stal předsedou české části svazu, se dostala do rozhodujících svazových funkcí básnická generace takzvaných „pětatřicátníků“ (to označení pochází od režimního literárního kritika Milana Blahynky). Většina z těchto autorů debutovala na konci 60. nebo na začátku 70. let a tato generace byla kritizována za to, že ke své umělecké i lite-

rární kariéře využila literárního prostoru, nedobrovolně vyklizeného mnoha dalšími tvůrci, jejichž publikační možnosti ukončila či přerušila normalizace. V této generaci, o které exilový kritik Antonín Brousek v šaldovském duchu napsal, že „botanizuje na hřbitově“, náleželi i básníci jako Jaroslav Čejka (ten se stal posléze šéfem kulturního oddělení ÚV KSČ), Josef Peterka (zastával různé svazové funkce a jednu dobu fungoval, dělal šéfredaktora týdeníku Tvorba), Josef Šimon (shodou okolností syn jednoho z protagonistů Pražského jara se stal šéfem nakladatelství Odeon), nebo Karel Sýs (na začátku roku 1988 obdržel post šéfredaktora nově vytvořeného svazového týdeníku Kmen. Ten Kmen dříve vycházel jako příloha Tvorby s měsíční periodicitou). Ve svých po listopadu 1989 zveřejněných svědectvích se část z těchto autorů, zejména Michal Černík, Jaroslav Čejka staví do role mužů, kteří byli připraveni obnovit pluralitní poměry v české literatuře, ale dějiny, které se zase jednou odehráli příliš rychle, znehodnotili jejich historickou misi, zapříčinili zneuznání jejich role.

Skutečnost se, samozřejmě, jeví jako komplikovanější. Jistě, integrace tří proudů české literatury – oficiální, samizdatové a exilové byla záměrem Černíkova vedení, ale je nutno zdůraznit, že byla připravována z perspektivy první skupiny, tedy té skupiny oficiálních a privilegovaných autorů, jako v podstatě gesto její blahovůle a také tento krok byl vlastně výsledkem nikoli zásadovosti, ale kombinace rozpaků s jakousi pozdní „velkorysostí“ vítězů. Vedení svazu se odhodlalo také navázat formální kontakty s literárním exilem, například spisovatelé Petr Kouza, Ondřej Neff byli delegováni na příslušná jednání do bavorského Frankenu, prosadilo ocenění některých donedávna problematických autorů, například Bohumilu Hrabalovi počátkem roku 1989 byl udělen titul zasloužilého umělce, jiným bylo obnoveno, navraceno členství ve Svazu spisovatelů, z čehož plynuli jistě i hmotné požitky (to se týká třeba Ludvíka Kundery, bratrance mnohem známějšího Milana). Vedení svazu se zasadilo také o obnovení publikačních možností pro jiné autory, pokud ovšem nepatřili mezi signatáře Charty 77.

Tak například knižně začal vycházet Jiří Mucha, časopisecky třeba i Ivan Klíma a další.

Volnější poměry byli jako obvykle i v divadelnictví, kde se už od roku 1988 jednalo, nakonec úspěšně, o zařazení do repertoáru některých her zakázaných dramatiků, ať už šlo o Josefa Topola nebo Milana Uhdeho s tím, že v dramaturgických plánech se začínali objevovat jména jako Pavel Kohout nebo Václav Havel, což by byl asi býval ten poslední krok.

Snaha o udržení a posílení vlastních mocenských pozic, či ideologizující oponentura vůči „unáhleným a bezbřehým“ požadavkům na liberalizaci kulturní politiky, měli v aktivitách některých představitelů Svazu spisovatelů také svoje místo. Nechvalnou proslulost v kritice excesů literárních vlastností si například vydobyli články šéfredaktora Karla Sýse „Vymknuta z kloubů doba šílí“, nebo rusistky Evy Fojtíkové, manželky stranického šéfidologa Fojtíka, „Moskva jak jí neznáme“, které kritizovali glasnost v ruské, sovětské kulturní politice, byli zveřejněny v Kmeni, z jehož vedení na přelomu let 1988/89 pro nesouhlas s pomalým tempem změn odešel Sýsův zástupce, literární kritik Bílek.

Od rigidních a nenápaditých literárních časopisů v Čechách se v pozitivním směru lišila některá kulturní periodika, jednak neliterárního zaměření (Scéna, Film a doba), ale taky několik kulturních časopisů slovenských, jako Literárny týždenník, Iniciály, nebo Romboid. Ve svém celku však oficiální tisk, vydávaný nebo zaštiťovaný některým z tvůrčích svazů, nedosahoval obsahové, stylistické ani polygrafické úrovně 60. let. Ve Svazu českých dramatických umělců (SČDU) nechyběli, zejména od proslulého vystoupení herce Miloše Kopeckého na IV. sjezdu SČDU na konci roku 1987, dramatické prvky, což bylo umožněno jak menším rozsahem personálních zákazů než v oblasti literatury, tak i větší variabilitou divadelního života v šedé zóně mezi oficiálním a nepovoleným. Existence studiových a neprofesionálních scén, z nichž mnohé se fakticky stávaly centry opozičních aktivit, divadelní život pozoruhodně dynamizovala a pomáhala artikulovat touhu veřejnosti po tvůrčí svobodě. Tyto tendence ještě výrazně zesílili po Palachově týdnu počátkem roku 1989, kdy skutečnost, že Seznam signatářů iniciativy kulturních pracovníků (to byla ta známá petice za propuštění Václava Havla) byl v některých divad-

lech prakticky totožný se seznamem zaměstnanců, což působilo na příslušné stranické činitele silným dojmem.

Několik poznámek k opozici: Rok 1988 byl rokem vzniku a profilace nových opozičních iniciativ, nových forem aktivit a dříve neobvyklých způsobů vyjádření občanské nespokojenosti. Tady mám na mysli zejména veřejné demonstrace. Když se trojice nových mluvčí Charty, Stanislav Devátý, Miloš Hájek a Bohumír Janát počátkem ledna ujímala funkce, činila tak v čase probíhající generační diskuse a hledání cesty, jak účinněji oslovovat veřejnost v prostředí Charty. V průběhu roku 1988 zahájili svou činnost některé nové nezávislé iniciativy, mezi nimiž můžu zmínit Hnutí za občanskou svobodu, které se v říjnu představilo dokumentem *Demokracie pro všechny*, dále Klub za socialistickou přestavbu Obroda, Nezávislé mírové sdružení, Iniciativa za demilitarizaci společnosti (tato Iniciativa se uvedla v dubnu 1988 prvním ze svých dopisů) a konečně na konci roku Mírový klub Johna Lennoona a monarchisticko-anarchistická skupina České děti. Poslední tři z těch zmíněných sdružovali zejména mladé lidi, jakkoli podobná životní zkušenost a generační spřízněnost sjednocovala i většinu představitelů Obrody, což byli převážně bývalí členové KSČ, vyloučení po roce 1969-70. Obroda jako jediná se hlásila k vizi demokratického socialismu, což bylo vedle typických modelů politického jednání jedním z hlavních důvodů jejich kritiky ze strany ostatních iniciativ.

Politickou mocí za nejnebezpečnější bylo zprvu považováno Hnutí za občanskou svobodu, a to z několika důvodů. Vlastně šlo o požadavky Hnutí za občanskou svobodu. V dokumentu *Demokracie pro všechny* se psalo o zrušení vedoucí úlohy KSČ, nebo o nutnosti zrušit státní bezpečnost, o zavedení pluralitní ekonomiky, takže někteří členové politbyra označovali aktivisty a signatáře HOSu „za teroristy, s kterými se nevyjednává“ a podobné invokativy bylo možné nalézt vlastně na všech stupních politické moci. Z hlediska překonávání konceptu nepolitické politiky, který jeho oponenti označovali za pouhou fikci, šlo v případě HOSu o zajímavou iniciativu, která ale přece jen nedosáhla takového společenského ohlasu, který jejich 126 prvních signatářů očekávalo.

Ze všech petičních akcí největší pozornost, nejenom v roce 1988, ale v celém období konce komunistického režimu, si získala tzv. Iniciativa moravských katolíků laického aktivisty z Kroměříže, Augustina Navrátila. Šlo o dokument o 31 bodech, který požadoval náboženskou svobodu. Získal podporu pražského arcibiskupa kardinála Tomáška a spolu s ním i dalších 600 000 signatářů. To byla vůbec největší podpisová akce před listopadem 1989 v Československu. Pro srovnání druhá co do počtu největší petiční akce, komunisty velmi obávaných Několik vět z června 1989, dosáhla pouhých 8% počtu signatářů té katolické petice. Šlo o 40 000 lidí. Navrátilova petice, jak jinak, byla projevem silícího sebevědomí českých a slovenských katolíků. Příčin tohoto probuzení bylo mnoho a byli opakovaně a výstižně popsány. Přece jenom pro rok 1988 zmíním alespoň dvě události, t. j. ochotu katolických aktivistů veřejně demonstrovat za náboženskou svobodu, mám na mysli Bratislavskou svíčkovou demonstraci z března 1988, nebo završení československo-vatikánských jednání, které vyústilo do obsazení několika vakantních diecézí, v tomto případě z církevního hlediska nespornými biskupy, na rozdíl od těch biskupských nominací z první poloviny 70. let, které byli vlastně vítězstvími režimu.

Veřejné demonstrace roku 1988 představovaly výrazné obohacení cest, kterými veřejnost vyjadřovala svůj vzdor. Svou masovostí a spontánníou překonala očekávání demonstrace na Václavském náměstí v den 20. výročí okupace Československa vojsky Varšavské smlouvy. Znepokojená Bezpečnost se rozhodla za každou cenu zmařit výročí 28. října, ke kterému moc dokonce uspořádala oficiální setkání. Kontrast mezi oficiálním shromážděním, na kterém městský tajemník Prahy Štěpán zvučně promlouval k nastoupeným milicionářům, z nichž většina ani nedokázala skrývat nudu, a na druhé straně spontánním lidovým shromážděním následujícího dne, které bylo rozháněno za použití obušků, slzného plynu, psů, vodních děl a za nasazení obrněných transportérů, nemohl být větší.

Desátý prosinec roku 1988 přinesl první a do konce režimu jedinou povolenou manifestaci na Škroupově náměstí ke Dni lidských práv. Moc se za každou cenu snažila zabránit jednak mani-

festaci v centru Prahy na Václavském náměstí a na druhé straně doba se nezdála vhodná ozbrojenému zásahu, nebo v Československu v té době na oficiální státní návštěvě pobýval francouzský prezident Mitterand, který se dne 9. prosince sešel na snídani s osmi představiteli československé opozice na půdě francouzského velvyslanectví. Tento důvod, Mitterandova návštěva Prahy, konec konců vyvolali skutečnost, že ani 8. prosince, tedy den před snídání, policejní složky nezasáhli proti výročnímu setkání k zavraždění Johna Lennona na Kampě, které probíhalo od roku 1980 vždycky 8. prosince.

Rok 1988 byl bohatý na nové formy opozičních aktivit a na kvalitativní i kvantitativní expanzitu povstávajících. Moc i opozici stávil do nových situací, v nichž oba aktéři rozhodujícího zápasu veřejného mínění zatím ohmatávali terén, a to často metodou pokusů a omylů. Ze svých represivních metod aparát neustoupil, neochotou jakkoliv diskutovat o amnestii pro politické vězně projevoval zvláštní umanutost, kterou v té době opouštěli i hojně kritizované autoritativní režimy ve třetím světě a z ideologických postulátů nehodlal slevovat. Mezinárodní vývoj byl ovšem neúprosný, strach přestával účinkovat, v souvislosti s veřejnými demonstracemi a s masovými petičními akcemi si veřejnost, která po léta dobře chápala, kdo jsou oni, začínala uvědomovat, kdo jsme my. To znejišťovalo satelitní strany a organizace Národní fronty a další, v minulosti funkční převodové páky režimu. Nejistá hra na přestavbu a glasnost v kombinaci s hospodářskou neefektivitou a se stereotypem moci, která se nedokázala vymanit ze zajetí svého jazyka a svého myšlení, tohle všechno dávalo velkou výhodu rodící se občanské společnosti. Ukazovalo se, že šlo o kolos, ovšem kolos, který skutečně stál na hliněných nohou.

Jerguš Sivoš

Reforma Štátnej bezpečnosti v predvečer pádu komunistického režimu

V polovici 80. rokov prechádzala československá Štátna bezpečnosť (ďalej ŠtB) zmenami, ktoré vyplývali z jej dlhodobého nesystematického riadenia, organizácie a fungovania, ale aj z postupného reflektovania zmien v geopolitickej situácii.

Represívny kolos v službách komunistickej strany vytvoril v priebehu rokov rozsiahly „zoznam“ nepriateľov režimu, ktorých spravodajskými metódami vlastnými politickej polícii sledoval, odpočúval a evidoval.¹ Napĺňanie plánov práce jednotlivých útvarov Štátnej bezpečnosti viedlo k neustálemu zvyšovaniu počtu zväzkov kontrarozviedneho rozpracovania,² počtu preverovaných osôb, ako aj budovaniu siete tajných spolupracovníkov.

V polovici 80. rokov dochádza k personálnym zmenám vo vedení útvarov a ich odborov. Končí obdobie „vlády gerontokracie“ a „robotnícku úderku“, vyškolenú v 50. rokoch praxou „zostreného boja voči triednemu nepriateľovi“ a odbornými školami KGB v Moskve, postupne nahrádzajú mladší príslušníci s prevažne

¹ V roku 1984 Štátna bezpečnosť rozpracovávala a preverovala 18 234 osôb. Využívala pri tom 14 123 tajných spolupracovníkov. Pozri: Archiv bezpečnostných složek Praha (ďalej ABS), f. A31/2, inv. č. 171. Roční statistický přehled kontrarozvědného rozpracování, tajných spolupracovníků, schůzkových bytů, prověřovaných osob, kandidátů tajné spolupráce a důvěrníků československé kontrarozvědky 1984.

² V roku 1982 viedla Štátna bezpečnosť 5713 zväzkov kontrarozviedneho rozpracovania, v roku 1983 stúpol ich počet na 5905 a v roku 1984 na 5940. V roku 1985 potom klesol na 5297 a v roku 1987 na 4350.

rezortným vysokoškolským vzdelaním (VŠ ZNB).³ Podmienkou postupu na najvyššie pozície v ŠtB aj naďalej zostáva preverenie kádrov „vzdelávacím pobytom“ priamo v ZSSR. Počet príslušníkov ŠtB sa výrazne nemení. Na jednotlivých úrovniach dochádza k snahe o prehodnotenie výsledkov a efektivity práce kontrarozviedky, činnosti agentúrneho aparátu a kontrarozviedne ochraňovaných objektov.⁴ Impulz ku komplexnému systémovému riešeniu však musel prísť s prostredia mimo ŠtB.

Príprava reorganizácie FMV

Od polovice 70. rokov zabezpečovali operatívnu činnosť na území ČSSR tri samostatné kontrarozviedne útvary.⁵ K 1. júlu 1974 bola bývalá Hlavná správa kontrarozviedky rozčlenená na Správu kontrarozviedky pre boj proti vonkajšiemu nepriateľovi (II. správa), Správu kontrarozviedky pre boj proti vnútornému nepriateľovi (X. správa) a Správu kontrarozviedky na ochranu ekonomiky (XI. správa).

³ Na bratislavskej XII. správe ZNB odišlo v priebehu rokov 1983 – 1987 do dôchodku (od úrovne oddelenia) 18 náčelníkov a ich zástupcov, medzi inými aj náčelník XII. správy plk. Jozef VAVRO a jeho 1. zástupca plk. Bohuš VAVRO, ktorý v roku 1955 absolvoval ako jeden z prvých Slovákov ročný operatívny kurz KGB v ZSSR.

⁴ K 31. 12. 1986 pracovalo v ŠtB 12 358 príslušníkov a o rok neskôr 12 502. Pri počte 15 479 642 obyvateľov, ktoré mala ČSSR v roku 1985, tak pripadal v druhej polovici 80. rokov jeden príslušník ŠtB na 1 252 obyvateľov (vrátane detí a starcov). Údaje o počtoch príslušníkov ŠtB pozri v: FROLÍK, J.: Ještě k nástinu organizačního vývoje státobezpečnostních složek Sboru národní bezpečnosti v letech 1948 – 1989. In: *Sborník archivních prací*, 2002, č. 2, s. 477 a 519.

⁵ Medzi kontrarozviedne útvary patrila aj vojenská kontrarozviedka, ktorá organizovala aj vykonávala štátnobezpečnostnú ochranu ozbrojených síl.

Tabuľka č.1: Počet zväzkov tajných spolupracovníkov vedených na útvaroch ŠtB na Slovensku a v rámci republiky v rokoch 1981 – 1989 ⁶

Útvar ŠtB	XII. správa ZNB	S-ŠtB Bratislava	S-ŠtB Banská Bystrica	S-ŠtB Košice	ČSSR
1981	474	1053	772	898	12917
1982	483	1140	841	919	13458
1983	482	1217	872	927	13910
1984	467	1240	917	969	14123
1985	382	1085	843	891	12909
1986	349	1098	678	955	12603
1987	281	1127	684	962	12425
1988	260	1190	718	932	12132
1989	280	1220	741	907	?

Federálny minister vnútra Jaromír OBZINA vtedy uviedol, že zásadnú reorganizáciu kontrarozviedky si vyžiadalo „*prohloubení účinnosti kontrarozvědné práce, její přizpůsobení současným formám a metodám nepřátelské činnosti i zkvalitnění centrálního řízení*“.⁷ V druhej polovici 80. rokov však už vedenie federálneho ministerstva vnútra takejto organizácii pripisovalo nízku výkonnosť a slabé výsledky práce kontrarozviedky. Za hlavné problémy považovalo zlú koordináciu útvarov pri operatívnej práci, prílišnú šírku práce kontrarozviedneho rozpracovania a spravodajskej ochrany objektov, nedostatky v operatívnom rozpracovaní a analytickej činnosti. Podľa slov 1. námestníka FMV Alojza LORENCÁ hlavnou medzerou bolo vzájomné prelínanie činnosti jednotlivých útvarov aj pri ich určenom zameraní činnosti a konkrétne stanovených úlohách: „*Druhá správa vyhledávala agentov cudzích rozvedok. Avšak každý špión niekde pracoval, niekde býval a s nie-*

⁶ Údaje z rokov 1981 – 1988 sa vzťahujú k 31. 12. Údaje z roku 1989 k 30.11. Tabuľka bola vypracovaná na základe ročných štatistických prehľadov.

⁷ RMV ČSSR č. 15/1974 z 20. 5. 1974 „Organizační uspořádání centrálních útvarů kontrarozvědky, vyšetřování ŠtB a pasů a víz“.

*kým sa stýkal. Tak činnosť 2. správy narážala na záujmy 11. správy alebo na činnosť 10. správy. Vojenská kontrarozviedka tiež nemohla prácu obmedziť len na objekty vojenských útvarov, ale musela spravodajsky pracovať i v okolí týchto objektov a kontrolovať i mimoslužobné styky podozrivých osôb. Tak sa občas stalo, že v niektorých objektoch spravodajského záujmu mali aj tri útvary svoju agentúru.*⁸ Kritizované bolo tiež odtrhnutie analytickej činnosti od riadiacich článkov a nerovnomerné počty príslušníkov v centrále, krajoch a okresoch.⁹

V máji 1988 prijala vláda ČSSR unesenie č. 130 o zásadách a postupe znižovania počtu pracovníkov ústredných orgánov, ktoré stanovilo zníženie riadiaceho aparátu ministerstiev o 30 percent a redukovanie počtu námestníkov ministrov. Plnenie uznesenia v podmienkach FMV predpokladalo uskutočniť analýzu existujúceho stavu a vytváralo priestor na realizáciu zásadných riadiacich a organizačných zmien. Pripravou reorganizácie boli pod vedením 1. námestníka FMV Alojza LORENC A povrení námestníci federálneho ministra vnútra Jaroslav ŠILHAVÝ, Rudolf ŠUBRT, Pavel VAŇO a Vladimír HRUŠECKÝ.¹⁰ Bývalý 1. námestník FMV Alojz LORENC sa k týmto udalostiam vracia vo svojej knihe spomienok: *„Minister ma poveril, aby som s ďalšími námestníkmi predložil návrh reorganizácie. Základnou konštantou bolo znížiť počet námestníkov na troch a celého aparátu o určených 30 percent. Získané pracovné miesta previesť do priameho operačného výkonu. S generálom Hrušeckým a náčelníkmi správ sme vypracovali návrh na reorganizáciu kontrarozviedky. S náčelníkmi*

⁸ LORENC, A.: *Ministerstvo strachu? Neskartované spomienky generála Lorenca*. Bratislava 1992, s. 105.

⁹ V roku 1987 bolo z 12 502 príslušníkov ŠtB zaradených až 5 242 na centrálnych útvaroch, 3 611 na krajských a 1 402 na okresných útvaroch. Zvyšných 2 247 pracovalo na oddeleniach pasovej a letiskovej kontroly a odboroch ochrany štátnych hraníc. Pozri: FROLÍK, J.: *Ještě k nástinu organizačního vývoje*, s. 477.

¹⁰ Alojz LORENC bol 1. námestníkom FMV od 1. 11. 1985 do 21. 12. 1989, Vladimír HRUŠECKÝ bol námestníkom FMV od 1. 6. 1979 do 31. 5. 1988, Jaroslav ŠILHAVÝ od 1. 12. 1970 do 31. 5. 1988, Rudolf ŠUBRT 25. 10. 1985 do 31. 5. 1988 a Pavel VAŇO od 1. 1. 1983 do 31. 5. 1988.

*zainteresovaných útvarov spôsob reorganizácie vedecko-technického rozvoja spravodajskej techniky. Kolegovia predložili návrhy na organizačné zmeny svojich úsekov.*¹¹ Návrhy a pripomienky mohli predkladať aj náčelníci jednotlivých správ ŠtB.

Po odvolaní námestníkov MV ČSSR (k 31. máju 1988) vypracoval súhrnný materiál gen. LORENC v spolupráci s aparátom sekretariátu FMV. Konečný návrh na zmenu riadiacej a organizačnej štruktúry FMV a jej kádrového zabezpečenia predložil federálny minister vnútra Vratislav VAJNAR predsedníctvu ÚV KSČ na prerokovanie a schválenie dňa 19. júla 1988. Obdobné návrhy predložili súčasne aj republikoví ministri vnútra Václav JIREČEK¹² (ČSR) a Štefan LAZAR¹³ (SSR).

Návrh reflektoval postupné zmeny v zahraničnopolitickej situácii, najmä pokusy Michaila Gorbačova o reformy v samotnom ZSSR, a ich vplyv na situáciu v Československu. Vychádzal pritom z predpokladu, že určujúcou tendenciou bezpečnostnej situácie bude „aktivizácia KSČ a spoločenských organizácií“, „narastajúca podpora ľudu línií prestavby“ a neustále „rozširovanie sociálnej základne pre plnenie tejto línie“. Tieto, podľa vedúcich funkcionárov FMV „pozitívne procesy“ mali byť sprevádzané aktivizáciou vnútorných aj vonkajších antisocialistických síl.¹⁴

Uvádzal však, že je potrebné uskutočniť „odpovídající změny v přístupech SNB, PS a VMV k plnění úkolů při účinné ochraně společnosti proti všem pokusům vnějších a vnitřních nepřátel mařit nebo zneužívat proces přestavby a demokratizace k destabilizaci socialistického zřízení“.¹⁵

V hodnotení zámerov a aktivít opozičných zoskupení dokumentoval nasledovné: „Záměrem jednotlivých skupin vnitřního nepřitele je zpolitizovat svou činnost. Snaží se získávat pro ni masovou základnu a nehledě na různost zaměření usilují o zformování akce-

¹¹ LORENC, A.: *Ministerstvo strachu?*, s. 106.

¹² Václav JIREČEK bol ministrom vnútra a životného prostredia ČSR od 21. 4. 1988 do 5. 12. 1989.

¹³ Štefan LAZAR bol ministrom vnútra a životného prostredia SSR od 11. 7. 1973 do roku 1989.

¹⁴ Pozri dokument č. 18.

¹⁵ *Tamže*.

schopné opoziční síly. Hlavním cílem jejich činnosti je konstituovat se jako reálný politický faktor v životě naší společnosti, schopný podněcovat vznik nátlakových seskupení a koordinovat jejich činnost. Propojit svoji činnost s opozičními seskupeními v dalších socialistických zemích, zejména v PLR, MLR a NDR.“¹⁶ Zvýraznená bola činnosť nelegálnych cirkevných štruktúr a „reakčných“ duchovných, ktorí „usilují o podněcování sociálně politického napětí mezi věřícími a státními orgány k dosažení situace, jež by umožnila s masou věřících manipulovat jako s politickou silou, jíž by protisocialistické síly mohly zneužít k případné konfrontaci s politikou strany...“.¹⁷ Za dôležitú, z hľadiska činnosti ŠtB, bola tiež považovaná ochrana socialistickej ekonomiky, ktorá sa začínala otvárať zahraničiu, a činnosť „kapitalistických“ rozviedok, ktoré získavali informácie prostredníctvom modernej techniky, agentúrnej siete a „vnitřních nepřátelských elementů“. Návrh konštatoval, že v dôsledku toho dochádza k intenzívnemu prepájaniu a koordinácii postupu vonkajších a vnútorných antisocialistických síl, čo vyžaduje od čs. bezpečnostných orgánov zodpovedajúce opatrenia – podstatné prehĺbenie komplexného poňatia práce ŠtB na základe zlepšenia previazanosti činnosti jednotlivých línii kontrarozviedky.¹⁸ Aj preto bola ďalšia časť venovaná otázke riadenia a organizačnej štruktúry. „Stávající organizační struktura vychází více z formálního pojetí členění problematik a specializace správ a odborů centrály než z potřeb efektivního řízení operativní a analytické činnosti kontrarozvědky. V minulosti tak došlo k přílišné specializaci a vzájemnému oddělení a izolacím pracovišť kontrarozvědky do tří správ centrály. Toto dělení se přenášelo na KS ZNB a v některých případech až do okresů. Důsledkem je roztříštění operativní činnosti kontrarozvědky, což má negativní dopad na její řízení a výslednost práce. Touto organizací dané informační toky zatěžují operativní práci administrativními činnostmi a ve své podstatě oslabují i konspiraci

¹⁶ ŠtB týmto snahám opozičných skupín venovala pozornosť najmä formou preventívnych a rozkladných opatrení, a preto nepredpokladala ich uskutočnenie. Dokument č. 18..

¹⁷ *Tamže.*

¹⁸ *Tamže.*

*práce kontrarozvědky.*¹⁹ Nedostatky v analytickej práci spočívali podľa návrhu v jej izolovanom prevádzaní na jednotlivých operatívnych útvaroch, čo výrazne obmedzovalo jej účinnosť a použiteľnosť pre riadiacu a operatívnu prácu.

V súlade s analýzou existujúceho stavu presadzovalo vedenie federálneho ministerstva vnútra v otázke zmien organizačnej štruktúry nasledovný postup:

1. Vykonať takú integráciu správ a odborov, ktorá zlepši jednotné riadenie nadväzujúcich problematík, vytvorí lepšie predpoklady pre súčinnosť a koordináciu, zjednodušenie riadenia, analytickej práce a informačných tokov, predovšetkým k nižším článkom štruktúry ZNB.
2. Racionalizovať vnútornú a organizačnú štruktúru správ.
3. Zrušiť alebo previesť z centrál na nižšie články (vrátane presunu pracovných síl) časť operatívnej a vyhľadávacej práce, ako aj niektoré činnosti, ktoré nie je nevyhnutné zabezpečovať centrálnymi útvarmi.
4. V nadväznosti na zmeny organizačnej štruktúry centrálnych správ a odborov vykonať zodpovedajúce zmeny štruktúr krajských správ ZNB, kde sa rovnako uvoľnia pracovné sily na efektívnejšie zabezpečenie potrieb operatívnej práce v kraji a okrese.²⁰

Návrh federálneho ministra vnútra preto zdôrazňoval organizačný základ riešenia v zlúčení troch centrál kontrarozvedky (II., X., XI. správa ZNB) do Hlavnej správy kontrarozvedky (s krycím označením II. správa ZNB) a presunutie časti operatívnej a vyhľadávacej činnosti z centrály na krajské a okresné útvary.

V súčte navrhovaných riadiacich a organizačných zmien malo dôjsť ku:

- zníženiu počtu samostatných útvarov centrály FMV z 35 na 23 útvarov (o 34%),
- zníženiu počtu náčelníkov správ, ich zástupcov, náčelníkov odborov a ich zástupcov o 29 (o 25%),

¹⁹ Dokument č. 18..

²⁰ *Tamže.*

- zníženiu počtu náčelníckych funkcií na centrálnych útvaroch o 172 (viac ako 30%),
- zníženie počtu systematizovaných miest centrálnych útvarov o 816 funkčných miest.

Uvoľnené miesta mali byť použité nasledovne:

- 457 na posilnenie výkonu útvarov ŠtB v okresoch
- 103 na posilnenie nižších článkov štruktúry PS a VMV (vojakov z povolania)
- 75 na zabezpečenie činností presunutých z centra na nižšie články štruktúry (príslušníci a vojaci z povolania)
- 90 na zabezpečenie prevádzky výpočtovej techniky automatizovaných informačných systémov
- 21 na posilnenie zabezpečovacej činnosti OS ZNB
- 70 na zabezpečenie ďalších operatívnych úloh výkonných útvarov ZNB.

Návrh predpokladal organizačné zmeny aj na úrovni krajských správ ZNB, kde sa malo uvoľniť 100 riadiacich funkcií. V konečnom dôsledku tak mali byť okresné štruktúry posilnené zo 745 na 1302 funkčných miest (o 75%).²¹

1. Vnútná a organizačná správa FMV (VOS FMV) – vznikla zlúčením kancelárie a sekretariátu FMV, kancelárie ministra a časti Správy pre politickovýchovnú, vzdelávaciu, kultúrnu a propagačnú činnosť FMV (IX. správa). Počet riadiacich funkcií bol znížený o 14, počet funkčných miest o 16.
2. Sekretariáty námestníkov MV ČSSR, inšpekcia MV ČSSR a kádrová správa FMV – počet námestníkov bol znížený z piatich na troch,²² v uvedených útvaroch sa znížil počet riadiacich funkcií o 8 a funkčných miest o 37. Do kádrovej správy bol z IX. správy

²¹ Dokument č. 18..

²² K 31. 5. 1988 odišli z funkcií námestníci ministra vnútra ČSSR Jaroslav ŠIL-HAVÝ, Rudolf ŠUBRT, Pavel VAŇO a Vladimír HRUŠECKÝ. Vo funkcii 1. námestníka zostal Alojz LORENC. Do uvoľnených funkcií námestníkov boli menovaní František KINCL (k 1. 6. 1988) a Stanislav NEZVAL (k 10. 6.

zaradený odbor politickej a odbornej prípravy (spolu s odborom tlačovej a propagačnej činnosti zaradeným na VOS FMV 87 funkčných miest).

3. Hlavná správa rozviedky (I. správa ZNB) – v organizačnej štruktúre rozviedky mal pribudnúť nový odbor, počet riadiacich funkcií sa mal znížiť o 24 a počet funkčných miest o 30.
4. Hlavná správa kontrarozviedky (II. správa ZNB) – bola vytvorená zlúčením bývalej II., X. a XI. správy ZNB a odboru projekcie uceleného informačného systému ŠtB (okrem skupiny koordinácie). Počet riadiacich funkcií sa mal znížiť o 24, a počet funkčných miest o 139.
5. Hlavná správa vojenskej kontrarozviedky (III. správa ZNB) – počet riadiacich miest mal byť znížený o 8 a počet funkčných miest o 44. Počet odborov mal byť znížený s tým, že I. odbor mal byť osamostatnený a dislokovaný na federálne ministerstvo národnej obrany.
6. Správa sledovania (IV. správa ZNB) – v novej organizačnej štruktúre pribudol odbor riadenia a výpočtovej techniky a oddelenie základnej prípravy, počet výkonných odborov bol redukovaný zo šiestich na päť. Počet riadiacich funkcií bol znížený o 2, počet funkčných miest však znížený nebol.
7. Správa ochrany straníckych a ústavných činiteľov (V. správa ZNB) – reorganizáciou mal byť znížený počet odborov, celkový stav sa mal znížiť o 4 riadiace a 100 funkčných miest.
8. Správa spravodajskej techniky (VI. správa ZNB) – správa vznikla zlúčením Technickej správy FMV, Správy výkonnej spravodajskej techniky a (IV.) odboru zahraničnej tlače.

1988). K 15. 12. 1988 bol na miesto Františka KINCLA, ktorý sa stal ministrom vnútra ČSSR, menovaný Oto SEDLÁK.

9. Zvláštna správa ZNB (XIII. správa ZNB) – vznikla zlúčením šifrovej správy s rádiorozviednou a rádiokontrarozviednou službou, ktorá bola dovtedy súčasťou VI. správy.
10. Správa vyšetrovania Štátnej bezpečnosti – zníženie funkčných miest o 26 a riadiacich funkcií o 2.
11. Správa pasov a víz – systematizovaný stav správy sa vzhľadom na nové úlohy v oblasti cestovného ruchu nezmenil. Racionalizačnými úpravami mal byť znížený počet vedúcich miest o dve.
12. Letecká správa ZNB – návrh počítal, vzhľadom na výkonný charakter útvaru, so zachovaním početných stavov.
13. Správa vývoja automatizácie ZNB – do správy bola začlenená skupina koordinácie odboru projekcie uceleného informačného systému ŠtB. Početné stavy sa nezmenili.
14. Vysoká škola ZNB – riadiaci aparát bol znížený o 5 miest.
15. Hlavná správa Pohraničnej stráže a ochrany štátnych hraníc – v rámci správy malo dôjsť k prerozdeleniu pracovnej činnosti a redukcii útvarov, počet riadiacich funkcií mal byť znížený o 15, počet funkčných miest o 93 (v prospech pohraničných proporov, rôl a oddelení pasovej kontroly).

Návrh federálneho ministra vnútra Vratislava VAJNARA podporil aj nový vedúci oddelenia štátnej administratívy ÚV KSČ Rudolf HEGENBART,²³ ktorý vo svojom krátkom stanovisku uviedol: „*Je třeba ocenit přístup komunistů ve vedení ministerstev vnitra při zpracování předložených dokumentů. V nich obsažená opatření bezesporu jsou základní reagencí na nové podmínky.*“ Zdôraznil tiež, že: „*V souvislosti s procesem přestavby a prohlubováním socialistické demokracie je zvýrazňována preventivní profylaktická čin-*

²³ Rudolf HEGENBART (1935) bol do funkcie vedúceho oddelenia štátnej administratívy schválený Predsedníctvom ÚV KSČ na návrh Miloša JAKEŠA. Funkciu prevzal 15. 7. 1988.

*nost a v nezbytných případech i včasná a důrazná represivní úloha orgánů MV.*²⁴ V ďalšej časti vyzdvihol najdôležitejšie body návrhu a po konzultácii s ministrami vnútra zadal harmonogram na splnenie niektorých úloh v termíne do konca roku 1988.²⁵

Predložený návrh federálneho ministra vnútra schválilo predsedníctvo ÚV KSČ s účinnosťou k 1. augustu 1988. Súčasne schválilo odvolanie 26 a menovanie 16 príslušníkov z nomenklatúry predsedníctva, sekretariátu a generálneho tajomníka ÚV KSČ.

Dňa 22. júla 1988 vydal federálny minister vnútra Vratislav VAJNAR rozkaz č. 12/1988, ktorým ku koncu júla 1988 zrušil 38 útvarov FMV a jemu podriadených útvarov a k 1. augustu 1988 zriadil 24 útvarov. V prílohách rozkazu bola uvedená organizácia FMV, vymedzené útvary podriadené FMV, určená zodpovednosť za riadenie náčelníkov útvarov a vymedzená pôsobnosť jednotlivých organizačných celkov. Minister vnútra Vratislav VAJNAR prevzal riadenie náčelníka vnútornej a organizačnej správy FMV, inšpekcie ministra vnútra ČSSR, kádrovej správy FMV, hlavnej správy rozviedky a správy ochrany straníckych a ústavných činiteľov. Alojzovi LORENCOVÍ, ako 1. námestníkovi federálneho ministra vnútra, bola podriadená okrem vlastného sekretariátu hlavná správa kontrarozviedky, hlavná správa vojenskej kontrarozviedky, správa kontrarozviedky v Bratislave, letecká správa a správa pasov a víz. Námestník FMV Stanislav NEZVAL riadil náčelníka správy spravodajskej techniky, správy sledovania, zvláštnej správy, správy spojenia, správy vývoja automatizácie a Vysokej školy ZNB. František KINCL riadil okrem náčelníka vlastného sekretariátu aj náčelníka správy pre plán, rozpočet a sociálne zabezpečenie, federálnej správy Verejnej bezpečnosti, správy vojsk ministerstva vnútra, správy stavebnej ubytovacej služby, správy telovýchovného a vrcholového športu, Hlavnej správy pohraničnej stráže a ochrany štátnych hraníc a správy vyšetrovania Štátnej bezpečnosti.

²⁴ Pozri dokument č. 18.

²⁵ Išlo napr. o dopracovanie obsahových otázok prestavby do štatútov a organizačných poriadkov FMV a jeho útvarov, predloženie návrhov na reorganizáciu riadiacich štruktúr krajských a okresných správ ZNB a organizačnej štruktúry straníckych orgánov FMV, či posúdenie niektorých úloh V. správy.

V rámci rýchleho a bezproblémového priebehu organizačných zmien boli náčelníci novozriadených útvarov poverení predložiť ministrovi vnútra ČSSR na schválenie, prostredníctvom vnútornej a organizačnej správy FMV, návrhy organizačných štruktúr a tabuliek zloženia a počtov (do 10. augusta 1988) a návrhy organizačných poriadkov vlastných útvarov (do 1. októbra 1988). Do konca septembra mali zároveň zabezpečiť kádrové opatrenia voči príslušníkom, ktorých nebolo možné v novej organizácii útvaru zaradiť. Proces reorganizácie útvarov, ktorý prebiehal v roku 1988, bol zavŕšený začiatkom roku 1989 vydaním organizačných poriadkov útvarov kontrarozviedky.²⁶

Hlavné ciele a zameranie na rok 1989

Začiatkom januára 1989 schválilo predsedníctvo ÚV KSČ hodnotenie bezpečnostnej situácie a zameranie služobnej činnosti ZNB, PS a vojsk MV na rok 1989, ktoré predložil federálny minister vnútra František KINCL.²⁷ Po stručnej a všeobecnej informácii o činnosti bezpečnostného aparátu a jeho reorganizácii v roku 1988 nasledovali hlavné ciele a úlohy útvarov dokladované nepriateľskou činnosťou osôb a organizácií. Rozviedka mala „*aktivizovat a zkvalitnit cílevědomou zpravodajskou práci*“ a najvyšším stranickým orgánom poskytovať „*nejen často snadno dostupné informace o rámcových záměrech protivníka, ale především o konkrétních nepřátelských akcích, připravovaných jeho speciálními službami*“. Útvary kontrarozviedky zamerané na boj proti vonkajšiemu nepriateľovi mali aj naďalej odhaľovať a dokumentovať podvratnú činnosť nepriateľských špeciálnych služieb, ich konkrétne záujmy a zábery na území ČSSR. Potvrdené boli aj úlohy útvarov vnútorného spravodajstva, ktoré mali „*účinně chránit socialistickou společnost*

²⁶ Organizačný poriadok II. správy ZNB bol zverejnený v rozkaze náčelníka správy Karla VYKYPĚLA zo dňa 15. 3. 1989. Organizačný poriadok XII. správy ZNB bol zverejnený v rozkaze náčelníka správy Štefana HOMOLU zo dňa 20. 3. 1989.

²⁷ A ÚPN, nezaranené. Bezpečnostní situace v ČSSR, cíle a hlavní úkoly služební činnosti SNB, PS a vojsk MV na rok 1989. Usnesení 100. schůze předsednictva ÚV KSČ ze dne 13. 1. 1989.

a státní zřízení před nepřátelskou činností antisocialistických živlů a reakční církevní hierarchie, mařit jejich pokusy o vytvoření akceschopné základny pro nepřátelskou činnost“. Vzhľadom na postupnú aktivizáciu opozičných skupín a mládeže bol stanovený hlavný cieľ – systematicky rozkladať hlavné zoskupenia, izolovať popredných „exponentov antisocialistických síl“ a zamedzovať ich ideovú, akčnú a organizačnú integráciu; spravodajsky a vplyvovo prenikať do hĺbky štruktúr a včas odhaľovať prípravu nepriateľských akcií, predovšetkým pokusov o organizovanie hromadnejších vystúpení, účinne ich rozkladať a mařit; zamedzovať snahám „vnútorného protivníka“ zneužívať narastajúce spoločenské aktivity mládeže na nepriateľské akcie a hromadné vystúpenia. Na úseku kontrarozviednej ochrany socialistickej ekonomiky malo dôjsť k prehodnoteniu zamerania, foriem a metód činnosti ŠtB. Pohraničnej strážii bola zverená úloha „udržet a dále zdokonalovat účinnost ochrany státních hranic“. Verejnej bezpečnosti pripadla úloha zaisťovať „klid a veřejný pořádek a ochranu práv a svobod občanů, eliminovat pokusy o zneužití demokratizačního procesu protispolečenskými živly“.

Reorganizácia pražskej centrály

V novej organizačnej štruktúre (pod krycím označením II. správa ZNB) pracovala Hlavná správa kontrarozviedky od 1. augusta 1988. Do jej vedenia boli menovaní bývalí vysokí funkcionári zrušených kontrarozviednych správ. Náčelník správy pplk. PhDr. Karel VYKYPĚL (do roku 1988 1. zástupca náčelníka X. správy ZNB) riadil náčelníkov funkčných útvarov. Počet týchto organizačných celkov sa znížil z pôvodných 15 na 6 - organizačný a operačný odbor, samostatný analytický odbor, inšpekcia náčelníka, kádrové oddelenia a nový odbor výpočtovej techniky. Znížený bol aj počet operatívnych odborov - zo 17 na 12. Za ich činnosť zodpovedali zástupcovia náčelníka správy - mjr. JUDr. Pavel DVOŘÁK (do roku 1988 zástupca náčelníka II. správy ZNB) riadil náčelníkov odborov zameraných proti vonkajšiemu nepriateľovi (odbory I. – IV.), pplk. JUDr. Vojtěch ZAMYKAL, CSc. (do roku 1988 poverený náčelník XI. správy ZNB) riadil náčelníkov ekonomickej kontrarozviedky (odbory V. – VIII.) a plk. JUDr.

Josef SÁMEK (do roku 1988 zástupca náčelníka X. správy ZNB) zodpovedal za činnosť náčelníkov vnútorného spravodajstva (od-bory IX. –XII.).

Tabuľka č.2: Zameranie činnosti operatívnych odborov II. správy ZNB²⁸

Výkonné útvary II. správy ZNB	Zameranie činnosti
I. odbor	kontrarozviedne rozpracovanie (KRR) špeciálnych služieb USA, operatívna kontrola zastupiteľských úradov (ZÚ) štátov Latinskej Ameriky
II. odbor	KRR špeciálnych služieb NSR, operatívna kontrola ZÚ Rakúska
III. odbor	KRR špeciálnych služieb Veľkej Británie, Francúzska a ostatných štátov NATO a KR ochrana FMZV
IV. odbor	operatívna kontrola ZÚ afro-ázijských štátov, KRR medzinárodného terorizmu, prevádzackých organizácií a ochrana sovietskych vojsk
V. odbor	KR ochrana predvýrobnej sféry, priemyslu a poľnohos-podárstva
VI. odbor	KR ochrana FMZO, PZO, zahraničné firmy a monopoly
VII. odbor	KR ochrana dopravy a spojov, palivoenergetickej základ-ne (vrátane jadrových elektrární)
VIII. odbor	ochrana štátneho, hospodárskeho a služobného tajom-stva
IX. odbor	KR kontrola cirkví a náboženských spoločností a KRR nepovolených siekt
X. odbor	KRR nepriateľských zoskupení
XI. odbor	KR ochrana mládeže, vedy, školstva a kultúry
XII. odbor	KRR ideodiverzných centier a emigrantských zoskupení

²⁸ Pozri: TOMEK, P.: Hlavní správa kontrarozvědky Státní bezpečnosti 1988-1990. In: *Paměť a dějiny*, roč. 1, 2007, s. 102-103.

Po reorganizácii pracovalo na II. správe ZNB 693 pracovníkov, z toho 516 vo výkonných a 167 vo funkčných útvaroch. V porovnaní s početným stavom pôvodných kontrarozviednych útvarov tak došlo ku skutočnému zníženiu počtu príslušníkov o 90, z toho vo výkonných útvaroch o 36 a vo funkčných útvaroch o 54. V operatívne pracovalo do reorganizácie 552 príslušníkov – na II. správe ZNB 189, na X. správe ZNB 159 a na XI. správe ZNB 204. Po reorganizácii pracovalo v operatívne 516 príslušníkov, z toho na problematikách vonkajšieho nepriateľa 151, na problematikách vnútorného spravodajstva 183 a pri ochrane ekonomiky 182.²⁹ Plánované zníženie sa tak uskutočnilo len na úrovni 65 percent, navyše výrazne personálne bola posilnená činnosť ŠtB na úseku boja proti vnútornému nepriateľovi.

Tabuľka č.3: Porovnanie počtu príslušníkov operatívnych odborov kontrarozviedky pred a po reorganizácii

Problematicy	Pred reorganizáciou	Po reorganizácii
Vonkajší nepriateľ	189	151
Vnútorné spravodajstvo	159	183
Ochrana ekonomiky	204	182
Spolu	552	516

Úlohy a zameranie II. správy ZNB sa v zásade nezmenili. Centrála kontrarozviedky mala odhaľovať činnosť cudzích špeciálnych služieb; odhaľovať, predchádzať a zamedzovať nepriateľskú činnosť osôb ohrozujúcich vnútorný poriadok a bezpečnosť ČSSR a socialistických krajín; kontrarozviedne ochraňovať vyčlenené objekty, v súčinnosti s rozviedkou prenikať do ZÚ imperialistických štátov; ochraňovať objekty sovietskej armády a zvláštneho odboru KGB v ČSSR; zabezpečovať ochranu štátneho tajomstva; spolupracovať so „spriatelenými“ bezpečnostnými službami a vyhľadávať členov medzinárodných teroristických a extrémistických organizácií cestujúcich do ČSSR a monitorovať ich činnosť. Z po-

²⁹ ZIKMUNDOVSKÝ, Z. – MÁLEK, J.: *Přehled o činnosti a struktuře ŠtB v letech 1988 – 1990*. Praha 1991.

zície centrály riadila a kontrolovala činnosť Správy kontrarozviedky v Bratislave a teritoriálnych útvarov ŠtB v krajocho.

Reorganizácia bratislavskej kontrarozviedky

Od júla 1974 bola centrálnym kontrarozviednym útvarom so sídlom v Bratislave XII. správa ZNB.³⁰ Ako výkonný útvar federálneho ministerstva vnútra zodpovedala za kontrarozviednu činnosť vo vyčlenených objektoch a problematikách federálneho, resp. republikového charakteru na Slovensku. Poskytovala 1. tajomníkovi ÚV KSS a vedeniu FMV informácie o výskyte mimoriadnych udalostí na Slovensku, prípadne o štátnobezpečnostnej situácii na Slovensku. Nemala však už postavenie ako Hlavná správa ŠtB MV SSR (1969 – 1974). Jej operatívny priestor bol zúžený na bratislavský a západoslovenský kraj, kde tiež pôsobila Správa ŠtB KS ZNB hl. m. Bratislavy a Zsl. kraja. Medzi jej hlavné problematiky patrili diplomati a zastupiteľské úrady kapitalistických štátov, „pravicoví oportunisti“, zahraničný obchod, ochrana štátneho tajomstva a kontrarozviedna ochrana štátnych úradov. Sledovanie a nasadzovanie spravodajskej techniky vykonávala aj pre Správu ŠtB KS ZNB hl. m. Bratislavy a Zsl. kraja, Oblasťný odbor ŠtB, Odbor vojenskej kontrarozviedky a od roku 1977 aj pre okresné správy ZNB.³¹ V rámci Slovenska vykonávala na operatívne a súdne účely písomznaleckú a jazykovú expertízu protištátnych písomností, daktyloskopickú, chemickú a biologickú expertízu pre správy ŠtB KS ZNB a viedla celoslovenskú taktickú evidenciu písma a slovenčiny. V rokoch 1981 – 1988 zodpovedala za kontrarozviednu činnosť v problematike CIRKEV a SEKTY na celom území Slovenska.

V rámci reorganizácie FMV bola XII. správa ZNB v polovici roku 1988 spomínaným rozkazom ministra vnútra ČSSR zrušená

³⁰ Podrobne o organizačnej štruktúre, personálnom obsadení a činnosti XII. správy FMV (ZNB) pozri: SIVOŠ, J. (Ed.): *XII. správa ZNB. Dokumenty k činnosti Správy kontrarozviedky v Bratislave v rokoch 1974 – 1989*. Bratislava 2008.

³¹ Služby pracovníkov odboru spravodajskej techniky využívalo aj Hlavné veliteľstvo Verejnej bezpečnosti a Správa Verejnej bezpečnosti v Bratislave.

a súčasne zriadená ako Správa kontrarozvedky ZNB v Bratislave. Potrebné organizačné úpravy na správe boli urobené v stanovených termínoch a od 1. októbra 1988 fungovala už v novej organizačnej štruktúre. Organizačný poriadok XII. správy ZNB, ktorý uvádzal platnú organizačnú schému, náplň činnosti jednotlivých útvarov, poradné orgány náčelníka správy, ako aj vzťahy spolupráce a súčinnosti, bol zverejnený až v druhej polovici marca 1989 ako príloha rozkazu náčelníka XII. správy ZNB Štefana HOMOLU č. 7/1989.

K 1. októbru 1988 boli, podobne ako centrálné kontrarozvedné útvary, zlúčené tri samostatné operatívne odbory (pôvodne I., II. a III.) do I. odboru, odbory spravodajskej techniky a previerky korešpondencie a expertízy (V. a VI.) do III. odboru a odbor sledovania (IV.) prečíslovaný na II. odbor. Zvláštne oddelenie odboru pre boj proti vnútornému nepriateľovi, ktoré rozpracovávalo problematiku CIRKEV A SEKTY, bolo zrušené a jeho pracovníci spolu s agentúrou premiestnení na Správu ŠtB KS ZNB hl. m. Bratislavy a Zsl. kraja. Z funkčných útvarov sa zmena dotkla analyticko-informačného a plánovacieho odboru a organizačného a operačného odboru, ktoré boli zlúčené do organizačného a analytického odboru.

K 1. októbru 1988 tvorili XII. správu ZNB nasledujúce organizačné celky:

- a) Organizačný a analytický odbor
- b) Inšpekcia náčelníka
- c) Kádrová skupina
- d) Skupina obrany
- e) I. odbor – kontrarozvedny odbor
- f) II. odbor – odbor sledovania
- g) III. odbor – odbor spravodajsko-technických úkonov a expertíz
- h) Celouťvarový výbor KSS
- i) pomocné služby

Podľa návrhu FMV mali byť na XII. správe ZNB v rámci reorganizácie znížené početné stavy o 6 riadiacich a 30 funkčných miest, z ktorých 8, vrátane problematík, malo byť presunutých na

Správu ŠtB KS ZNB hl. m. Bratislavy a Zsl. kraja. Zlúčením operatívnych odborov boli zrušené dve funkcie náčelníkov odborov a jedna funkcia zástupcu náčelníka odboru, rovnako zlúčením dvoch funkčných útvarov bola zrušená funkcia náčelníka odboru a zástupcu náčelníka odboru. Reorganizáciou boli vo výkonných útvaroch zrušené tri miesta vedúcich oddelení, naopak vo funkčných útvaroch boli dve miesta vedúcich vytvorené. Prehľad zmien v riadiacich funkciách na XII. správe ZNB sa nachádza v tabuľke č. 4.

Tabuľka č.4: Zmeny v riadiacich funkciách³²

Funkcia	do 30. 9. 1988	od 1. 10. 1988
Náčelník odboru	8	4
Zástupca náčelníka odboru	8	6
VSRŠ, vedúci funkčných útvarov	26	25
Spolu	42	35

Plánované zmeny sa uskutočnili aj v rámci funkčných miest. Začiatkom októbra 1988 bolo do záloh pre prechodne nezaraďených príslušníkov zaradených 15 príslušníkov.³³ Ďalších osem príslušníkov bolo preradených na iné útvary a štyria odišli do dôchodku.³⁴ K rovnakému dátumu boli na XII. správu preradení dvaja príslušníci.³⁵ Zmeny v personálnom zložení k 1. októbru 1988 podľa hodností sú uvedené v tabuľke č. 5.

³² V tabuľke nie je zahrnuté vedenie XII. správy, ktoré zostalo bez zmeny.

³³ Šesť príslušníkov (päť k 31. 1. 1989 a jeden k 31. 3. 1989) bolo opäť zaradených na XII. správu ZNB.

³⁴ Šiesti starší referenti, špecialisti zvláštneho oddelenia a jeden príslušník 2. oddelenia II. odboru boli preradení na správu ŠtB KS ZNB hl. m. Bratislavy a Zsl. kraja. Ďalší príslušník odišiel na správu telovýchovného a vrcholového športu ZNB.

³⁵ Prvý ako predseda celoútvarového výboru KSS, druhý ako starší referent na III. odbor.

Tabuľka č.5: Prehľad prepustených/preradených a prijatých príslušníkov podľa hodností

Hodnosť	Odišli	Prišli
Podplukovník	3	1
Major	8	–
Kapitán	8	–
Nadporučík	3	–
Poručík	1	–
Podporučík	1	1
Podpráporčík	3	–
SPOLU	27	2

Uvedenými zmenami klesol početný stav XII. správy k 1. októbru 1988 na 321 príslušníkov. V nasledujúcom období však opäť stúpala a 17. novembra 1989 bolo v kmeňovom stave Správy kontrarozvedky v Bratislave 338 príslušníkov. Podrobnejší prehľad o počtoch príslušníkov XII. správy ZNB sú uvedené v tabuľke č. 6.

Tabuľka č.6: Počet príslušníkov XII. správy ZNB v rokoch 1988 – 1989

dátum	stav	vedenie	CÚV	Inšpekcia	SO	KS	OAO	I.	II.	III.
30. 9. 1988	341	3	1	3	2	4	40	90	98	101
1. 10. 1988	321	3	2	3	2	2	31	78	99	100
17. 11. 1989	338	3	2	3	2	2	39	81	99	105

Reorganizácia v krajoch a okresoch

V súvislosti s organizačnými zmenami na centrálnej úrovni bola vykonaná analýza efektívnosti riadiacich štruktúr krajských správ a realizovaná ich úprava tak, aby „*lépe odpovídala nosným problematikám a potřebám bezpečnostní práce na teritoriích*“, a zároveň bola posilnená činnosť ŠtB v okresoch.³⁶ Na slovenských krajských správach ŠtB sa počet výkonných útvarov nezmenil. Aj

³⁶ A ÚPN, nezaraďené. Bezpečnostní situace v ČSSR, cíle a hlavní úkoly služební činnosti SNB, PS a vojsk MV na rok 1989. Usnesení 100. schůze předsednictva ÚV KSČ ze dne 13. ledna 1989.

naďalej pracovali tri samostatné operatívne odbory a s výnimkou správy ŠtB KS ZNB hl. m. Bratislavy a Zsl. kraja aj odbory sledovania a spravodajskej techniky.³⁷

Na Správe ŠtB Košice sa organizačné zmeny uskutočnili k 1. januáru 1989. Zlúčením vnútorného oddelenia a samostatného vyhodnocovacieho a štatisticko-evidenčného oddelenia vznikol organizačný a analytický odbor, ktorý sa skladal zo skupiny štatistiky a evidencie, vnútornej skupiny, operatívnej skupiny a oddelenia analytiky a využitia výpočtovej techniky. Na výkonných útvaroch bol redukovaný počet oddelení, ktoré už nevedli náčelníci, ale vedúci starší referenti špecialisti.³⁸

Konkrétne dopady reorganizácie na personálne zloženie a činnosť jednotlivých odborov a oddelení správ ŠtB v krajoch, ako aj na najnižšie články, okresné správy ZNB, sú zatiaľ predmetom výskumu. Na porovnanie činnosti slúži prehľad počtu zväzkov kontrarozviedneho rozpracovania, spisov nepriateľských osôb a spisov preverovaných osôb vedených v rokoch 1987 až 1989 na slovenských správach ŠtB a krajoch ČSSR (tabuľky č. 7 – 9). Počty príslušníkov ŠtB v krajoch v období tesne pred reorganizáciou uvádza tabuľka č. 6.

³⁷ Pre bratislavskú krajskú správu zabezpečovali sledovanie, odpočúvanie a previerku korešpondencie odbory XII. správy ZNB.

³⁸ Na I. odbore boli medzi dve oddelenia rozdelené problematiky 3. a 4. oddelenia, na II. odbore bolo zrušené 3. oddelenie a na III. odbore bola zrušená samostatná skupina mimoriadnych udalostí a počet oddelení redukovaný z piatich na štyri.

Tabuľka č.7: Početné stavy príslušníkov správ ŠtB KS ZNB na Slovensku a v ČSSR k 1. marcu 1988

Útvar ŠtB	stav	vonkajší nepriateľ	vnútorný nepriateľ	ekonomika	sledovanie	spravodajská technika
Bratislava	250	50	50	80	XII. správa	XII. správa
Banská Bystrica	201	29	29	34	28	46
Košice	223	32	32	38	36	41
Kraje v ČSSR	2879	501	451	532	341	460

Tabuľka č.8: Prehľad počtu zväzkov kontrarozviedneho rozpracovania vedených na útvaroch ŠtB na Slovensku v rokoch 1987 – 1989 (k 31.12. 1989 k 30.11.)

Útvar ŠtB	Rok	Osobné zväzky	Signálne zv.	Pátracie zv.	Objektové zv.	Spolu
XII. správa ZNB	1987	18	17	4	121	160
	1988	15	19	4	105	143
	1989	14	19	4	104	141
S-ŠtB Bratislava	1987	13	47	8	149	217
	1988	19	48	14	161	242
	1989	23	59	20	149	251
S-ŠtB Banská Bystrica	1987	6	36	6	229	277
	1988	9	32	3	195	239
	1989	2	18	3	189	212
S-ŠtB Košice	1987	23	57	7	139	226
	1988	18	53	9	280	360
	1989	12	53	15	406	486

Tabuľka č.9: Prehľad počtu spisov nepriateľských osôb vedených na útvarach ŠtB na Slovensku v rokoch 1987 – 1989 podľa kategórie nebezpečnosti (k 31.12. 1989 k 30.11.)

Útvar ŠtB	Rok	I. kategória	II. kategória	III. kategória	IV. kategória	Spolu
XII. správa ZNB	1987	10	5	--	--	15
	1988	9	3	--	--	12
	1989	8	4	--	--	12
S-ŠtB Bratislava	1987	3	23	273	35	334
	1988	3	22	277	36	338
	1989	3	22	273	35	333
S-ŠtB Banská Bystrica	1987	2	7	185	102	296
	1988	--	9	182	95	286
	1989	--	5	176	90	271
S-ŠtB Košice	1987	--	28	181	91	300
	1988	--	24	183	92	299
	1989	--	13	184	88	285

Tabuľka č. 10: Prehľad počtu spisov preverovaných osôb vedených na útvarach ŠtB na Slovensku v rokoch 1987 – 1989 (k 31.12. 1989 k 30.11.)

Útvar ŠtB	1987	1988	1989
XII. správa ZNB	419	320	259
S-ŠtB Bratislava	948	773	611
S-ŠtB Banská Bystrica	580	525	458
S-ŠtB Košice	315	225	275

Záver

Posledná reorganizácia bezpečnostného aparátu sa uskutočnila viac ako rok pred novembrovými udalosťami roku 1989, ktoré predznamovali pád komunistického režimu. Hoci podľa vedúcich funkcionárov politickej polície prevládala s činnosťou ŠtB nespojnosť a bola, aj pod vplyvom vnútropolitického a zahraničnopolitického diania, potrebná jej reforma, skutočným impulzom na jej uskutočnenie nebol návrh federálneho ministra vnútra, ale rozhodnutia vlády ČSSR o zásadách a postupe znižovania pracovníkov ústredných orgánov.

Výsledkom organizačných zmien v štruktúre FMV a ŠtB z druhej polovice roku 1988 bolo zníženie počtu útvarov, presun problematík a príslušníkov z centrály na kraje a okresy, čiastočné zúženie šírky práce operatívnych útvarov a omladenie náčelníckeho stavu, ktoré mali zabezpečiť efektívnejšiu prácu komunistickej tajnej polície. Konkrétne koncepčné a systémové opatrenia však v prvom rade sledovali zvýšenie efektívnosti a zlepšenie operatívnej a analytickej činnosti, ako aj urýchlenie informačného toku na informovanie najvyšších straníckych a štátnych funkcionárov a vedenia FMV. Cieľ a význam zmien preto nespočíval v zmene postoja k dodržiavaniu práv a slobôd občanov ČSSR vyplývajúcich z medzinárodných dohovorov, ale z potrieb a záujmov KSČ, ktorá si chcela za každú cenu zachovať mocenský monopol. Štátna bezpečnosť bola aj naďalej mocenským nástrojom v rukách normalizačných komunistov.

Ľubomír Morbacher

Železná opona na Slovensku v roku 1988

Prípad Trautwein, Hahn

V roku 1990 medzinárodné oddelenie ÚV KSSZ v dokumente K novej koncepcii vzťahov medzi ZSSR a štátmi strednej a východnej Európy..., memorandum z 5. januára 1990, hodnotilo vývoj vo všetkých štátoch Varšavskej zmluvy, a zároveň menovalo chybné kroky v dovtedajšej zahraničnej politike Sovietskeho zväzu. Výslovne sa zmieňovalo o návšteve Michaila Gorbačova v Československu v roku 1987, ktorej dôsledkom bolo sklamanie obyvateľstva a oddaľovanie uznania chybnosti intervencie do Československa v roku 1968. Vtedajší postoj sovietskej zahraničnej politiky bol pripísaný „prežitej tradícii lojality voči úzkej skupine straníckych lídrov“.

Situáciu v Československu pred mocenským prevratom v novembri 1989 naplno ovládal rigidný režim normalizátorov, ktorý na novú gorbačovovskú politiku glasnosti a nezasahovania s obmedzeniami reagoval strnule a so skrývaným odporom a snažil sa udržať status quo, v čom mu výrazne pomáhal vyššie zmienený postoj sovietskej strany k intervencii z roku 1968.

Rok 1988 v Československu sa napriek nastávajúcim fatálnym geopolitickým zmenám niesol v konfrontačnej politike režimu voči aktivitám občianskych hnutí, aktivitám skrytej cirkvi a akýmkoľvek náznakom opozičnej aktivity.

Vtedajšia politická garnitúra Československej socialistickej republiky naďalej flagrantne porušovala záväzky vyplývajúce z ratifikácie Medzinárodných dohovorov OSN o občianskych a politických, resp. hospodárskych, sociálnych a kultúrnych právach.

Vo svojom príspevku chcem pripomenúť obzvlášť hanebné a zločinné dielo komunistického režimu – ktorým bola tzv. Železná opona, oddeľujúca Československo od štátov s demokratickou formou vlády.

Dnes je Slovenská republika členským štátom Európskej únie a patrí do spoločného schengenského priestoru, kde sa sloboda cestovania vníma ako čosi prirodzené - ako to, že ľudia dýchajú.

V roku 1988 však bola situácia diametrálne odlišná a tzv. Železná opona bola veľmi reálna a fyzicky prítomná. V prípade Slovenska ju tvoril slovensko-rakúsky úsek hranice obohnaný systémom drôtových plotov s nízkonapäťovým signálnym zariadením, ktorý strážili dobre ozbrojení a politicky spoľahliví príslušníci Pohraničnej stráže, ochotní zastaviť utečencov z komunistického Československa a z okolitých sovietskych satelitov akýmkoľvek spôsobom.

Príslušníci Pohraničnej stráže boli de facto policajti, sudcovia a kati v jednej osobe. Tento systém, ktorý bránil uniknúť z dosahu totalitného režimu vlastným občanom, nezmenil svoju podstatu od roku 1951 až do novembra 1989.

V období od 25. februára 1948 do 17. novembra 1989 bolo na slovenskom úseku vtedajšej hranice ČSR, resp. ČSSR so sovietskou okupačnou zónou Rakúska, resp. s Rakúskou republikou usmrtených príslušníkmi Zboru národnej bezpečnosti a Pohraničnej stráže najmenej 42 civilných osôb. Boli usmrtené na hranici zastrelením, elektrickým prúdom v elektrickej drôtovej zátarase, výbuchom nástražných mín, roztrhaním služobnými psami a inými zákrokmi. Celkovo bolo na všetkých úsekoch československej časti Železnej opony usmrtených najmenej 600 civilných osôb. Ďalšie tisíce ľudí pohraničníci zadržali a odovzdali na trestné stíhanie.

Právna kvalifikácia prekročenia hranice nedovoleným spôsobom pred februárom 1948 mala vzťah k § 1 zákona č. 55/1928 Sb. Prekročenie hranice bez cestovného pasu bolo kvalifikované ako priestupok neoprávneného prechodu hranice.

Po komunistickom prevrate sa situácia ihneď zmenila. V zákone č. 231/1948 Zb. bolo nedovolené prekročenie hranice kvalifikované podľa § 40 ako trestný čin neoprávneného opustenia územia republiky a neuposlušnutia výzvy k návratu.

Nedovolené prekročenie hranice bolo kvalifikované ako trestný čin vo všetkých trestných kódexoch Československa až do roku 1989. Od roku 1976 bola táto kvalifikácia v priamom rozpore s čl. 12, III. časti Medzinárodného paktu o občianskych a politických právach (Dokument OSN A/RES/2200/XXI Annex alebo vyhláška ministra zahraničných vecí č. 120/1976 Zb.), ktorý bol pre Československo právne záväzný.

Vďaka tomu, že Ústav pamäti národa po svojom vzniku prebral od SIS utajované dokumenty, ktoré vznikli z činnosti ŠtB, je dnes možné študovať a analyzovať aj mnohé z dramatických prípadov, ktoré sa odohrali pri útekoch cez Železnú oponu. Úteky cez Železnú oponu počas existencie komunistického režimu zásadne vyšetrovala jej tajná politická polícia ŠtB.

Výzor slovensko-rakúskeho úseku hranice, ktorý stráži 11. brigáda Pohraničnej stráže, sa v 70. a 80. rokoch zásadne nemenil. Popri drôtených zátarasách boli umiestnené pozdĺžne zorané pásy na zachytenie stôp. Cesty pred kontrolnými pásmi boli prehradzované betónovými ihlancami spojenými oceľovým lanom a na niektorých miestach boli umiestňované protitankové zátarasy. Tieto opatrenia smerovali k zmareniu pokusov preraziť drôtené zátarasy ťažkými nákladnými vozidlami a rôznymi opevnenými automobilmi. Bolo to poučenie z prípadov, ktoré sa vyskytli v 60. rokoch. Ďalšie pokusy sa napriek tomu opakovali.

Prvá drôtená zátarasa, ktorá bola signálnou stenou, po vzniku skratu odovzdávala signál do signálnej ústredne s presnou lokalizáciou podúseku, ktorý prekonával „narušiteľ“. V teréne aj na stĺpoch pozdĺž kontrolných pásov boli umiestňované reflektory a systémy bezdrôtovej signalizácie. Reflektory s veľkým dosahom spôsobovali u utečencov moment prekvapenia a plnili aj funkciu demonštratívneho osvetlenia určitých úsekov hranice.

Po podaní signálu a rýchlom zhodnotení situácie bol na rotách vyhlásený pohraničný poplach a zadržanie utečenca alebo utečencov bolo dosiahnuté komplexom opatrení a dobre organizovanou súčinnosťou medzi pohraničnými hliadkami. Účinnosť a rýchlosť zásahov sa zvyšovala používaním terénnych automobilov a vo výnimočných prípadoch aj vrtuľníkov. Na prenasledovanie utečencov, pokiaľ to bolo potrebné, boli organizované pohraničné akcie na základe rozhodnutia veliteľa roty, pri ktorých boli nasadené väčšie sily. Zúčastňovali sa na nich aj pomocníci PS, ľudové milície, prípadne súčinnosťné útvary ČSLA. Jedným z dôležitých a používaných súčinnosťných opatrení pri zásahoch PS po zaznamenaní signálu bolo nasadenie bojových skupín – skupiny prekrýtia a tzv. clony v priestore za drôtenými zátarasami.

Na časti hranice s Rakúskom, ktorú stráži 11. brigáda PS, sa nachádzali aj obce, ktoré boli v bezprostrednej blízkosti štátnej hranice. Medzi ne patrila aj obec Vysoká pri Morave, kde pohra-

ničníkom malá operačná hĺbka stráženého priestoru komplikovala situáciu. Z tohto dôvodu Pohraničná stráž využívala väčšiu spoluprácu s dobrovoľnými pomocníkmi PS a vlastné hliadky stavala hlbšie do vnútrozemia. Potom bol vstup nejakej osoby, ktorá nemala v takejto obci trvalý pobyt, na toto územie veľmi riskantný. V obci okrem „neviditeľnej“ agentúrnej siete Spravodajského oddelenia PS a ŠtB systematicky hliadkovali pomocníci PS, ktorí mali odhaliť potenciálneho „narušiteľa“. Napriek tomu sa našli utečenci, ktorí sa podujali na riskantný útek.

Príbeh úteku dvoch mladých Nemcov Ulricha Trautweina a Kerstin Hahn sa odohral v roku 1988. Mozaiku udalostí bolo možné poskladať prostredníctvom dochovaného materiálu ŠtB a osobnej výpovede samotných utečencov dvadsať rokov po tejto udalosti. Osobitná vďaka patrí Petrovi Hornungovi, zahraničnému spravodajcovi ARD (Peter Hornung, Hörfunkkorrespondent für Tschechien und die Slowakei in Prag), ktorý dokázal doslova vypátrať manželský pár v súčasnej Spolkovej republike Nemecko.

Dňa 23. októbra 1988 prichádzalo smerom od Stupavy do obce Vysoká pri Morave motorové vozidlo značky Trabant s medzinárodnou poznávacou značkou NDR. V aute sedel 25 ročný Ulrich Trautwein a 22 ročná Kerstin Hahn, obaja z Drážďan. Tento pár, ktorý pracoval vo Východnom Berlíne, spájala dlho predtým spoločná túžba dostať sa na Západ. Obaja po úspešnom ukončení školy maturitou chceli ďalej pokračovať štúdiom medicíny, no nebolo im to umožnené. Ulrich bol od svojej mladosti aktívny v evanjelickej cirkvi a Kerstinin osud bol poznačený tým, že jej otec bol ako niekdajší majiteľ stavebnej firmy v NDR označený ako kapitalista. Mladí ľudia si veľmi skoro uvedomili, že doma ich nečaká žiadna budúcnosť a životné šance, v ktoré dúfali, sa nenaplnia. Navyše Ulrich sa pre svoje názory a aktivity dostal do pozornosti STASI,¹ čím sa zvyšovala pravdepodobnosť, že nakoniec skončí vo väzení. To boli dôvody, ktoré Ulricha a Kerstin priviedli v októbri 1988 do Vysokej pri Morave.

Bol to aj Ulrichov brat Holger, zvaný Holli, ktorý utiekol na Západ šesť rokov predtým, a ktorý ich čakal na rakúskom brehu. Označoval im možné miesto prechodu hranice medzi dvomi vysokými strážnymi vežami pohraničníkov.

¹ Staatssicherheit – východonemecká tajná polícia.

Ulrich a Kerstin teda prešli autom okolo múru s obzvlášť vysokou drôtenou signálnou stenou, pričom zistili, kde stojí na druhej strane Holger. Pokračovali ďalej do dediny. Po krátkej chvíli sa vysokou rýchlosťou vrátili k drôtenej stene a zastavili auto. Vyskočili na jeho strechu a začali prestrihávať drôtenú zátarasu. Čakal ich nebezpečný skok nad roztiahnutými brunošpirálami za drôtenou stenou a cesta k Morave. Prvý brunošpirály preskočil Ulrich, vtedy sa Kerstin zľakla a nevedela sa odhodlať skočiť. Kričala: „Ja nemôžem!“ Ulrich na ňu kričal: „Musíš!“ a Kerstin skočila. Zároveň však už boli spozorovaní trojčlennou technickou hliadkou Pohraničnej stráže, ktorá nanešťastie 200 metrov odtiaľ vykonávala údržbu ženíjnotechnického zabezpečenia (ďalej ŽTZ). Začal sa boj o čas a o život.

Z výpovede Mareka Tomáša, člena technickej hliadky PS, bol priebeh nastávajúcich udalostí takýto: „Dňa 23. 10. 1988 som bol určený do hliadky, ktorej veliteľom bol čat. Kuník Daniel, ktorej úlohou bola ochrana štátnej hranice, a tiež čistenie hraničného pásma v úseku č. 16, ktorý sa nachádza pri štátnej ceste smerom do Stupavy, a táto ulica sa volá Hlavná. Asi o 12. 18 hodine, som pohľadom zistil, že v úseku 14 sa na plote ŽTZ nachádzajú dve neznáme osoby. Toto som ihneď ohlásil veliteľovi hliadky, na ktorého pokyn sme sa ihneď pobrali k rieke Morava, kde sme po jeho brehu utekali smerom k narušiteľom štátnej hranice. Videl som, že jeden z narušiteľov št. hranice bol muž, a druhý bola žena. Muž vošiel do rieky Moravy, načo sme jednotlivo kričali „STOJ“, a myslím, že každý z nás dal varovný výstrel do vzduchu. My sme boli trojčlenná hliadka, pričom ďalším členom bol Lenart. Nakoľko sa narušitelia na výzvu a taktiež na varovný výstrel nezastavili, a pokračovali smerom na rakúske územie tak, že plávali cez rieku, začali sme na týchto strieľať. Strieľali sme dávkami, pri čom sme strieľali len tým smerom, aby sme strelami nezasiahli výsostné územie Rakúskej spolkovej republiky, a teda strely šli do vody smerom na naše územie. Viem, že ja som vystrelil 60 rán, vojak Lenart 60 rán, a veliteľ hliadky 42 rán. Počas strelby sa muž narušiteľ, viac krát ponoril pod hladinu vody, a keď bol bližšie k rakúskej strane, tak som si všimol, že plával už len jednou rukou, z čoho usudzujem, že bol zasiahnutý strelou. Potom sme pokračovali v strelbe na ženu, ktorá plávala oboma rukami až k brehu rakúskej strany, pričom však z rieky nevyšla, a tejto ako aj mužovi

na pomoc prišiel z rakúskej strany neznámy muž, blond vlasov, ktorý najprv neznámeho muža – narušiteľa vytiahol na breh do krovia, a potom taktiež vytiahol i ženu do krovia, ktorá nevedela chodiť.“²

Na Ulricha a Kerstin okrem technickej hliadky strieľali aj z vysokej pozorovateľne – stanoviska s označením „Bunker“, pričom táto ďalšia hliadka PS po vyhlásení poplachu z roty vystrieľala ďalších najmenej 60 rán zo samopalu. Obe hliadky teda vystrieľali približne 220 nábojov.³

Podľa Ulrichovho brata Holgera, ktorý vyťahoval ťažko zranenú Kerstin a svojho brata z vody, guľky lietali okolo nich aj na rakúskom brehu. Holger dokonca krátko predtým celú situáciu fotografoval, prirodzene, že to, čo odfoťil a videl, vyvracia výpovede pohraničníkov a hovorí o flagrantnom porušovaní medzinárodného práva. Ostatne, bolo to skôr praxou ako výnimkou z pravidla.

Tento príbeh bol ďalej ešte o to dramatickejší, že Nemci mali informáciu, resp. dezinformáciu, že Rakúšania ich môžu vrátiť späť do Československa. To sa však už v tom čase nedialo. Napriek tomu fáma, ktorej verili, či už to bolo dielo STASI alebo kohokolvek iného, spôsobila, že neuveriteľná anabáza pokračovala ďalej. Holgerovým autom a s liekmi proti bolesti previezli umierajúcu Kerstin 400 km cez celé Rakúsko a prvú odbornú zdravotnú pomoc dostala až v prístavenom vozidle rýchlej zdravotníckej pomoci, hneď za hranicou v Bad Reichenhall v Spolkovej republike Nemecko.

Pre manželov Ulricha a Kerstin sa ich dramatický príbeh skončil šťastne, preto dnes po dvadsiatich rokoch hovoria, že celá záležitosť je pre nich ukončená. Ak by však Kerstin vtedy zomrela, urobil by dnes Ulrich všetko preto, aby boli zodpovední postavení pred súd.

Žiaľ, neostáva mi iné, len skonštatovať, že na Slovensku dosiaľ zo zodpovedných nebol postavený pred súd nikto, aj keď mnohé z útekov sa neskončili „takto šťastne“.

² Pozri dokument č. 19.

³ Archív Ústavu pamäti národa (A ÚPN) Bratislava, f. Krajská správa Zboru národnej bezpečnosti Správa Štátnej bezpečnosti (KS ZNB S-ŠtB) Bratislava, Vyšetrovacie spisy, a. č. V-19767.

PRÍSPEVKY Z DISKUSIE

Ján Čarnogurský

Rok 1988 – úpadok režimu sa prehlbuje

Východisková situácia

V globálnych rozmeroch v r. 1988 už bola vcelku viditeľná strategická prevaha Západu nad Východom. V Sovietskom zväze pokračovala perestrojka a Michail Gorbačov v rozhovoroch s Ronaldom Reaganom a ďalšími západnými štátnikmi naznačil, že je pripravený na ústupky. Margaret Thatcherová to vyjadrila známou vetou, že s Michailom Gorbačovom sa dá robiť biznis. Ktoré si západné noviny už dávnejšie pred r. 1988 s radostným prekvapením konštatovali, že v treťom svete bojuje viac partizánov proti komunistickým režimom ako proti nekomunistickým. Produktivita Západu mnohonásobne prekračovala produktivitu Východu. Na medzinárodných rokovaniach sa Východ bránil napríklad slobodnému šíreniu satelitnej televízie, lebo vedel, že by to pôsobilo deštruktívne v jednotlivých komunistických spoločnostiach. Michail Gorbačov upovedomil komunistických vodcov jednotlivých východných štátov, že Sovietsky zväz viac nebude zasahovať za udržanie sa komunistickej strany pri moci, a tieto strany musia robiť takú politiku, aby sa dokázali udržať pri moci samé.

Komunistická strana Československa sa v čistkách po r. 1968 zbavila ľudí schopných samostatnej a tvorivej analýzy spoločenského a politického prostredia. Nebola preto schopná prispôbiť svoju politiku zmenenej situácii, a predovšetkým tvorivo reagovať na politiku perestrojky v Sovietskom zväze. Symbolom tejto neschopnosti komunistickej strany bola skutočnosť, že ideologickým tajomníkom Ústredného výboru KSS bol stále Vasil Bilak, od ktorého bolo ťažko možné očakávať čo aj len pochopenie a porozumenie pre tvorivý prístup v ére perestrojky. Na federálnej úrovni bol ideologickým tajomníkom Ján Fojtik, ktorý tiež nemal za sebou žiadne tvorivé prejavy, napríklad vo forme publikácií a podobne.

Odpor proti režimu na Slovensku a v Českej republike mal rôzne ťažiská. Na Slovensku to bola kresťansky orientovaná opozícia, v Čechách liberálna občianska inteligencia. Režim sa dlho usiloval, aby sa slovenská a česká opozícia navzájom nespojili proti režimu. Niekedy v polovici 80. rokov sa podarilo prekonať rozdielnosť ťažísk odporu proti režimu na Slovensku a v Čechách. Pre katolícku opozíciu to bola návšteva biskupa Jána Chryzostoma Korca u kardinála Tomáška v Prahe niekedy v r. 1987.

Priekopníkom prepojenia v občianskom prostredí bol spisovateľ Milan Šimečka. Pôvodom Moravák, žil desaťročia na Slovensku a stal sa neoddeliteľnou súčasťou bratislavského opozičného prostredia. Mal dobré kontakty v pražskom opozičnom prostredí a prenášal ich na Slovensko. Jedným z výsledkov boli pravidelné návštevy Václava Havla a ďalších českých literátov na Slovensku a stretnutia so slovenskými opozičnými literátmi, ako bol Dominik Tatarka, Hana Ponická, Ivan Kadlecík.

Pilierom prepojenia medzi náboženskou a občianskou opozíciou na Slovensku bol František Mikloško. Patril do okruhu biskupa Jána Korca, ale pohyboval sa aj v okruhu občianskej inteligencie. Prepojeniu slovenskej a českej opozície tiež slúžili pravidelné cesty Václava Bendu a Václava Malého na Slovensko.

V českom prostredí stále niesla hlavnú ťarchu odporu proti režimu Charta 77. Na jednej strane sa ju režimu nepodarilo zlikvidovať, na druhej strane sa Charta nestala masovým opozičným hnutím. V r. 1988 mala okolo 1300 signatárov, z toho asi 200 aktívnych. Mala však výborné prepojenie na západné masmédiá, aj na západné politické kruhy. Na okraji Charty pôsobil v českom prostredí Výbor na obranu nespravodlivo stíhaných. Výbor vydával pravidelné správy o všetkých prípadoch politického postihu, predovšetkým o trestnom stíhaní. Publikovanie prípadov stíhania, spolu s menami policajtov, prokurátorov a sudcov, zabezpečovalo publicitu prípadu v západných oznamovacích prostriedkoch, ich vysielanie prostredníctvom Hlasu Ameriky a Slobodnej Európy, prípadne ďalších vysielateľov naspäť do Československa, a tým veľkú morálnu podporu pre stíhaných.

Významným znakom odporu proti režimu na Slovensku bol počet pútnikov na rozličných pútnických miestach. V r. 1986 sa

odhadoval celkový počet pútnikov za rok asi na 600 tisíc osôb. V r. 1987 to mohlo ešte trochu stúpnuť. Púte boli významné preto, že poskytovali ochranný štít aj pre otvorenejšie protirežimové vystupovanie. V noci zo soboty na nedeľu v čase púte vystupovali na pútnom mieste rôzne skupiny mládeže, ktoré sa modlili za práve zatvorených aktivistov, spievali hymnické slovenské piesne a v menších krúžkoch diskutovali o aktuálnej situácii.

Koncentrovanie odporu proti komunizmu vyžadovalo na Slovensku splniť dve nepísané podmienky. Nebolo možné sa zaoberať hlbšie Slovenskou republikou z rokov 1938 – 1945 a nebolo možné diskutovať o štátoprávnom postavení Slovenska v budúcnosti. Kto prekročil tieto dve podmienky, vylúčil sa z hlavného prúdu opozície, pretože strácal najmä medzinárodnú podporu. Potvrďuje to prípad Ivana Polanského. Býval v Novej Dubnici a začal vydávať samizdatový časopis, ktorý sa venoval minulosti Slovenska. Vydal jedno číslo venované Andrejovi Hlinkovi a pravdepodobne pripravoval ďalšie číslo, ktoré by sa venovalo Jozefovi Tisovi. V r. 1987 ho zatkla Štátna bezpečnosť, našla u neho časť vydaných samizdatov a začali ho stíhať pre podporu a propagáciu fašizmu. Jeho obhajoba by bola značne komplikovaná, pretože ako v zahraničí vysvetlíte, že Ivan Polanský nepropagoval fašizmus? Andreja Hlinku si spájali s Hlinkovými gardami. Ivana Polanského sa však zastali českí vydavatelia samizdatov, vydali vyhlásenie, aby režim zatkol aj ich, pretože aj oni sú vydavateľmi samizdatov. Prípadu Ivan Polanský sa zastal aj Výbor pre obranu nespravodlivo stíhaných. Samozrejme, aj celá slovenská opozícia. Aj tak dostal Ivan Polanský pôvodne trest štyri roky, z ktorých si dva odsedel.

Udalosti na Slovensku

Začiatkom r. 1988 doznievalo zbieranie podpisov pod petíciu za náboženské práva, známou ako 31 požiadaviek moravských katolíkov. Požiadavky zostavil niekedy v r. 1987 Augustín Navrátil, súkromný roľník z okolia Kroměříža. Augustín Navrátil sa dlhšiu dobu pohyboval v opozičnom kresťanskom prostredí, najmä v Čechách a na Morave. Vedúce postavy kresťanskej opozície ho brali trochu s rezervou, pretože nedostatok formálneho vzdelania

nia u Augustína Navrátila bol pre neho handicapom. Augustín Navrátil bol však prirodzene inteligentný človek, hlboko veriaci a s veľkou dôslednosťou pri uskutočňovaní svojich zámerov. Zostavil 31 požiadaviek, ktoré preto, že boli napísané jednoducho, boli schopné osloviť široké vrstvy ľudí. Zašiel s nimi za kardinálom Tomáškom a ten mu vydal papier, že požiadavky podporuje. Papier od kardinála Tomáška bol dostatočný na to, aby sa za požiadavky postavila celá tajná cirkev na Slovensku, na Morave aj v Čechách. Začal sa zber podpisov. Na Slovensku sa zbieranie podpisov pod požiadavky moravských katolíkov stalo veľmi populárnym. Pozbierané podpisy približne raz týždenne odvážali niekoľkí aktivisti do Prahy k arcibiskupovi Tomáškovi. Celkovo sa pod petíciu moravských katolíkov nazbieralo viac než pol milióna podpisov a z toho asi dve tretiny na Slovensku. Zbieranie podpisov pod petíciu ukázalo, že tajná cirkev má podchytenú celú krajinu, má schopných vedúcich predstaviteľov a má vedenie, ktoré môže rozdávať pokyny po celom Slovensku.

Výsledok petície moravských katolíkov nastolil v tajnej cirkvi na Slovensku optimistickú náladu. V prostredí spoločenstva Fatima, ktoré sa pravidelne schádzalo pod vedením Vladimíra Jukla a Silvestra Krčméryho, a pod duchovným vedením biskupa Jána Chryzostoma Korca sa viedli diskusie, ako sa bude rozvíjať zápas za náboženskú slobodu v Československu v r. 1988. Do toho prišiel návrh Mariána Šťastného na usporiadanie demonštrácie v Bratislave 25. marca 1988.

Marián Šťastný sa stal v r. 1988 podpredsedom Svetového kongresu Slovákov, ktorý založil Štefan Roman v Kanade a Spojených štátoch. Marián Šťastný krátko predtým ukončil kariéru profesionálneho hokejistu v Národnej hokejovej lige v severnej Amerike a začal sa venovať civilnému zamestnaniu. Prišiel s nápadom usporiadať 25. marca 1988 demonštrácie pred československými vyslanectvami v hlavných mestách niektorých západných krajín za občianske práva v Československu. Keby sa demonštrácia uskutočnila aj na Slovensku, dodalo by to celej akcii politický význam. S Mariánom Šťastným sme sa osobne nepoznali, ale v tej dobe som už bol známy ako disident na Slovensku. Môj brat Pavol Čarnogurský žil v Kanade a s ním sa Marián Šťastný poznal. Myš-

lienku demonštrácie napísal na kúsok papiera a požiadal ma, aby sme zorganizovali demonštráciu aj v Bratislave. Formu a ideový obsah demonštrácie ponechal na nás. Papierik vložil do tabuľky čokolády a po svojich príbuzných, ktorí sa vracali zo Západu, poslal odkaz mne. Ja som s myšlienkou najskôr oboznámil Františka Mikloška. On prediskutoval nápad v spoločenstve Fatima, ktoré sa postavilo za uskutočnenie demonštrácie. František Mikloško a ja sme boli poverení rozpracovať plán do podrobností s tým, že oznamovateľom demonštrácie pred úradmi bude František Mikloško. Súhlas spoločenstva Fatima bol rozhodujúcou zárukou, že aktivisti tajnej cirkvi po celom Slovensku prijmu myšlienku a budú uskutočňovať jednotlivé prvky plánu.

Aby sme sa vyhlí odpočúvaniu, o ktorom sme mali podozrenie v našich bytoch, sadli sme si s Františkom Mikloškom v Univerzitnej knižnici v Bratislave k stolíku na chodbe a tam sme prediskutovali podrobnosti celého plánu. Najdôležitejšie bolo určiť požiadavky demonštrácie. Naším zámerom bolo, aby sa prepojili konkrétne požiadavky náboženskej slobody s požiadavkami občianskej slobody všeobecne. Demonštrácia mala takto spojiť všetky opozičné zoskupenia. V tej dobe nebol na Slovensku menovaný pápežom nijaký katolícky biskup, pretože trnavský biskup Gábris zomrel a v ostatných diecézach neboli riadne menovaní biskupi už dávnejšie. To bol jav, ktorý bol veľmi viditeľný pre všetkých katolíkov na Slovensku. Tak sa dostala na prvé miesto požiadavka menovania katolíckych biskupov pápežom. Ešte pod vplyvom petície moravských katolíkov sa dostala na druhé miesto všeobecná požiadavka úplného dodržiavania náboženských práv. Ako tretiu požiadavku sme uviedli dodržiavanie občianskych slobôd v Československu. Takto sformulované požiadavky František Mikloško nechal „schváliť“ biskupovi Korcovi. Ja som potom napísal oznámenie Národnému výboru Bratislava–Staré mesto o uskutočnení verejného zhromaždenia. Podľa vtedajšieho práva, ktoré sa tváril veľmi demokraticky, na uskutočnenie verejného zhromaždenia či manifestácie nebolo treba formálne povolenie, bolo treba ho len oznámiť národnému výboru. To sme urobili.

Ako miesto manifestácie bolo zvolené Hviezdoslavovo námestie v Bratislave. Je dostatočne veľké, skôr mimo verejnej dopravy

a je k nemu dobrý prístup z viacerých strán. Mali sme dlhšiu diskusiu o forme demonštrácie. 10. decembra 1987, na Deň ľudských práv, sa Charta 77 pokúsila usporiadať verejnú demonštráciu na Staromestskom námestí v Prahe. Pokus skončil neúspechom. Prišlo na námestie aj viacero chartistov, ale tiež veľa pravdepodobných agentov Štátnej bezpečnosti, takže nebolo jasné, kto je demonštrant a kto je policajt. Nebol možný nijaký verejný prejav, pretože polícia by ho ihneď znemožnila. Aj v prostredí Charty 77 sa pokus o demonštráciu na Deň ľudských práv hodnotil ako neúspech. Zobrali sme si z pražského pokusu poučenie. Išlo o to, ako označiť „demonštrantov“ od prípadných príslušníkov polície. Výzvou bolo nielen odlíšenie demonštrantov od polície, ale aj vyznačenie súhlasu s požiadavkami demonštrácie bez toho, aby súhlas bolo potrebné vyjadriť v nejakom prejave. Tak sa zrodil nápad, aby demonštranti mali v rukách zapálenú sviečku. Sviečku mohli mať predtým ukrytú vo vrecku, takže nikto ich nemohol spoznať skôr.

Oznámenie o uskutočnení „verejného zhromaždenia“, demonštrácie s požiadavkami, určením miesta a času spolu s oznámením, že držanie sviečky bude znakom súhlasu s požiadavkami demonštrácie, som sformuloval do listu pre Národný výbor Bratislava–Staré mesto. List podpísal František Mikloško. List sme zaslali národnému výboru tak, aby ho z hľadiska lehôt nemohli zamietnuť pred 25. marcom. Čiže zaslaný bol okolo 10. marca, pretože na prípadné zamietnutie bolo možné podať odvolanie do 15 dní. Tak sa naozaj aj stalo. František Mikloško dostal zamietnutie verejného zhromaždenia, ale podal proti nemu odvolanie na vyšší úrad. Odvolanie podal nejaké dva, tri dni pred 25. marcom. Vtedy však úrady prekonal každý byrokratizmus. Asi deň alebo dva pred 25. marcom policajti doručili Františkovi Mikloškovi do bytu rozhodnutie odvolacieho úradu, ktorým tento potvrdil zamietnutie z prvého stupňa. Vyzvali Františka Mikloška, aby vyhlásil do rádia, že demonštrácia sa nekoná. Uverejnenie v rádiu mu polícia bola ochotná zabezpečiť. František Mikloško to, samozrejme, odmietol. Medzitým sme obsah oznámenia zatelefonovali do slovenskej redakcie Rádia Vatikán, aj Antonovi Hlinkovi do redakcie Hlasu Ameriky. Zahraničné rádiá celé dva týždne robili demonštrácii

reklamu. Niekoľko dní pred demonštráciou aj rakúska televízia priniesla reportáž z Bratislavy, ktorá sa týkala pripravovanej demonštrácie. Podobne ako v prípade petície moravských katolíkov, myšlienka demonštrácie, ktorá neskôr dostala názov sviečková demonštrácia, sa jednoducho v spoločnosti uchytila. Kde-ko hovoril o tom, ako sa pripravuje demonštrácia a každý bol zvedavý, či sa demonštrácia uskutoční. Režim pochopil, že mlčanie oficiálnej propagandy nepomáha. Noviny Večerník, vychádzajúce v Bratislave, asi deň alebo dva pred demonštráciou priniesli článok o pripravovanej demonštrácii, v ktorej uviedli Františka Mikloška, mňa a biskupa Korca ako hlavných organizátorov. Poslanec Slovenskej národnej rady, katolícky kňaz a funkcionár združenia Pacem im terris, Štefan Zárecký, predniesol asi deň pred demonštráciou v rozhlase a v televízii apel, aby sa ľudia demonštrácie nezúčastnili. Pár dní pred demonštráciou ma navštívil v byte terajší korešpondent Hlasu Ameriky pre Strednú Európu Jolyon Naegele. Poznali sme sa už pár rokov, pretože odo mňa čerpal informácie o opozičných aktivitách na Slovensku. Pýtal sa ma, či prednesie niekto na demonštrácii prejav. Povedal som, že nie. Veľmi sa tomu divil a nechápal, ako sa môže uskutočniť demonštrácia bez akéhokoľvek prejavu.

Deň pred demonštráciou ráno zazvonili v našom byte príslušníci Štátnej bezpečnosti, doručili mi predvolanie a okamžite ma zobrali so sebou. Držali ma celý deň, trochu sa aj vypytovali na pripravovanú demonštráciu, ale bolo jasné, že im nič špecifické nepoviem a ich úlohou bolo jednoducho držať ma v izolácii. Večer ma pustili domov, ale rovno mi dali podpísať predvolanie na nasledujúci deň. Vedel som, že by som sa zbytočne pred nimi ukrýval, preto som nasledujúci deň išiel opäť na políciu. Zobral som si so sebou do vrečka sviečku a zápalky. Opäť sme vysedávali spolu celý deň v kancelárii. Rozhovor sme viedli na zabitie času o všetkom možnom. Boli to príslušníci ŠtB, zrejme osobitne školení pre boj proti tajnej cirkvi. Mali zrejme aj prečítanú Bibliu. Pri ktoromsi detaile zo Starého zákona sa ukázalo, že poznali lepšie Sväté písmo než ja. Veľmi sa tomu smiali a ja som uznal, že pravdu majú oni. Popoludní sa ma opäť snažili prehovoriť, aby som odvolal demonštráciu, že mi umožnia vystúpenie v rozhlase.

Odmietol som to a pokračovali sme v bežnom rozhovore. O šiestej som vytiahol z vrečka sviečku aj zápalky a požiadal som, či si môžem zapáliť sviečku. Nepovažovali to za dobrý vtip a zapálenie sviečky mi neumožnili. Okolo štvrt' na sedem zvonil telefón. Zdvihol ho jeden z mojich eštebákov. Krátko hovoril, položil, a potom mi povedal, že na námestí nikoho niet. Bol som z toho smutný, ale snažil som sa nedať to najavo. Držali ma však ďalej, a to bolo pre mňa znakom, že sa asi predsa len na námestí niečo deje. Po pol siedmej opäť zvoní telefón. Jeden eštebák opäť zdvihol a hovoril. Keď položil, povedal mi, že za to, čo sa udialo na námestí, ponesiem zodpovednosť. Okolo ôsmej večer ma prepustili. Ihneď som sadol na električku a išiel som do bytu k Silvovi Krčmérymu. Tam už bolo zhromaždených niekoľko známych. Aspoň čiastkovo porozprávali, ako sa demonštrácia udiala. O deviatej večer bola pravidelná relácia Hlasu Ameriky, v ktorej vystupoval aj Anton Hlinka. Zapli sme rádio a o chvíľu zazneli všetky podrobnosti o demonštrácii. Neskôr som sa dozvedel, ako sa to stalo. Už predchádzajúci rok sme zasvätili do tajov podávania správ Antonovi Hlinkovi do Mníchova tajného kňaza Ladislava Stromčeka. Správy telefonoval z verejnej telefónnej búdky na súkromné číslo Antona Hlinku v Mníchove, ktorý správu hneď nahrával na magnetofón, a potom ju spracoval do rozhlasovej relácie. Ladislav Stromček, ktorý v tom čase pracoval v Bratislave ako stavebný inžinier, išiel na demonštráciu s tým, že na námestí chcel rozvinúť transparent. Ovinul si ho okolo hrude pod košeľu a vytiahnuť ho chcel až na námestí. Na námestí však zmenil názor. Transparent nerozvinul, a tak sa mu podarilo po skončení demonštrácie odísť z námestia. Išiel ihneď do telefónnej búdky a celý priebeh zatelefonoval Antonovi Hlinkovi. Ten ho spracoval do relácie pre celú republiku.

O niekoľko dní mi známy priniesol magnetofónovú pásku, na ktorej boli zachytené vysielacky, ktorými sa dohovárali policajní dôstojníci, ktorí riadili zásah na Hviezdoslavovom námestí. Hneď na druhý deň som vycestoval do Prahy a pásku som odovzdal Naegelemu. Páska sa hneď rozšírila do západných vysielaní do Československa. Republika sa na nej dobre bavila, pretože rádiové povely policajných dôstojníkov odrážali chvíľami ich bezradnosť.

Sviečková demonštrácia, ako sa ustálilo jej meno, bola prvým masovým verejným vystúpením opozície v Československu a spustila reťaz. V októbri 1987 boli masové demonštrácie v Prahe na výročie vzniku Československa. V januári 1989 pokračovali Palachovým týždňom v Prahe.

Bratislavské listy

Už dávnejšie vo mne dozrievala myšlienka vydávať samizdatový časopis s politickým obsahom. V r. 1982 sme začali vydávať s Františkom Mikloškom a Martinom Laukom časopis Náboženstvo a súčasnosť. Bol to prvý periodický samizdatový časopis na Slovensku s obsahom na rozhraní náboženstva a spoločnosti. Niekedy v r. 1984 som odišiel z redakcie, pretože už som mal príliš často opletačky so Štátnou bezpečnosťou. Mával som sledovania, predvolávanie na políciu, začínali domové prehliadky. Obával som sa, že by som mohol priviesť na stopu redakcie Štátnu bezpečnosť. Tiež som sa chcel zúčastniť na vydávaní niečoho politicky radikálnejšieho. Od 1. januára 1987 som úplne stratil zamestnanie, ale paradoxne mi práve to uvoľnilo čas na opozičnú činnosť. Problém vydávania časopisu spočíval v tom, že sám by som to organizovať ani redakčne nezvládol. František Mikloško bol aktivistom tajnej cirkvi a tí mali výslovne zakázané zapájať sa do otvorenej politickej činnosti. Obrátil som sa preto na Jána Langoša a Jána Budaja, oboznámil som ich s mojou myšlienkou a navrhol som im, aby sme sa spojili a začali vydávať takýto časopis. Obaja však odmietli. Ján Budaj bol vtedy zaangažovaný do ochrannárskych aktivít. Niekedy na jar 1988 mi však Ján Langoš oznámil, že súhlasí s projektom a pripojí sa do redakcie budúceho časopisu. Pôvodne som chcel nazvať časopis Kresťanská demokracia, pretože také bolo moje ideové zameranie. Ján Langoš však nesúhlasil s názvom a prehováral ma, aby sme dali názov širší, ktorý by oslovil ľudí z viacerých prostredí. Tak došlo k určeniu názvu časopisu Bratislavské listy. Neskôr som dospel k názoru, že stanovisko Jána Langoša bolo správne. Vtedy bolo naozaj potrebné zapojiť čo najširší okruh odporcov režimu do rôznych aktivít. Oslovili sme okruh známych ľudí so žiadosťou o príspevky. Vydávanie nového časopisu

pisu som oznámil listom Ministerstvu kultúry Slovenskej socialistickej republiky. Vtedajšie predpisy opäť v predstieraní hlbokého demokratizmu režimu nevyžadovali povolenie na vydávanie časopisu, ale iba oznámenie. To som urobil a uviedol som svoje meno a adresu ako vydavateľa časopisu. Po zhromaždení príspevkov sme s Jánom Langošom urobili redakčný výber. Ján Langoš zabezpečil prepísanie príspevkov na kovové blany a v zariadeniach tajnej cirkvi sme časopis rozmnožili. V byte u Jána Langoša sme potom poskladali jednotlivé čísla a rozdali do distribúcie, opäť prevažne po linkách aktivistov tajnej cirkvi. Neskôr som Jánovi Langošovi a Jánovi Budajovi položartom vyčítal, že keby boli súhlasili s mojím návrhom ešte v r. 1987, mohli sme predbehnúť samizdatové Lidové noviny v Prahe ako prvý samizdat s uverejneným vydavateľom. Bratislavské listy potom vychádzali až do novembra 1989 ako samizdat. V tomto období vyšlo päť čísiel. Vychádzali nejaký čas aj po novembri 1989 už ako riadny časopis. Nová redakcia časopisu neskôr nasmerovala časopis do ideových polôh, s ktorými som nesúhlasil, preto som odňal autorské právo na používanie názvu Bratislavské listy. Časopis vychádzal neskôr pod názvom Listy časové a nadčasové. Bratislavské listy vychádzali v náklade asi päťsto kusov. Dostávali sa do opozičných stredísk na Slovensku, ale prostredníctvom zahraničných rádii boli jednotlivé články odvysielané aj éterom.

Z pražského prostredia vyšla asi tak v r. 1988 iniciatíva na založenie organizácie spoločenskej sebaobranu. Myšlienka spočívala v tom, že sieť aktivistov bude poskytovať občanom právnu pomoc, ale aj propagandistickú, ak sa len právnymi prostriedkami nebude dať dosiahnuť náprava. Jedným článkom siete som sa stal ja, čiže môj byt. Mená a adresy jednotlivých aktivistov odvysielal zahraničný rozhlas. Na základe toho sa na mňa obracali ľudia, ktorí sa cítili obratí o právo, najmä z politických alebo náboženských dôvodov. Ja som im radil ako som vedel, ako právnik, a zároveň som ich prípad prostredníctvom kanálov siete organizácie spoločenskej sebaobranu dostal von, takže o nich vysielal zahraničný rozhlas. Také vysielanie malo značný vplyv na správanie sa úradov. Ľudia si o takých prípadoch hovorili a sudcovia a prokurátori

a iní aktivisti komunistického režimu si už nemohli byť istí, že ich správanie zostane utajené.

Podzemná univerzita

Niekedy v r. 1986 prišla ku mne ponuka od britského filozofa Rogera Scrutona, že podzemná univerzita, ktorá dovtedy bežala v Prahe, sa môže rozšíriť aj do Bratislavy. Roger Scruton pôsobil na niekoľkých britských univerzitách a je autorom viacerých publikácií z oblasti filozofie. Angažoval sa pri podpore disidentského hnutia vo Východnej Európe. Vo Veľkej Británii založil nadáciu Jan Hus Educational Foundation. Nadácia organizovala a financovala cesty britských univerzitných profesorov, prípadne novinárov a publicistov do Československa. Títo návštevníci prišli na dohovorené miesto, spravidla v súkromnom byte, v dohovorenom čase. Predniesli prednášku na vopred vybranú tému. Roger Scruton bol vykázaný z Československa už niekedy začiatkom 80. rokov, preto sám nemohol prísť. Prichádzala však jeho asistentka Barbara Day, ktorá dohovorela miesto a čas prednášky, ako aj tému. Prednášky sa spoiatku konali v mojom byte v Bratislave–Dúbravke. O prednáške som informoval dôveryhodných ľudí z disidentského prostredia. V mojom byte sa uskutočnilo asi päť prednášok. Prednášky sa uskutočnili tak, že ja som vedel, kto a kedy príde do Bratislavy. Stretol som sa s prednášateľom buď v hoteli alebo na inom dohovorenom mieste. Prednáška sa obyčajne uskutočnila v sobotu večer a v nedeľu popoludní sa prednášajúci vracali do Británie. Asi v r. 1988 už Štátna bezpečnosť začala prejavovať záujem o prednášky. Prednášky sa potom konali v byte Miroslava Lehkého v Bratislave–Karlovej Vsi, keďže sa predpokladalo, že môj byt je odpočúvaný. Prednášky sa konali spravidla raz za štvrtý rok až do novembra 1989.

V októbri 1988 prepukli v Prahe masové demonštrácie pri príležitosti 70. výročia vzniku republiky. Na Slovensku sa Československá republika nespomínala s tolkou nostalgiou a pravdepodobne preto na Slovensku nijaké verejné vystúpenia proti režimu pri tejto príležitosti neboli.

Ján Budaj

Rok 1988

Privítal som, že ÚPN prišiel s myšlienkou zaoberať sa pri tohtoročnom výročí novembra 1989 rokom 1988. Na revolúciu sa totiž spravidla spomína bez akéhokoľvek kontextu, ako na prírodný úkaz, ktorý nás doslova kdesi „zastihol“, pričom jednotliví spomínajúci s obľubou opisujú, kde práve boli, čo si pomysleli a poniektorí aj to, ako sa začali prispôbovať novej situácii. Tieto spomienky u nás prevažujú a z roka na rok sú revolučnejšie. Je zrejmé, že ich produkujú najmä pamätníci, ktorí do novembrových dní držali - ako sa hovorí - hubu a krok. Ale keď začneme opisovať, čo kto robil 17. novembra 1988 – zistíme o obraze doby, a napokon aj o tom, kto bol kto v nasledujúcom roku, oveľa viac.

Rok 1988 je významný svojimi udalosťami, aj tým, že aktéri zlomových udalostí roku 1989 už boli spravidla na miestach, kde ich našiel 17. november. To značí, že vo funkciách bola posledná garnitúra komunistov, naplavená do nich poslednou vlnou personálnych preskopení po odstránení G. Husáka z vedenia KSČ (1987). O tejto garnitúre by sa dalo povedať veľa zaujímavého, ale predpokladám, že som bol na túto konferenciu pozvaný preto, aby som hovoril skôr o ich oponentoch. Ako teda vyzerali odporcovia totality v r. 1988?

Šesťdesiatosmičkári

Začnem politikmi a vylúčenými členmi KSČ z roku 1968, ktorí boli v r. 1988 už skoro dve desaťročia občanmi druhej kategórie. To v živote každého z nich znamenalo veľký zlom. No v roku 1988 už od čias straníckych previerok uplynulo dosť rokov na to, aby sa väčšina niekdajších vylúčených reformných komunistov (tzv. dubčekovcov) so svojim údelom zmierila. Drvivá väčšina sa napriek svojmu bilagu ako tak zaradila do systému. Chronických nespokojencov bola medzi nimi iba hrstka, ktorá sa zoskupovala najmä okolo A. Dubčeka. Ale práve on bol zástancom stratégie:

„vydrž a čakaj na Moskvu“ – a nebolo tomu inak ani v roku 1988. Jeho stúpenci zrejme proti tejto stratégii nenamietali.

Zaujímavosťou roka 1988 z hľadiska života odbojníkov spomedzi šesťdesiatosmičkárov bolo, že v ňom Dubček prežíval, azda po prvý raz, hlboké pochybnosti o komunistickej ideológii. Opísal mi to jeho najbližší priateľ a politický súputník, pán Ivan Laluha. Na ilegálnej schôdzke ho Dubček ohromil vyhlásením, že komunistická ideológia sa bude musieť revidovať v prospech sociáldemokratizmu (pre mladších, čo nemali komunistické školy, vysvetľujem, že ide o známy rozpor, v ktorom sa komunisti dištancovali od sociálnodemokratického prúdu vyhlasovaním, že na zlepšenie situácie pracujúcich je nevyhnutný triedny boj a nastolenie diktatúry proletariátu, zastúpeného komunistickou stranou).

No ešte v tom istom roku, po návrate z Bologne, kam ho režim (na počudovanie) pustil, aby si prevzal čestný doktorát tamojšej univerzity, tieto slová odvolal. Tam sa totiž ocitol v univerzitnom prostredí, kde marxizmus-leninizmus mali ešte stále za bernú mincu. Dubček sa počas svojho talianskeho pobytu v roku 1988 utvrdil, že jeho politická cesta a cesta zvyšku domácej opozície (vrátane občianskych iniciatív ochranárov) sú odlišné. Znovu sa on, aj celá jeho skupina upáli na Moskvu a tamojšieho genseka - novátora, ktorý mal vlastne Dubčekov politický slovník.

V nasledujúcom roku 1989 sa slovenskí dubčekovci začali aktivizovať v rámci iniciatívy „Obroda socializmu“, ktorá vzišla z prostredia CH-77 (šéfom bol Ladislav Lis). Avšak v opisovanom roku 1988 boli, podľa mojich informácií, ešte vo svojom „podzemí“ – občas si vymenili nejaký exilový časopis, tu a tam vydali vlastný samizdat (mal názov Myšlienka a čin), ktorý si čítali na stretnutiach v Horskom parku...

Zdá sa, že štýl ich opozičných aktivít ovplyvňovala najmä skutočnosť, že skupina okolo A. Dubčeka sa skladala prevažne z filozofov marxizmu-leninizmu. Tomu akoby zodpovedalo aj symbolické podčiarknutie dvoch pojmov v názve spomenutého samizdatu. V roku 1988 by asi vyvolal rozpaky každý, kto by sa ich bol opýtal, kedy už po záplave myšlienok nastane čas činov?

Ani v nasledujúcom roku, v ktorom sa dubčekovci stretávali už ako „obrodári“, nepriniesli nijaký aktívny zásah do politického vý-

voja. Preto nemohli byť ani v novembri r. 1989 takou zložkou rezistencie, ktorá by sa mohla v hnutí Verejnosť proti násiliu (VPN) považovať za významného partnera (to obrodári VPN nikdy nepustili).

Príčiny neschopnosti šesťdesiatosmičkárov výraznejšie zasiahnuť v roku 1988 (alebo neskôr) v prospech demokracie a slobody vidím dve: jednou je ich vek, ktorý bol pre nejedného z nich limitom, čo sa týka odvahy realizovať opozičné aktivity, aj čo sa týka energie nevyhnutnej na politický čin. Brzdou bola aj ich osobná skúsenosť. Sami najlepšie vedeli, že každý otvorený zápas s režimom bude mať dôsledky na deti a životy celých ich rodín. Mnohých iste pred smelšou opozičnou aktivitou brzdil pocit zodpovednosti voči nim (tento motív iste existoval aj v rozhodovaní A. Dubčeka).

Druhou príčinou je ich neschopnosť prekonať svoj vnútorný limit – vieru v komunistickú ideológiu. V mene tejto viery sa neprispôbobi Husákovkej utilitárnej normalizácii, o to ťažšie sa práve medzi nimi rodilo poznanie, že táto ich ideológia historicky zlyhala a má definitívne odísť zo scény.

Nová opozícia

Charta 77

Po surovom zásahu bezpečnostných síl na prvé výročie 21. augusta (tzn. v auguste 1969) sa v ČSSR nasledujúcich šesť rokov neobjavili nijaké verejné formy občianskej opozície, aké poznáme z tej doby napr. z Poľska. Novou vlnou, s celkom novou „metodikou“ odporu bola až Charta 77. Bolo to verejné vyhlásenie približne 200 občanov, spísané skupinou intelektuálov, ktorí upozorňovali režim na nedodržiavanie občianskych práv. V našom kontexte je zarážajúci neúspech Charty v slovenskej verejnosti. Na tom sa nič nezmenilo ani v roku 1988, keď sa v Čechách rady chartistov začali opäť zväčšovať.

Niektorí túto skutočnosť považujú za dôkaz slovenskej „mäkšej normalizácie“ (takto si vec vysvetľuje napr. prof. M. Kusý), iní za dôkaz nedostatočného záujmu zakladateľov Charty o účasť Slovenska.

Faktom je, že myšlienka, aby odporcovia režimu zverejnili svoje mená a adresy, bola vtedy v ČSSR, ba v celom komunistickom bloku niečím neobvyklým (v 50. rokoch boli odporcovia režimu samozrejme v ilegite).

Nová koncepcia rezistencie vzišla z prostredia pražských reformných komunistov a intelektuálov, ktorí ňou ukazovali, že existujúci režim odmietať vnímať ako obdobu fašizmu, resp. inej diktatúry – a to napriek jeho totalitnému charakteru. Bol v tom určitý rozpor. Chartisti chceli režim potláčať pripomínaním jeho vlastných ideálov. Nečudo, že disidenti z iných prostredí (napr. z katolíckeho okruhu) im nie vždy rozumeli. Tí boli (najmä na Slovensku a na Morave) v rezistencii už desaťročia, na čom veľa nezmenila ani epizóda s poľudšťovaním režimu v rokoch 1968-1969. Prirodzeným modusom týchto odporcov režimu bola ilegality. Málokomu z nich bolo zrozumiteľné, prečo vyšla skupina umelcov a intelektuálov proti režimu s publikačnou činnosťou, zverejňovaním svojich mien a adries, s otvorenými listami a pod. Nejednen odporca režimu by bol považoval za podstatnejšie nejaké akcie, napr. štrajky, aké dokázala organizovať Solidarita, alebo aspoň podzemné hnutie, aké dokázala organizovať kresťanská opozícia na Slovensku. Charta však nechcela robiť ani jedno, ani druhé.

Odišná bola aj chartistická „stratégia prežitia“ v totalite. Bezpečie chartistov, zverejnených kritikov režimu, mali garantovať nedávno prijaté Helsinské zmluvy – ale kto si vtedy na Slovensku (a nielen na Slovensku) myslel, že by ich režim bral vážne?

Druhou formou ochrany mala byť pomoc Západu (materiálna, politická a mediálna). Táto ochrana sa z Bratislavy zdala byť ako tak reálnou iba pre Prahu, odkiaľ po r. 1948 a opäť po r. 1969 odišli vlny vplyvných intelektuálov a umelcov, ktorí si na Západe vytvorili materiálne a politické zázemie na pomoc kritikom režimu.

Úplne iný obraz poskytoval slovenský exil, fatálne rozložený medzi bývalých ľudákov a neskorších emigrantov. Slovenské exilové organizácie boli dlhodobo sústredené na vlastné spory, ale čo je ešte podstatnejšie – na Západe nezískali osobitné politické uznanie. Slovenské spolky boli oficiálne rešpektované zväčša iba ako súčasť československých exilových organizácií (s výnimkou

Ríma). Samostatne, bez podpory politických autorít Západu, pôsobili najmä bývalí ľudáci a katolícki kritici režimu, ktorých podpora však smerovala takmer výlučne k „svojim“ ľuďom, aj témam. Čo podporoval tento slovenský exil? Požiadavky cirkevnej povahy, ďalej revíziu negatívneho hodnotenia vojnového slovenského štátu, osoby jeho prezidenta Tisa, resp. prinajmenej politickú rehabilitáciu tej ľudáckej emigrácie, ktorá nemala osobnú účasť na zločinoch vojnového slovenského štátu. Ale neboli to viac témy exilu, než tých, čo boli prenasledovaní komunistami tu, na Slovensku? Je príznačné, že aj vtedy, keď slovenský exil naozaj zasiahol do vnútorného vývoja – a to tým, že vyzval domácu katolícku opozíciu na usporiadanie verejnej demonštrácie za obsadenie biskupských stolcov (neskôr známa ako „sviečková“), navrhoval veľmi kontroverzný termín – nie 25. ale 14. marec.

Témy, ktorými žil slovenský exil, išli proti trendom vývoja Európy a toto tvrdé hodnotenie dnes nevyslovujem iba ja, ale aj disident vtedy späť so slovenským katolíckym exilom, môj dnešný predrečník, Ján Čarnogurský. Aj preto sa nemohli stať pre slovenských odporcov totality takou oporou, akou bol český exil pre disident z prostredia Charty 77.

Neúspech Charty 77 na Slovensku bol predznamenaný aj skutočnosťou, že jej tvorcovia mali problém s osobou Alexandra Dubčeka. Tí v najužšom kruhu Charty, ktorí neboli komunistami (napr. V. Havel), spochybňovali zmysel jeho politiky ako takej (pozri zásadnú polemiku Havel – Kundera v r. 1968). Tí, čo boli v radoch zakladateľov Charty bývalými komunistami (ako Hájek, Kohout, Landovský, Lederer...), mu nevedeli odpustiť bezradné počínanie počas vzniku novej, prosovietskej garnitúry v ČSSR od jesene 1968 do leta 1969.

Samozrejme, ak by zakladatelia Charty premýšľali politicky, rozpoznali by, že ich výhrady by mali ísť po toľkých rokoch stranou, keďže vyčíňanie normalizátorov dostalo ich aj Dubčeka na jednu stranu barikády. Vtiahnutím Dubčeka do svojho projektu by boli získali ikonu roku '68, čo by bolo zmenilo postoj verejnosti (najmä slovenskej) k ich výzve aj jej zahraničný ohlas. Ale hoci určitý pokus o kontakt s Dubčekom urobili, nechali ho nakoniec mimo.

Občas som mával pochybnosti, či si vedome alebo podvedome priali, aby bola Charta 77 v podmienkach, keď „na Hradčanoch panovali Husák s Bilákom“, aj prejavom určitého národného (rozumej – českého) odporu. Možno u umelcov - autorov Charty (P. Kohout, V. Havel a L. Vaculík) zapôsobil aj „autorský syndróm“: Dubčekovo meno by iste pritiahlo medzinárodnú pozornosť najmä na jeho osobu. Nik dnes už nezmeria, čo zavážilo viac a čo menej – isté je, že z Charty 77 zostala česká vec. Veľká príležitosť pokračovať v spoločnom politickom príbehu Čechov a Slovákov (ktorý tak silne prežívali po okupácii '68), túžiacich po slobode, sa premeškala. A do pádu režimu sa už nezopakovala.

To ovplyvnilo neskorší priebeh novembra '89, aj to, že odpor proti režimu vznikol autonómne v Prahe aj v Bratislave. Nežná revolúcia mala potom dva od seba nezávislé príbehy. Vzišli z nej dve spolupracujúce, ale občas aj zo sebou zápasiace garnitúry, čo nemohlo skončiť inak ako rozdelením spoločného štátu.

Celý tento budúci vývoj bol už latentne prítomný napr. aj v pôsobení Charty 77 v opísanom roku 1988: na Slovensku pôsobila stále tá istá malá hrstka chartistov, ktorí si za celé desaťročie pôsobenia nedokázali vytvoriť vlastné jadro aktivít. Tzn. že nevydávali ani jediné vlastné samizdatové periodikum, a pokiaľ si pamätám, nezačínali z Bratislavy ani nijaké vlastné politické iniciatívy. Ak ich texty vychádzali, bolo to najmä vďaka českému exilu alebo vďaka vydavateľom samizdatov z radov ich českých priateľov. Šíreniu ich textov neskôr (po r. 1980) pomáhali aj samizdaty vydávané novou generáciou slovenských kritikov režimu, ktorí ale Chartu nepodpísali.

„Prohlášení Charty 77“ vychádzali počas celého jej pôsobenia, samozrejme aj v onom roku 1988. No len zriedka mali zameranie, ktoré by mohlo rezonovať v slovenskej spoločnosti. Možno to bolo spôsobené aj skutočnosťou, že hoci sa vo vedení Charty za dvanásť rokov jej pôsobenia vystriedalo približne 40 osôb, nebol medzi nimi ani jeden z jej slovenských signatárov (!).

Príznačné je tiež, že hoci Charta 77 vydala stovky strán dokumentov k jednotlivým spoločenským témam (k problémom sociálnej politiky, ľudských práv, justície - ale aj k vodnej elektrárni, k maďarskej menšine, k rómskej menšine... atď.), nikdy nevydala

stanovisko ani dokument k otázkam česko-slovenského spolužitia alebo štátnoprávneho usporiadania..

Nezávislá kultúra

Normalizačná politika G. Husáka bola nasmerovaná voči každému prejavu slobody, ale osobitne proti slobode v kultúrnej a intelektuálnej komunite. Jeho marxistické presvedčenie totiž v duchu starých poučiek aj novších „Poučení...“ videlo práve tam červíka nákazy, ktorá sa potom vďaka novodobým „prostriedkom masovej komunikácie“ šírila aj medzi masy politicky nevinných pracujúcich.

Normalizácia síce ponížila aj ich (previerky), ale jej trestajúci hrot smeroval k elitám. Tie mali byť strážené ako nebezpečná nálož, schopná (aj z nepozornosti!) opäť poslúžiť „rozvratu socialistického zriadenia“.

Zakázaní umelci

Nezávislá kultúra z obdobia normalizácie mala dva zdroje. Jedným z nich boli skupiny viac či menej zakázaných umelcov, ktorí boli spojení s československým kultúrnym boomom pred okupáciou. Aj tu bol významný rozdiel medzi situáciou českých a slovenských umelcov. Zatiaľ čo sa v Čechách umelecké zväzy po nástupe normalizácie rozpustili a do nových šíkov socialistických umelcov sa „ideovo závadoví“ a „pravícoví opurtunisti“ neprijali, na Slovensku sa z umeleckých zväzov vylučovalo (tzn. že neboli rozpustené). No tých vylúčených bolo málo. Tu sa doslova každý s každým poznal, a aj preto mal nástup normalizácie skôr formu „výmeny pri korytách“, než formu existenčnej likvidácie odporcov. Tí, čo museli odísť, neodchádzali k lopate, iba z výslnia. Mohli dúfať, že sa naň opäť vrátia, resp. že ak si v novej garnitúre nepokazia dobré vzťahy, budú sa mať dobre aj napriek politickému biľagu. Tieto prevládajúce postoje mali svoje výnimky, za viacerých spomeniem, že takou bol medzi spisovateľmi napr. Dominik Tatarka, medzi filmármi Dušan Hanák či medzi výtvarníkmi Havrilla. Ale títo odvážlivci nereprezentovali prevažujúci trend. Rôzne okolnosti (ktorých opis by bol pre túto príležitosť prídlhý) napokon

spôsobili, že najaktívnejším ohniskom nekonformného umenia bolo prostredie vizuálnych umelcov (konceptualisti a akční umelci).

Druhá kultúra

Druhým zdrojom nezávislej kultúry na Slovensku bolo prostredie novej generácie umelcov, ktorí neprešli školami režimu. Tí nemali, samozrejme, ani výsady umeleckého stavu, akým bolo právo vyhnúť sa pracovnej povinnosti. V ilegalite sa umením zaoberali predovšetkým básnici, výtvarníci a akční umelci, ktorí boli inak kuričmi, lepičmi plagátov či strážcami bazénov a pod. V tomto prostredí vznikli prvé občianske samizdaty (1980 – periodikum Kontakt), ktorých cieľom bolo predovšetkým prekonanie prevládajúceho strachu a izolácie. Umelecký underground nadobudol na sile, keď jeho akcie začali navštevovať aj zakázaní „vyškoľení“ umelci. Z „neumelcov“ a „zakázaných umelcov“ vznikla na prelome 70. a 80. rokov jedna komunita, v ktorej fungoval druhý kultúrny obeh (kníh a textov, výstav, filmových predstavení, happeningov a akcií), alebo – ako tento úkaz pomenoval istý pražský filozof: paralelná polis.

Skupiny nezávislých tvorcov, kritikov či konzumentov nekonformného umenia počítali (podľa okolností) od 50 do 300 ľudí a aktivizovali sa, resp. naopak deaktivizovali podľa úderov represívnych zložiek. Napriek neprestávajúcej represii ŠtB pretrvali celé posledné desaťročie totality a nemalou mierou sa potom zúčastnili aj na jej deštrukcii. Tak to bolo aj v spomínanom roku 1988, keď bola už táto „paralelná polis“ aktívna nielen v Bratislave, ale napr. aj v Košiciach.

Občianske iniciatívy

Zideologizovaná predstava o dobrovoľníctve a občianskom aktivizme bola v totalitnom režime súčasťou jeho vierouky. Podľa nej sa mali ideovo vyspelí občania sami a dobrovoľne hlásiť do služieb verejným cieľom, ktoré, ako inak, určovala strana. Či už ide o budovanie širokorozchodnej, alebo o masové hnutie brigád socialistickej práce (ktoré ľud prezýval „socprc“), alebo najrôznej-

šie aktivity na pôde široko organizovaných „spoločenských organizácií“ Národného frontu. Tu boli ako tzv. nepartajní „podchytaní“ všetci aktívni občania, ktorí po zamestnaní pôsobili v rôznych záujmových spolkoch – od filatelistov, fotografov, rybárov, športovcov, až po socialistický zväz žien, dôchodcov či mládeže. Každý tento spolok mal uniformnú organizačnú schému, profesionálne – a politicky vychované – vedenie, dôkladnú kádrovú kontrolu KSČ a dohľad politickej polície, ŠtB. Tento štátom vyžadovaný dobrovoľný aktivizmus bol starostlivo monitorovaný – kto chcel byť „riadny socialistický občan“, musel byť aktívny prinajmenej v dvoch spoločenských organizáciách Národného frontu. Aj preto bolo na Slovensku, ktoré malo vtedy necelé štyri milióny dospelých, viac než sedem miliónov členov politicko-spoločenských organizácií zriadených a riadených KSČ.

Čelní predstavitelia ústredí týchto spolkov mohli kandidovať vo voľbách na jednotnej kandidátke Národného frontu a vo vtedajšej SNR tvorili komunistom oddaný klub „nestraníkov“, v ktorom bol predpísaný počet žien - dojičiek, mužov – športovcov či filatelistov...

Tento orwellovský svet „povinného dobrovoľného občianskeho aktivizmu“ bol, samozrejme, presným opakom skutočného tretieho sektoru a bol iba premietnutím totalitnej politickej vízie KSČ. Napriek tomu sa aj v tomto prostredí na konci 70. rokov vytvorila jedna bunka, v ktorej sa zopár jednotlivcov začalo správať inak, než predpokladala schéma určená komunistami.

Išlo o malé bunky Slovenského zväzu ochrancov prírody a krajiny (SZOPK), organizácie, ktorá vznikla v pohnutej dobe roku 1968 a ktorú komunisti v zmätkoch nastupujúcej normalizácie nezaradili do systému Národného frontu. Nie, nevznikla tu nijaká odbojná inštitúcia - ústredie SZOPK nebolo protirežimové, iba nemalo tú ostrážitú ochranu KSČ a ŠtB, akú mali iné spoločenské organizácie. Hádám preto mohli jeho značku „zneužiť rozvratné živly“ na vytvorenie nie predstieraného - ale reálneho ekologicky orientovaného hnutia.

Začalo to jednotlivými protestmi proti nekultúrnym zásahom do prírody a pamiatok (napr. proti ideologicky odôvodnenému likvidovaniu všetkých bratislavských historických cintorínov,

1980) a vyvrcholilo vznikom iniciatívy Bratislava/nahlas, ktorá sa stala ohniskom opozičných občianskych aktivít na Slovensku od roku 1987 až do konca režimu.

Iniciatíva B/n na Slovensku zohrala v závere 80. rokov rolu podobnú úlohu Charty 77 – vytvorila verejne viditeľnú opozičnú alternatívu a jej aktivisti netajili svoje mená ani kritický postoj. To malo silnú príťažlivosť aj na slovenské kultúrne a vedecké elity, ktoré vnímali agendu ekologického hnutia ako príležitosť na prejavenie protirežimového postoja - a rôznymi spôsobmi jej pomáhali, resp. sa do nej začleňovali. Z hŕstky aktivistov bola do dvoch rokov niekoľko tisícčlenná báza s dobrými organizačnými predpokladmi, ktoré sa osvedčili v priebehu novembra '89.

Sympatie verejnosti aj elit napokon zmarili aj pokus KSS postaviť v roku 1988 autorov Bratislava-nahlas pred súd – režim totiž nezískal z vedeckých kruhov prakticky nijaké odborné posudky, ktorými by mohol podporiť obžalobu. Vyšetrovanie síce pokračovalo, ale bez záveru.

Iniciatíva Bratislava-nahlas a bratislavskí ochranári vydávali v priebehu roku 1988 svoje samizdaty, resp. necenzurované periodické a neperiodické tlače, organizovali podpisovky, demonštrácie a petície – dokonca aj pouličné mítingy. Hoci tento typ nezávislého občianskeho aktivizmu vznikol medzi ochranármi už na prelome rokov 1979-80, jeho vrcholný rozvoj bol práve v roku 1988. Ten začal kampaňou komunistického denníka Pravda proti autorom B/nahlas, podpísaný pseudonymom Dana Piskorová. Kampaň reagovala na hodnotenia zahraničných vysielaciek Hlasu Ameriky a Slobodnej Európy – ale najmä odrážala obavy režimu z masovo sa šíriacich kópií B/nahlas (rádovo desaťtisíce) a tomu zodpovedajúcej vlne sympatií. Série článkov v denníku ÚV KSS Pravda sa pokúsila zastrašiť verejnosť, ale dosiahla opak. Iniciatíva B/n sa nerozpadla, ale sa stala ohniskom občianskej opozície.

Spolu s katolíckymi aktivistami (ktorí verejne vystúpili o rok neskôr po Bratislava-nahlas, na „sviečkovej“ demonštrácii 25. 3. 1988) potom tieto dva silné prúdy občianskeho aktivizmu stupňovali svoje úsilie až do dní, keď predložili komunistom svoje požiadavky podporené masami občanstva, zhromaždeného na námestiach v novembri '89. Osobnosti a iniciatívy občianskeho

disentu napokon vytvorili (aj s jednotlivcami z katolíckeho disentu) občianske hnutie VPN, ktoré prinútilo slovenských komunistov, aby rezignovali na totálnu moc (dokonca skôr než komunisti v Prahe). Takže príbeh občianskej opozície je skutočne pravou success story: zatiaľ čo na prelome 70. a 80. rokov bola na Slovensku novinkou, na prelome 80. a 90. rokov už mala rozhodujúce postavenie pri historickej porážke sovietskeho systému a komunizmu na Slovensku.

Ján Letz

Ako som videl situáciu rok pred zmenou?

Dovoľte, aby som na výzvu Ústavu pamäti národa povedal niekoľko slov ako aktívny účastník kresťanského disentu na Slovensku, osobitne ako pisateľ a spoluvydavateľ kresťanskej samizdátvej literatúry z oblasti filozofie a náboženstva. Uvedomujem si, že k tejto otázke sú kompetentnejší hovoriť iní, desiatky pisateľov a vydavateľov samizdatov, napríklad Ján Chryzostom Korec, Emil Krapka, Martin Lauko, Ivan Polanský, Anton Semeš, Anton Srholec, Ladislav Stromček, Michal Vaško. Mnohí už nie sú medzi nami. Tak napríklad veľa by nám vedel povedať Rudolf Lesňák, autor knihy o kresťanskom samizdate *Listy z podzemia*, alebo Jozef Oprala SJ. Napriek tomu som pozvanie predsedu správnej rady ÚPN a ďalších pracovníkov ústavu prijal.

Zameriam sa vo svojom príspevku len na aktivity v roku 1988, na ktorých som mal priamu účasť. Tie sa odohrávali na pozadí stále mocnejúceho odporu disidentských štruktúr i širšej verejnosti, a to najmä na úseku už verejne prejavovaných požiadaviek za náboženskú slobodu a slobodu vôbec, za základné občianske práva (sviečková manifestácia), ako aj v oblasti ekológie (hnutie Bratislava nahlas).

Na podnet Antona Srholca, Antona Semeša a Petra Haťapku začala od roku 1987 samizdatovo štvrťročne vychádzať kultúrno-spoločenská kresťanská revue RAN – *Radost a nádej*, určená pre intelektuálov a náročnejších čitateľov, v náklade 250 výtlačkov.¹ Hoci do zámerov vydávať tento časopis som od samého začiatku nebol zasvätený, už o rok som bol poverený vedením filozofickej rubriky tohto časopisu. Zasadzoval som sa o to, aby v časopise vychádzalo čo najviac príspevkov náročnejšieho charakteru, najmä od domácich autorov, ktorí nemohli vôbec publikovať. Za nesporný klad tohto časopisu považujem to, že už v 1. čísle 2. ročníka

¹ LESŇÁK, R.: *Listy z podzemia. Kresťanské samizdaty 1945 – 1989*. Bratislava 1998, s. 144 – 148.

nájde články z oblasti sociálneho učenia cirkvi, ekumenizmu, ekleziológie, ako aj historické exkurzie k počiatkom kresťanstva na Slovensku. V roku 1988, v 4. čísle 2. ročníka, vyšiel môj preklad portrétu teológa Karla Rahnera SJ od J.–B. Metza SJ. Oblasť filozofie, za ktorú som bol zodpovedný, sa naplno prejavila až v 3. ročníku, kde jej bola rezervovaná osobitná rubrika. Tak v 1. až 4. čísle 3. ročníka vyšla podstatná časť môjho *Úvodu do filozofie*, ktorý vyšiel v roku 1991 v upravenej podobe knižne. Počínajúc 3. číslom som sa pokúsil aspoň v skratke sprítomniť umlčanú tradíciu slovenskej kresťanskej filozofie. Vyšli tu vybrané state od Štefana Polakoviča, Jozefa Diešku a i. V 4. čísle vyšiel v osobitnej prílohe tohto čísla, nazvanej *Studium christianum*, súbor mojich štúdií pod názvom *Nesmrtelnosť človeka*.²

Od roku 1986 sa začala budovať Kresťanská akadémia. Bol som do toho zasvätený i ja. Peter Haťapka spolu s tvrdošínskym, už nebohým farárom Júliusom Chalupom zabezpečil pri Oravskej priehrade chatu, kde sa väčšinou stretnutia konali. Na koncepcnej a prednáškovej činnosti akadémie sa podieľali predovšetkým Anton Srholec a Janko Krajňák. V rámci nej sme rozhodli vybudovať Studium Christianum ako vedecko-vzdelávací, informačný a osvetový spolok na Slovensku, založený na demokratickom základe bez vopred uplatňovaných a zavádzaných hierarchických, klerikálnych, konfesionálnych, ideových a rozličných iných skupinových záujmov.³ Studium Christianum plnilo svoje poslanie tri roky. Priam z neho dýchala sloboda prejavu a myslenia. Prednášky spojené s diskusiami sa konali v priemere štyrikrát ročne a trvali dva až tri dni. Anton Srholec bol spolu s Jánom Krajňákom akousi dušou, *spiritus rector* všetkých podujatí. Najviac však na mňa zapôsobili naše spoločné omše, ktoré Anton slúžil s neobyčajnou vrúcnosťou a so vzácnou samozrejmov otvorenosťou pre celé spoločenstvo. Schádzalo sa tu 20 až 30 účastníkov. Tieto omše boli

² Išlo najmä o tieto state: POLAKOVIČ, Š.: Na cestu. In: *Radost a nádej*, č. 2, 1988, č. 4, s. 69 – 72. (250 ex.); DIEŠKA, J.: Výhľady slovenskej filozofie. In: *Tamže*, s. 75 – 79. (250 ex.); METZ, J. – B.: Karl Rahner. In: *Tamže*, s. 17 – 23. (250 ex.)

³ LETZ, J.: Stretnutia v Studium christianum. In: LESŇÁK, R. (ed.): *Náš brat Antonio*. Vydavateľstvo Michala Vaška, Prešov 1999, s. 77.

akýmsi tajomným predĺžením našej spoločnej práce. Nasledovala neformálna slobodná diskusia dlho do noci, v ktorej sme vyslovovali naše túžby a plány do budúcnosti.

Pre študijné potreby *Studium Christianum*⁴ som roku 1988 spolu s Antonom Semešom zostavil a samizdatovo vydal bibliografický súbor zahrňujúci 106 titulov s ich stručnými charakteristikami pod názvom *Výber najdôležitejších prác z filozofie a teológie pre ďalšie štúdium*. Táto bibliografia vyšla v náklade 600 kusov.⁵ Zúčastnil som sa asi na šiestich zasadnutiach tohto inštitútu a mal som na nich trikrát prednášku. K práci na *Studium Christianum* ma priviedol Semeš niekedy v júni 1987. Intenzívne ma zapojil aj do jeho prípravných, najmä koncepčných prác. Stretnutia sa konali na rôznych miestach Slovenska, predovšetkým na Orave (na chate Hutník pri Oravskej priehrade). Zasadnutia a prednášky organizoval Prvý katolícky samizdat Slovenska (Peter Haťapka, Anton Tyrol, Anton Srholec, Ján Krajňák a Anton Semeš). V októbri 1989 Ján Krajňák navrhol definitívne zriadenie inštitútu. V jeho práci pokračovala po roku 1989 niekoľko rokov Kresťanská akadémia v Košiciach.

Studium Christianum nemalo hneď od začiatku dostatočne rozpracovanú koncepciu. Preto som sa podujal, že ju vypracujem. Obhajoval som ju na jednom zo zasadnutí v roku 1988. Tento tajný spolok potreboval pre svoju prácu aj vlastné periodikum. A tak roku 1987 z podnetu Antona Srholca, Antona Semeša a Jána Krajňáka vznikol už spomenutý samizdatový časopis RAN – Radosť a nádej. V prvom roku vyšli dve čísla a v ďalších dvoch rokoch, t. j. 1988 až 1989 štyri čísla. Čísla zostavovali P. Haťapka (ten ho aj tlačil), Anton Semeš a Michal Vaško.

Venoval som sa aj slovenským dejinám a spracoval som chronológiu *Historické udalosti Slovenska v rokoch 1938 – 1950*, z ktorých mnohé predstavovali dlhé roky tabu. Okrajovo som zasa-

⁴ Toto tajné vedecko-vzdelávacie centrum cieľavedome nadviazalo na rovnomennú organizáciu zriadenú roku 1945 Ústrednou katolíckou kanceláriou a chápanú ako malá „katolícka univerzita.“ Jej riaditeľom bol vtedy Dr. Anton Botek.

⁵ LETZ, J.: *Výber najdôležitejších prác z filozofie a teológie pre ďalšie štúdium*, 1988, 26 s. (600 exemplárov).

hoval v samizdatovej činnosti aj do histórie. V samizdatovom časopise Hlasy Slovenska, ktorý redigoval Lauko,⁶ vyšla roku 1988 časť spomenutej chronológie. V nej som zhrnul najmä pre mladšiu verejnosť málo známe kľúčové udalosti nášho národa v tomto mimoriadne pohnutom období.

Najväčšiu energiu som však v tomto roku venoval dopísaniu a zostaveniu prekladového zborníka s vlastnými rozsiahlymi komentármi, ktorý vyšiel samizdatom pod názvom *Chápanie zásvetného života človeka v rozporoch a v novom východisku*.⁷ K napísaniu tohto diela ma priviedla celková atmosféra úzkosti a osobného ohrozenia tých čias, ako aj výrazné eschatologické zameranie môjho filozofovania. Kľúčové myšlienky z tohto zborníka som prezentoval v rámci prednášok v Studium Christianum. Dôležitú literatúru pre tento zborník som v roku 1987 dal ilegálne previezť z NSR. Nezabúdaj som ani na svoje čisto akademické filozofické záujmy a dokončil som v roku 1988 dielo *Štruktúry myslenia*,⁸ v ktorom som rozobral koncepty subjektových a objektových štruktúr vo svetovom myslení a systémy dejinných foriem myslenia. Tieto dve diela neboli doteraz publikované.⁹

Tušil som – a dnes to už viem – že aj v tomto roku som bol sledovaný ŠtB, a preto som bol maximálne opatrný. Nová vlna sledovania začala najmä od môjho študijného pobytu v NSR na Gesamthochschule v Kasseli v poslednom kvartáli roku 1987, keď – ako som sa neskôr dozvedel – ŠtB znovu zaviedla zväzok o mojej osobe č. 37204 pod krycím názvom ORAVA.¹⁰ V návrhu

⁶ LAUKO, M.: *Spomienka na tri samizdaty*. Bratislava : rukopis, asi 2001, 4 s., s. 4.

⁷ LETZ, J.: *Chápanie zásvetného života človeka v rozporoch a v novom východisku*. Bratislava, samizdat 1988, 258 s. (20 exemplárov).

⁸ LETZ, J.: *Štruktúry myslenia*. Bratislava, samizdat, 1988, 219 s. (6 exemplárov).

⁹ Bibliografiu všetkých mojich samizdatových prác pozri v mojej intelektuálnej autobiografii *Život v hľadaní pravdy*, Bratislava, Charis, 1996, s. 191 – 209.

¹⁰ Pri príležitosti môjho trojmesačného študijného pobytu v NSR mala ŠtB tento dôvod: „Menovaný udržiava styky s kňazom rehole jezuitov Gabrielom Povalom zo Žiliny, ktorý pripravoval v rokoch 1980 – 1985 k vydaniu ma-

na zavedenie zväzku sa uvádza, že jeho hlavným cieľom je preveriť, či je zapojený do predpokladanej nelegálnej činnosti a tiež zistiť, či pri návrate z NSR nepovezie náboženskú, resp. inú protisocialistickú literatúru. ŠtB moje sledovanie ukončila až v jeseni 1989. V júni 1988 ma znovu predvolali na KS ZNB, Februárového víťazstva č. 45 v Bratislave, za účelom podania vysvetlenia. Doteraz neviem, k čomu som mal podať vysvetlenie. Na predvolanie som sa nedostavil a odcestoval som na branno-športové sústreďenie do Madarasu blízko Bratislavy, ktoré organizoval ÚRVŠ SSR, v ktorom som vtedy pracoval. Keď som sa vrátil, prihlásil som sa, no už nemali o rozhovor so mnou záujem.

Na mojom pracovisku som v tom roku nemal nijaké ťažkosti. Začiatkom októbra 1988 som sa zúčastnil na spoločnom vedeckom seminári v *Zentralinstitut für Hochschulbildung* v Berlíne a Ústavu rozvoja vysokých škôl SSR v Bratislave, ktorý sa konal v Egisdorfe neďaleko Berlína. Vystúpil som tam s referátom o nových metodikách na vyššie využívanie výsledkov vedeckého výskumu v praxi.

Okrem tohto mnohostranného pracovného nasadenia som sa vo voľnom čase venoval alpinizmu, ktorý som praktizoval najmä vo Vysokých Tatrách a na Roháčoch. Boli sme skupina alpinistických nadšencov, ktorá neostávala len pri športovom výkone, ale kládla si aj vyššie méty. Tak v júli 1988 počas nášho pobytu na Sliezske dome sme zdolali so skupinou *Ladislava Štefanidesa*,

teriály o obmedzovaní náboženskej slobody v ČSSR. Ing. Letz Ján udržuje naďalej s Povalom telefonické styky i osobné styky. Z uvedeného dôvodu je predpoklad, že Ing. Letz je v činnosti taktiež zapojený, už i z toho dôvodu, že je silne nábožensky založený a v minulosti sám preložil z nemeckého jazyka do slovenského jazyka knihu -Biblia má predsa pravdu-. V mesiaci september 1987 Ing. Letz vycestuje do NSR na študijný pobyt, ktorý bude trvať 90 dní. Cieľ.“ Nie je vylúčené, že aj počas môjho študijného pobytu ma sledovali. Počítal som s tým a bol som maximálne opatrný. Zväzok bol archivovaný až 28. 6. 1989. Vysvetľuje to aj fakt, že dňa 13. 6. 1988 som bol znovu predvolaný na ŠtB (KS ZNB, Februárového víťazstva č. 45 v Bratislave) „za účelom podania vysvetlenia“. Pozri: Spis pod reg. číslom 37204 s krycím menom ORAVA (18. 9. 1987 – 14. 7. 1989). Archív Ústavu pamäti národa (A ÚPN), a. č. 101224 (kópia v osobnom archíve J. Letza).

Kaza Lyneka a Venda Lacu krásnu, no náročnú túru Martinovka. Tým som splnil poslednú podmienku, aby mi priznali v rámci horezeckého oddielu Slávia Bratislava III. výkonnostnú triedu.

Gorbačovskú „perestrojku“ sme všetci uvítali. Vníмали sme ju však väčšinou nesprávne ako potvrdenie našej hypotézy, že k obratu od tzv. reálneho socializmu u nás v dohľadnej dobe nedôjde, ale že nastane postupná liberalizácia spoločenských pomerov. O to väčšmi vystúpila do popredia úloha systematickej prípravy na demokratizáciu spoločnosti, v ktorej kresťanstvo, t. j. cirkvi, no najmä kresťanskí laici, mali zohrať kľúčovú úlohu. Oproti rozličnému „krúžkareniu“ sme (t. j. ja a môj okruh úzkych spolupracovníkov) zdôrazňovali potrebu systematickej práce, najmä výchovy a vzdelávania novej inteligencie v humanistickom a kresťanskom duchu.

Dnes sa nás právom môže niekto opýtať, čo zostalo z tejto všetkej aktivity pre dnešok, 19 rokov po zmene? Nebolo toto úsilie márne? Nestrácajú sa jeho výsledky nenávratne kdesi v archívoch? Som presvedčený, že nie! Som tak presvedčený, pokiaľ ide o celý národ, a aj pokiaľ ide o mňa. Všetok duchovný a mravný kapitál, ktorý sme v tých rokoch nadobudli, je nezničiteľný a je vlastne tu! Len nežičlivým silám sa podarilo načas tento poklad pred verejnosťou z veľkej časti ukryť a presadiť mienku, že za všetkým, čo sa stalo pred rokom 1990, treba položiť „hrubú čiaru“. Myslím, že teraz je už príhodný čas, aby sme precitli a strhli tú masku rôznych lží a poloprávd, ktorá zastiera naše blízke a vzdialenejšie dejiny. Len tak budeme môcť a bez predpojatostí objektívne ohodnotiť našu prítomnosť i perspektívy do budúcnosti, aby sme so všetkou zodpovednosťou mohli nadviazať aj na obdobie pred zmenou, ktoré bolo naplnené nielen zbabelosťou a kolaboráciou, ale aj činmi obetavosti, cieľavedomej práce a neraz aj hrdinstva.

A pokiaľ ide o mňa? Po roku 1989 som mohol organicky nadviazať na svoju samizdatovú tvorbu, a to nielen vo vedeckých štúdiách a monografiách, ale aj v popularizujúcich prednáškach a v publicistike, no predovšetkým vo vzdelávaní mladých adeptov filozofie a etiky. Pravda, ani mne sa dodnes nepodarilo v mojej tvorbe a verejnom účinkovaní zúročiť všetok duchovný kapitál obsiahnutý v samizdatovej tvorbe. Zdá sa, že naša spoločnosť stá-

le ešte nie je na to dostatočne pripravená, dokonca sa od týchto úloh vzdáva.

Podľa môjho názoru je nevyhnutné v najbližších rokoch v celej spoločnosti zvýšiť kvalitu demokracie, pričom osobitne zdôrazňovať:

- etické zásady, najmä zásady občana slovenskej a európskej spoločnosti,
- kresťanské hodnoty, a najmä etickú výzvu kresťanstva,
- kultúrne, historické a národné povedomie,
- posilnenie úplnej, aj viacgeneračnej rodiny,
- ekologické myslenie a prax,
- rozmer sociálnej spravodlivosti.

František Mikloško

1988 – rok pred zmenou

Osemdesiate roky sa na Slovensku niesli v znamení očakávaní, túžob i vízií. Žili sme „odkrývanie“ 7. apokalyptickej pečate, ktoré sa podľa kňaza, historika Štefana Šmálika v jeho knihe *Boží ľud na cestách* završovalo v roku 1990.¹ On to bol, ktorý mi v druhej polovici 80. rokov raz na jeho fare v Oravskom Bielom Potoku povedal: „Zdá sa, že sa blíži sloboda. Len aby sme ju uniesli!“

Najviac sme asi prežívali sny Don Bosca. Don Bosco mal za svojho života sny, vlastne jeho videnia, ktoré sa mu plnili. Jeden jeho sen hovoril, že najneskôr 100 rokov od jeho smrti Panna Mária urobí veľký zázrak vo svete. Don Bosco zomrel v roku 1888, sto rokov od jeho smrti bol teda rok 1988. (Podľa tradície je na bazilike v Turíne v jej priečelí prázdny výklenok, kde má byť raz umiestnená socha tejto Panny Márie.)

V 80. rokoch žila v Bratislave istý čas študentka zo západného Nemecka, ktorá robila kontakt medzi nami v Bratislave a pátrom Antonom Hlinkom v Mníchove. Sen Don Bosca o veľkom zázraku Panny Márie ju natoľko zaujal, že pri najbližšej návšteve v Spojených štátoch vyhľadala jednu slávnú americkú vizionárku. Položila jej pre istotu dve otázky. Prvá sa týkala jej osoby. Naša priateľka mala známosť a opýtala sa vizionárky, ako dopadne tento vzťah. Vizionárka jej odpovedala, že s týmto chlapcom sa rozíde, ale potom sa v kostole zoznámí s iným mužom, za toho sa vydá a bude mať s ním krásnu rodinu. Všetko sa presne splnilo. Dnes má naša priateľka s týmto mužom vydarené manželstvo a tri krásne deti.

Druhá otázka sa týkala roku 1988, komunizmu a Československa. Vizionárka povedala, že v roku 1988 sa to všetko začne. (V istej súvislosti spomenula nejaký časopis, ktorý v tomto čase na Slovensku vznikne, a ktorý pri tom zohrá tiež svoju úlohu.)

¹ Dejiny cirkvi Štefana Šmálika vyšli najskôr v samizdatovom vydaní. Po roku 1989 vyšli vo vydavateľstve Lúč. ŠMÁLIK, Š.: *Boží ľud na cestách – Cirkev v 49 pokoleniach*. Bratislava 1997.

A o desať rokov, podľa nej, bude komunizmus na svete už minulosťou. Toto boli udalosti niekedy začiatkom druhej polovice 80. rokov.

Do týchto očakávaní vyhlásil mariánsky mystik pápež Ján Pavol II. v roku 1987 milostivý mariánsky rok, ktorý končil 15. augusta 1988. Všetko to v našich mysliach začalo dramaticky do seba zapadať.

Na konci roku 1987 sme sa stretli laickí aktivisti z celého Slovenska pod vedením Vlada Jukla vo Vrútkach, kde bol farárom tajný jezuita Janko Ďurica. Rokovanie prebiehalo v byte u Greisgerovcov. (Syn Richard Greisiger bol tiež tajný jezuita.)

Tu sme dohodli na začiatok roku 1988 veľkú podpisovú akciu za slobodu cirkvi a menovanie biskupov. Keď sa 6. januára 1988 (Na Troch kráľov) kardinál Tomášek postavil na čelo veľkej podpisovky moravských katolíkov za slobodu cirkvi, dali sme naše štruktúry do služieb tejto akcie. Tak sa stalo, že o krátky čas niesli dvaja členovia tajného hnutia Fatima,² tajný kňaz Ladislav Stromček a Viktor Jakubov, prvé tisícky podpisov zo Slovenska kardinálovi Tomáškovi do Prahy. Dorazili neskoro večer do Prahy a keď zazvonili v arcibiskupskom paláci, niekto z paláca im oznámil, že pán kardinál je už vo svojej spálni. Ale keď povedali, že nesú prvé tisícky podpisov zo Slovenska, povedali im, aby počkali. O chvíľu týchto dvoch mládencov prijal kardinál Tomášek a prevzal podpisy. Pri tejto príležitosti Ladislav Stromček povedal kardinálovi, že na Slovensku sa hovorí, že páter Pio kardinálovi raz povedal, že nezomrie skôr, ako bude v jeho krajine sloboda. Kardinál to

² Spoločenstvo Fatima bol nelegálny sekulárny inštitút, ktorý po roku 1968 založili Vladimír Jukl, Silvester Krčméry a Rudolf Fiby. Jeho charizmou bol život v znamení fatimských zjavení, orientovaný na apoštolát a obrátenie Ruska. Druhou charizmou bol jej podnázov „komunita aktuálnych služieb“. Duchovne bol tento inštitút vedený biskupom Korcom. Spoločenstvo Fatima organizovalo laický apoštolát medzi vysokoškolskou a stredoškolskou mládežou a rodinnými spoločenstvami. Stál pri tvorbe samizdatov, organizovaní nočných adorácií mládeže na púťach, podávaní správ do zahraničia. Mal zasvätenú mužskú a ženskú zložku a rôzne úrovne spolupracovníkov.

Stromčekovi potvrdil. (Pod výzvou kardinála sa podpísalo viac ako pol milióna ľudí, z toho vyše 300 tisíc zo Slovenska.)

V januári 1988 poslal hokejista Marián Šťastný z Maďarska bonboniéru Jánovi Čarnogurskému a v nej bol jeho list, aby sa 25. marca 1988, na sviatok Zvestovania Pána, uskutočnila demonštrácia na Hviezdoslavovom námestí v Bratislave. Toto podujatie malo byť súčasťou demonštrácií pred československými vyslanectvami v tých krajinách, kde žilo viac Slovákov. Demonštrácie boli za slobodu na Slovensku a demonštranti mali držať transparent, na ktorom bola mapa Slovenska, po ktorej šliape červená ruská čižma.

(Vo svete sa demonštrácie Slovákov nakoniec neuskutočnili, lebo v jednej krajine podali organizátori žiadosť o povolenie zhromaždiť sa neskoro.) Na Slovensku sme upustili od transparentu i od prejavov. V oznámení na Obvodný národný výbor sme napísali tri požiadavky pokojnej manifestácie a za účasť na manifestácii sme určili držanie horiacej sviečky.³

Spoločenstvo Fatima na čele s Vladom Juklom, Silvom Krčmárom a Rudom Fibym sa rozhodlo podporiť a zasadiť za túto manifestáciu a mňa poverili, aby som poslal oznámenie na Obvodný národný výbor I. Rovnako podporil manifestáciu biskup Korec.

Manifestácia, ako konfrontácia modliacich sa ľudí, ktorí držali zapálené sviece v rukách oproti polícii, obuškom, policajným psom, vodným delám zanechala doma i vo svete obrovský účinok. Spisovateľ Milan Šimečka st. vtedy napísal, že na Hviezdoslavovom námestí sa bolo možné dotknúť transcendentna.

A potom sa blížil 15. august 1988, záver milostivého mariánskeho roku. Spoločenstvo Fatima určilo, že záver sa bude konať v Nitre na tradičnej mariánskej púti. Na túto púť chodievalo každý rok 10-15 tisíc ľudí. 15. augusta 1988 prišlo do Nitry 80 tisíc ľudí. Bolo tam tak veľa ľudí, že nebolo možné sa pohnúť. Stáli sme spo-

³ Požiadavky manifestácie boli:

1. menovanie biskupov pre uprázdnené diecézy na Slovensku podľa rozhodnutia Svätého Otca,
2. úplná náboženská sloboda v Československu,
3. úplné dodržiavanie občianskych práv v Československu.

lu s pánom biskupom Korcom na priestranstve pred kostolom, obkolesení pútnikmi i príslušníkmi ŠtB.

Asi dva dni po púti som dostal predvolanie na ŠtB a tam mi povedali: „Pán Mikloško dosť! Ak neprestanete, tak zasiahneme!“

(V noci bol v Nitre opäť mládežnícky program. Už ťažko chorý biskup Pásztor - zomrel v novembri 1988 - potom povedal, že keď v noci vo svojej spálni počul, ako sa z Kalvárie celým mestom nesie pieseň „Kto za pravdu horí“, nevedel či sa mu sníva, alebo čo sa deje?!)

Mariánsky rok 1988 sa niesol na Slovensku v znamení obrovských počtov veriacich na púťach. Levoča, Lutina, Gaboltov, Topoľčianky, Nitra, Šaštín, Trnava, to boli potom správy z Hlasu Ameriky, kde páter Anton Hlinka hlásil o desaťtisícoch a státisícoch veriacich na týchto púťach.

Rok 1988, to bolo ovocie dvadsaťročnej, často tichej práce v laickom apoštoláte mládeže i dospelých na Slovensku. Malé spoločenstvá, ktoré sa pravidelne stretávali a ktoré potom vytvárali neviditeľnú duchovnú i informačnú sieť veriacich na Slovensku.

Rok 1988, to bolo desať rokov samizdatov na Slovensku, ktoré informovali o udalostiach na Slovensku a formovali historické i aktuálne vedomie ľudí.

A nakoniec to bolo tiež dlhoročné vysielanie vatikánskeho rozhlasu, posledné roky zvlášť Hlasu Ameriky, ktoré Čechy a Slovensko spájalo s pápežom, so svetom a, samozrejme, medzi nami.

Rok 1988, až po November 1989, to bol tiež intenzívny tlak Štátnej bezpečnosti na ľudí na Slovensku. Časté, viachodinové výsluchy, sledovania na ulici i na náboženských akciách, fyzický atak na biskupa Korca v septembri 1988, keď chcel ísť na púť do Šaštína, vyšetrovania, a potom zvlášť súdy so zadržanými účastníkmi Sviečkovej manifestácie v Bratislave. Toto všetko vytváralo atmosféru rokov 1988 a 1989. Rok 1988 bol rokom výziev, zbožnosti i znakov času. Zakiaľ politici i politológovia doma i vo svete išli svojimi úvahami a cestami, v lone tohto zvláštneho osmičkového roku sa rodil najväčší zázrak novodobých dejín, pád komunizmu v roku 1989. Politický systém, ktorý sa zdal byť večným, padol v Európe z večera na ráno ako domček z karát.

Keď sa pozrieme na celý dvadsaťročný vývin od vpádu sovietskych vojsk do Československa a následne obdobie normalizácie a vidíme trpezlivú, organickú prácu stoviek a tisícov ľudí na poli viery i občianskej statočnosti, môžeme povedať, že udalosti rokov 1988 a 1989 nás našli na Slovensku pripravených. Rovnako v prvých rokoch slobody po Novembri 1989 tu boli ľudia i štruktúry, ktorí prevzali zodpovednosť, a začali nadväzovať na duchovnú i historickú kontinuitu dávnych aj novodobých slovenských dejín.

DOKUMENTY

Edičná poznámka

Rok 1988 dnes chápeme ako rok pred zmenou. V roku 1988 ho však ľudia chápali ako jeden z ďalších „normalizačných“ rokov, ako návrat k politickej represii, napriek tomu, že všade bolo veľa slov o perestrojke a „demokratizácii“ spoločenského života. Zmena, ktorú očakávala veľká časť spoločnosti, ale najmä „opozície“, od návštevy Michaila Gobačova v ČSSR na jar 1987, neprišla sama od seba, ale bolo potrebné na nej tvrdo pracovať a bojovať za ňu. Svedčia o tom udalosti z roku 1988. Nebol to len rok významných výročí, ktoré svojím spôsobom posúvali vývoj dopredu, ale aj obyčajných udalostí, ktoré udržiavali pri živote nádej, že zmena raz musí prísť. Atmosféru doby dobre vystihol Milan Šimečka, ktorý svoje úvahy, postrehy a fejtóny z roku 1988 zhrnul v knihe KONIEC NEHYBNOSTI. Spoločnosť sa pomaly dávala do pohybu, čo vyvolávalo obavy na strane predstaviteľov moci, pretože ich spomienky na rok 1968 boli napriek 20 ročnému odstupu stále živé. Hlasy po zmene však prerástli do otvoreného odporu voči komunistickému režimu a potlačovaniu ľudských práv a slobôd.

Pohľad štátnej moci na vývoj v druhej polovici 80. rokov je dobre zachytený aj v dokumentoch pochádzajúcich z proveniencie straníckych a bezpečnostných orgánov. Dokumentujú ich činnosť a opatrenia, ktorých cieľom bolo za každú cenu udržať monopol moci KSČ. Preto sme sa rozhodli v tejto časti zborníka uverejniť aj výber dokumentov, ktoré dopĺňajú príspevky referentov zo Slovenska. Ich pôvodcom sú útvary ŠtB na Slovensku: správy ŠtB krajských správ (KS) ZNB (Košice, Banská Bystrica), Správa ŠtB hl. mesta Bratislavy a Západoslovenského kraja, ako aj Správa kontrarozviedky Bratislava (XII. správa FMV).¹

V období normalizácie pôsobila ŠtB v trojstupňovom systéme riadenia. Po reorganizácii v roku 1974 vykonávali kontrarozviednu činnosť na najvyššej úrovni centrálné kontrarozviedne útvary v Prahe – Správa kontrarozviedky pre boj proti vonkajšiemu nepriateľovi (krycí názov II. správa FMV), Správa kontrarozviedky pre boj proti vnútornému nepriateľovi (X. správa FMV), Správa kontrarozviedky pre ochranu ekonomiky (XI. správa FMV) a na Slovensku – Správa kontrarozviedky v Bratislave (XII. správa FMV). V krajoch zabezpečovali kontrarozviednu činnosť operatívne odbory ŠtB KS ZNB, na

¹ Správa kontrarozviedky Bratislava vznikla 1. 7. 1974 reorganizáciou centrálnych kontrarozviednych útvarov v ČSSR. Medzi jej základné úlohy patrila kontrarozviedna činnosť vo vymedzených objektoch a problematikách federálneho charakteru v SSR a v útvaroch republikového charakteru. Viac k činnosti a štruktúre XII. správy ZNB pozri SIVOŠ, J. (ed.): *XII. správa ZNB. Dokumenty k činnosti Správy kontrarozviedky v Bratislave v rokoch 1974 – 1989*. Bratislava 2008.

okresoch oddelenia a skupiny ŠtB (ako súčasť OS ZNB). Náčelníci odborov mali povinnosť informovať o štátnobezpečnostnej situácii v kraji svojho nadriadeného a ten podával raz za štvrtrok ucelený obraz na ústredný kontrarozviedny útvar v Prahe.² Informácie o svojej činnosti, ale aj o štátnobezpečnostnej situácii v SSR, podávala 1. tajomníkovi ÚV KSS a riadiacim orgánom FMV aj XII. správa.

Pri reforme v lete 1988 boli pražské kontrarozviedne útvary (opäť) zlúčené do Hlavnej správy kontrarozviedky (II. správa ZNB). Po 1. auguste 1988 posielali náčelníci správ ŠtB všetky informácie z 1. – 3. odboru ŠtB do Prahy na Analyticko-informačný, plánovací a kontrolný odbor II. správy ZNB, ktorý z nich pripravoval informácie o štátnobezpečnostnej situácii v ČSSR pre federálneho ministra vnútra a ÚV KSČ.

Počas skartácie dokumentov v decembri 1989, ktorou sa ŠtB snažila zahľadiť čo najviac stôp o svojej činnosti, boli pravdepodobne zničené aj informácie o štátnobezpečnostnej situácii v slovenských krajoch. Ďalšie výtlačky, zasielané práve centrálam v Prahe, zostali zachované a sú súčasťou fondov II. a X. správy ZNB v Prahe.

Dokumenty č. 1 – 17 sa vzťahujú k príspevku Petra Baluna, dokument č. 18 k príspevku Jerguša Sivoša a dokument č. 19 k príspevku Ľubomíra Morbachera.

Dokument č. 1 je ročný plán práce 2. odboru XII. správy ZNB. Vychádza z výsledkov práce ŠtB za rok 1987, ako aj zo Strednodobého plánu práce na roky 1986 – 1990. Načrtáva problematiku a očakávané udalosti, ktorým sa Štátna bezpečnosť bude musieť venovať v roku 1988. V januári 1988 bol tento dokument aktualizovaný Dodatkom rozpracovávaných úloh ročného vykonávacieho plánu.

Dokumenty č. 2 – 17 predstavujú štvrtročné hodnotenia krajských správ ŠtB na Slovensku a XII. správy ZNB. Zoradené sú podľa krajských správ, aby si čitateľ mohol urobiť lepší obraz o tom, ako sa situácia v roku 1988 v jednotlivých krajoch vyvíjala, ktoré problematiky a osoby boli rozpracovávané, akým spôsobom, koľko času a úsilia im Štátna bezpečnosť venovala. Hodnotenie alebo informácia za IV. štvrtrok 1988 z XII. správy ZNB sa tu nenachádza, je nahradená komplexným hodnotením štátnobezpečnostnej situácie na Slovensku v roku 1988 (dokument č. 5).

Návrh zmeny organizačnej štruktúry FMV (a ŠtB) zachytáva dokument č. 18. Na konečnom znení návrhu pracoval I. námestník FMV genmjr. Ing. Alojz Lorenc, CSc., spolu s ostatnými námestníkmi a (po ich odvolaní) so sekretariátom FMV. Návrh predložil federálny minister vnútra Vratislav Vajnar a dňa 19. júla 1988 ho schválilo predsedníctvo ÚV KSČ. Súčasťou dokumentu, z ktorého sú vynechané návrhy na zmeny republikových ministerstiev

² Informácie z 1. odboru – kontrarozviedna činnosť proti vonkajšiemu protivníkovi – sa posielali na II. správu; z 2. odboru – kontrarozviedna činnosť proti vnútornému protivníkovi – na X. správu; z 3. odboru – kontrarozviedna činnosť pre ochranu ekonomiky – na XI. správu.

vnútra a kádrové profily odvolaných a vymenovaných náčelníkov útvarov FMV, je aj vyjadrenie vedúceho oddelenia štátnej administratívy ÚV KSČ Rudolfa Hegenbarta.

Dokument č. 19 – dokumentácia útoku Ulricha Trautweina a Kerstin Hahn pochádza z činnosti vyšetrovateľov ŠtB KS ZNB - Správy ŠtB Bratislava. Emigrácia útekom cez prísne stráženú zelenú hranicu bola podľa vtedajšieho trestného zákona posudzovaná ako tzv. prvohlavový trestný čin (trestné činy proti republike). Od roku 1958 bolo Rozkazom ministra vnútra ČSR Rudolfa Baráka (RMV 9/1958) stanovené, že vyšetrovanie trestného činu opustenia republiky jednoznačne spadá do kompetencie vyšetrovateľov ŠtB, čím bola v podstate potvrdená dovtedajšia prax, ktorá pokračovala až do pádu režimu v roku 1989. Utajené vyšetrovanie ŠtB bolo v rozpore s oficiálnou propagandou, ktorá sa pokúšala vytvoriť dojem, že pri pokusoch dostať sa cez „železnú oponu“ nejde o politicky motivované úteky, ale snahy kriminálnych živlov vyhnúť sa zodpovednosti za majetkovú a násilnú trestnú činnosť, prípadne malo ísť o mladícku nerozvážnosť a dobrodružné pohnútky. V každom prípade podrobnosti o tvrdých zárokoch Pohraničnej stráže voči utečencom mali ostať utajené a tieto prípady vyšetroval úzky okruh vyšetrovateľov ŠtB. Ich mená sa vo vyšetrovacích spisoch v období normalizácie pravidelne opakujú.

V dokumente č. 19 uverejňujeme výber dokumentov z vyšetrovacieho spisu, ktoré ilustrujú pohľad moci na ľudí, ktorí sa rozhodli pre tento (trestný) čin, aby mohli ďalej žiť v slobode. Nachádza sa tu výpoveď vojaka Pohraničnej stráže, ktorý sa zúčastnil na zásahu proti utekajúcim mladým východným Nemcom a svedka udalosti, ktorý daný trestný čin nenahlásil, vyčíslenie škody, ktorú Trautwein a Hahn svojím útekem spôsobili, ako aj fotodokumentáciu miesta činu. Tieto dokumenty nie sú publikované v prepise, ale ako fotokópie.

V edovaných dokumentoch boli upravené len menšie gramatické chyby a čiarky, ktoré vznikli buď slabou znalosťou slovenčiny alebo preklepom. Špecifické výrazy používané príslušníkmi Štátnej bezpečnosti, ako aj štylizácia viet a celkového textu zostali zachované. Osobné údaje niektorých osôb sú podľa zákona o pamäti národa a zákona o ochrane osobných údajov znečitateľnené.

1

1987, 15. december, Bratislava. Rozpracovanie hlavných úloh ročného plánu v problematikách vnútorného protivníka XII. správy ZNB Bratislava na rok 1988.¹**DODATOK****rozpracovaných úloh ročného vykonávacieho plánu na r. 1988
2. odboru XII. správy ZNB Bratislava**

V zmysle záverov z celoštátnej porady k rozpracovaniu uznesenia 7. Plenárneho zasadania ÚV KSČ v rezorte a pokynu náčelníka X. S-ZNB Praha (č. p.: VN-0049/03-88 zo dňa 7. 1. 1988) budú v roku 1988 plnené nasledovné úlohy:

K BODU 1/ Znemožňovať vytváranie nezávislých zoskupení a aktivít vnútorného protivníka. Včas získavať poznatky o novo sa tvoriacich neformálnych hnutiach a s predstihom v nich vytvárať kontrarozviedne pozície z existujúcej a novobudovanej agentúrno-dôverníckej siete, s cieľom vplyvove pôsobiť v týchto skupinách. Za tým účelom:

- a) Znemožňovať zjednotenie sa objektov rozpracovávaných v akciách ADVOKÁT, MIKI vedených na zvl. oddelení s osobami rozpracovávanými v akciách RENEGÁT a PAŠKVIL vedenými na 1. oddelení. Za tým účelom:
 - Prevádzať preventívno-výchovné a profylakticko-rozkladné opatrenia s cieľom vniesť medzi jednotlivé osoby vzájomnú nedôveru. Pri prevádzkaní PVO vychádzať z projektu „KLIN“.

¹ Dokument „Rozpracovanie hlavných úloh ročného plánu v problematikách 2. odboru XII. správy ZNB Bratislava na rok 1988“ predložil pod č. p. KR-003263/20-87/ náčelník 2. odboru XII. správy ZNB, pplk. JUDr. Anton Faťol, dňa 15. 12. 1987. Náčelník XII. správy ZNB Bratislava, plk. RSDr. Štefan Homola, ho schválil dňa 22. 12. 1987.

Sprievodný list na odoslanie dokumentu na Analyticko-informačný, plánovací a kontrolný odbor X. správy ZNB v Prahe pod č. p. KR-003263/20-87/ je datovaný na 18. 12. 1987. Náčelník 2. odb. XII. S-ZNB ho pod vyššie uvedeným číslom odoslal až po schválení náčelníkom XII. S-ZNB Bratislava. Dole pečiatka Ministerstva vnútra, X. správa FMV, došlo 27. XII. 1987. Vpravo hore pečiatka Pro služební potřebu, dvakrát preškrtnutá pečiatka Prísne tajné a pečiatka Ministerstva vnútra Českej republiky o zrušení stupňa utajenia zo dňa 31. V. 1995.

„Dodatok rozpracovaných úloh ročného vykonávacieho plánu na r. 1988 2. odboru XII. správy ZNB Bratislava“ aktualizoval prvý dokument. Dňa 28. 1. 1988 ho pod č. p. KR-00677/20-88 predložil náčelník 2. odboru XII. správy a náčelník XII. správy ZNB ho schválil dňa 18. 2. 1988. Vpravo hore pečiatka Ministerstva vnútra Českej republiky o zrušení stupňa utajenia zo dňa 31. V. 1995.

- Pri prevádzaných opatreniach využívať fakt, že osoby nábožensky a ľudácky orientované (ADVOKÁT, MIKI), plne nedôverujú bývalým marxistom, ateistom a osobám českej národnosti (RENEGÁT, PASKVIL).
- k vnášaniu rozporov medzi jednotlivé osoby využívať agentúru TS ALEŠ, IRIS, SENECKÝ.
- v súčinnosti so S-ŠtB 2. odbor Bratislava kontrolovať kanál spojenia (cez BABAYOVÚ P.) objektu „PASKVIL“ na predstaviteľa opozície v MĽR Ivana BABU a spojenie narušiť.
- v súčinnosti s I. S-ZNB Praha pripravovať materiál k diskreditácii rozpracovávaných objektov pred IDEC v KZ. Najmä vo vzťahu k RSE, Hlasu Ameriky a Svetový kongres Slovákov. V súčinnosti s X. S-ZNB Praha spochybníť účasť objektov ADVOKÁT a RENEGÁT v Redakčnej rade LIDOVÉ NOVINY.
- narušovať úsilie objektov ADVOKÁT a ČLEN (X. S-ZNB), zjednotiť postup rím. kat. cirkve v organizovaní nátlakových akcií na štátne orgány. Ku kontrole objektu RENEGÁT získať k spolupráci KTS „NIKI“.

Termín: 30. 3. 1988

Zodpovedný: VSRŠ 1. oddelenia

- b) V akcii ESER v zmysle plánu zabrániť zneužitiu objektu pre ciele opozície. Cez vplyvovú agentúru TS „VILO“, JURAN, MALÝ a TICHÝ pôsobiť na objekt, aby sa vyhol rôznym vyhláseniam a rozhovorom s predstaviteľom UNITY - FOOM a redaktorom Hlasu Ameriky NAEGLYM.

Termín: úloha stála

Zodpovedný: náčelník 2. odboru

- c) V akcii JOHN zabraňovať a narušovať snahy objektu využiť ekologické problémy k negatívnemu ovplyvňovaniu občanov a k organizovaniu skupín nepriateľsky orientovaných proti štátnym a straníckym orgánom. Za tým účelom:

- vyhodnotiť a analyzovať poznatky získané prameňom ANALÝZA a na základe vyhodnotenia prijať zodpovedajúce opatrenia.

Termín: 29. 2. 1988

Zodpovedný: VSRŠ 1. oddelenia

- spracovať návrh na rozpracovanie v ZPS osoby preverovanej v SPO LUKÉŠ.

Termín: 30. 3. 1988

Zodpovedný: VSRŠ 1. oddelenia

- vykonať dôslednú previerku HUBU Mikuláša a zisťovať jeho negatívne pôsobenie na členov SZOPK.

Termín: 30. 6. 1988

Zodpovedný: VSRŠ 1. oddelenia

- aktívne využívať prameň DIAGRAM, ustaľovať stykovú bázu zabrániť PRO vo formovaní nepriateľsky orientovaných skupín.

Termín: 30. 11. 1988

Zodpovedný: VSRŠ 1. oddelenia

- zo stykovej báze objektu JOHN a členskej základne SZOPK typovať osoby vhodné na spravodajské využitie.

Termín: 30. 6. 1988

Zodpovedný: VSRŠ 1. oddelenia

- d) Dokumentovať nepriateľskú činnosť a rozložiť skupinu okolo samizdatu FRAGMENT. Za tým účelom:

- v akcii KOBRA aktívne využívať prameň DIAGRAM, k prijímaniu pružných operatívnych opatrení.
- dokumentovať nelegálne tlačenie samizdatov na byte objektu, kde bol zistený cyklostyl.
- vniesť odporu do vzťahov objektu KOBRA a OPONENT.
- v akcii OPONENT ustaľovať stykovú bázu objektu, najmä vo vzťahu k nepriateľsky orientovaným osobám z PRAHY.
- účinnými preventívno-výchovnými opatreniami skupín rozložiť a zbaviť prostriedkov používaných v nedovolennej činnosti

Termín: 30. 6. 1988

Zodpovedný: VSRŠ 1. oddelenia

- e) Na území Bratislavy zmapovať ateliéry slobodných umelcov, výtvarníkov, hlavne nečlenov SZVU a preveriť či v týchto objektoch sa nekonajú nelegálne výstavy, resp. stretnutia nepriateľsky orientovaných osôb.

Termín: 30. 11. 1988

Zodpovedný: VSRŠ 2. oddelenia

- 2) V podmienkach XII. S-ZNB nie sú ku kontrarozviednej ochrane vyčlenené objekty VŠ, resp. študentské domovy. Preto úlohy z tohoto bodu budú orientované na súčinnosťné opatrenia so Správou ŠtB Bratislava v oblasti prevádzania PVO cez SÚV SZM a

- oddelenie vysokoškolskej mládeže ÚV SZM
- budú prevádzané opatrenia k zisteniu negatívnej činnosti vysokoškolských klubov
- k zabezpečovaniu letnej aktivity študentov, hlavne s medzi národnou účasťou
- budú prevádzané súčinnosťné opatrenia ku kontrarozviednej ochrane rôznych študentských konferencií a kultúrnych podujatí (napr. konferencia Izraelských študentov - členov komunistickej strany Izraela)

Termín: 20. 12. 1988

Zodpovedný: zást. náčel. 2. odboru

Náčelník 2. odb. XII. S-ZNB

[podpis]

pplk. JUDr. Anton Faťol

ROZPRACOVANIE hlavných úloh ročného plánu v problematikách 2. odboru XII. správy ZNB Bratislava na rok 1988

Kontrarozviedna práca v roku 1987 bola organizovaná v zmysle záverov XVII. zjazdu KSČ k realizácii bezpečnostnej politiky strany a vychádzala z hlavných úloh Strednodobého plánu a zamerania X. S-ZNB na úseku boja proti vnútornému protivníkovi. V radiaco-organizátorskej práci významnou orientáciou pre našu činnosť boli závery z previerky inšpekcie ministra vnútra ČSSR.

Plnenie úloh prebiehalo v zložitých podmienkach politickej situácie pri realizácii prestavby a demokratizácie našej spoločnosti, programu, ktorý aj vnútorný protivník v spojení s IDEC sa snažil zneužiť pre svoje zábery. Pravicové a antisocialistické sily prešli do ofenzívy k organizovaniu protispoločenskej činnosti. Prehlbili sa integračné tendencie v opozícii so snahou dostať slovenskú reprezentáciu do činnosti v CHARTE, do celoštátnych projektov v samizdatovej tvorbe, ako sú Lidové noviny a do akcií organizovaných centrami ideodiverzie v KZ. K hrubým útokom prešla špičková časť pravicovej opozície a z nelegálnych cirkevných štruktúr - objekti RENEGÁT, PASKVIL, ADVOKÁT a MIKI, ktorí sú v pravidelnom styku so západnými žurnalistami, pracovníkmi diplomatického zboru KŠ a do centier štvavých organizácií a masmédií v zahraničí, ktorým poskytujú informácie k poškodzovaniu našich záujmov.

Cirkevná opozícia posilnená úspechmi na masových akciách - náboženských pútiach usiluje o získanie prioritného postavenia v nepriateľskej činnosti. Do novej kvality sa dostala činnosť opozičného zoskupenia vytvoreného na platforme ekológie. Zneužitiu oficiálnych dokumentov k ekologickým problémom poskytli argumenty pre štvavé relácie v cudzine, vyvolali nepriaznivé ohlasy a pobúrenie obyvateľstva.

Napriek týmto negatívnym prejavom v činnosti opozície prostriedkami agentúrno-operatívnej práce boli ich snahy tlmené - nedošlo k otvoreným protištátnym vystúpeniam. Bez narušenia boli zabezpečené významné výročia a oslavy, zjazdy umeleckých zväzov, spoločenských organizácií, kultúrne a športové akcie. Organizovanými preventívno-výchovnými opatreniami a včasným zisťovaním signálov o zámeroch protivníka boli ich zábery narušené. Prehlbili sa rozpory medzi opozíciou reprezentovanou exkomunistami a z nelegálnej cirkvi, spochybnila sa ich podpora pre maďarské nacionálne záujmy. V zmysle zámeru projektu AMBÍCIA sú účinné naše opatrenia k objektívnej ESER.

Napriek mimoriadnemu úsiliu sa nepodarilo docieľiť výraznejších úspechov v práci s agentúrou - presadiť sa v rozhodujúcich prípadoch a problematikách.

Prognóza vývoja nepriateľskej činnosti predpokladá v roku 1988 ďalší nárast aktivity pravicových a antisocialistických síl. Z analýzy operatívnej situácie je možné predpokladať ďalšie prehĺbenie integračných tendencií v opozícii, prenikanie do oficiálnych štruktúr, snahy o legalizováciu činnosti a otvorenejšiu súčinnosť a podporu s IDEC. Budú kalkulovať s gradáciou svojej činnosti k významným výročiam v roku 1988 - 40. výročie víťazného Februára, 70. výročie Československa, ale predovšetkým 20. výročie „Pražského jara“, 10. výročie vzniku VONS. Využijú k nátlakovým akciám následné jednania KEBS² - ekonomické fórum v Prahe a k humanitárnym otázkam v Moskve.

Kontrarozviedna práca v roku 1988 bude organizovaná na základe zásad stanovených v Strednodobom pláne na roky 1986-1990, prijatých úloh na celoštátnej porade k analýze nepriateľskej činnosti vnútorného protivníka a Základného zamerania X. S-ZNB. Vychádzajúc z analýzy konkrétnej operatívnej situácie bude spravodajská činnosť v roku 1988 zameraná k splneniu týchto cieľov :

1. Komplexnými agentúrne-operatívnymi opatreniami zabrániť organizovaným nepriateľským vystúpeniam pravicových a antisocialistických síl. Nedopustiť narušenie prípravy a priebehu významných výročí a politických akcií v roku 1988. V zárodku zmariť nátlakové a protestné akcie domácej a zahraničnej opozície spojené s výročiami z krízového obdobia. Špecifickými prostriedkami kontrarozviednej práce napomáhať procesu prestavby a demokratizácie našej spoločnosti a nedovoliť jeho zneužitie k nepriateľským zámerom.
2. Narušovať integračné snahy v opozičných zoskupeniach prehľbovať rysujúce sa rozpory medzi skupinou exkomunistov a predstaviteľmi nelegálnej cirkvi v Bratislave. Narušovať pokusy opozície z ČSR a zapojenie slovenskej pravicovej opozície do činnosti v CHARTE, v redakcii LIDOVÝCH NOVÍN a izolovať objektu ESER podľa zámeru projektu AMBÍCIA. Tlmiť internacionalizačné tendencie v opozícii - predovšetkým pokusy o prepojenia do MLR, PLR a ZSSR.
3. Účinnnejšie zasahovať a narušovať prepojenia opozície na IDEC v KZ. Poznané kanály spojenia dostať pod kontrolu, využívať k dezinformácii, obmedziť ich využívanie k zasielaniu informácií, ktoré sú proti nám zneužívané k poškodzovaniu nášho zriadenia. Na profesionálne vyššej úrovni dostať pod kontrolu kontakty opozície s VC, pracovníkmi diplomacie KŠ a zabrániť ich zneužívaniu vonkajším protivníkom k materiál. a finančnej podpore i k spravodajským zámerom.
4. Existujúce opozičné zoskupenia dostať do izolácie a zabrániť ich vplyvu na širšiu masovú základňu, predovšetkým na mládež a v robotníckom prostredí. Zabráňovať pokusom o prenikanie opozície do oficiálnych štruktúr, najmä kultúry, vedy - tvorbe paralelných štruktúr. Odkrývať a likvidovať

² KBSE – Konferencia o bezpečnosti a spolupráci v Európe.

tlačové strediská opozície, rozširovanie samizdatovej tvorby. Nedovoliť zneužívanie občianskych iniciatív - mierové hnutia, ekológie.

5. Zužovať akčný priestor cirkvi - najmä nelegálnym katolíckym štruktúram, ktoré usilujú o prioritné postavenie v opozícii na Slovensku. Zabrániť spolitizovaniu vystúpení tradičných cirkevných pútí, ako základne pre nátlakové akcie na štátne orgány pri presadzovaní nereálnych požiadavok. Napomáhať upevňovaniu pozícií mierového združenia PIT a rozvíjať pozitívne tendencie vo výchove kňazského dorastu na CMBF. Zabraňovať hlavne negatívnemu vplyvu cirkvi v prostredí mládeže.
6. Presadiť sa v rozhodujúcich prípadoch agentúrou, najmä po pravici RENE-GÁT, PASKVIL, JOHN, v nelegálnej cirkvi ADVOKÁT, MIKI a upevniť si pozície v opozičnom prostredí agentúrou vplyvu. Zvýšiť účinnosť preventívno-výchovných opatrení, ako prioritnej metódy boja s vnútorným protivníkom. S týmto zámerom prehĺbiť súčinnosť so štátnymi a straníckymi orgánmi i spoločenskými organizáciami. Realizovať projekt PVO KLIN a zásady plánovitosti a cieľavedomosti PVO na úseku cirkvi.

I.

ÚLOHY NA ÚSEKU PRÁCE S AGENTÚROU

Pre skvalitnenie agentúrnej činnosti budú plnené tieto úlohy:

1. Prehodnotiť agentúrnú sieť po problematike rím. kat. cirkve a náboženských sektách a stanoviť reálne úlohy pre jednotlivých agentov z hľadiska ich možností:
 - prenikať a operovať v nelegálnych zoskupeniach rím. kat. cirkve a nelegálnych sektách, s cieľom využitia utajovaných foriem PVO;
 - zlepšiť úkolovanie k vplyvovému pôsobeniu na nepriateľské prostredie, zoskupenie či jednotlivcov:

Termín: 31. 1. 1988

Zodpovedný: VSRŠ zvl. oddelenia

2. Na podklade uvedeného zhodnotenia v problematike CIRKEV jednotlivým TS ustanoviť konkrétne úlohy, ktoré budú zapracované do ich plánov riadenia.

Termín: 28. 2. 1988

Zodpovedný: VSRŠ zvl. oddelenia

3. V problematike MLÁDEŽ sa zamerať na získanie vplyvovej agentúry s možnosťou pôsobenia na mládežnícke hnutie. Za účelom rozšírenia agentúrno-dôverníckej siete získať jedného TS, 2 KTS a 2 D.

Termín: 30. 11. 1988

Zodpovedný: VSRŠ 3. oddelenia

4. Prehodnotiť celú agentúrnu sieť z hľadiska jej schopnosti a možnosti plniť úlohy v KZ, najmä či má styk na vonkajšieho nepriateľa a stanoviť v prípade možnosti pre vytypovaných TS reálne úlohy:

– agentúru prehodnotiť Termín: 31. 1. 1988

– spracovať reál. úlohy Termín: 29. 2. 1988

Zodpovedný: náčelník 2. odboru

5. Vybranú agentúru pripravovať na podstavu IDC, cirkevno-emigrantským centrá a nepriateľsky orientovaným emigrantom. Za tým účelom spracovať plány riadenia, preverky, výchovy a využitia v zahraničí u TS :

„KUŠNIER“ – styk na emigranta Novotného s kontaktom na BND;

„ŽILINSKÝ“ a „BORIS“ – novinári, ktorí často cestujú do kapitalistického zahraničia;

„SÁŠA“, „ONDAVA“, „TURISTA“ – kontakt na emigrantov v Rakúsku;

„MAROŠ“ – v súčinnosti s I. S-ZNB bude využívaný v oblasti mierových organizácií;

„PODHORSKÝ“ – príprava na dlhodobý pobyt v Rakúsku;

„MATEJ“ – podstava emigrantovi POLÁKOVI v NSR, má kontakt na RSE;

„IRIS“ – udržiava priateľ. kontakty z minulosti na LIEMMA vo Francúzsku a KALINOVÚ - RSE;

„METOD“ – styk na ŠTEFÁNEKA v Rakúsku a HLINKU Antona v NSR;

„ONDREJ“, „LIPOVSKÝ“, „KOPANICA“, „VLADIMÍR“, „GABRIEL“, „SLAVO“ – využiť k SLZ, SRC, KEK k synode SION a Luteránskej informačnej službe v Európe;

Plány využitia TS v zahraničí spracovať do :

Termín: 29. 2. 1988

Zodpovední: VSRŠ 1., 2., 3., 4. oddelenia

6. V priebehu roka 1983 po problematikách 2. odboru získať 21 TS nasledovne:

1. oddelenie 5 TS do prípadov „JOHN“, „PAŠKVIL“, „OPONENT“, „RENEGÁT“, „ANTI“;

2. oddelenie 6 TS

3. oddelenie 5 TS

4. oddelenie 5 TS, z toho 1 TS do prípadov „ADVOKÁT“, „MIKI“, „KANTOR“;

Verbovky podľa štvrtrokov :

Štvrtrok	I. odd.	2. odd.	3. odd.	4. odd.	Spolu
I.	–	–	1	1	2
II.	2	3	3	1	9
III.	1	2	1	1	5
IV.	2	1	–	2	5
Spolu:	5	6	5	5	21

Získanie KTS :

Štvrťrok	I. odd.	2. odd.	3. odd.	4. odd.	Spolu
I.	2	10	1	4	17
II.	2	6	9	6	23
III.	2	5	2	–	9
IV.	–	–	2	2	4
Spolu:	6	21	14	10	51

Získanie dôverníkov:

Štvrťrok	I. odd.	2. odd.	3. odd.	4. odd.	Spolu
I.	2	10	1	4	17
II.	2	6	9	6	23
III.	2	5	2	–	9
IV.	–	–	2	2	4
Spolu:	6	21	14	10	51

Získanie PKB: 2 PKB nasledovne:

2. oddelenie	1 PKB	do 30. 9. 1988
3. oddelenie	1 PKB	do 30. 9. 1988

7. Vedením odboru a VSRŠ vykonávať najmenej 2 kontrolné schôdzky mesačne hlavne s agentúrou, ktorá neplní úlohy v zmysle zamerania, resp. sa spolupráci vyhýba. Zistiť príčiny negatívneho stavu a navrhnúť opatrenia na jeho riešenie.

Termín: úloha stála

Zodpovední: vedenie odboru VSRŠ: 1., 2., 3., a 4. oddelenia

8. Dodržiavať zásadu, že inštruktáže pred cestou a vyťaženia TS po ceste do KZ sa zúčastní VSRŠ, resp. náč. 2. odboru, alebo jeho zástupca, najmä u agentúry uvedenej v bode 5. Plány na výjazd predkladať v dostatočnom časovom predstihu.

Termín: úloha stála

Zodpovední: vedenie 2. odboru a VSRŠ odd.

9. Zvyšovať stav agentúry obsluhovanej na PKB. Za tým účelom uskutočniť previerku TS „HUDEC“, „REGATA“, „POTOCKÝ“, „PETRÍK“, „FERINO“, „MAĎAR“, „MATÚŠ“, „RUBÍN“, „KOPANICA“, „LIPOVNÍK“, „SAŠA“, „ŠIMON“, „RYS“, „VILO“, „ADAM“, „REDAKTOR“, „MAREK“ a zaviesť ich do PKB.

Termín: 30. 6. 1988

Zodpovední: VSRŠ 1., 2., 3. a 4. oddelenia

10. V zmysle Smerníc vykonávať previerky stavu utajenia PKB s cieľom zistiť, či nedošlo k ich dekonšpirácii. Pravidelne kontrolovať inventarizáciu bytu a hospodárne využívať ZFP.

Termín: 31. 12. 1988

Zodpovední: VSRŠ oddelení

11. Prísne kontrolovať hospodárne vynakladanie finanč. prostriedkov pri práci s agentúrou.

Termín: úloha stála

Zodpovední: VSRŠ a vedenie odboru

12. Skvalitňovať prácu s KTS a prevádzkať dôslednú previerku typov na KTS. KTS získavať k rozpracovávaným osobám a prípadom. Úroveň rozpracovania preverovať VSRŠ mesačne a vedením odboru minimálne dvakrát v roku.

Termín: mesačne VSRŠ

k 30. 5. 1988

k 30. 9. 1988

Zodpovední: náčelník 2. odboru

13. Podľa problematík budú noví TS získaní nasledovne:

	I.	II.	III.	IV.	Spolu
Pravica	–	2	1	2	5
Rím. kat. cirkev	1	–	1	2	4
Nekat. cirkev	2	5	2	–	9
Školstvo	–	1	–	–	1
Mládež	–	1	–	–	1
IDC, EC	1	1	–	–	2
Inštitúcie	–	–	1	–	1
Veda	–	1	–	–	1
Hro. oz. pros.	–	1	–	–	1
Kultúra	–	1	2	1	4
SPOLU:	2	9	5	5	21

II.

ÚLOHY NA ÚSEKU ROZPRACOVANIA PRÍPADOV

OOZ „ESER“ – vedený na čelného predstaviteľa pravicového oportunizmu. Cieľom rozpracovania prípadu je tlmenie aktivity objektu a zabránenie jeho zneužitia k zámerom pražskej pravicovej opozície. K zabezpečeniu tohto cieľa budú realizované tieto opatrenia:

- a) V zmysle zámeru projektu „AMBÍCIA“ zisťovať snahy opozície smerujúce k aktivizácii a zneužitiu objektu a tieto pokusy narušovať v úzkej súčinnosti s X. S-ZNB a 2. odborom S-ŠtB Brno. K tomuto cieľu orientovať TS VAJANSKÝ a vytvoriť podmienky pre TS JARNÝ. Podľa konkrétnej situácie zabrániť nežiaducim kontaktom na objektu najmä v súvislosti s jeho aktivizáciou pri význačných výročiach v r. 1988.

Termín: podľa harmonogramu úloh v akcii AMBÍCIA
Zodpovedný: VSRŠ 1. oddelenia

- b) Pozitívnym vplyvom cez TS VILO, JURAN, MALÝ a TICHÝ izolovať objektu od činnosti v opozičných zoskupeniach, utvrdzovať ho v správnosti jeho postupu vystríhať v nebezpečí zo zneužitia a manipulácie najmä zo strany extrém. síl v opozícii doma aj v KZ. Zisťovať pokusy o kontakt na objektu zo strany zahraničných žurnalistov a týmto zabraňovať.

Termín: podľa oper. situácie
Zodpovedný: VSRŠ 1. oddelenia

- c) Vyhodnocovať operatívnu situáciu v akcii s cieľom pružného reagovania a prijímania vlastných a súčinnostných opatrení pre prípad zistenia konkrétnych poznatkov o aktivitách objektu s širším celospoločenským dopadom. V pláne AOR pripraviť alternatívy postupu.

Termín: mesačne rozbor a informácie pre X. S-ZNB

Zodpovedný: náčelník 2. odboru

- d) K zefektívneniu kontroly objektu zaviesť technické zariadenie k vizuálnemu pozorovaniu bydliska a vytvoriť podmienky k realizácii STÚ „DIAGRAM“ v byte.

Termín: v 1. polroku 1988

Zodpovedný: VSRŠ 1. oddelenia

„PAŠKVIL“, „RENEGÁT“, „ANTI“, „STAROSTA“, „MLYN“:

OOZ vedené na predstaviteľov pravicovej opozície. Cieľom rozpracovávania uvedenej skupiny je predchádzanie a zamedzovanie protispo-

ločenskej činnosti, izolovanie od stykovej základne, vnášanie a prehlbovanie rozporov a nedôvery. K týmto cieľom budú realizované tieto opatrenia:

- a) Rozpracovať a k uvedeným objektom realizovať komplexné preventívno-výchovné opatrenia z celoštátneho projektu KLIN, ktoré orientovať do obdobia významných výročí v r. 1988 s dôrazom na pripomínanie udalostí z krízového obdobia.

Termín: podľa harmonogramu úloh projektu KLIN

Zodpovedný: náčelník 2. odboru

- b) V tomto pravícovom zoskupení sa presadiť agentúrou, cieľavedome úkolovať TS IRIS, ALEŠ, NIKE k zisťovaniu ich nepriateľských zámerov, najmä v súvislosti s činnosťou pražskej pravícovej opozície a v spojení na KZ. Pozitívnym vplyvom tlmieť ich zábery, prehľbovať izoláciu s dôrazom na zoskupenie v nelegálnej cirkvi a predstaviteľov maďarského nacionalizmu.

Termín: priebežne v r. 1988

Zodpovedný: VSRŠ 1. oddelenia

- c) Narušiť činnosť objektov RENEGÁT a PAŠKVIL v redakcii LIDOVYCH NOVÍN v súčinnosti s X. S-ZNB. Získať prehľad o nelegál. tvorbe týchto osôb, o vydávaní samizdatov a zverejňovaní ich prác v zahraničí. Prijímať opatrenia k zabráneniu tejto činnosti, ich tvorbu vyhodnocovať a cez masovo-komunikačné prostriedky ich diskreditovať.

Termín: august 1988

Zodpovedný: náčelník 2. odboru

- d) Prehliť kontrolu kanálov spojenia tejto opozičnej skupiny na Dokumentačné stredisko v NSR, BBC a na ďalších predstaviteľov a do centier IDEC. Obmedzovať ich využívanie k zasielaniu štvavých materiálov, ktoré sú zneužívané proti ČSSR. Vyhodnotiť poznatky k týmto akciám súvisiace s vonkajším protivníkom a stanoviť postup k obmedzovaniu tejto činnosti.

Termín: 1. štvrtrok 1988

Zodpovedný: VSRŠ 1. oddelenia

- e) Účinnejšie a cieľavedome postupovať pri organizovaní opatrení k narušeniu ich vzájomnej dôvery a obmedzení vplyvu v prostredí. Využiť nevyhraného charakteru objektu ANTI k jeho diskreditácii. Spochybniť dôveru objektu SELADON v opozícii vôbec, reedíciou jeho angažovanej knihy Farská republika. TS ALEŠ využívať k spracovaniu materiálu v zmysle zámeru KLIN k diskreditácii opozície:

Termín: 1. štvrtrok 1988

Zodpovedná: VSRŠ 1. oddelenia

- f) Pre zefektívnenie kontroly obnoviť na byte objektu RENEGÁT STÚ DIAGRAM a tento rozšíriť na byte objektu PAŠKVIL.

Termín: 1. štvrtrok 1988

Zodpovedný: náčelník 2. odboru

OOZ CHEMIK - ZPS JOHN - vedené na predstaviteľov opozície z mladšej generácie, ktorí svojim konaním zneužívajú oblasť ekológie.

Cieľom rozpracovania je dostať tieto osoby do izolácie a zabrániť ich snahám o spolitizovanie tohoto problému a jeho zneužitie.

- a) V súčinnosti so straníckymi a štátnymi orgánmi a Slovenským zväzom ochrany prírody a krajiny realizovať prijatie PVO k objektu JOHN a celej skupine aktívne činnnej pri vydaní publikácie NAHLAS/BRATISLAVA, s cieľom ich diskreditácie a zabránenia v ďalšej nepriateľ. činnosti.

Termín: I. štvrtrok

Zodpovedný: náčelník 2. odboru

- b) Presadiť sa spravodajsky v tomto zoskupení, získať prehľad o ich zámeroch a včas prijímať opatrenia k zabráneniu ich činnosti. Izolovať objektu JOHN a CHEMIK a nedovoliť, aby legálne štruktúry zneužívali pre svoje zábery najmä v prostredí mládeže. Na byte objektu JOHN zaviesť STÚ DIAGRAM

Termín: rozklad. opatrenia priebežne, STÚ zaviesť v 1. polroku 1988

Zodpovedný: VSRŠ 1. oddelenia

OOZ „OPONENT“ - ZPS KOBRA - vedené na osoby, ktoré v Bratislave vydávajú nelegál. časopis FRAGMENT. Cieľom rozpracovania je zistiť rozsah činnosti zainteresované osoby a rozbiť toto zoskupenie, ktoré je napojené na samizd. činnosť v Prahe.

- a) Vytvoriť spravodaj. podmienky pre kvalifikované rozpracovanie akcie, vybudovať ADS, zaviesť STÚ DIAGRAM v byte KOBRY k zisteniu konkrétnej činnosti tejto skupiny. Postup a opatrenia v akcii organizovať v súčinnosti s X. správou ZNB a S-ŠtB Praha.

Termín: 1. polrok 1988

Zodpovedný: náčelník odboru

- b) Pripraviť AOK v akcii k narušeniu činnosti tejto skupiny tak, aby sme bez procesných opatrení získali archív a rozmnožovacie zariadenie z bytu objektu KOBRA.

Termín: 1. polrok 1988

Zodpovedný: náčelník odboru

OOZ „EMISÁR“ - vedený na čelného predstaviteľa pravicovej opozície s cieľom jeho kontroly a získania prehľadu v nelegálnej tvorbe čo zneužíva k nátlakovým akciám.

– Agentúrou získať prehľad o pripravovaných materiáloch, ich obsahu a čo s nimi zamýšľa. Pozitívnym vplyvom agentúry aj cez jeho predstavených na pracovisku odrádzať objektu od tejto činnosti. Prijatť opatrenia k urýchlenému prevereniu poznatku o jeho kontaktoch a aktivizácii objektom ESER a tento vzťah narušiť.

Termín: 1. štvrtrok 1988

Zodpovedný: VSRŠ 1. oddelenia

OOZ ADVOKÁT - vedený na osobu nepriateľsky zameranú voči soc. štátnemu zriadeniu. Cieľom rozpracovávaní je dokumentovať nepriateľskú trestnú činnosť objektu, kompromitovať ho vo vlastnom prostredí a znížovať jeho autoritu

a) Organizovať opatrenia k tlmeniu činnosti objektu v súčinnosti so zložkou VB a štátnymi orgánmi.

Termín: 30. 3. 1988

b) Mapovať stykovú bázu objektu z radov VC, kategorizovaných cudzincov a diplomatov ZÚ KS, odhaľovať a narušovať kanále spojenia na IDC a v súčinnosti s 1. odborom XII. S-ZNB prípad pravidelne vyhodnocovať v súlade s požiadavkami AKO.

Termín: 31. 12. 1988

Zodpovedný: VSRŠ zvl. oddelenia

c) Narušovať prepojenie na „redakciu“ LIDOVÝCH NOVÍN v Prahe, prevádzať opatrenia v súčinnosti s 1. odborom X. S-ZNB Praha.

Termín: 31. 12. 1988

Zodpovedný: VSRŠ zvl. oddelenia

MIKI – OOO, reakčný predstaviteľ nelegálnej cirkvi. Cieľom opatrení je dokumentovať trestnú činnosť objektu a zabrániť mu v politickom ovplyvňovaní veriacich. Za tým účelom:

a) Do prípadu vypracovať nový plán AOR v náväznosti na plán AOR v akcii „ADVOKÁT“, vzhľadom na úzke prepojenie oboch objektov.

Termín: 30. 1. 1988

Zodpovedný: VSRŠ zvl. oddelenia

b) Objektu rozpracovávať i v zmysle opatrení vyplývajúcich z celoštátnej akcie KLIN.

Termín: 31. 12. 1988

Zodpovedný: VSRŠ zvl. oddelenia

- c) Zvýšenú pozornosť venovať stykom na osoby s prepojením na CHAR-TU 77, ktoré sú rozpracovávané v akciách „RENEGÁT“, „PASKVIL“ a „JOHN“ a v súčinnosti s 1. odd. 2.odboru prevádzať dokumentáciu nepriateľskej činnosti a rozkladné opatrenia s cieľom narušiť ich vzájomnú dôveru.

Termín: 31. 12. 1988

Zodpovedný: VSRŠ zvl. oddelenia

OOZ KAPUCÍN – exponent ľudáctva s prepojením na SKS, nositeľ v tzv. „Národnej ceny Slovenska“. Cieľom rozpracovávaní je dokumentácia protispoločenskej činnosti objektu a jeho diskreditácia pred verejnosťou. Za tým účelom:

- prevádzať opatrenia na izoláciu objektu od sympatizujúcich osôb za využitia materiálov, ktoré ho kompromitujú v súvislosti s jeho činnosťou za tzv. Slovenského štátu. Opatrenia prevádzať v súčinnosti s masovokomunikačnými prostriedkami, vplyvovou agentúrou a masovo-spoločenskými organizáciami .

Termín: 31. 12. 1987

Zodpovedný: VSRŠ zvl. oddelenia

KANTOR – OOO – reakčný predstaviteľ nelegálnej cirkvi podozrivý z výuky tajnej teológie. Cieľom opatrení je dokumentovať nedovolenú činnosť objektu, zistiť osoby na ktoré pôsobí a skupinu rozložiť. Za tým účelom:

- a) V akcii zabezpečiť využitie prameňa „DIAGRAM“.

Termín: 30. 1. 1988

- b) Mapovať a dokumentovať činnosť objektu v oblasti nelegálnej cirkvi, nelegálnej výuky teológie a prepojenia do prostredia NC v ZSSR.

Termín: 30. 9. 1988

- c) Akciu vyhodnotiť a prijať opatrenia smerujúce k ukončeniu akcie.

Termín: 30. 10. 1988

Zodpovedný: VSRŠ zvl. oddelenia

ZPS – TRENČAN – v súvislosti s realizáciou prípadu IVAN (O-ŠtB Považská Bystrica) akciu ukončiť formou rozkladných opatrení, s cieľom zabrániť objektovi v ďalšej protispoločenskej činnosti.

Termín: 28. 2. 1988

Zodpovedný: VSRŠ zvl. oddelenia

ZPS – ŽULÍK – vyhodnotiť operatívnu situáciu v ZPS, pripraviť plán ukončenia akcie a prípad ukončiť. Cieľom opatrení je zamedziť objektovi v činnosti v prospech NC a LA.

Termín: 28. 2. 1988

Zodpovedný: VSRŠ zvl. oddelenia

ZPS – MORGAN – vedený na osobu udržiujúcu styky na emigráciu podozrivú zo styku na špeciálne služby. Cieľom opatrení je odhaľovať a dokumentovať trestnú činnosť objektu v prepojení na bývalých čl. občanov - emigrantov. Za tým účelom:

- Vyhodnotiť získané poznatky na základe rozboru spracovať nový plán AOR, resp. jeho doplnok a navrhnúť spôsob ukončenia akcie.

Termín: 15. 4. 1988

Zodpovedný: VSRŠ 2. oddelenia

APZ – SINA – v prípade je pátrané po konkrétnej osobe, ktorá zapríčinila páchanie trestnej činnosti podľa paragrafu 129 TZ na GR SLOVAKOTERMY.

Pri dokumentácii trestnej činnosti úzko spolupracovať s 2. odborom Správy vyšetrovania ŠtB Bratislava. Po zadokumentovaní trestnej činnosti konkrétnou osobou, preevidovať APZ na OOO a spracovať návrh na začatie trest. stíhania.

Termín: 31. 3. 1988

Zodpovedný: VSRŠ 2. oddelenia

ZPS – MACEK – vedený na rakúskeho št. príslušníka, ku ktorému v súčinnosti s X. S-ZNB 4. odborom Praha budú realizované následné opatrenia, cieľom ktorých je zabrániť objektovi ovplyvňovať čl. občanov a získavať ich pre sionistické ciele.

- a) uskutočniť spravodajský kontakt s objektom s cieľom zistenia možnosti jeho využitia v prospech čl. kontrarozviedky.
- b) V prípade negatívneho výsledku realizovať kompromitáciu objektu vo vzťahu k ÚZ ŽNO SSR v Bratislave.
- c) Pri zadokumentovaní nepriateľskej činnosti proti ČSSR osobu zaradiť do INO.

Termín: 30. 6. 1988

Zodpovedný: VSRŠ 3. oddelenia

III.

ÚLOHY NA ÚSEKU VYHLADÁVACEJ ČINNOSTI

A. Kontrarozviedne rozpracovanie na úseku boja s PRAVICOVÝM OPORTUNIZMOM:

- 1) Mimoriadnu agentúrno-operatívnu pozornosť v roku 1988 venovať osobám, ktoré boli aktívne činné v nepriateľskej pravicovo-oportunistickej činnosti v krízovom období 1968/69.

- vykonať spravodajskými prostriedkami - ADS preverky všetkých objektov z radov bývalých predstaviteľov stranických a štátnych orgánov, príslušníkov ČSLA a ZNB z hľadiska ich súčasnej činnosti a ku ich kontrole prijať diferencované opatrenia.

Termín: 1. štvrtrok 1988

Zodpovedný: náčelník odboru

- 2) Rozdiferencovať stykovú základňu osôb, ktoré sú aktívne rozpracovávané ako predstavitelia pravicového oportunizmu a prijať konkrétne opatrenia k narušeniu ich vplyvu na stykové zázemie, vhodné rozpracovať pre spravodajské zábery resp. im venovať aktívnu kontrarozviednu pozornosť.

Termín: 1. štvrtrok

Zodpovedný: VSRŠ 1. oddelenia

- 3) Aktivizovať agentúrno-operatívne opatrenia za mimoriadnych bezpečnostných opatrení pri 40. výročí osláv Februárového víťazstva, 70. výročia vzniku Československa i výročí udalosti z krízového obdobia, získať včas poznatky o zámeroch protivníka a zabrániť nepriateľským prejavom.

Termín: podľa oper. situácie

Zodpovedný: náčelník odboru

- 4) Urýchlene preverovať a prijímať účinné opatrenia k poznatkom o otvorených masových nepriateľských vystúpeniach opozície, letákových akciách a širším dopadom na obyvateľstvo, terorizmu, nedovoleného ozbrojovania, šírenia paník a davovej hystérie.

Termín: úloha stála

Zodpovedný: náčelník odboru

B. Kontrarozviedne rozpracovanie na úseku boja proti CIRKVÁM a SEKTÁM:

- 1) Kontrarozviedne rozpracovávať objekt „MOST“ s cieľom rozkrývať záujmy tajných rehoľníc a nelegálnej cirkvi na CMBF. Túto negatívnu činnosť narušovať v úzkej spolupráci so SPVC a za využitia vplyvovej agentúry.

Termín: 31. 12. 1988

Zodpovedný: VSRŠ zvl. oddelenia

- 2) Výber študentov na CMBF regulovať s cieľom zabrániť prijatiu študentov, ktorí sú pod vplyvom nelegálnej cirkvi a rehól. V tomto smere spolupracovať so všetkými S-ŠtB v SSR a s vplyvovou agentúrou.

Termín: 31. 12. 1988

Zodpovedný: VSRŠ zvl. oddelenia

- 3) Vyhľadávacia činnosť v rámci objektu TÁBOR bude prevádzaná s cieľom zisťovať narušenie štátnej cirkevnej politiky v súvislosti s činnosťou UCHS a jej negatívneho ovplyvňovania zo zahraničia ako i nelegálnou cirkvou u nás.

Termín: 31. 12. 1988

Zodpovedný: VSRŠ zvl. oddelenia

- 4) V objekte „FERO“ vyhľadávaciu činnosť zamerať na odhaľovanie prípadného zneužitia cirkevnej tlače voči štátnej cirkevnej politike, ZKD PIT, alebo k negatívne ovplyvňovaniu veriacich.

Termín: 31. 12. 1988

Zodpovedný: VSRŠ zvl. oddelenia

- 5) Získavať signály o snahe reakčne zameraných duchovných a členov nelegál. cirkvi k organizovaniu protispoločenských vystúpení veriacich, najmä mládeže na náboženských podujatiach (Šaštín, Levoča) a v súčinnosti so S-ŠtB v SSR prijímať opatrenia na paralyzovanie vystúpení.

Termín: 31. 12. 1988

Zodpovedný: VSRŠ zvl. oddelenia

- 6) Odhaľovať nepriateľské akcie reakčného duchovenstva a Vatikánu organizované proti Združeniu katolíckych duchovných „Pacem in terris“ a narušovať tieto protispoločenské zábery rozkladnými opatreniami. Opatrenia prevádzať v súčinnosti s 5. odborom X. S-ZNB.

Termín: 31. 12. 1988

- Na základe podkladov zo Správy ŠtB v SSR spracovať analýzu situácie v ZKD PIT a navrhnúť dlhodobé opatrenia na ochranu a rozvoj činnosti ZKD PIT.

Termín: 31. 3. 1988

Zodpovedný: VSRŠ zvl. oddelenia

- 7) V súčinnosti so S-ŠtB v SSR získať prehľad o činnosti Zboru ordinárov Slovenska. Využívať vplyvovú agentúru a vynútené styky s cirkevnou hierarchiou k pozitívnemu ovplyvňovaniu činnosti ZOS tak, aby bola rešpektovaná štátna cirkev. politika a negované požiadavky nelegálnej cirkvi a reakčného duchovenstva, najmä v trnavskej diecéze.

Termín: 31. 12. 1988

Zodpovedný: VSRŠ zvl. oddelenia

- 8) Odhaľovať kanály spojenia reakčného duchovenstva a nelegálnej cirkvi na cirkevno-emigrantské centrá a tieto narušovať. V súčinnosti so S-ŠtB Banská Bystrica v SPO „RADEK“ preverovať osobu podozrivú z takéhoto spojenia cez územie MLR. V prípade prehĺbenia poznatkov založiť ZPS.

Termín: 30. 6. 1988, úloha stála

Zodpovedný: VSRŠ zvl. oddelenia

- 9) Kontrolovať príchody, činnosť a styky na predstaviteľov Vatikánu a predstaviteľov cirkevno - emigrants. zoskupení (GRUTKA, ZLATŇANSKÝ, MA-SÁR, ĎURICA). Osobám, ktoré vyvíjajú nepriateľskú činnosť proti ČSSR zamedziť vstup do ČSSR zaradením do INO.

Termín: 31. 12. 1988

Zodpovedný: VSRŠ zvl. oddelenia

NEKATOLÍCKE CIRKVI A NÁBOŽENSKÉ SPOLOČNOSTI

- 1) V objektoch nekatolíckych cirkví SEBF a GBÚ dôkladne využívať vplyvovú agentúru k zabezpečeniu dodržiavania štátnej cirkevnej politiky. Odhaľovať snahy o jej spochybňovanie a narušovanie študentmi SEBF, či rôznymi zahranič. návštevami z KZ. Nepripustiť spolitizovanie nekatolíckych cirkví.

Termín: 31. 12. 1988

Zodpovedný: VSRŠ zvl. oddelenia

- 2) V objektoch SEBF a GBÚ preverovať záujem VC z KZ, ako i iných zahranič. cirkevných predstaviteľov prichádzajúcich na oficiálne, alebo neoficiálne návštevy. Odhaľovať ciele a zámery jednotlivých luteránskych organizácií (SLZ, SRC, KEK) a ich predstaviteľov pri pobyte v ČSSR.

Termín: 31. 12. 1988

Zodpovedný: VSRŠ zvl. oddelenia

- 3) Odhaľovať zanášanie pacifistických tendencií a nálad v prostredí ev. a r. cirkve a SEBF, s ich nositeľmi prevádzať rozkladné opatrenia.

Termín: 31. 12. 1988

Zodpovedný: VSRŠ zvl. oddelenia

- 4) Venovať spravodajskú pozornosť a ochranu KMK v našich podmienkach a odhaľovať nositeľov nepriateľských tendencií, hlavne z radov duchovných a laikov Slov. ev. a v. cirkvi voči tejto organizácii a jej predstaviteľom. Typovať vhodné osoby pre prácu KMK s cieľom skvalitniť kádrový zostav KMK, aby tento dôsledne presadzoval mierové záujmy soc. štátov.

Termín: 31. 12. 1988

Zodpovedný: VSRŠ zvl. oddelenia

- 5) Prijímať zodpovedajúce opatrenia v súčinnosti s SPVC pri zistení nedovolennej činnosti a pri porušovaní štátom schválených ústav nekatolíckych cirkví a náboženských spoločností ASD, BJB, Apoštolskej cirkvi.

Termín: 31. 12. 1988

Zodpovedný: VSRŠ zvl. oddelenia

- 6) Podľa situácie vziať pod aktívnu operatívnu kontrolu osoby, ku ktorým sú získané štb. poznatky o kontaktoch na objektov v

OOZ – KAPUCÍN

- Deane Judith, pracovníčka ZÚ USA v ČSSR;
- Havranová Marína, hlásateľka Hlasu Ameriky;
- Opratová Eleonóra, aktívna laička;

OOZ – ADVOKÁT

OOZ – MIKI

- Benda Václav – blokovaný S-ŠtB Praha;
- Bicko Ján - ÚTK SAV Bratislava;
- Bohm Tibor - advokát;
- Blow Richard - korešpondent BBC;
- Neagle Jolyon - novinár USA
- Höller Rita - VS³ z NSR;
- Oxly Andoras - korešpondent BBC
- Malý Václav - blokovaný Praha;
- Šmíd Anton - tajné rehole;
- Selecký Anton - nelegálna cirkev

Termín: 31. 12. 1988

Zodpovedný: VSTŠ⁴ zvl. oddelenia

C. Kontrarozviedne rozpracovanie na úseku KULTÚRA, VEDA, ZDRAVOTNÍCTVO a HROMADNÉ OZNAMOVACIE PROSTRIEDKY:

- 1) Vo vyčlenených objektoch prevádzať kontrarozviednu kontrolu výjazdov čl. občanov do KZ. Zamerať sa hlavne na stáže, štipendijné pobyty a cesty študijného a pracovného charakteru. S vytypovanými osobami prevádzať obranné pohovory a typovať osoby na operatívne využitie s cieľom prenikáť k vonkajšiemu protivníkovi.

Termín: 31. 12. 1988

Zodpovedný: VSRŠ 2. oddelenia

- 2) Zvýšenú agentúrno-operatívnu pozornosť venovať vo vyčlenených objektoch VC, ktorí dochádzajú do ČSSR služobne ako i kontaktom diplomatov zo ZÚ KŠ na tieto objekty.

Termín: 31. 12. 1988

Zodpovedný: VSRŠ 2. oddelenia

- 3) Vo vyčlenených objektoch mapovať styky čl. občanov na KZ na ideodiverzné centrá a cirkevno-emigrantské centrá a zamedzovať ovplyvňovaniu čl. občanov nepriateľskou ideológiou.

Termín: 31. 12. 1988

³ VC – vízový cudzinec.

⁴ VSRŠ – vedúci starší referent špecialista.

Zodpovedný: VSRŠ 2. oddelenia

- 4) V spolupráci s 1. odborom kontrarozviedne zabezpečiť prípravu a konanie akcií s medzinárodnou účasťou: Bratislavská lýra, Bratislav. hudobné slávnosti, Prix Bratislava, ako i akcií organizovaných v problematikách VEDA a ZDRAVOTNÍCTVO, tak aby nedošlo k ich zneužitiu proti záujmom ČSSR.

Termín: podľa dátumov konania

Zodpovedný: VSRŠ 2. oddelenia

- 5) Kontrolovať partnerské vzťahy medzi vedením SND a firmami z KZ, ktoré sa podieľajú na výstavbe SND v Bratislave.

Termín: 31. 12. 1988

Zodpovedný: VSRŠ 2. oddelenia

- 6) Cestou vplyvovej agentúry ovplyvňovať výber hudobníkov Slovkoncertom a ich zahraničné účinkovanie tak, aby vzorne reprezentovali čsl. kultúru v zahraničí.

Termín: 31. 12. 1988

Zodpovedný: VSRŠ 2. oddelenia

- 7) Podchytávať snahy o oživenie činnosti „jazzovej sekcie“, zisťovať organizátorov a dokumentovať protispoločenské prejavy.

Termín: 31. 12. 1988

Zodpovedný: VSRŠ 2. oddelenia

- 8) Venovať pozornosť mladým výtvarníkom a odhaľovať pokusy ich ovplyvňovania zo strany IDC a reakčne zameraných osôb. Nedopustiť aby kruh mladých autorov pri Zväze slovenských spisovateľov bol zneužitý na protisocialistické ciele.

Termín: 31. 12. 1988

Zodpovedný: VSRŠ 2. oddelenia

- 9) V spoločensko-vedných pracoviskách SAV, centrame fyziologických a biologických vied SAV, odhaľovať pokusy o nemarxistické koncepcie výkladov histórie a pokusy vonkajšieho nepriateľa o získanie údajov, ktoré by bolo možné nimi využiť vo vojenskej oblasti.

Termín: 31. 12. 1988

Zodpovedný: VSRŠ 2. oddelenia

- 10) V súčinnosti so Správami ZNB v SSR a Ministerstvom zdravotníctva zabezpečovať dôsledné previerky kádrových úloh pre rozvojové krajiny s cieľom odhaľovať plánované emigrácie a zabezpečovať vzornú reprezentáciu čsl. zdravotníctva.

Termín: 31. 12. 1988

Zodpovedný: VSRŠ 2. oddelenia

- 11) Vykonávať štb. previerku novozavedených osôb do živého vysielania v objektoch ČST a rozhlasu. Mapovať všetky styky pracovníkov uvedených pracovísk na KZ, na pravicovo orientované a závadové osoby.
Termín: priebežne
Zodpovedný: VSRŠ 2. oddelenia
- 12) V rámci typových projektov „VLNA I“ a „VLNA II“, v rámci cvičných akcií overovať akcieschopnosť vyčlenených operatívnych pracovníkov, dvakrát v roku.
Termín: 30. 6. 1988, 30. 11. 1988
Zodpovedný: VSRŠ 2. oddelenia
- 13) Vo všetkých problematikách pokračovať v realizácii úloh vyplývajúcich z akcie „PAVÚK“.
Termín: priebežne po celý rok
Zodpovedný: VSRŠ 2. oddelenia
- 14) V problematikách KULTÚRA a HOP venovať zvýšenú pozornosť ochrane mládeže a preventívno-výchovnými profylakticko-rozkladnými opatreniami narušiť snahy protivníka o zneužitie mládeže z tejto oblasti.
Termín: priebežne po celý rok
Zodpovedný: VSRŠ 2. oddelenia
- 15) Urýchlene vykonávať previerky osôb vedených v SPO:
„FERO“ – MACHATS František, člen orchestra SND, podozrenie z prípravy na emigráciu;
Termín: do 31. 1. 1988
„HORÁR“ – ŠTERLINGER Peter, člen Zväzu slov. spisovateľov v dopisoch zasielaných priateľom hanobil soc. št. a spoločn. zriadenie ČSSR;
Termín: 31. 3. 1988
„GOLEM“ – HAVRILA Vladimír, sochár, reakčne orientovaný;
Termín: 29. 2. 1988
„DAŇO“ – FISCHER Daniel, akademický maliar, podieľa sa na organizovaní nelegálnych výstav;
Termín: 31. 3. 1988
„FOLK“ – HOFFMAN Ivan, spevák, interpret náboženských závadových textov;
Termín: 31. 3. 1988
„PILOT“ – DAUBNER Imrich, vedecký pracovník, zistené styky na pracovníkov MNO NSR a talianskych št. príslušníkov.
Termín: 30. 6. 1988
„PETER“ – ŠOUBA Peter, redaktor čsl. rozhlasu, verbálne výroky;
Termín: 29. 2. 1988

- 16) Vziať pod aktívnu operatívnu kontrolu osoby, ku ktorým sú získané štb. poznatky:
 ORAVEC František – styky na emigráciu
 GRIGOROV Robo – hudobník, protispoločenské prejavy
 HAVELOVÁ Anna – Slov. filharmónia, členka SSJ
 LESNÁ Ľubica – redaktorka LISTY, negatív. postoje k soc. zriadeniu
 SLIVKA Martin – Slovenský film, styky SKS
 TRNOVEC Tomáš – vedecký pracovník, styky na VC
 BAJZÍKOVÁ Anna – ČST, styk na západné firmy
 BUSTIN Karol – čsl. rozhlas, žid. pôvod, styk na emigráciu
 JACQUES Pierre – Belgický št. príslušník, záujem o ÚEF SAV, kde je koncentrácia utajovaných skutočností
 Termín: 30. 3. 1988
 Zodpovedný: VSRŠ 2. oddelenia

D. Kontrarozviedne rozpracovanie na úseku ŠKOLSTVO, MLÁDEŽ, ZVÄZARM, IDC, SIONIZMUS a SPOLOČESNKÉ ORGANIZÁCIE NF:

- 1) Vykonať analýzu poznatkov získaných systémom BC k osobám z radov VC vo vzťahu k Matici Slovenskej. Vykonať ich previerku a diferenciaciu k aktívnemu rozpracovávaní, kontrole a spravodajskému využitiu s cieľom preskúmania možností k prenikaniu do záujmových IDC a SKS.
 Termín: 1. 3. 1988
 Zodpovedný: VSRŠ 3. oddelenia
- 2) Vykonať kontrarozviednu ochranu akcií organizovaných k 125. výročiu vzniku Matice Slovenskej. Vykonať previerky účastníkov akcií z radov funkcionárov emigrantských a krajanských spolkov SKS. Za účasti 4. odboru X. S-ZNB a S-ŠtB SSR uskutočniť súčinnosťnú poradu k zabezpečeniu úloh v súvislosti so 125. výročím založenia MS.
 Termín: 30. 4. 1988
 Zodpovedný: VSRŠ 2. odboru
- spracovať plán kontrarozviednych opatrení k uvedenému výročiu
 Termín: 15. 5. 1988
 Zodpovedný: VSRŠ 3. oddelenia
- 3) V rámci profylakticko-rozkladných opatrení získavať materiál ku kompromitácii predstaviteľov KSS a IDC ako i k ich aktívnym stykom na území SSR.
 Termín: 31. 12. 1988
 Zodpovedný: VSRŠ 3. oddelenia

- 4) Plniť úlohy zo súčinnostných opatrení podľa pokynov 4. odboru X. S-ZNB Praha v akcii „RUDA“.

Termín: 31. 12. 1988

Zodpovedný: VSRŠ 3. oddelenia

- 5) Prijímať účinné agentúrno-operatívne opatrenia k záujmovým objektom a osobám z problematik „MLÁDEŽ“, „ZDRUŽENIE“, „ŠKOLSTVO“, o ktoré prejavujú záujem IDC, zabráňovať prenikaniu nepriateľskej ideológie a ich negatívnemu ovplyvňovaniu hlavne pri príležitosti 20. výročia int. pomoci.

Termín: 31. 12. 1988

Zodpovedný: VSRŠ 3. oddelenia

- 6) Uskutočniť analýzu činnosti vysokoškolských klubov SÚV SZM a výboru zahraničných študentov SÚV SZM s cieľom vytvorenia báze k aktívnemu rozpracovaniu, resp. spravodaj. využitiu.

Termín: 31. 3. 1988

Zodpovedný: VSRŠ 3. oddelenia

- 7) Vykonávať kontrarozviednu ochranu významných masovo-politických podujatí, ako zjazdy obrodných strán, zjazd ZVĀZARMU, Medzinárodný výstup mládeže na RYSY, celoštátna konferencia organizácie izraelských študentov, Festival politickej piesne v Martine a ďalších s cieľom zabránenia ich zneužitia na protispoločenskú činnosť.

Termín: priebežne podľa termínov konania akcie

Zodpovedný: VSRŠ 3. oddelenia

- 8) Prostredníctvom agentúrno-dôverníckej siete kontrolovať činnosť diplomatov ZÚ KŠ, stážistov a štipendistov vo vyčlenených objektoch školstva s cieľom zisťovania ich zámerov pri oficiálnych a neoficiálnych kontaktoch.

Termín: 31. 12. 1988

Zodpovedný: VSRŠ 3. oddelenia

- 9) Aktívne využívať agentúrno-dôvernícku sieť ku kontrole sionistických emisárov a VC dochádzajúcich na ÚZ ŽNO SSR, odhaľovať prosionisticky orientované osoby pôsobiace v kontrarozviedne obhospodarovaných objektoch XII. S-ZNB Bratislava a organizovať preventívno-rozkladné opatrenia, resp. ich aktívne rozpracovávanie.

Termín: 31. 12. 1988

Zodpovedný: VSRŠ 3. oddelenia

- 10) Naďalej spolupracovať so SPVC a organizovať účinné opatrenia k postupnému zamedzovaniu pôsobenia a vplyvu sionistickej organizácie JOINT na území SSR, kontrolovať vyplácanie finančných dotácií.
Termín: 31. 12. 1988
Zodpovedný: VSRŠ 3. oddelenia
- 11) Dôsledne plniť úlohy vyplývajúce z celoštátnej akcie „PAVÚK“ a typovať osoby vhodné k spravodajskému využitiu, resp. rozpracovávaníu v judaistickej a nejudaistickej oblasti.
Termín: 30. 10. 1988
Zodpovedný: VSRŠ 3. oddelenia
- 12) Agentúrno-dôvernickou sieťou zabezpečiť kontrolu významných športových podujatí s medzinárodnou účasťou, a to: Medzinárodné ľahkoatletické preteky PRAVDA-TELEVÍZIA-SLOVNAFT, preteky MIERU, Cyklistické preteky okolo Slovenska s cieľom zabrániť ich zneužitíu na protispoločenskú činnosť. Ku každej akcii rozpracovať plán kontrarozviednych opatrení.
Termín: máj – august 1988
Zodpovedný: VSRŠ 3. oddelenia
- 13) Organizovať aktívne kontrarozviedne opatrenia k účastníkom ZOH v Calgary a LOH v Soule, s cieľom zabránenia negatívneho vystupovania členov čs. výpravy resp. zabránenia emigrácie jej členov.
Termín: február, september
Zodpovedný: VSRŠ 3. oddelenia
- 14) Zmapovať strediská vrcholového športu mládeže pri SÚV ČSZTV a usku-točniť komplexné previerkové opatrenia k trénerom týchto stredísk s cieľom predchádzania a zamedzovania negatívnych vplyvov na mladú generáciu z radov športovcov. V tomto smere vytypovať osoby k spravodajskému využitiu, resp. rozpracovávaníu.
Termín: 31. 5. 1988
Zodpovedný: VSRŠ 3. oddelenia
- 15) V rámci problematiky ZVĀZARM rozpracovať úsek rádioamatérstva s cieľom odhaľovať nelegálne držanie a využívanie rádiostaníc ako i ich zneužívanie koncesionármi na iné účely.
Termín: 31. 12. 1988
Zodpovedný: VSRŠ 3. oddelenia
- 16) Agentúrno-operatívnymi prostriedkami odhaľovať nepriateľské tendencie pacifistických organizácií v KŠ, pri oficiálnych i neoficiálnych stykoch s predstaviteľmi mierovej rady. V chránenom objekte budovať agen-

túrne prostriedky s cieľom kontrolovať záujem vonkajšieho protivníka o tento objekt.

Termín: 31. 12. 1988

Zodpovedný: VSRŠ 3. oddelenia

- 17) Odhaľovať nositeľov maďarského nacionalizmu vo vyčlenených objektoch XII. S-ZNB Bratislava a prijímať účinné preventívno-výchovné opatrenia s cieľom zamedzovania ich prepojenia na predstaviteľov oportúnizmu.

Termín: 31. 12. 1988

Zodpovedný: VSRŠ 3. oddelenia

- 18) Aktívna agentúrno-operatívna kontrola bude zameraná na osoby vylúčené resp. vyškrtnuté z radov KSČ v súvislosti so zabezpečením 40. výročia víťazného Februára a 20. výročia internacionálnej pomoci so zameraním na:

KARVAŠOVÁ Eva – redaktorka denníka SLOBODA, aktívna v akcii NAHLAS/BRATISLAVA.

KESEGOVÁ Emília – Slov. zväz žurnalistov, činná v nelegálnej cirkvi.

RUSNÁK Michal – redaktor denníka SMENA, vylúčený z KSČ.

KAMENISTÝ Ján – Redaktor denníka SMENA, vylúčený z KSČ.

HAMADA Ján – MŠ SSR, vylúčený z KSČ.

NOVÁK Ján – Redaktor ŠPORTU, vylúčený z KSČ.

HOLUBOVÁ Viera – redaktorka denníka PRÁCA, vzťahy na KZ.

BERGER Roman – hudobný skladateľ, osoba židov. pôvodu, ÚZ ŽNO SSR.

FREY Ondrej – židov. pôvodu, styky na KZ.

Termín: 30. 3. 1988

Zodpovedný: VSRŠ 3. oddelenia

- 19) V problematikách IDC, MLÁDEŽ, SIONIZMUS a ŠKOLSTVO bude prvoradá pozornosť venovaná urýchlenej previerke osôb vedených v SPO:

„SÉPIA“ – HVAŠTA John, VC z USA, aktívne sa kontaktuje na MS.

Termín: 30. 8. 1988

„PRÁVNIK“ – POLÁK Milan, emigrant žijúci v NSR, podozrivý zo spojenia na špeciálne služby.

Termín: 30. 5. 1988

„ZIMA“ – ZIMAN Milan, sústreďuje materiál k židovskej otázke na Slovensku s cieľom jeho vyvezenia do KŠ.

Termín: 30. 3. 1988

„ORAVA“ – Ing. LETZ Ján z ústavu vysokých škôl MŠ SSR, styky na jezuitov.

Termín: 30. 4. 1988

„ZLATICA“ – VOZÁROVÁ Zlatica, Dom ROH, styky na vyznávačov PUNK ROCKU.

Termín: 30. 5. 1988

„VATRA“ – redaktorka MLADÝCH ROZLETOV, udržuje styky na VC v MLR.

Termín: 30. 5. 1988

„OLINA“ – redaktorka denníka SMENA má zneužívať postavenie soc. no-
vinárky v KZ.

Termín: 30. 5. 1988

Zodpovedný: VSRŠ 3. oddelenia

- 20) V zmysle listu P-ÚV KSČ a rozkazu MV ČSSR č. 9/83 odhaľovať v obhospo-
darovaných objektoch 2. odboru neoprávnené obohacovanie sa pracov-
níkmi a prijímanie úplatkov.

Termín: úloha stála

Zodpovedný: náčelník 2. odboru

IV.

ÚLOHY NA ÚSEKU PREVENČIE A ROZKLADNÝCH OPATRENÍ

- 1) Vytvoriť predpoklady pre cieľavedomý a koordinovaný postup organizo-
vania preventívno-výchovných a rozkladných opatrení v opozícii podľa
projektu X. S-ZNB KLÍN. Sledovať prehĺbenie rozporov medzi zoskupenia-
mi, nedopustiť vplyv na masovejšiu základňu a narušovať vzťahy opozície
na IDEC v KZ.
 - rozpracovať zámary projektu na podmienky útvaru našimi prostriedkami
a možnosťami prispieť k riešeniu stanovených úloh celoštátneho významu;
 - v I. etape plniť úlohy súvisiace so zámermi akcie AMBÍCIA k podpore priaz-
nivej činnosti objektu ESER;
 - výsluchmi diskreditovať významných predstaviteľov CHARTY a ďalších
osôb v súvislosti s podporami zo zahraničia – ANTI, MIKI, LUKEŠ;
 - využívať argumenty proti predstaviteľom cirkevnej a ľudáckej opozície
k narušeniu jej vzťahov s exkomunistickou opozíciou – KAPUCÍN, ANTI,
RENEGÁT;
 - narušovať väzby opozície do oficiálnych štruktúr a zabrániť ich vplyvu na
širšiu masovú základňu – najmä v ekologickom hnutí a cirkvi – JOHN, AD-
VOKÁT, PASKVIL;

Termín: podľa harmonogramu úloh podľa projek-
tu KLÍN

Zodpovedný: náčelník odboru

- 2) Dôsledne plniť úlohy k „zabezpečeniu konkrétnych kontrarozviednych
opatrení ku zvýšeniu plánovitosti a cieľavedomosti v preventívnej a roz-
kladnej činnosti na úseku boja proti nelegálnym cirkvám a sektám“ v zmys-
le pokynov 5. odboru X. S-ZNB (č.p.: VN-003328/5/87). Za tým účelom:

- získať 3 TS s dosahom do nelegálnej cirkve a k objektom akcii „ADVOKÁT“, „MIKI“, „KANTOR“ z prostredia študentov CMBF, laického apoštolátu a katoľickej inteligencie;

Termín: 30. 11. 1988

Zodpovedný: VSRŠ zvl. oddelenia

- 3) Pod metodickým riadením 5. odboru X. S-ZNB prevádzať profylakticko-rozkladné opatrenia u exponentov nelegálnej cirkve rozpracovávaných v akciách „TRENČAN“, „ADVOKÁT“, „MIKI“, „KANTOR“ a „KAPUCÍN“ s cieľom:
- eliminovať podpisové a iné nátlakové akcie k príjazdu pápeža do ČSSR, akcie k útokom proti ZKD PIT a pri významných výročiach v r. 1988;
 - zamedzovať vytváraniu politicko-klerikálnych zoskupení, vrátane prerušovania na antisocialistické elementy CH-77 a VONS, SKS, cirkevno-emigrantské centrá;

Termín: 31. 12. 1988

Zodpovedný: VSRŠ zvl. oddelenia

- 4) zhodnotiť príčiny neúspechov pri prevádzaní preventívno-rozkladných opatrení. Stanoviť ďalší spôsob rozpracovania, dokumentácie, diferencovaného využitia metód a foriem PVO v akciách „KANTOR“, „ADVOKÁT“, „KAPUCÍN“, „TRENČAN“ a „MIKI“. Vyhodnotenie zaslať na 5. odbor X. S-ZNB,

Termín: 15. 1. 1988

Zodpovedný: VSRŠ zvl. oddelenia

- 5) Úlohy v oblasti rozkladných opatrení po problematike CIRKEV každý štvrtý rok vyhodnocovať a podľa vývoja operatívnej situácie po konzultácii s 5. odborom X. S-ZNB prijímať ďalšie opatrenia rozkladného charakteru.

Termín: štvrtročne

Zodpovedný: VSRŠ zvl. oddelenia

- 6) V oblasti preventívno-výchovných opatrení v problematike MLÁDEŽ prehĺbiť súčinnosť zložiek ZNB medzi 2. odborom XII. S-ZNB, 2. odborom správy ŠtB a Správou ZNB hl. mesta Bratislavy. Spolupracovať pri zabezpečovaní rozsiahlejších akcií v súčinnosti so SÚV SZM a MŠ SSR, prijímať opatrenia k zisteným negatívnym prejavom v mládežníckom hnutí. Výsledky spoločne prehodnocovať.

Termín: 15. 5. 1988 a 15. 11. 1988

Zodpovedný: VSRŠ 2. oddelenia

- 7) V rámci prevádzajúcich rozkladných opatrení zvyšovať podiel utajovaných prevencií.

Termín: úloha stála

Zodpovedný: náčelník odboru

V.

**ÚLOHY V RIADIACO-ORGANIZÁTORskej,
KONTROLNEJ A KÁDROVEJ PRÁCI:**

- 1) Rozpracovať ročný vykonávací plán na jednotlivé oddelenia, konkretizovať plnenie úloh v mesačných plánoch vedenia odboru a aktualizovať v mesačných plánoch oddelení podľa vývoja operatívnej situácie.

Termín: rozpracovanie plánov do 31. 12. 1988

Zodpovední: VSRŠ oddelení

- 2) Pravidelne vyhodnocovať plnenie úloh z ročného plánu práce na mesačných poradách s VSRŠ a štvrtročne so všetkými pracovníkmi odboru. Pri týchto hodnoteniach zachovať princípy uplatňovania vedúcej úlohy strany, objektívnosti, kritičnosti, konkrétnosti.

Termín: v texte

Zodpovedný: náčelník odboru

- 3) Zvyšovať úroveň riadiacej, kontrolnej a výchovnej práce, v praxi presadzovať každodenné priame riadenie, odstraňovať byrokratizmus a formálnosť. Zo strany náčelníka a zástupcu poskytovať novoustanoveným VSRŠ osobnú pomoc. Vykonať rozbor úrovne riadiacej práce u VSRŠ z pohľadu konkrétnej výslednosti a efektívnosti kontrarozviednej činnosti riadených kolektívov.

Termín: marec – september 1988

Zodpovedný: náčelník odboru a ZNO

- 4) Prehľbovať koncepcnosť a systematičnosť v celkovej činnosti na odbore. Skvalitniť úroveň analytickej práce a vytvoriť predpoklady k tomu, aby pravidelne boli vo vedení odboru prehodnocované rozhodujúce prípady a problematiky. Komplexná analýza raz za rok s každým operatívnym pracovníkom.

Termín: podľa vypracov. harmonogramu

Zodpovedný: NO-ZNO-VSRŠ

- vykonať rozbor účinnosti bezpečnostnej práce pri obmedzovaní spojenia vnútorného protivníka s protisocialistickými živlami v ďalších krajinách socialistického spoločenstva – vypracovať návrh ďalšieho postupu;

Termín: do 30. 5. 1988

Zodpovedný: NO-ZNO

- previesť analýzu účinnosti kontrarozviednej práce na úseku kontrarozviednej ochrany – rozmiestnenie a využitie ADS s návrhom ďalších opatrení;

Termín: 30. 10. 1988

Zodpovedný: NO-ZNO

- 5) Zvýšiť podiel všetkých funkcionárov odboru na priamom výkone štáto-bezpečnostnej práce – riadení agentúry, v účasti na rozpracovávaní najzávažnejších akcií, agentúrne-operatívnych opatreniach mimoriadneho významu. V prípade potreby organizovať tímovú prácu. Z toho pohľadu vychádzať pri hodnotení. Analýzu stavu vykonať štvrťročne.

Termín: v posled. mesiaci štvrťroka

Zodpovední: NO a ZNO

- 6) Na všetkých stupňoch riadenia vytvoriť podmienky pre systematickú kontrolnú činnosť. Túto zamerať do rozhodujúcich oblastí, hlavne na úseku agentúrnej práce, konšpirácie, rozpracovanie rozhodujúcich akcií a k odkrytiu príčin slabej výslednosti vyhľadávania vo vyčlenených pevných objektoch.

Termín: podľa plánu koord. kontr. činnosti

Zodpovední: NO-ZNO-VSRŠ

- 7) Dbať na kvalitu a objektívnosť predkladaných materiálov do štábu náčelníka a operatívnych porád vedenia. Využívať týchto analýz a prijatých zámerov k prehĺbovaniu celkovej úrovne agentúrne-operatívnej práce. Predkladané dokumenty prejednávať aj vo vedení odboru.

Termín: podľa harmonogramu štábov a vedenia

Zodpovední: NO a ZNO

- 8) Efektívnosť kontrarozviednej práce zvyšovať ďalším prehĺbením súčinnosti a spolupráce:

- s X. S-ZNB, ktorá riadi a koordinuje boj s vnútorným protivníkom a s ďalšími centrálnymi správami v oblastiach spoločného záujmu;
- so Správami ŠtB v SSR zvlášť na úseku cirkvi, v ďalších prípadoch a problematikách;
- so Správou ZNB hl. mesta Bratislavy a Zsl. Kraja v prelínajúcich sa záujmoch kontrarozviednej práce i pri MBO na teritóriu;
- s 2. odborom Správy vyšetrovania i ďalšími útvarmi FMV dislokovanými v Bratislave i teritoriálnymi útvarmi pri plnení špecifických úloh.

Termín: podľa oper. potreby

Zodpovední: NO-ZNO-VSRŠ

- 9) Upevňovať morálno-politický stav pracovníkov odboru. Za jeho základné kritérium považovať uvedomelý a disciplinovaný prístup k plneniu služobno-politic. úloh a celkovú výslednosť práce. Ťažisko orientovať na preventívno-výchovnú činnosť, odstraňovať potencionálne zdroje narušovania MPS, dôsledne prejednať a principiálne riešiť prípady narušenia disciplíny, páchania tr. činnosti a využívať disciplinárnu právomoc. Pravidelne a objektívne hodnotiť úroveň MPS v kolektíve.

Termín: mesačne na poradách vedenia odboru
– štvrťročne s celým kolektívom

Zodpovední: ZNO-NO-VSRŠ

10) Na úseku kádrovej a výchovnej práce plniť úlohy smerujúce k zvýšeniu politickej a odbornej úrovne všetkých pracovníkov, funkcionárov a kádrových rezerv na odbore.

- Vytvárať podmienky pre kádrovú stabilizáciu, pričiniť sa o doplnenie plánovaných stavov na odbore a ustanoviť poverených služobných funkcionárov odboru.

Termín: do 30. 4. 1988

Zodpovední: NO-ZNO-VSRŠ

- S vyššou náročnosťou pristupovať k služobno-politic. hodnoteniu pracovníkov. Pravidelne prehodnocovať plnenie záverov zo KSH, ukladať konkrétne úlohy, odkrývať rezervy v práci príslušníkov a z neplnenia vyvádzať aj kádrové závery;
- Zvýšenú pozornosť venovať kádrovým rezervám – vo výchovnom procese sa zamerať hlavne na overenie ich schopnosti pri plnení konkrétnych úloh. Dvakrát ročne hodnotiť plnenie úloh kádrovými rezervami.

Termín: marec – september 1988

Zodpovední: ZNO-NO-VSRŠ

- Vo výchovnom procese využívať progresívnych foriem a dobrých skúseností zo súťaže o titul „Vzorný kolektív ZNB“. Zvýšenú pozornosť venovať zvyšovaniu odborného a politického rastu, zvlášť vekovo mladým a v odbornej práci neskúseným pracovníkom;
- Vyslať podľa plánu odsúhlaseného na X. S-ZNB v stanovených termínoch na stáže a školenia vybraných pracovníkov a funkcionárov odboru, podľa požiadavky KaŠO realizovať vyslanie do škôl a kurzov;
- Zvýšiť úroveň organizovania MLP, s dôrazom na dôslednú prípravu seminárov. Správnou aplikáciou rozoberaných problémov v MLP prehĺbovať politickú vyspelosť príslušníkov a pripravovať ich pre plnenie náročných a často politicky citlivých služobných úloh;
- Podľa konkrétnych potrieb odboru a pokynu IX. S-ZNB, centrálnych správ a vedenia útvaru organizovať OZŠ pracovníkov k čomu vypracovať konkrétny plán OZŠ;

Termín: podľa plánov v kádrovej a politicko-výchovnej práci

Zodpovední: NO-ZNO-VSRŠ

Plnenie úloh vo vykonávacom pláne na rok 1988 bude organizované v úzkej súčinnosti s výborom ZO KSS a straníckych skupín, v ktorých budú zásadné úlohy prejednané a komunisti mobilizovaní pre ich dôsledné zabezpečenie. V úzkej jednote straníckej organizácie a služobného riadenia budú vytvárané optimálne podmienky pre služobno-politickú činnosť.

2

1988, 21. marec, Bratislava. Informácia XII. správy ZNB Bratislava o štátnobezpečnostnej situácii po línii vnútorného protivníka za 1. štvrtrok 1988.⁵**INFORMÁCIA****o bezpečnostnej situácii a aktuálnych otázkach práce 2. odboru XII. S ZNB Bratislava za I. štvrtrok 1988****I. časť****VÝVOJ ŠTÁTOBEZPEČNOSTNEJ SITUÁCIE A DOSIAHNUTÉ
VÝSLEDKY PO JEDNOTLIVÝCH PROBLEMATIKÁCH**

V priebehu hodnoteného obdobia bola v porovnaní s predchádzajúcim obdobím zaznamenaná značná aktivizácia RSDr. Alexandra DUBČEKA, objektu „ESER“. Tento v súvislosti so zverejnenými článkami v našich hromadných oznamovacích prostriedkoch (HOP) z príležitosti 20. výročia Januárového pléna ÚV KSČ, ktoré hodnotil ako útoky voči jeho osobe, zaslal niekoľko listov na ÚV KSČ a ÚV KSSZ so snahou očistiť svoju osobu, Akčný program ÚV KSČ z toho obdobia, osoby vylúčené z KSČ za činnosť v krízovom období, ako aj dosiahnuť medzinárodné prehodnotenie opodstatnenosti vstupu vojsk Varšavskej zmluvy do ČSSR a vyvolať dialóg so súčasným vedením ÚV KSČ. Keďže na svoje listy nedostal odpoveď, rozhodol sa dať pokyn na zverejnenie svojich materiálov, ktoré zaslal koncom roka 1987 do orgánu Komunistickej strany Talianska L'UNITA, poskytnúť dodatočne interview k týmto materiálom a cestou neho dosiahnuť svoj zámer (viď interview v L'UNITA).

V súčasnej dobe podľa jeho vyjadrenia má zhromaždený rozsiahly materiál z krízového obdobia a charakteristiky funkcionárov, ktorí sa na činnosti ÚV KSČ v tom čase podieľali a sú aj teraz vo funkciách, ktorý je rozhodnutý, v prípade, že útoky voči jeho osobe neprestanú, poskytnúť na zverejnenie v nemenovaných novinách v kapitalistickom zahraničí.

U ostatnej časti PRAVICE nebola zaznamenaná podstatnejšia protispoločenská činnosť. Táto sa obmedzovala iba na hodnotenie politickej situácie a jej predpokladaného vývoja v súvislosti s kádrovými zmenami v straníc-

⁵ Dokument poslal náčelník Analyticko-informačného a plánovacieho odboru XII. správy ZNB pov. kpt. JUDr. Karol Javorčík dňa 21. 3. 1988 pod č. p.: KR-0065/AN-88 na Analyticko-informačný, plánovací a kontrolný odbor X. správy ZNB v Prahe.

nych funkciách. V spojitosti s vydávaním LIDOVÝCH NOVÍN (LINO) pravícovými osobami v ČSR PhDr. Milan ŠIMEČKA st., objekt „PASKVIL“ sa snaží získať v radoch mladšej protisocialisticky zameranej generácie dopisovateľov týchto novín.

Na základe celkového vývoja situácie v prostredí PRAVICE a ostatných protisocialistických živlov sa dá očakávať, že títo naďalej budú aktivizovať svoju činnosť, najmä v súčinnosti s pravickou v ČSR. Nasvedčuje tomu aj snaha o účasť na fóre CH 77 PhDr. Miroslavom KUSÝM, objekt „RENEGÁT“, PhDr. Jozefom JABLONICKÝM, objekt „ANTI“, M. ŠIMEČKOM st., Ing. Jána LANGOŠA, objekt „LUKEŠ“, ktorých účasti na spomínanom fóre bolo však zabránené našimi PRO.

Naša práca bude preto zameraná na marenie a paralyzovanie ich činnosti, najmä v spojení s PRAVICOU v ČSR, ako aj v súvislosti s prípravou ďalšieho pamfletu o ekologickej situácii v Bratislave Jánom BUDAJOM, objektom „JOHN“ a ďalšími osobami z tejto oblasti, pokusov o organizovanie nátlakových akcií, narušovanie ich vzájomných stykov a činnosti v spojení s reakčne zmýšľajúcimi veriacimi osobami a ďalšími antisocialisticky orientovanými živlami.

U ostatnej PRAVICE bola zaznamenaná snaha o aktivizáciu, ktorá sa prejavuje v rozširovaní a propagovaní rôznych pamfletov. Viliam CIKLAMINI, bývalý pracovník MV ČSSR, vylúčený z KSČ, rozširuje 12-stranovú písomnosť, výťahy z listov DUBČEKA z roku 1974, ktoré boli zaslané stranickým a štátnym orgánom a zverejnené v Ľ UNITA. Vybrané sú hlavne tie pasáže, v ktorých DUBČEK rozoberá opatrenie Bezpečnosti voči jeho osobe, na ktorých demonštruje „porušovanie“ socialistickej zákonnosti. Je v nich tiež v kladnom smere zvýrazňovaná politická koncepcia DUBČEKA z krízového obdobia, s cieľom spochybniť niektoré články tajomníkov ÚV KSČ z posledného obdobia, v ktorých písali o negatívnych javoch a DUBČEKOVEJ politike v krízovom období.

Ďalšiu písomnosť o 57 strojom napísaných strán formátu A/4 od ekonóma Rudolfa ZUKALU z Prahy, rozširuje Ing. Michal KOVÁČ, bývalý pracovník diplomatických služieb, vylúčený z KSČ. V písomnosti autor dokazuje, že po XIII. zjazde bola vysoká aktivita občanov, efektívnosť výroby a ekonomická stabilita naše spoločnosti. Obdobie konsolidácie a posledných 20 rokov označil za obdobie celkového úpadku a stagnácie našej ekonomiky. Cieľom dokumentu je spochybniť Poučenie a obviniť súčasné stranícke a štátne vedenie za tento stav, ako aj kompenzovať súčasné „útoky“ proti realizátorom politiky v krízovom období, súčasnými poprednými funkcionármi strany.

Pri rozpracovávaní týchto osôb sa budeme naďalej zameriavať na paralyzáciu ich verbálnych prejavov uplatňovaním primeraných preventívno-výchovných a rozkladných opatrení.

V problematike obrozených politických strán – Strana slobody a Strana slovenskej obrody v súvislosti s konaním ich zjazdov boli zaznamenané zo strany niektorých členov z MO SSL a MO SSO snahy narušiť priebeh zjazdov tým, že chceli presadiť tajné hlasovanie a niektoré reakčne zamerané osoby

do popredných funkcií v týchto stranách, aby mohli takto narušovať vedúcu úlohu KSČ. Tieto zámary boli vykonanými PRO v zárodku eliminované.

V problematike rímsko-katolíckej cirkvi je v hodnotenom období charakteristické zintenzívnenie činnosti náboženských zoskupení, najmä však predstaviteľov nelegálnej cirkvi a laického apoštolátu. V súvislosti s vnútro-politickým vývojom, prestavbou a demokratizáciou vo všetkých oblastiach spoločenského diania u nás a v ZSSR, nelegálna cirkev skúma možnosti, do akej miery a s akou účinnosťou si môže dovoliť, prípadne úspešne uplatniť svoje výhrady voči vedúcemu postaveniu KSČ v socialistickej spoločnosti. Naznačuje to snahu týchto zoskupení preveriť, resp. v praxi uplatniť tézu vyslovenú JUDr. Jánom ČARNOGURSKÝM, objekt „ADVOKÁT“, že rímsko-katolícka cirkev má v širokom zázemí veriacich rozhodujúcu politickú silu schopnú realizovať pri vhodnej príležitosti organizované verejné vystúpenie na upevnenie svojich pozícií a v súvislosti s tým viesť nátlak na štátne orgány s cieľom deštrukcie nášho socialistického zriadenia v zmysle zámerov nepriateľských emigrantských kruhov, Vatikánu a rôznych buržoázných koncepcií (viď hodnotenie IV. štvrtroku 1987).

Výrazná aktivizácia cirkvi, najmä však jej nelegálnej časti, sa v tomto smere prejavila v podpisovej akcii pod petíciu moravských katolíkov pozostávajúcu z 31 bodov, požadujúcich riešenie náboženskej situácie v ČSSR, ktorú svojím listom zo 4. 1. 1988 podporil aj kardinál TOMÁŠEK a pod ktorú sa doposiaľ podpísalo cca 300 tisíc veriacich v ČSSR. V súvislosti s petíciou nelegálna cirkev a laický apoštolát naplánovali na 25. 3. 1988 verejné zhromaždenie veriacich v Bratislave s cieľom požiadaviek na menovanie katolíckych biskupov na uvoľnené diecézy na Slovensku, za úplnú náboženskú slobodu a dodržovanie ľudských práv v Československu. Obvodný národný výbor Bratislava I. uvedené zhromaždenie nepovolil a požiadal príslušné orgány Bezpečnosti o zabezpečenie poriadku. Správa ŠtB Bratislava v spolupráci s XII. S ZNB v tejto súvislosti pripravuje nevyhnutné kontrarozviedne opatrenie k podpore a dodržovaniu rozhodnutia Obvodného národného výboru Bratislava I.

Značný podiel na politickej aktivizácii veriacich na Slovensku majú reakční predstavitelia laického apoštolátu RNDr. František MIKLOŠKO a JUDr. Ján ČARNOGURSKÝ, ktorí udržiujú rozsiahle styky na pracovníkov západných oznamovacích prostriedkov, ktorých tendenčne informujú o dodržovaní slobody náboženského vierovyznania na Slovensku, resp. o situácii v opozičnom hnutí na Slovensku. Tieto informácie sú potom zneužívané v západných masmédiách na ovplyvňovanie obyvateľstva v ČSSR. Oblasť tejto ich činnosti potvrdzujú najmä styky na redaktora HLAS-u AMERIKY Antona HLINKU a Jolyona NEAGELEHO, na redaktorov BBC Zuzanu TROJANOVÚ a BEDNAŘA, ako aj na pátera Štefana SENČÍKA do Vatikánu. Tiež udržiujú kontakty na pracovníkov diplomatického zboru USA, čo dokumentuje účasť ČARNOGURSKÉHO na recepcii v budove bývalého amerického konzulátu v Bratislave 6. 2. 1988, kde prišiel do styku s I. námestníkom MZV USA a členom jeho sprie-

vodu SEIMONOM. Výraznú aktivitu prejavuje J. ČARNOGURSKÝ aj v stykoch s niektorými predstaviteľmi PRAVICE v Bratislave (KUSÝ, ŠIMEČKA) a CH 77 v Prahe (V. MALÝ, V. BENDA). Jeho protispoločenská činnosť sa prejavila i pri organizovaní verejného zhromaždenia veriacich v Bratislave, o ktorého príprave informoval Antona HLINKU a zároveň ho žiadal o spropagovanie tejto akcie v HLAS-e AMERIKY.

V činnosti oficiálnych cirkevných štruktúr, ako aj v práci Združenia katolíckych duchovných PACEM IN TERRIS oproti predchádzajúcemu obdobiu (IV. štvrťrok 1987) neboli získané pozoruhodnejšie poznatky, ktoré by mali rozhodujúci vplyv na vývoj štb. situácie.

Vychádzajúc z uvedeného hodnotenia operatívnej situácie v problematike rímsko-katolíckej cirkvi možno vzhľadom na vnútropolitický vývoj a predstavbu v naše spoločnosti očakávať vo zvýšenej miere tlaky na štátnu správu zo strany katolíckej cirkvi v ČSSR a Vatikánu, najmä čo sa týka obsadenia biskupských stolcov na Slovensku. V činnosti nelegálnej cirkvi a laického apoštolátu je potrebné počítať s tým, že budú naďalej pokračovať v doterajšej orientácii ich činnosti v prepojení na cirkevnú emigráciu a v konečnom dôsledku na vatikánske kruhy. V budúcom období bude preto potrebné našu činnosť zamerať na paralyzovanie týchto nežiadúcich javov.

V Slovenskej evanjelickej cirkvi a.v. v hodnotenom období naďalej pretrvával vcelku pozitívny vývoj (v ostatných nekatolíckych cirkvách a náboženských spoločnostiach na Slovensku štb. situácia oproti IV. štvrťroku 1987 nevýkazovala výraznejšie zmeny).

V problematike sionizmu v hodnotenom období tiež neboli zaznamenané také poznatky, ktoré by v podstatnejšej miere ovplyvnili doterajšiu situáciu.

V budúcom období sa naša práca bude zameriavať na udržiavanie terajšieho stavu cestou vplyvovej agentúry, resp. ostatných agentúrno-operatívnych prostriedkov.

V priebehu I. štvrťroku 1988 bolo 2. odborom XII. správy ZNB Bratislava vykonaných 10 preventívno-výchovných opatrení v zmysle Metodických pokynov I. N MV ČSSR k vykonávaniu PVČ čl. kontrarozviedkou. Z toho 3 boli vykonané metódou spravodajsko-taktických opatrení, 6 metódou rozkladných opatrení a 1 metódou administratívno-právnych opatrení. V 5-tich prípadoch činnosť osôb smerovala k porušeniu ustanovenia § 178 Trestného zákona a po 1 prípade § 100 a § 112 Trestného zákona. 2 PVO boli vykonané formou spravodajských pohovorov s objektami, 3 formou pohovoru s nadriadeným pracovníkom objektu, 3 formou predvolania k podaniu vysvetlenia podľa § 19 Zákona o ZNB č. 40/74 Zb. A 2 PVO prostredníctvom straníckych, štátnych a spoločenských organizácií. V jednom PVO stanovený cieľ nebol dosiahnutý (podrobnejšie vid' vo výkaze PVO).

Vypracovali: pplk. Štefan BOBÁL [podpis]
kpt. Štefan MALYAK [podpis]

II. časť

ZHODNOTENIE VLASTNÝCH SÍL A PROSTRIEDKOV

V hodnotenom období sily a prostriedky odboru vnútorného spravodajstva boli zamerané k zabezpečeniu rozhodujúcich úloh z ročného plánu práce s dôrazom na marenie snáh pravicových a antisocialistických síl:

- v súvislosti s aktivitou pri 20 výročí januárového Pléna ÚV KSČ;
- k zabezpečeniu MBO k 40. výročiu osláv Februárového víťazstva;
- pri likvidácii pokusov zúčastniť sa ekumenického fóra CH-77;
- k zabráneniu demonštrácie organizovanej nelegálnou cirkvou;
- pri riešení dielčích opatrení celoštátneho projektu KLIN;

Na úseku práce s agentúrnym aparátom – v oblasti nových verboviek v 1. štvrtroku získaných 5 nových TS – do problematiky cirkvi – CMBF; k ochrane Matice Slovenskej a do IDEC; do problematiky hromadných oznamovacích prostriedkov a do prípadov RENEGÁT – pravica; do akcie FIDO – emigrantské centrá. Vytvorili sa podmienky pre podstavu agentúry do akcií vedených na úseku ekológie. Zlepšil sa stav vo využívaní agentúry v problematikách, pretrváva problém v konkrétnych akciách, zvlášť na úseku pravice a cirkvi.

- pozitívnu úlohu zohrala agentúra v akcii ESER v tlmení aktivity objektu z hľadiska zapojenia do zoskupení CH-77 a ďalších čo sa podarilo zabrániť. Naše opatrenia zostali nečinné pri obmedzovaní jeho kontaktov do prostredia opozície v ČSSR – exkomunistov s pomocou ktorých spracoval a odovzdal článok do redakcie TKS – UNITA;
- agentúra v pravicovom prostredí, aj keď neplní rozhodujúcu úlohu, vytvorila si podmienky k pravidelným kontaktom (ALEŠ, NIKI, IRIS), získava literatúru, najmä LINO a je vedená k ďalšiemu upevneniu dôvery cez účasť na tvorbe „samizdatov“;
- v opozičnom prostredí ekológie získal pozíciu TS VYSLANEC, kontakty prehľbuje TS IRIS a okrem úloh súvisiacich s poznávacou činnosťou budú využívaní k rozkladným opatreniam ako vplyvová agentúra;
- dielčie úlohy plní agentúra v problematike nelegálnej cirkvi (TS BAČA a ďalší), pomerne dobré pozície sú v nekatolíckych cirkvách, kde agentúra zohráva úlohu pri výjazdoch;
- vo vyčlenených pevných – kontrarozviedne rozpracovávaných objektoch zohrala svoju úlohu agentúra pri zabezpečovaní MBO v súvislosti so spomínanými významnými vnútropolitickými udalosťami, kde nedošlo k rušivým javom.

Nadálej mimoriadnu úlohu v našej kontrarozviednej práci zohrávajú prostriedky spravodajskej techniky – STÚ DIAGRAM, ktorý je zavedený v rozhodujúcich akciách po pravici aj po cirkvi. Týmto prostriedkom bol včasný prehľad o zámeroch a činnosti rozpracovávaných objektov (RENEGÁT, PAS-

KVIL, ADVOKÁT, ANTI, MIKI) poznatky tvorili základné východisko pre organizovanie návažných opatrení k narušovaniu ich snáh.

- v súvislosti s MBO bola vykonaná rada STÚ ANALÝZA na bytoch aj v zamestnaní záujmových osôb. Výraznejšie výsledky boli získané na akciách KANTOR, JOHN, kde sa potvrdila činnosť objektov – jej formy a metódy;
- mimoriadne výsledky prináša STÚ PRESTAVBA v akcii ADVOKÁT, prostredníctvom ktorého sú zisťované informácie, ktoré objekt odosiela do KZ pre IDEC – HA, RSE a Vatikán, ticho zneužívajú proti ČSSR;
- STÚ NÁKUP okrem orientácií o činnosti záujmových osôb slúžil v hodnotenom období k tlmeniu aktivity objektov filtračnými opatreniami – vyraďovaním zásielok, ktoré v zvýšenej miere boli zasielané na adresy ESERA, PASKVILA, ADVOKÁTA a ďalších;

V zvýšenej miere, zvlášť v súvislosti s opatreniami smerujúcimi k zabráneniu účasti našich objektov na akciách opozície v Prahe, plnila sledovačka často v dlhodobom permanentnom nasadení a pričínala sa o úspešné zvládnutie stanovených úloh. Nedarí sa nám tento prostriedok účinne využívať v akcii ESER, zvlášť pri kontrole jeho výjazdov do ČSR, kde bude žiaduce prijať opatrenia k presadeniu sa technikou.

V kádrovej oblasti boli zaznamenané tieto opatrenia:

- do funkcie ZNO bol ustanovený mjr. Ing. Dušan MIKUŠ;
- do funkcie VSRŠ na 2. oddelení bol poverený zastupovaním VSRŠ kpr. JUDr. Jozef PETRIK a zastupovanie ukončil s. BOŠANSKÝ Zd., ktorý bol zaradený ako SRŠ na 3. odd. – do problematiky ŠKOLSTVO;

V oblasti metodickej pomoci X. S-ZNB bola vykonaná súčinnosťná porada:

- k zabezpečeniu 125. výročia MS;
- k ďalšiemu zjednoteniu postupu v akcii RUDA;
- k zabezpečeniu konferencie izraelských študentov v Bratislave a ďalším otázkam boja proti sionizmu;
- ku koordinácii práce na úseku cirkvi;
- rozbor akcie FRAGMENT – závery k likvidácii tlačového strediska.

Predmetom rozboru v štábe náčelníka bola komplexná analýza problematiky vedy a súčinnosť pri organizovaní kontrarozviednych opatrení ku kategorizovaným VC - žurnalistom z KZ. Do operatívnej porady je spracovaný materiál o realizácii úloh u celoštátneho projektu KLIN. Je možné konštatovať, že sily a prostriedky 2. odboru v I. štvrtroku 1988 boli využívané v plnom nasadení, čo podmienila aj mimoriadna aktivita vnútorného aj vonkajšieho protivníka a pozitívne ovplyvnili vývoj operatívnej situácie.

Náčelník 2. odb. XII. S-ZNB

[podpis]

pplk. JUDr. Anton FAŤOL

3

1988, 20. jún, Bratislava. Informácia XII. správy ZNB Bratislava o štátnobezpečnostnej situácii po línii vnútorného protivníka za 2. štvrtrok 1988.⁶**INFORMÁCIA****o bezpečnostnej situácii a aktuálnych otázkach práce
2. odboru XII. S-ZNB Bratislava za II. štvrtrok 1988****I. časť****VÝVOJ ŠTÁTOBEZPEČNOSTNEJ SITUÁCIE A DOSIAHNUTÉ
VÝSLEDKY PO JEDNOTLIVÝCH PROBLEMATIKÁCH**

V priebehu hodnoteného obdobia bola zaznamenaná pokračujúca aktivita RSDr. Alexandra DUBČEKA, objektu „ESER“ z predchádzajúceho obdobia, ktorá sa prejavovala v písaní listov na ÚV KSČ a KSS so snahou vyvolať dialóg s týmito orgánmi. Tiež jeho cesty do Prahy za svojimi priateľmi Václavom SLAVIKOM, Oldřichom JAROŠOM a ďalšími sú častejšie ako v predchádzajúcom období. Počas jeho pobytu v Prahe 14. – 15. 3. 1988 ho jeho priatelia získavali za člena zakladajúcej sa opozičnej organizácii tzv. „KLUB SOCIALISTICKEJ OBRODY“, čo však odmietol zo zásady, že sa nezapojí do žiadnej opozičnej organizácie, ktorej činnosť by smerovala proti strane a odhovrál od takejto činnosti aj ďalšie osoby.

V dôsledku aktivizácie činnosti A. DUBČEKA a jeho prejavov navonok, v interview pre Ľ UNITA a francúzskemu redaktorovi AFP, ktoré podľa jeho vyjadrenia poskytol so zámerom spopularizovania svojej osoby, aby sa dostal do povedomia ľudí ako bývalý politik, prejavujú o neho v poslednom období rôzne inštitúcie z kapitalistických štátov nebývalý záujem.

Univerzita DEGLI STUDIO Bologna (Taliansko) mu z príležitosti 900. výročia svojho založenia udelila čestný doktorát, na ktorého prevzatie ho po-

⁶ Dokument poslal pod č. p. KR-0065-1/AN-88 na Analyticko-informačný, plánovací a kontrolný odbor X. správy ZNB v Prahe náčelník Analyticko-informačného a plánovacieho odboru XII. správy ZNB pov. kpt. JUDr. Karol Javorčík dňa 20. 6. 1988. Vľavo dole pečiatka X. S-FMV, došlo 22. VI. 1988, č. j. VN-0027/46/00-11. Hore v strede tri nečitateľné podpisy a dátum 28. 6. 88, pod tým pečiatka Ministerstva vnútra Českej republiky, zrušený stupeň utajenia dňa 30. V. 95, vpravo preškrtnuté Prísne tajné.

zývajú spoločne s manželkou. DUBČEK svoju účasť prisľúbil a v tej súvislosti podal žiadosť o vydanie cestovného pasu.

Roland VOGT, zakladajúci člen strany „ZELENÝCH“ v NSR a bývalý poslanec za túto stranu v Spolkovom sneme, zaslal A. DUBČEKovi pozvánku na kongres, ktorý sa mal uskutočniť 17. – 19. 6. 1988 v Mindone – NSR pod názvom „CESTY K SOCIÁLNEJ OBRANE“. (Zásielka nebola doručená).

Riaditeľ inštitútu GRAMSCI EMILIA ROMAGNA z Bologne (Taliansko) prof. Walter TEGA oznámil DUBČEKovi, že v júli 1988, po 19. celoštátnej konferencii KSSZ zorganizujú zhromaždenie pod názvom „20 rokov po Československom roku“. Cieľom podujatia, na ktorom sa majú zúčastniť aj Zdeněk MLYNÁŘ, Jiří PELIKÁN a Ota ŠIK, bude výmena názorov na tzv. pražskú jar v súvislosti s vývojom situácie za posledných 20 rokov, ako aj s 19. celoštátnou konferenciou ÚV KSSZ. Zásielka bola zaradená do prepravy.

Zástupca japonského denníka „YOMIORI SHINBUN“ P. CEISLER z Prahy žiadal listom DUBČEKA o rozhovor k otázkam súčasnosti a budúcnosti Československa, prípadne Strednej Európy. Zásielka bola vyradená z ďalšej prepravy.

U aktívnej špičkovej PRAVICE, reprezentovanej PhDr. Milanom ŠIMEČKOM, PhDr. Miroslavom KUSÝM a PhDr. Jozefom JABLONICKÝM bola tiež zaznamenaná vzostupná intenzita činnosti. Zaoberajú sa myšlienkou na založenie rydzo intelektuálnej opozičnej politickej strany po vzore za čias Masaryka. Dôvodom k založeniu tejto organizácie je snaha vykonávať svoju doterajšiu činnosť organizovanejšie a na kvalitatívne vyššej úrovni, do ktorej by chceli zapojiť aj ďalšie doteraz v pasivite zotrvalé pravicové osoby.

V tejto súvislosti sa rozhodli získať a zaktivizovať A. DUBČEKA, ktorý by podľa ŠIMEČKU mal zohrávať podobnú rolu ako gen. taj. ÚV KSSZ v ZSSR.

Dňa 24. 5. 1988 sa stretlo na byte u PhDr. Miroslava KUSÉHO, obj. „RE-NEGÁT“ v Bratislave 7 pravicových a antisocialisticky zameraných osôb na „seminári“ k M. R. ŠTEFÁNIKovi, kde PhDr. Jozef JABLONICKÝ, obj. „ANTI“ predniesol 50 stranový referát.

Na byt KUSÉHO došlo aj 6 pracovníkov štábu USA televíznej spoločnosti WTTW z Chicaga, ktorí priebeh „seminára“ natočali. KUSÝ ich požiadal, aby natočený materiál rozšírili po „slobodnom svete“.

Rudolf BATTĚK z Prahy pri svojej návšteve v Bratislave oboznámil KUSÉHO a JABLONICKÉHO s textom materiálu pripravovaného k tzv. „sympóziu CH-77“, ktoré sa má uskutočniť pri príležitosti 70. výročia vzniku ČSR. Oba ja vyslovili súhlas s textom a stali sa spoločne s PhDr. Milanom ŠIMEČKOM – ktorého BATTĚK získal v Prahe členmi prípravného výboru ako zástupcovia SSR. ŠIMEČKA a JABLONICKÝ si pripravia písomné vystúpenie.

ŠIMEČKA s KUSÝM sa zúčastnili na tzv. „zraze nespravodlivo väznených predstaviteľov CH-77, ktorý sa uskutočnil koncom mája na chalupe ŠIMEČKA v Cyrilove pri Brne.

KUSÝ sa v dňoch 21. – 22. 5. 1988 zúčastnil na zasadnutí redakčnej rady „LINO“. Uviedol, že „rada“ privítala rozhodnutie Ústredného tlačového orgánu v Prahe o udelení 300,- Kčs pokuty, za nelegálne vydávanie „LINO“, nakoľko tím vlastne nepriamo zobrali na vedomie existenciu „LINO“. Pokutu však nemienia zaplatiť, odvolajú sa a takto vyvolajú dialóg so štátnymi orgánmi. O celej záležitosti mienia okrem toho informovať verejnosť prostredníctvom RSE a HLASU AMERIKY.

Na základe celkového vývoja situácie a zámerov PRAVICE a ostatných protisocialistických živlov sa dá očakávať, že títo v súvislosti s významnými výročiami pripadajúcimi na tento rok (20. výročie augustových udalostí, 70. výročie vzniku ČSR) budú v súčinnosti s PRAVICOU v ČSR naďalej aktivizovať svoju činnosť. Nasvedčuje tomu aj ich snaha o založenie opozičnej politickej organizácie ako aj zámer zúčastniť sa tzv. „Sympózia CH-77“ z príležitosti 70. výročia vzniku ČSR, na ktorú spracujú svoje písomné materiály.

Naša práca sa bude preto orientovať na marenie týchto ich zámerov.

U ostatnej PRAVICE boli zaznamenané tiež viaceré signály potvrdzujúce rast aktivizácie. Viliama CIKLAMINIHO, bývalého príslušníka MV ČSSR, vylúčený z KSČ, požiadal Jiří HÁJEK z Prahy o zbieranie podpisov na podporu listu spracovaného skupinou exponentov PRAVICE z Prahy, žiadajúcich prehodnotenie vstupu vojsk Varšavskej zmluvy v roku 1968 do ČSSR a rehabilitáciu politicky postihnutých osôb. List spoločne s podpismi hodlajú zaslať delegátom 19. celoštátnej konferencie KSSZ.

Bývalí redaktori Svetozár ŠTÚR a Roman KALISKÝ, obaja vylúčení z KSČ sa zúčastnili stretnutia organizovaného M. ŠIMEČKOM a spol., kde spoločne posudzovali možnosti založenia opozičnej strany.

Pri rozpracovaní a kontrole týchto osôb sa budeme naďalej zameriavať na paralyzáciu ich činnosti a verbálnych prejavov uplatňovaním primeraných preventívno-výchovných a rozkladných opatrení.

U ostatných nami obhospodarovaných objektov neboli získané žiadne také poznatky, ktoré by ovplyvnili existujúcu štátobezpečnostnú situáciu.

V problematike rímsko-katolíckej cirkvi je v hodnotenom období charakteristické zintenzívnenie činnosti náboženských zoskupení, najmä však predstaviteľov nelegálnych cirkevných štruktúr a laického apoštolátu. Táto ich snaha je úzko koordinovaná s Vatikánom, čo dokumentujú oficiálne rokovania s predstaviteľmi čl. štátu, ako aj posledné vystúpenie pápežského nuncia COLASUONNA pri vysviacke apoštolského administrátora trnavskej arcidiecézy Jána SOKOLA za biskupa 12. 6. 1988, kde vo svojom prejave pri-

pomenul nedostatočné obsadenie biskupských stolcov na Slovensku a potrebu riešenia mužských reholí.

Priamu súvislosť s presadzovaním týchto zámerov mala aj demonštrácia veriacich zorganizovaná z podnetu Svetového kongresu Slovákov (SKS) predstaviteľmi nelegálnej cirkvi a laického apoštolátu 25. 3. 1988 v Bratislave. Jej cieľom bolo podporiť požiadavky na „menovanie katolíckych biskupov na uvoľnené diecézy na Slovensku, za úplnú náboženskú slobodu a dodržiavanie ľudských práv na Slovensku“ v intenciách petície moravských katolíkov pozostávajúcej z 31 bodov. V súčasnej dobe sú zisťované zatiaľ nepreverené poznatky k organizovaniu podobnej manifestácie v Nitre na 15. 8. 1988.

Rozhodujúcu úlohu v politickej aktivizácii veriacich na Slovensku zohrávajú naďalej reakční predstavitelia laického apoštolátu RNDr. František MIKLOŠKO a JUDr. Ján ČARNOGURSKÝ, ktorí patrili medzi hlavných organizátorov uvedenej demonštrácie. Menovaní pokračujú vo svojich pravidelných stykoch na redaktora HLASU AMERIKY Antona HLINKU, prostredníctvom ktorého tendenčne informujú západnú, ale i čl. verejnosť o dodržiavaní slobody náboženského vierovyznania, resp. o situácii v tzv. opozičnom hnutí na Slovensku. Naďalej udržiujú styky i na redaktora HLASU AMERIKY Jolyona NEAGELEHO, ktorých intenzita narástla hlavne počas príprav a konania demonštrácie veriacich v Bratislave. Kontakty v tomto smere nadviazali i s pracovníkmi ZÚ Veľkej Británie v Prahe Damianom TODDOM a Patriciou HOLAND.

Úzku prepojenosť MIKLOŠKU a ČARNOGURSKÉHO na západné ideodiverzné centrály (najmä na RSE a HLAS AMERIKY) a ich prirodzenú autoritu v týchto centrálach charakterizuje i návšteva NSR štátneho príslušníka Petra GOETTGENSA, pravdepodobne emisára z týchto centrál, ktorý menovaných navštívil 21. 5. 1988 v Bratislave. Žiadal ich, aby vyvinuli nátlak na USA cestou ZÚ USA v Prahe s cieľom podporiť postavenie redaktorov HLASU AMERIKY Antona HLINKU a Ivana MEDEKA, ktorým hrozí prepustenie v súvislosti s krátením rozpočtu finančných nákladov vydávaných na prevádzku HLASU AMERIKY. K nátlaku na ZÚ USA chce ČARNOGURSKÝ s MIKLOŠKOM využiť kardinála TOMÁŠKA, na ktorého chcú vplývať cez Pavla ČARNOGURSKÉHO, bývalého exponenta tzv. slovenského štátu alebo Otta MÁDRA.

Dôležitosť postavenia J. ČARNOGURSKÉHO a F. MIKLOŠKU v aktivizácii reakčných cirkevných zoskupení potvrdzuje i návšteva čelného predstaviteľa nelegálnej cirkvi v ČSSR Otta MÁDRA z Prahy, ktorú uskutočnil dňa 24. 4. 1988 u Jána ČARNOGURSKÉHO. Tohoto informoval, že spracoval osnovu východiskového dokumentu pre dialóg cirkvi s vládou ČSSR, ktorý mienia cestou kardinála TOMÁŠKA predložiť vláde. V súvislosti s tým považujú za potrebné menovať „teoretickú komisiu“ pre prípravu dialógu a komisiu JUSTÍCIE-PAX, v čele s kardinálom TOMÁŠKOM, ktorá by riešila problémy „právnej ochrany“ veriacich. ČARNOGURSKÝ prejavil záujem pracovať v obidvoch (podobná aktivita týkajúca sa „právnej ochrany“ bola zaznamenaná aj v CH-77 pod názvom „Iniciatíva spoločenskej obrany“, kde v kolektíve 30 až 50 právnikov má mať tiež zastúpenie JUDr. Ján ČARNOGURSKÝ).

V činnosti a práci Združenia katolíckych duchovných PACEM IN TERRIS v porovnaní s predchádzajúcim obdobím neboli získané závažnejšie poznatky, ktoré by mali rozhodujúci vplyv na vývoj štb. situácie. Zo získaných poznatkov však možno konštatovať, že činnosť a práca ZKD PIT v poslednom období stagnuje.

Vychádzajúc z uvedeného hodnotenia operatívnej situácie v problematike rímsko-katolíckej cirkvi, možno vzhľadom na súčasnú situáciu, vnútropolitický vývoj a prestavbu v našej spoločnosti očakávať nárast tlakov na štátnu správu zo strany katolíckej cirkvi v ČSSR a Vatikánu, najmä čo sa týka obsadenia biskupských stolcov na Slovensku, resp. otázky mužských reholí. V činnosti nelegálnej cirkvi a laického apoštolátu je potrebné počítať s tým, že budú vo väčšej miere pokračovať v doterajšej orientácii ich činnosti v prepojení na cirkevnú emigráciu a vatikánske kruhy. V budúcom období bude preto potrebné vo zvýšenej miere sa orientovať na paralyzovanie týchto nežiaducich javov.

V Slovenskej evanjelickej cirkvi a.v. a v ostatných menšinových nekatolíckych cirkvách a náboženských spoločnostiach v hodnotenom období naďalej pretrvával vcelku pozitívny vývoj v súlade so štátnou cirkevnou politikou.

V problematike sionizmu tiež neboli zaznamenané také poznatky, ktoré by v podstatnejšej miere ovplyvnili doterajšiu situáciu.

V budúcom období sa naša práca bude zameriavať na udržanie doterajšieho stavu cestou vplyvovej agentúry, resp. ostatných agentúrno-operatívnych prostriedkov.

V súčasnosti boli získané poznatky o snahách ideodivezných a emigrantských centier, najmä Svetového kongresu Slovákov (SKS) prenikať do ČSSR cez oblasť kultúry a zahraničných stykov Matice slovenskej. Dokumentuje to účasť 31 člennej delegácie Slovensko-americkej národnej rady (SANC) v dňoch 14. 5. – 26. 5. 1988 na Slovensku. Program ich pobytu v ČSSR bol zabezpečovaný Maticou slovenskou. Delegáciu viedol USA štátny príslušník John HVASTA, predseda SANC a kontinentálny tajomník SKS, ktorý bol v minulosti ako pracovník bývalého Generálneho konzulátu USA v Bratislave podozrievaný zo spolupráce s CIA. HVASTA sa snažil pobyt delegácie prezentovať ako akciu vyplývajúcu z kultúrnej dohody medzi ČSSR a USA, dosiahnuť čo najväčší počet prijatí u oficiálnych čl. predstaviteľov a publicitu v čl. oznamovacích prostriedkov. Spolu s niektorými ďalšími členmi delegácie, najmä tajomníkom Slovenského Katolíckeho Sokola Tiborom KOVALKOVSKÝ a židovským rabínom Davidom BEN AMI navrhovali rozšírenie vzájomnej spolupráce, ktorej finančné náklady by hradili z ich prostriedkov (presadzovanie realizácie zjazdu slovenskej mládeže SKS do Vysokých Tatier, rozšírenie stykov Matice slovenskej s krajanskými a emigrantskými organizáciami združenými v SANC a SKS, výmenné študijné pobyty študentov

stredných škôl, výjazdy slovenských kultúrnych a hudobných telies na festivaly organizované krajauskými a emigrantskými organizáciami v USA, vytvorenie židovského múzea v Bratislave, rozšírenie spolupráce medzi židovskými organizáciami v USA a ČSSR a pod.). Agentúrne-dôvernickou sieťou boli vytvorené podmienky na zabránenie možných provokačných vystúpení z radov členov delegácie.

Ďalšia snaha o vytvorenie si podmienok k preniku SKS do ČSSR bola zaregistrovaná aj v krajauskej rakúskej organizácii TATRANISCHE FÖDERATION JUNAK – SKAUT (TFJS), predsedom ktorej je čl. emigrant z r. 1969 Štefan ZAJAC. Organizácia TFJS v poslednom období začala spolupracovať s Rakúsko-slovenským kultúrnym spolkom, v čele ktorého stoja členovia SKS. Títo dávajú najavo, že majú snahu prostredníctvom TFJS prenikať do kultúrnych oblastí a inštitúcií na Slovensku, nakoľko im je známa dobrá spolupráca TFJS a Maticou slovenskou.

Na základe uvedených skutočností je možné predpokladať, že aktivita ideodiverných a emigrantských centier bude aj v ďalšom období narastať a preto je potrebné tejto problematike venovať zvýšenú kontrarozviednu pozornosť.

V priebehu II. štvrťroku 1988 bolo 2. odborom XII. správy ZNB Bratislava vykonaných 24 preventívno-výchovných opatrení v zmysle Metodických pokynov I. N MV ČSSR k vykonávaniu PVČ čl. kontrarozviedkou. Z toho 4 boli vykonané metódou spravodajsko-taktických opatrení, 19 metódou rozkladných opatrení a 1 metódou administratívno-právnych opatrení. V 5-tich prípadoch činnosť osôb smerovala k porušeniu ustanovenia § 178 Tr. zákona, v 2 prípadoch k §§ 112, 178 Tr. zákona, v 1 prípade k §§ 171, 178 Tr. zákona, v 4 prípadoch k § 100 Tr. zákona, v 5 prípadoch k § 98 Tr. zákona, v 2 prípadoch k § 112 Tr. zákona, v 1 prípade k § 171 Tr. zákona a v 4 prípadoch k § 260 Tr. zákona. 4 PVO boli vykonané formou spravodajských pohovoroch s objektami, 11 formou pohovorov s nadriadenými pracovníkmi objektov, 3 formou predvolania k podaniu vysvetlenia podľa § 19 zákona o ZNB č. 40/74 Zb., 2 PVO prostredníctvom straníckych, štátnych a spoločenských organizácií, 1 udelením výstrahy náč. XII. S-ZNB, 1, udelením prokurátorskej výstrahy a 2 PVO boli uskutočnené utajenou formou. V jednom prípade stanovený cieľ nebol dosiahnutý a v 3 prípadoch bol cieľ dosiahnutý čiastočne podrobnejšie vid'...).

Vypracovali: pplk. Štefan BOBÁL [podpis]
Kpt. Štefan MALYAK [podpis]

II. časť

ZHODNOTENIE VLASTNÝCH SÍL A PROSTRIEDKOV

V priebehu II. štvrťroka 1988 na 2. odbore XII. S-ZNB boli sily a prostriedky odboru vnútorného spravodajstva zamerané k zabezpečovaniu plnenia rozhodujúcich úloh z ročného plánu práce s cieľom zamedziť negatívnemu pôsobeniu pravicových a antisocialistických síl na pracujúcich. Úlohy a opatrenia boli orientované:

- k rozkladaniu pravicových a antisocialistických síl v zmysle celoštátneho projektu KLIN;
- k odhaľovaniu autorov a rozširovateľov samizdatov, hlavne FRAGMENTU – K;
- k rozkladaniu skupiny osôb, spracovateľov samizdatu BRATISLAVA/NAHLAS;
- ku kontrarozviednej ochrane kultúrno-spoločenských a športových podujatí BRATISLAVSKÁ LYRA 1988, PRETEKY MIERU 1998, atletický míting PRAVDA – TELEVÍZIA – SLOVNAFT;
- ku kontrarozviednej kontrole pobytu osôb z USA, združených v SANC a vedených HVASTOM Johnom;
- k plneniu úloh k „Mierovej konferencii židovských pospolitostí v Prahe“ a ÚZ ŽNO SSR;
- k rozkladným opatreniam v náväznosti na demonštráciu 25. 3. 1988 a k dokumentácii negatívnej činnosti organizátorov demonštrácie, objektu akcie „MIKI“;
- k odhaľovaniu spojenia nelegálnej cirkvi na zahraničné štvavé vysieláče a ich predstaviteľa HLINKU Antona (SPO „LIPA“, STROMČEK);
- ku kontrarozviednemu zabezpečeniu „Jubilejného zasadnutia ZKD PIT v Bratislave dňa 20. 4. 1988;
- k plneniu súčinnosťných opatrení k púti v Šaštíne a ku konsekrácii biskupa SOKOLA v Trnave;
- k plneniu úloh z MBO k oslavám 1. a 9. mája 1988.

Značné množstvo úloh bolo zabezpečované v rámci súčinnosti a po súčinnosťných poradách s X. S-ZNB Praha, so S-ŠtB Brno, Bratislava, Banská Bystrica a Košice.

Na úseku práce s agentúrnym aparátom sa pokračuje v skvalitňovaní využiteľnosti TS. V porovnaní s rovnakým obdobím r. 1987 (máj) došlo k zníženiu stavu TS už len o 1 TS a celkový stav TS je 153. Tento stav sa v júni 1988 zvýši práve prevádzanými verbovkami.

V roku 1987 za mesiace apríl – máj bolo od TS získaných 398 AZ, celkove 656 AZ a do DI FMV bolo zaradených 12 AZ. V roku 1988 v mesiacoch apríl

– máj nastalo kvantitatívne i kvalitatívne zlepšenie v získavaní správ, keď od TS bolo získaných 416 AZ (+ 18), celkove 720 (+ 64) a do DI FMV bolo zaradených 26 AZ (+ 14). Od začiatku roka bolo získaných k spolupráci 8 TS, schválené sú 3 návrhy na získanie TS, je predpoklad, že plán verboviek za II. polrok 1988 – získať 11 TS bude splnený.

Stúpajúci trend v práci s agentúrou pretrváva najmä na úseku IDEC a v získavaní poznatkov ku krajanských spolkom a združeniam v Rakúsku, USA, Kanade a k Svetovému kongresu Slovákov. Pozitívne výsledky v práci s agentúrou boli dosiahnuté po línii HOP, sionizmus, INŠTITÚCIE, MLÁDEŽ, ŠPORT, ale i na úseku pravice a cirkvi. V akcii „TRENČAN“ na základe poznatkov od TS „BAČA“ bola objektovi akcie vyhlásená VÝSTRAHA v zmysle NMV ČSSR č. 22/78. Objekt akcie upustil od aktívnej činnosti v prostredí nelegálnej cirkvi. Prevádzaním agentúrno-operatívnych kombinácií je vnášaný rozkol a je tlmená činnosť v opozičnom prostredí tzv. „ekológov“ (akcia JOHN) a k tvorcom samizdatu FRAGMENT sú získavané poznatky o zložení skupiny, prostriedkoch skupiny, ako i o priestoroch, ktoré pre svoju činnosť využívajú. Pri rozpracovaní skupiny boli získané poznatky, na základe ktorých bol založený ZPS „FOLK“.

Prevádzanými opatreniami a využívanými prostriedkami sa nedarí tlmiť činnosť objektu akcie „ESER“, ktorý v súčasnom období podniká kroky k vycestovaniu do Talianska, kde má prevziať čestný doktorát na Univerzite v Bologni.

Skvalitňuje sa práca s výjazdovou agentúrou a boli získané poznatky o krajanských organizáciách v Rakúsku „TATRANISCHE FÖDERATION JUNAK – SKAUT“ cestou TS „RENA“ a k ďalším organizáciám cestou TS FRAŇO, „TURISTA“.

Nadalej je potrebné a aktuálne zavádzanie preverbovanej agentúry do KPB.

Úlohy vyplývajúce z MBO k 1. a 9. máju boli splnené a oslavy neboli narušené antisocialistickými silami. Na úseku preventívno-výchovných a rozkladných opatrení sú plnené úlohy najmä pri ochrane menšinových strán – Strany slobody a Strany slovenskej obrody, na úseku cirkví, sionizmu a HOP.

V hodnotenom období bola prevádzaná úzka súčinnosť so 4., 5. a 6. odborom XII. S-ZNB pri plnení úloh v rozpracovávaných akciách. V súčinnosti s týmito pracoviskami odhaľované zámary a ciele objektov v akciách PAS-KVIL, RENEGÁT, JOHN, ADVOKÁT, ANTI, MIKI, KANTOR a ďalších. V súčinnosti so 4. a 6. odborom bol zistený informátor HLINKU Antona v NSR, člen nelegálnej cirkvi Ing. STROMČEK Ladislav.

Poznatky získané v súčinnosti so spomínanými pracoviskami potvrdzujú stálu aktivitu reakčných a antisocialistických síl a ich úzku spoluprácu a pre-

pojenie na KZ, VC a ZÚ KS. V tomto smere vynikajú najmä osoby pôsobiace na úseku nelegálnej cirkvi.

V kádrovej oblasti nedošlo k presunom funkcionárov a operatívnych pracovníkov a MPS je možno hodnotiť pozitívne. Do štábu náčelníka bola predložená Správa o realizácii úloh z celoštátneho projektu KLIN a správa „CMBF a jej vplyv na religiozitu“. Prostriedky z oboru sú využiteľné efektívne s cieľom oslabiť a zamedziť vplyv vonkajšieho a vnútorného protivníka na vnútropolitickú situáciu v období pred augustom 1988.

Náčelník 2. odboru XII. S-ZNB
[podpis]
pplk. JUDr. Anton FAŤOL

Č. j.: KR-0065-1/AN-88

Datum: 17. 3. 1988

PŘÍSNĚ TAJNÉ

Výtisk číslo: 2

Počet listů: 7

VÝKAZ**preventivních opatření provedených útvarem čs. kontrarozvědky**

	počet	Druh postihnuté činnosti*)				Forma a metoda postihu**)			
Příslušníci antisoc. sil, zakázaných organizací (K 231, KAN, SOLP a pod.)									
Pravicoví oportunisté	4	§§ 98, 100				čl. 7/2, 8/1a			
Příslušníci bývalých politických stran									
Nacionalisté									
Sionisté									
Příslušníci církví a sekt	6	§§ 112, 171, 178				čl. 8/1b, 10/3			
Diplomaté									
Ostatní	14	§§ 98, 100, 112, 171				čl. 7/1, 7/4, 8/1a,b			
Celkem	24	178, 260							
Z toho	Počet	Bezpartajní	Přísl. ostat. polit. stran	Členové SSM	Členové a Kandidáti KSČ	Rozpracování ve svazcích	Nerazpracování ve svazcích	Cizinci ze ZST	
Příslušníci bývalé buržoazie									
Inteligence	12	11	1	1		9	3		
Mládež	3	3		3			3		
Pracovníci na úseku kultury a umění									
Pracující v zemědělství									
Příslušníci ČSLA a vojsk MV								X	
Dělníci	9	9				2	7		

*) Uvádí se odkaz na příslušné paragrafy tr. zákona, po jejichž linii byla preventivní opatření provedena.

**) Uvádí se odkaz na příslušný článek a odstavec z metodických pokynů, podle nichž byla preventivní opatření provedena.

V priebehu II. štvrťroku 1988 boli 2. odborom XII. S-ZNB Bratislava realizované 4 spravodajsko-taktické opatrenia, 19 preventívno-rozkladných opatrení a 1 administratívno-právne opatrenie:

– V rámci celoštátneho projektu „KLIN“ boli v 4 prípadoch realizované PVO k osobám: Hana PONICKÁ, objekt „MLYN“, reg. č. zv. 32958, býv. spisovateľka, Milan PERFECKÝ, objekt „SKLENÁR“, reg. č. zv. 37514, zam. v Komunálnych službách mesta Bratislava ako sklenár, PhDr. Miroslav KUSÝ, objekt „RENEGÁT“, reg. č. zv. 26295, vedecký pracovník v URBIONE Bratislava, vylúčený z KSČ a Vladimír PAVLÍK, objekt „BETONÁR“, reg. č. zv. 37791, zam. v n. p. STAVING Bratislava ako robotník.

Hana PONICKÁ sa mala v dňoch 19. – 20. 3. 1988 zúčastniť stretnutia bývalých spisovateľov v Prahe. Zo strany disidentov boli na ňu vyvíjané snahy o jej zapojenie sa do spoločnosti T. G. MASARYKA. Vykonanými spravodajsko-taktickými opatreniami realizovanými formou predvolania a vypočutia podľa § 19 Zákona o ZNB č. 40/74 Zb. s cieľom zabránenia účasti na stretnutí a zapojení sa do spoločnosti T. G. MASARYKA sa dosiahol vytýčený cieľ. PVO malo kladný účinok.

Preventívno-rozkladné opatrenie vykonané formou predvolania a vypočutia podľa § 19 Zákona o ZNB č. 40/74 Zb. bolo vykonané s Milanom PERFECKÝM, signatárom CH-77, s cieľom narušenia väzieb s Miroslavom KUSÝM a ostatnými disidentmi. Menovaný uviedol, že do činnosti CH-77 sa aktívne nezapája. Účinnosť PVO je preverovaná agentúrne-dôvernickou sieťou.

Preventívno-rozkladné opatrenia vykonané formou predvolania podľa § 19 Zákona o ZNB č. 40/74 Zb. s manželkou Miroslava KUSÉHO s cieľom predchádzať jej účasti na akciách poriadaných ZÚ USA, resp. inými ZÚ kapitalistických štátov a upozorniť ju na protispoločenskú činnosť manžela. Menovaná k týmto otázkam podala vysvetlenie, pričom sa snažila zdôvodniť účasť na recepcii ZÚ USA ako súkromnú. K činnosti manžela sa nevyjadřila, avšak zabráni tomu, aby vplýval svojou činnosťou na deti. Operatívnymi prostriedkami je zisťovaná účinnosť PVO.

Vladimír PAVLÍK po príchode do Bratislavy začal kontaktovať pravicové osoby PhDr. Milana ŠIMEČKU, PhDr. Miroslava KUSÉHO a Hanu PONICKÚ, ktorých informoval o svojom šikanovaní a pracovnom znemožnení. Z toho dôvodu rozposielal svoje písomné stanoviská na stráncke a štátne orgány. Na základe toho boli vykonané preventívno-rozkladné opatrenia formou pohovoru s cieľom vnieť do prostredia a zároveň myslenia PAVLÍKA pochybnosti o vhodnosti vzťahov k týmto osobám. Od vykonania pohovoru neboli zistené jeho ďalšie styky na tieto osoby. Operatívnymi prostriedkami je naďalej sledovaná jeho činnosť.

– V súvislosti s demonštráciou veriacich v Bratislave dňa 25. 3. 1988 bolo vykonaných celkovo 6 PVO. Tieto boli vykonané k osobám RNDr. František MIKLOŠKO, objekt „MIKI“, reg. č. zv. 27794, popredný predstaviteľ nelegálnej cirkvi a laického apoštolátu na Slovensku, Ing. Ján LANGOŠ, objekt „LUKEŠ“,

reg. č. zv. 36220, zam. ako vedúci oddelenia v Ústave technickej kybernetiky SAV Bratislava, JUDr. Ján ČARNOGURSKÝ, objekt „ADVOKÁT“, reg. č. zv. 19877, bez pracovného pomeru, aktívne činný v tzv. opozičnom hnutí, a zamestnancom Tlačiarenského závodu PRAVDA v Bratislave, robotníkom Štefanovi VALENTÍNOVI, Petrovi BABULÍKOVI a Ladislavovi GODÁNYMU.

František MIKLOŠKO ako aktívny organizátor demonštrácie veriach v Bratislave bol 22. 3. 1988 predvedený na Mestskú prokuratúru v Bratislave, kde mu prokurátor vyhlásil výstrahu, ktorej cieľom bolo upozorniť na jeho protispoločenské konanie. Udelenie výstrahy bolo podľa MIKLOŠKA protiprávne a ani ju potom nerešpektoval. Daný cieľ v tomto prípade nebol splnený.

Preventívno-rozkladné opatrenie vykonané formou osobného pohovoru s nadriadeným Ing. Jána LANGOŠA, cieľom ktorého bolo zabrániť menovanému zúčastniť sa vystúpenia veriach a eliminovať jeho styky na pravico-vo orientované osoby. Menovaný zobral výstrahu na vedomie, ale nezaujal konkrétnejšie stanovisko. Účinnosť PVO je preverovaná operatívnymi prostriedkami.

Preventívno-rozkladné opatrenia boli vykonané voči JUDr. Jánovi ČARNOGURSKÉMU, aktívnemu činiteľovi v tzv. opozičnom hnutí a nelegálnych cirkevných štruktúrach. Menovaný bol spolu s MIKLOŠKOM organizátorom demonštrácie veriach v Bratislave. Vykonanými PRO bolo menovanému zabránené zúčastniť sa demonštrácie, ako aj stretnutiu s redaktorom rakúskej televízie Ottom HÖRMANNOM formou vykonaných pohovorov. Cieľ PVO bol splnený.

Robotníci Tlačiarenského závodu PRAVDA Bratislava Štefan VALENTÍN, Peter BABULÍK a Ladislav GODÁNY sa zúčastnili uvedenej demonštrácie veriach, čím porušili nariadenia zamestnávateľa týkajúce sa zákazu účasti na demonštrácii. PRO bolo vykonané formou pohovorov zo strany nadriadených pracovníkov. Účinnosť PVO je priebežne zisťovaná operatívnou cestou.

– Spravodajsko-taktické opatrenie realizované formou pohovoru s pracovníkom Mestského súdu v Bratislave JUDr. Milanom ZIMANOM, objektom „ZIMA“, reg. č. zv. 36442, ktorý získaval fotokópie archívnych materiálov k otázkam židovstva na Slovensku a cestou svojho emigrovaného bratranca vo Švajčiarsku poslal čsl. emigrantovi, býv. historikovi SAV Bratislava LIPSCHEROVI. Cieľom pohovoru bolo zabrániť ďalšiemu zasielaniu takýchto materiálov a ich zneužívaniu v kapitalistickom zahraničí. Menovaný prisľúbil v tejto činnosti nepokračovať. Účinnosť PVO je preverovaná dôvernickou sieťou.

– Spravodajsko-taktické opatrenie vykonané utajenou formou v súvislosti s prípravou a pobytom delegácie Slovensko-americkej národnej rady na čele s kontinentálnym tajomníkom Svetového kongresu Slovákov Johnom HVAS-TOM na Slovensku v dňoch 14. – 26. 5. 1988. opatrenia boli realizované cestou agentúrno-dôverníckej siete. Vykonané PVO splnili svoj cieľ, nakoľko počas po-

bytu delegácie nedošlo k provokačným vystúpeniam zo strany separatisticky orientovaných členov delegácie a negatívne mu ovplyvňovaniu čl. občanov.

– 4 preventívno-rozkladné opatrenia realizované formou pohovorov s pracovníkmi Tlačiarenských závodov PRAVDA v Bratislave Rastislavom BARTOVIČOM, Štefanom CHUDÝM, Ladislavom KURINOM a Petrom LIPKOM, ktorí svojou nedbalosťou zapríčinili, že sa do expedície hesiel k 40. výročiu Víťazného februára dostali závadové výtlacky. V prípade ich nezaistenia a vyexpedovania mohlo dôjsť k negatívnym politickým dopadom. Vykonaným PVO bolo dosiahnuté prijatie opatrení na zabránenie podobných negatívnych javov. PVO splnilo svoj cieľ.

– 2 preventívno-rozkladné opatrenia realizované formou pohovorov s nadriadenými pracovníkmi voči Viktorovi KUBALOVÍ a Hedvige IMROVEJ, redaktormi časopisu MLADÉ ROZLETY, ktorí svojou nedbalosťou umožnili v 7. čísle časopisu zverejnenie krížovky s protisocialistickým textom vyzdvihujúcim čelného predstaviteľa tzv. slovenského štátu Jozefa TISU. Menovaným boli uložené kárne opatrenia v zmysle Zákonníka práce. Realizované PVO splnilo svoj cieľ, nakoľko sa v redakcii prijali opatrenia k zabráneniu podobných javov.

– Preventívno-rozkladné opatrenie realizované prostredníctvom stránických, štátnych a spoločenských organizácií k Pavlovi ČARNOGURSKÉMU, bývalému exponentovi tzv. slovenského štátu. Menovaný je spojený so zbytkami ľudákov v zahraničí, najmä Františkom VNUKOM a Antonom HLINKOM, ktorých tendenčne informuje o pomeroch v ČSSR. Tieto informácie sú potom zneužívané proti nášmu spoločenskému zriadeniu. PRO bolo niekoľkokrát uskutočnené cestou masovokomunikačných prostriedkov, kde boli publikované články poukazujúce na jeho prepojenie na KZ s cieľom tlmenia aktivity ľudáckeho prostredia a informovania verejnosti o činnosti jemu podobných osôb. Výsledky PRO mali široký ohlas vo verejnosti, ako aj u niektorých osôb v kapitalistickom zahraničí, ktoré činnosť P. ČARNOGURSKÉHO odsúdili. Účinnosť PRO je naďalej zisťovaná operatívnymi prostriedkami.

– Preventívno-rozkladné opatrenie realizované formou pohovoru s predstaviteľom nelegálnej cirkvi Ing. Karolom DUBOVANOM, technikom v k. p. Vodné elektrárne Trenčín. Menovaný je jedným z distribútorov ilegálne vydávaných náboženských samizdatov. PVO bolo vykonané v súvislosti s tr. stíhaním Ivana POLANSKÉHO z Novej Dubnice, vydavateľa uvedených samizdatov. DUBOVAN bol upozornený, že v prípade pokračovania v tejto činnosti bude voči jeho osobe zahájené trestné stíhanie. Účinnosť PVO je preverovaná operatívnymi prostriedkami.

– Preventívno-rozkladné opatrenie realizované formou pohovoru s nadriadeným Dalibora LABORECKÉHO, býv. tajomníka Strany slovenskej obrody

(SSO) v Bratislave, ktorý svoju účasť na recepcii Gen. konzulátu Rakúskej republiky chcel zneužiť na škandalizovanie súčasnej činnosti SSO. Vykonanými opatreniami bolo dosiahnuté, že LABORECKÝ od účasti na recepcii upustil, čím bol cieľ PVO splnený.

– Preventívno-rozkladné opatrenie realizované utajenou formou voči krajinkej organizácii v Rakúsku TATRANISCHE FÖDERATION JUNAK SKAUT (TFJS), ktorá adresovala do Matice slovenskej (MS) v Bratislave antisocialistické „vyhlásenie“. Cieľom PVO bolo zamedziť prijímaniu podobných „vyhlásení“ pod hrozbou prerušenia stykov s MS, ako aj prehĺbenia rozporov medzi slovenskou a českou sekciou organizácie. Vyslanou agentúrne-dôvernickou sieťou bol na toto upozornený predseda organizácie Štefan ZAJAC, ktorý sa zaviazal, že v budúcnosti organizácia TFJS od takýchto „vyhlásení“ sa bude dištancovať. Vykonané PVO stanovený cieľ splnilo.

– Preventívno-rozkladné opatrenie realizované formou pohovoru s Martinom LACKOM, objektom „NITRAN“, reg. č. zv. 31735, pracovníkom Výskumného ústavu káblov a izolantov v Bratislave, aktívnym členom laického apoštolátu, ktorý sa zúčastňoval na náboženských zhromaždeniach organizovaných nelegálnymi cirkevnými štruktúrami. Cieľom PVO bolo eliminovať jeho nežiaducu činnosť. Účinnosť PVO je preverovaná agentúrne-dôvernickou sieťou.

– Preventívno-rozkladné opatrenie realizované formou pohovoru zo strany zamestnávateľa u Ing. Dušana KRAJČOVIČA, objektu „ŽULÍK“, reg. č. zv. 27242, vedeckého pracovníka Ústavu technickej kybernetiky SAV v Bratislave. Menovaný patrí k aktívnym náboženským laikom a udržiava styky s predstaviteľmi nelegálnej cirkvi a laického apoštolátu. Cieľom PVO bolo tlmiť jeho nežiaducu aktivitu. Kontrolou účinnosti PVO prostredníctvom zamestnávateľa ako aj agentúrnou cestou nebola v súčasnosti zaznamenaná jeho náboženská aktivita, čím realizované PVO svoj cieľ splnilo.

Vypracovali: pplk. Štefan BOBÁL [podpis]
Kpt. Štefan MALYAK [podpis]

ABS Praha, f. X. správa SNB, inv. č. 382.

4

1988, 20. september, Bratislava. Informácia XII. správy ZNB Bratislava o štátnobezpečnostnej situácii po línii vnútorného protivníka za 3. štvrťrok 1988.⁷**INFORMÁCIA****o bezpečnostnej situácii a aktuálnych otázkach práce 2. odboru XII. S-ZNB Bratislava za III. štvrťrok 1988****I. časť****VÝVOJ ŠTÁTOBEZPEČNOSTNEJ SITUÁCIE A DOSIAHNUTÉ
VÝSLEDKY PO JEDNOTLIVÝCH PROBLEMATIKÁCH**

Počas hodnoteného obdobia bola naďalej zaznamenávaná pokračujúca aktivita RSDr. Alexandra DUBČEKA, objektu „ESER“, v intenciách predchádzajúceho obdobia. Poskytoval interview redaktorom západných hromadných oznamovacích prostriedkov a zasielal listy na ÚV KSČ, redaktorom RUDÉHO PRÁVA a PRAVDY, v ktorých reagoval na články zaoberajúce sa jeho osobou a udalosťami spred 20. rokov.

Taktiež si pripravoval referát na vystúpenie z príležitosti prevzatia čestného doktorátu univerzity DEGLI STUDI Bologna, ktorý mu má byť odovzdaný 12. novembra 1988. Titul údajne získal - ako sa sám vyjadril - za rozsiahle materiály o robotníckom hnutí od roku 1968 do súčasnej doby, ktoré zaslal na adresu univerzity.

Za hodnotené obdobie bol A. DUBČEK viackrát vycestovaný do Prahy za svojimi priateľmi Oldřichom JAROŠOM, Václavom SLAVÍKOM a ďalšími, s ktorými sa radil o svojej činnosti. Na jeho adresu bolo zaslaných v tomto období niekoľko listov, v ktorých pisatelia vyjadrovali podporu jeho osobe a činnosti z obdobia rokov 1968-69.

Za účelom tlmenia činnosti A. DUBČEKA a zabránenia jeho zneužitia západnými HOP a pravicovými osobami v období 20. výročia internacionálnej pomoci, boli k menovanému realizované preventívno-rozkladné opatrenia,

⁷ Dokument poslal pod č. p. KR-0065-2/AN-88 na Analyticko-informačný, plánovací a kontrolný odbor II. správy ZNB v Prahe náčelník Analyticko-informačného a plánovacieho odboru XII. správy ZNB pov. kpt. JUDr. Karol Javorčík dňa 20. 9. 1988. Vpravo v strede pečiatka II. S-SNB, došlo 26. IX. 1988, č. j. CB-0027/14/03-VN-88. Hore rukou dopísané s. Kunc, podčiarknuté a pod tým s. Zamykal a analytici. Vedľa nečitateľné dopisy.

cestou ktorých sa dosiahlo, že inkriminovaný čas bol mimo Bratislavy z do-sahu nepriateľa osôb.

U aktívne činnej špičkovej PRAVICE reprezentovanej PhDr. Milanom ŠI-MEČKOM, PhDr. Miroslavom KUSÝM a PhDr. Jozefom JABLONICKÝM bol za-chovaný doterajší trend ich protispoločenskej činnosti. I keď žiadne otvore-né vystúpenie z príležitosti 20. výročia poskytnutia internacionálnej pomoci neorganizovali, ani sa na nich nezúčastnili, poskytli však niekoľko interview (KUSÝ a ŠIMEČKA) k tejto udalosti HLAS-u AMERIKY, RSE a rakúskej televízii. Obaja v nich z pozície pravicového oportunistu hodnotili vstup spojenec-kých vojsk do ČSSR a súčasnú politickú situáciu u nás.

Okrem toho ŠIMEČKA, KUSÝ a JABLONICKÝ spracovali písomný materiál k vlastným vystúpeniam na „sympóziu“ tzv. CH'77, ktoré je pripravované na 11. - 13. novembra 1988 z príležitosti 70. výročia vzniku ČSR, v súčinnosti s podobne orientovanými živlami v kapitalistickom zahraničí.

Na základe doteraz získaných poznatkov a celkového vývoja situácie a zámerov PRAVICE sa dá očakávať, že títo v súvislosti so 70. výročím vzni-ku ČSR budú v spojení s PRAVICOU v ČSR naďalej aktivizovať svoju činnosť s cieľom zneužiť toto výročie na útoky voči súčasnej politike KSČ.

U ostatnej PRAVICE boli v uplynulých mesiacoch zaznamenané tiež oje-dinelé signály o rastúcej aktivite. Michal KOVÁČ, pracovník ŠBČS, rozširoval samizdat Rudolfa ZUKALU z Prahy, v ktorom menovaný obviňuje stranícke a štátne vedenie, že zapríčinilo našu zadlženosť u západných štátov a celko-vý úpadok našej spoločnosti.

Viliam CIKLAMINI, bývalý príslušník ZNB, rozširuje správy, že vylúčené osoby z KSČ majú byť rehabilitované, o čom má rozhodnúť vraj najbližšie zasadenie ÚV KSČ, na ktorom má byť prítomný aj tajomník ÚV KSSZ s. JA-KOVLEV.

V súvislosti s uvedenými poznatkami je možné očakávať, že ďalšia aktivi-ta ostatnej PRAVICE bude do značnej miery ovplyvňovaná vývojom vnútro-politickej situácie v ZSSR a ČSSR, najmä v súvislosti s postupujúcou demok-ratizáciou nášho spoločenského života.

V rímsko-katolíckej cirkvi v III. štvrtroku 1988 neboli zistené závažnejšie štátobezpečnostné poznatky, ktoré by vo výraznejšej miere ovplyvnili do-terajší vývoj v tejto oblasti. Naďalej pretrvávala protispoločenská činnosť predstaviteľov nelegálnych cirkevných štruktúr a laického apoštolátu, re-prezentovaných najmä JUDr. Jánom ČARNOGURSKÝM a RNDr. Františkom MIKLOŠKOM. Ich aktivita sa orientovala na prípravu a organizovanie nábo-ženských pútí na Slovensku, na ktorých sa osobne zúčastňovali, ako aj na obhajobu odsúdeného Ivana POLANSKÉHO cestou štvavých západných roz-hlasových staníc. Dokumentujú to získavané poznatky o ich pokračujúcich stykoch na redaktorov rozhlasových staníc HLAS AMERIKY a RSE, ktorým poskytovali pravidelné informácie o náboženskej a politickej situácii v ČSSR. Okrem tejto činnosti JUDr. Ján ČARNOGURSKÝ začal v júni 1988 vydávať samizdatový časopis „BRATISLAVSKÉ LISTY“, o čom písomne upovedomil aj

Ministerstvo kultúry SSR. V oznámení uviedol, že v časopise chce vytvoriť priestor pre slobodnú diskusiu o problémoch v spoločnosti a štáte, ako aj o alternatívach nášho budúceho vývoja. Časopis nemá mať charakter periodika, ale jeho vydávanie podmieňuje množstvo a kvalita získaných príspevkov.

Protispoločenskú aktivitu ČARNOGURSKÉHO a MIKLOŠKU dokumentuje aj stretnutie so signatármi CH'77 z Prahy Václavom BENDOM a Václavom MALÝM 6. 6. 1988, pri ktorom v byte ČARNOGURSKÉHO rozoberali rôzne koncepcie a taktiky ďalšieho postupu ich činnosti. Zhodli sa v názore, že v súčasnej dobe sú na prejavy odporu voči terajšiemu vedeniu KSČ a štátu účinné petície a organizované púte, ktorým je potrebné stále viac vtlačať politický charakter. Zároveň sa vraj musia vyhýbať „ostrým stretnutiam so štátnou mocou“.

V oblasti nelegálnych cirkevných štruktúr boli získané poznatky o zámeroch nelegálnej cirkvi na Slovensku prebudovať svoje doterajšie územné členenie s cieľom rozšíriť vplyv a upevniť svoje postavenie medzi duchovenstvom. Dokumentuje to vzájomný rozhovor medzi tajne vysväteným kňazom Rudolfom FIBYM a členom nelegálnej cirkvi Vladimírom JUKLOM, v ktorom rozoberali možnosť zriadiť cca 18 oblastí na Slovenku, za ktoré by zodpovedali určené osoby. Jednou z povinností týchto osôb by mala byť účasť na diecéznych zhromaždeniach kňazov, čo menovaní považujú, za osvedčenú formu vplyvu na priebeh týchto zhromaždení.

V činnosti a práci Združenia katolíckych duchovných PACEM IN TERRIS v porovnaní s predošlými rokmi naďalej pretrvávala značná stagnácia.

Vychádzajúc z uvedeného hodnotenia operatívnej situácie v problematike rímsko-katolíckej cirkvi možno v ďalšom období očakávať rast aktivity najmä nelegálnych cirkevných štruktúr a ich orientáciu na spolitizovanie protispoločenskej činnosti.

V Slovenskej evanjelickej cirkvi a.v. a v ostatných menšinových nekatolíckych cirkvách a náboženských spoločnostiach v hodnotenom období naďalej pretrvával vcelku pozitívny vývoj v súlade so štátnou cirkevnou politikou.

Výraznejší nárast aktivity bol zaznamenaný v hodnotenom období v činnosti krajských a emigrantských organizácií združených vo Svetovom kongrese Slovákov v súvislosti s konaním vedeckého sympózia v Bratislave pri príležitosti 125. výročia založenia Matice slovenskej (konalo sa v dňoch 3.-6. 7. 1988) a osláv jej 125. výročia konaných v dňoch 12.-14. 8. 1988 v Martine. Získané operatívne poznatky potvrdili zábery ideodiverzných a emigrantských centier, najmä Svetového kongresu Slovákov, prenikať do ČSSR cez oblasť kultúry a zahraničných stykov Matice slovenskej.

Krajské a emigrantské organizácie z USA a Kanady prejavujú eminentný záujem, aby z Matice slovenskej bola vrcholná inštitúcia v SSR, cestou ktorej by mohli realizovať svoje zábery v politickej, kultúrnej a obchodnej oblasti. Skutočnú orientáciu týchto zámerov však do značnej miery

predznačujú a dokumentujú uskutočnené kontakty účastníkov delegácie Slovensko-americkej národnej rady (SANC) v máji 1988 (viď informáciu o bezpečnostnej situácii za II. štvrťrok, ako aj účastníkov terajších osláv na čl. občanov, ktorí prechovávajú nepriateľské postoje voči súčasnej vnútornej a zahraničnej politike ČSSR.

V oficiálnej rovine orientujú svoju stykovú činnosť na vplyvné osoby spoločenského a kultúrneho života SSR, ktoré sú schopné presadzovať smery nimi navrhovanej spolupráce za súčasnej vnútro politickej a zahraničnopolitickej situácie. Túto skutočnosť potvrdzujú poznatky o písomnom a sprostredkovanom styku predsedu SANC Johna HVAŠTU na predstaviteľov Matice slovenskej, v rámci ktorého vyvíja nátlak na urýchlenú realizáciu predbežne dohodnutej spolupráce. Odvoláva sa pritom na svoje styky v americkom Kongrese, prostredníctvom ktorých údajne zabezpečí v prípade nesplnenia jeho požiadaviek vyvodenie dôsledkov proti ČSSR za porušovanie kultúrnej dohody medzi USA a ČSSR.

Z analýzy získaných poznatkov možno vysloviť záver, že snahy Svetového kongresu Slovákov a SANC o nadviazanie a rozširovanie takýchto „foriem“ spolupráce budú pokračovať aj v ďalšom období, čo dokumentujú aj ich plánované styky s predstaviteľmi Matice slovenskej na záver roku 1988.

V priebehu III. štvrťroku 1988 bolo 2. odborom XII. správy ZNB Bratislava vykonaných 15 preventívno-výchovných opatrení v zmysle Metodických pokynov I. NMV ČSSR k vykonávaniu PVČ čl. kontrarozviedkou. Z toho 8 bolo vykonaných metódou spravodajsko-taktických opatrení, 3 metódou rozkladných opatrení a 4 metódou administratívno-právnych opatrení. V 7 prípadoch činnosť osôb smerovala k porušeniu ustanovenia § 98 Tr. zákona, v 3 prípadoch k § 100 Tr. zákona, v 1 prípade k § 112 Tr. zákona, v 1 prípade k § 120 Tr. zákona, v 1 prípade k § 171 Tr. zákona a v 2 prípadoch k § 178 Tr. zákona. 3 PVO boli vykonané formou spravodajských pohovorov s objektami, 3 formou pohovorov s nadriadenými pracovníkmi objektov, 2 formou predvolania k podaniu vysvetlenia podľa § 19 Zákon. 40/74 Zb., 1 PVO prostredníctvom spoločenských organizácií, 1 PVO udelením výstrahy náčelníka XII. S-ZNB, 4 PVO boli uskutočnené cestou vplyvovej agentúry, resp. inými utajovanými formami. V 1 prípade bola osoba zaradená na INO. V 4 prípadoch bol stanovený cieľ PVO dosiahnutý čiastočne (podrobnejšie viď vo Výkaze PVO).

Vypracoval: pplk. Štefan BOBÁL [podpis]
kpt. Štefan MALYAK [podpis]

II. časť

ZHODNOTENIE VLASTNÝCH SÍL A PROSTRIEDKOV

V III. štvrtroku 1988 na 2. odbore XII. správy ZNB boli sily a prostriedky odboru vnútorného spravodajstva zamerané na plnenie úloh vyplývajúcich z ročného plánu práce s cieľom zamedziť organizovanému vystúpeniu pravícových a antisocialistických síl. Za tým účelom boli plnené hlavne nasledovné úlohy :

- v zmysle plánu MBO k zaisteniu bezpečnosti republiky, kludu a verejného poriadku v období 20. výročia internacionálnej pomoci štátov Varšavskej zmluvy ČSSR, bola prevádzaná zhustená schôdzková činnosť a AOK k zníženiu akcieschopnosti rozpracovávaných objektov;
- podľa celoštátneho projektu KLIN boli zabezpečované i úlohy z plánu MBO k rozkladaniu pravícových a antisocialistických síl;
- kontrola objektu ESER v súvislosti s cestou do Talianska;
- agentúrno-operatívnymi prostriedkami boli zisťované zámery objektu akcie JOHN v zhromažďovaní podkladových materiálov pre ďalšiu brožúru BRATISLAVA NAHLAS č. 2. Súčasne boli vytypované tlačiarne, kde by sa brožúra mohla tlačiť;
- boli preverované snahy objektu akcie JOHN založiť „Zväz na ochranu spotrebiteľa“;
- pri rozpracovaní nelegálnej cirkvi a jej exponentov plnené úlohy pri získavaní poznatkov o odosielaných informáciách pre RSE (ADVOKÁT) o Činnosti a účasti objektov ADVOKÁT, MIKI, KAPUCÍN na púťach (Gaboltov, Levoča, Nitra, Šaštín) o ich stykoch na VC a spracovávaní a rozširovaní nového samizdatu BRATISLAVSKÉ LISTY (ADVOKÁT);
- cez agentúrno-operatívne prostriedky kontrolovať organizačné prípravy na uskutočnenie „Európskej konferencie luteránskej mládeže“ v Bratislave;
- agentúrno-operatívnyimi opatreniami boli kontrarozviedne zabezpečené akcie organizované Maticou slovenskou (SYMPÓZIUM o materinskom jazyku a oslavy 125. výročia založenia MS) ;
- po kontrarozviednej stránke zabezpečiť športové akcie, preteky OKOLO SLOVENSKA a prípravu a výber športovcov, novinárov a funkcionárov na LOH z územia SSR;
- v problematike mládež bola venovaná operatívna pozornosť akciám RYSY 88, letnej aktivite cez SÚV SZM;
- na úseku kultúra bola pod kontrarozviednou kontrolou Konferencia BOHEMISTOV a SLOVAKISTOV.

V rámci súčinnosti boli zabezpečované hlavne akcie FÓRUM CHARTY 77 a stretnutie oficiálne nepublikujúcich spisovateľov (s II. S-ZNB-VN), oslavy

125. výročia MS v Martine (so S-ŠtB Banská Bystrica) a kontrarozviedne opatrenia k organizátorom púti v ŠAŠTÍNE (so S-ŠtB Bratislava).

Úlohy vyplývajúce z MBO k zaisteniu bezpečnosti republiky, kludu a verejného poriadku v období 20. výročia internacionálnej pomoci štátov Varšavskej zmluvy ČSSR boli zabezpečované komplexným využitím agentúrno-operatívnych prostriedkov a v súčinnosti so štátnymi a straníckymi orgánmi VKR. Stanovené ciele boli dosiahnuté a jednotlivé záujmové osoby boli rozptýlené, nedošlo k ich koncentrácii, čím stratili akcieschopnosť. Situáciu na teritóriu Bratislavy sa snažili narušiť zástupcovia Radikálnej strany - VC z Talianska, ktorí však vo svojom úsilí zostali osamotení a na ich negatívnu činnosť obyvateľstvo nereagovalo.

Cestou agentúrnej siete bolo docieľené, že v kritickom období (21. 8. 1988) sa z Bratislavy na vidiek vzdialil i objekt akcie „ESER“, takže nedošlo k jeho kontaktom s novinármi a redaktormi z kapitalistického zahraničia. V súčasnej dobe je vplyvová agentúra využívaná k spochybneniu cesty objektu do Talianska s tým, že v kapitalistickom zahraničí môže byť vystavený rôznym provokáciám.

Cestou TS sa nedarí preniknúť k čelným predstaviteľom nelegálnych cirkevných štruktúr rozpracovávaných v akciách „ADVOKÁT“, „MIKI“ a „KANTOR“. Podstavu TS „ELIS“ k objektovi „ADVOKÁT“ sa nedarí v plnej miere realizovať.

Naopak veľmi dobré výsledky boli dosiahnuté pri využití agentúry v akciách poriadaných Maticou slovenskou.

Získané poznatky umožnili analyzovať záujem krajanských a emigrantských spolkov a združení v kapitalistickom zahraničí vo vzťahu k ČSSR. Potvrdil sa záujem IDC, najmä SANC, o prenikanie do ČSSR pod prikrytím rôznej kultúrnej a hospodárskej spolupráce.

Úlohy na úseku budovania novej agentúry sa darí plniť. Do konca III. štvrtroku od začiatku roku 1988 plán ukladá získať 16 TS. Doposiaľ bolo získaných 15 TS a v rozpracovaní je návrh na získanie KTS „MÁRIO“. Nová agentúra je získavaná do problematik CIRKEV, PRAVICA, IDC, KULTÚRA, HROMADNÉ OZNAMOVACIE PROSTRIEDKY, MLÁDEŽ, ŠKOLSTVO, INŠTITÚCIE a ŠPORT, pričom dôraz je kladený na prvých päť uvádzaných problematik. Kvalitatívne i kvantitatívne ukazovatele vyhľadávacej činnosti sú charakterizované pozitívnym vzostupom.

V hodnotenom období bolo k zaevidovaniu predložených 19 návrhov na výjazd TS do kapitalistického zahraničia, z toho 2 TS budú v kapitalistickom zahraničí plniť aktívne úlohy. V dvoch prípadoch bola inštruktáž TS doplnená o úlohy dané I. S ZNB.

V III. štvrtroku 1988 bola založená jedna akcia, a to „OHEŇ“, r.č. 38307, pre podozrenie z páchania trestnej činnosti podľa § 105 Trestného zákona. Poznatky k založeniu akcie boli získané II. S ZNB - VN.

Súčinnostné vzťahy medzi 4., 5. a 6. odborom a 2. odborom XII. S ZNB sú naďalej na dobrej úrovni. V súčinnosti so 6. odborom bol využitý prameň „ANALÝZA“ v akcii „KANTOR“, „PAŠKVIL“, „RENEGÁT“ a „MORGAN“. Vo všetkých prípadoch boli získané zaujímavé štb. poznatky k činnosti a stykom rozpracovávaných objektov. V akcii „PAŠKVIL“ boli rozšírené možnosti využitia prameňa „DIAGRAM“.

Agentúrno-operatívnymi prostriedkami bolo zisťované prepojenie špičky antisocialistických síl na kapitalistické zahraničie, IDC a emigrantské centrá. V tomto smere je veľmi aktívny objekt akcie „ADVOKÁT“, ktorý naďalej systematicky podáva informácie Antonovi HLINKOVI, často tendenčne ladené.

V kádrovej oblasti nedošlo k presunom funkcionárov. Z pracoviska odišiel jeden OP, ktorý bol nahradený absolventom vysokej školy politickej. Pracovisko bolo zoznámené so štrukturálnymi zmenami, ktoré sa budú realizovať v IV. štvrtroku. Do Štábu náčelníka XII. správy ZNB bola predložená správa „Nové formy a metódy ideodiverzného prenikania protivníka prostredníctvom krajanských a emigrantských organizácií združených v SKS a SANC“.

Prostriedky 2. odboru boli využívané efektívne so zameraním na odhaľovanie, dokumentovanie a rozkladanie protispoločenskej činnosti vnútorného protivníka.

Náčelník 2. odboru XII. S ZNB
[podpis]
pplk. JUDr. Anton FAŤOL

Č. j.: KR-0065-2/AN-88

Datum: 19. 9. 1988

PŘÍSNĚ TAJNÉ

Výtisk číslo: 1

Počet listů: 5

VÝKAZ**preventivních opatření provedených útvarem čs. kontrarozvědky**

	počet	Druh postihnuté činnosti*)				Forma a metoda postihu**)		
Příslušníci antisoc. sil, zakázaných organizací (K 231, KAN, SOLP a pod.)								
Pravicoví oportunisté	6	§§ 98, 100, 112				čl. 7/2, 8/1a		
Příslušníci bývalých politických stran								
Nacionalisté								
Sionisté								
Příslušníci církví a sekt	2	§ 178				čl. 8/1a, 10/3		
Diplomaté								
Ostatní	7	§§ 98, 100, 120, 171				čl. 7/1, 7/2, 8/1a		
Celkem	15	10/1, 10/3						
Z toho	počet	Bezpartajní	Přísl. ostat. polit. stran	Členové SSM	Členové a kandidáti KSČ	Rozpracování ve svazcích	Nerozpracování ve svazcích	Cizinci ze ZST
Příslušníci bývalé buržoazie	1							
Inteligence	8	7	1	1		5	3	
Mládež	3	3		1		1	2	
Pracovníci na úseku kultury a umění	1	1				1		
Pracující v zemědělství								
Příslušníci ČSLA a vojsk MV								X
Dělníci	2	2				1	1	

*) Uvádí se odkaz na příslušné paragrafy tr. zákona, po jejichž linii byla preventivní opatření provedena.

**) Uvádí se odkaz na příslušný článek a odstavec z metodických pokynů, podle nichž byla preventivní opatření provedena.

V priebehu III. štvrtroku 1988 bolo 2. odborom XII. S-ZNB Bratislava realizovaných 8 spravodajsko-taktických opatrení, rozkladné opatrenia a 4 administratívno-právne opatrenia:

- V rámci celoštátneho projektu „KLIN“ boli v 3 prípadoch realizované PVO k osobám PhDr. Jozef JABLONICKÝ, objekt „ANTI“, reg. č. zv. 26293 a PhDr. Miroslav KUSÝ, objekt „RENEGÁT“, reg. č. zv. 26295. S cieľom zabrániť JABLONICKÉMU účasti na tzv. „Mierovom seminári“ konanom 17. 6. 1988 v Prahe, bol menovaný v uvedený deň pod zvýšenou agentúrne-operatívnu kontrolou. Vykonaným spravodajsko-taktickým opatrením realizovaným formou pohovoru bol stanovený cieľ splnený. Podobne bolo zabránené KUSÉMU zúčastniť sa stretnutia neoficiálne publikujúcich spisovateľov z ČSSR v Prahe, keď bol 24. 6. 1988 predvolaný a vypočutý podľa § 19 Zákona o ZNB č. 40/74 Zb. PVO svoj cieľ splnilo, nakoľko KUSÝ do Prahy necestoval. V súvislosti s 20. výročím augustových udalostí bolo u zamestnávateľa KUSÉHO v URBIONE zabezpečené, že menovaný na inkriminovaný termín obdržal poukaz na rekreáciu na Orave. PVO svoj cieľ splnilo.
- 2 spravodajsko-taktické opatrenia vykonané formou vplyvovej agentúry u RSDr. Alexandra DUBČEKA, objektu „ESER“, reg. č. zv. 11744 s cieľom zabrániť menovanému v jeho ďalšej aktivizácii. V prvom prípade vplyvovou agentúrou bolo dosiahnuté že skupina bratislavských disidentov (M. ŠIMEČKA, M. KUSÝ, J. STRINKA) upustila od kontaktovania DUBČEKA a jeho aktivizácie k 20. výročiu augustových udalostí. Taktiež vplyvovou agentúrou bolo dosiahnuté, že DUBČEK v čase 19.-22. 8. 1988 sa zdržiaval v Trenčíne, čím bolo znemožnené jeho prípadné stretnutie s pracovníkmi západných HOP. Obidve PVO stanovený cieľ splnili.
- Spravodajsko-taktické opatrenie k členovi ÚV Strany slobody JUDr. Ladislavovi ROMANOVÍ, objektovi „PALACKÝ“, reg. č. zv. 38053. Menovaný svojou nátlakovou činnosťou presadzoval v SSL cirkevné frakcie a zaujímal rozbíjajské tendencie vo vzťahu k súčasnemu vedeniu strany. V rámci PVO boli prostredníctvom predsedu SSL realizované príslušné opatrenia k tlmeniu negatívnej činnosti ROMANA s kladným výsledkom, čím PVO stanovený cieľ splnilo.
- Spravodajsko-taktické opatrenie k Jánovi BUDAJOVÍ, objektovi „JOHN“, reg. č. zv. 27295, zamestnaný ako kurič, iniciátorovi vydania materiálu NAHLAS-BRATISLAVA. Menovaný naďalej pokračoval vo svojej negatívnej činnosti s cieľom znepokojiť ochranársku verejnosť v ekologickej oblasti pre svoje reakčné zámery. PVO bolo uskutočnené utajenou formou zaslaním anonymných listov do prostredia Slov. zväzu ochrancov prírody a krajiny, v ktorých bolo poukázané na opozičné zmýšľanie BUDAJA a na jeho reakčnú činnosť, s cieľom jeho kompromitácie v danom prostredí. Účinnosť realizovaného PVO je kontrolovaná agentúrne-operatívnymi prostriedkami.

- Spravodajsko-taktické opatrenie vykonané utajenou formou v súvislosti s prípravou a priebehom vedeckého sympózia k 125. výročiu založenia Matice slovenskej a následného tematického zájazdu po SSR zahraničných účastníkov z krajských spolkov združených vo Svetovom kongrese Slovákov. Opatrenia boli realizované cestou agentúrno-dôverníckej siete. Vykonané PVO splnili svoj cieľ, nakoľko počas pobytu delegácie nedošlo k otvoreným provokačným vystúpeniam zo strany separatistický orientovaných členov delegácie a negatívne ovplyvňovaniu čl. občanov.
- Rozkladné opatrenie vykonané formou pohovoru s pracovníčkou Čsl. televízie v Bratislave Ing. Tatianou PUKALOVIČOVOU, ktorá vojakov ZVS z VÚ 3433 Bratislava nabádala k účasti na demonštrácii veriacich, konanej 25. 3. 1988 v Bratislave. Počas pohovoru menovanej bolo vytknuté jej správanie. Účinnosť PVO je preverovaná agentúrno-dôverníckou sieťou.
- Rozkladné opatrenie s Jánom BARTKOM, objektom „ARCHITEKT“, reg. č. zv. 38418, študentom 5. ročníka Fakulty architektúry SVŠT Bratislava, ktorý sa s ďalšími pravicovo orientovanými osobami zúčastňoval na tzv. „redakčných radách“ pri tvorbe samizdatu FRAGMENT - K. PVO bolo vykonané formou pohovorov v zmysle § 19 Zákona o ZNB č. 40/74 Zb., kde mu bolo poukázané na negatívnu činnosť pravicových osôb s cieľom BARTKA izolovať od tejto skupiny. PVO svoj cieľ splnilo, nakoľko BARTKO zápisnične prehlásil, že od činnosti tejto skupiny sa bude dištancovať. Účinnosť PVO je naďalej preverovaná agentúrno-operatívnymi prostriedkami.
- Rozkladné opatrenie uskutočnené formou pohovoru s Jozefom ROMANOM, objektom „JOZEF“, reg. č. zv. 31204, elektrikárom na Chemickej fakulte SVŠT Bratislava. Menovaný patrí k aktívnym náboženským laikom činným v nelegálnej cirkvi, kde sa podieľa na distribúcii náboženských samizdatov. Cieľom pohovoru bolo odradiť ROMANA od takejto činnosti s poukázaním na možné následky. PVO svoj cieľ splnilo len čiastočne, pretože menovaný zväčša odmietal komunikovať s orgánmi Bezpečnosti a iba vzal upozornenie na vedomie. Výsledok PVO je kontrolovaný agentúrno-operatívnymi prostriedkami.
- Administratívno-právne opatrenie vykonané v objekte SÚV SZM s cieľom informovať zodpovedných funkcionárov SÚV SZM o negatívnych prúdoch a ich konkrétnych prejavoch v mládežníckom hnutí k prijatiu zodpovedajúcich opatrení k zamedzovaniu rozširovania ich vplyvu medzi mládežou a odstraňovania príčin a podmienok ich vzniku. Realizované PVO sú priebežne kontrolované agentúrno-dôverníckou sieťou.
- Administratívno-právne opatrenie realizované formou pohovoru s predsedom SÚV ČSZTV, nadriadeným Ľubomírom Stančíkom, objektu „SADZAČ“, reg.

č. zv. 37521, tlačiarom SLOVŠPORTU v Bratislave. STANČÍK zneužíval svoje pracovné postavenie k rozmnožovaniu rôznych písomností a materiálov často negatívneho obsahu pre súkromné účely. Cieľom PVO bolo cestou predsedu SÚV ČSZTV zabrániť doterajšej STANČÍKOVEJ činnosti. Na základe vyhodnotenia doterajšej negatívnej činnosti STANČÍKA aj zo strany jeho nadriadeného, bolo rozhodnuté s menovaným v krátkom čase rozviazať pracovný pomer. Reagencia na PVO je zisťovaná prostredníctvom agentúrno-dôverníckej siete.

- Administratívno-právne opatrenie realizované voči NSR štátnej príslušníčke Rita-Mária-Elizabett HOLLER, povolaním dipl. pedagóg, ktorá od r. 1986 prichádzala do ČSSR pod prikrytím štúdia slovenského jazyka. Krátkodobé pobyty využívala k nadväzovaniu stykov s predstaviteľmi nelegálnej cirkvi. Prostredníctvom nich získavala informácie z nášho vnútropolitického a náboženského života, ktoré následne boli ideodiverznými a emigrantskými centrami zneužívané k útokom proti ČSSR. Za účelom zabránenia menovanej v ďalšej protispoločenskej činnosti a narušenia jej osobných stykov s protisocialisticky orientovanými osobami v ČSSR, bola dňa 12. 7. 1988 zaradená na INO na dobu 3 rokov.
- Administratívno-právne opatrenie realizované formou výstrahy náčelníka XII. S ZNB Bratislava Ing. Ladislavovi STROMČEKovi, technikovi Stredoslovenských energetických závodov v Žiline. Menovaný zasielal tendenčné informácie náboženského charakteru do redakcie Hlasu Ameriky, ktoré boli propagandisticky využité proti ČSSR. Udržiava tiež styky s čelnými predstaviteľmi nelegálnych cirkevných štruktúr na Slovensku. Pri vykonanom pohovore STROMČEK výstrahu vzal na vedomie, avšak uviedol, že nie si je vedomý porušenia čl. zákonov. Účinnosť PVO je zisťovaná agentúrno-operatívnymi prostriedkami.

Vypracovali: pplk. Štefan BOBÁL [podpis]
Kpt. Štefan MALYAK [podpis]

ABS Praha, f. A 34/1, inv. č. 906.

5

1989, február, Praha. Správa o štátnobezpečnostnej situácii v SSR za rok 1988.⁸

III.

Zpráva o státobezpečnostní situaci ve Slovenské socialistické republice v roce 1988

Určujícím faktorem vývoje politické a bezpečnostní situace v ČSSR je objektivní zainteresovanost lidu na plnění linie strany a úkolů přestavby. Současně s pozitivními procesy probíhajícími v naší společnosti narůstá aktivita vnějších i vnitřních nepřátel, kteří se snaží mařit úsilí o realizaci přestavby a zneužít prohlubování socialistické demokracie k narušování vnitropolitické stability. Tyto základní jevy se promítají i ve vývoji státobezpečnostní situace ve Slovenské socialistické republice.

Vnější protivník stupňuje úsilí k získávání zpravodajských informací ze všech oblastí našeho společenského života. Využívá k tomu diplomatických i dalších pozic, které má vytvořeny na našem území.

Pracovníci rezidentur speciálních služeb, legalizovaných na zastupitelských úřadech (ZÚ) USA, Velké Británie, Francie a NSR v Praze, se zaměřili především na získávání informací z vojenské oblasti a ke speciální výrobě.

V Západoslovenském kraji byl zjištěn konkrétní zpravodajský zájem západoněmecké BND o výrobní a vývojové programy v n. p. Konstrukta a TOS Trenčín. Jsou prověřovány kontakty rakouské STAPO a pracovníků amerických speciálních služeb působících na území NSR s několika občany kraje.⁹ Ve Středoslovenském kraji byl potvrzen zájem západoněmecké a americké zpravodajské služby o vojenské objekty v okresech Zvolen, Martin, Liptovský Mikuláš, závody speciální výroby a podniky elektrotechnického průmyslu v okresech Martin, Žilina a Povážská Bystrica. Ve Východoslovenském kraji se zaměřila americká rozvědka na posádku Rožňava. Zvýšenou aktivitu vyvíjeli pracovníci vojenských oddělení ZÚ Francie a Velké Británie v prostoru Čierna nad Tisou v době odsunu sovětských raket z území ČSSR.

⁸ Dokument „Zpráva o státobezpečnostní situaci ve Slovenské socialistické republice v roce 1988“ prejednálo a schválilo predsedníctvo ÚV KSS. Pod č. j. OV-00134/A-88 ho vo februári 1989 predložil federálny minister vnútra František Kincl. Vpravo hore rukou dopísané: „Zaprotokolovať a dať k dispozícii náč. správy! 14. 2. 89“ (nečitateľný podpis). Pečiatka XII. správy ZNB Bratislava, došlo 15. II. 1989, č. j. KR-010/Sekr.-89.

V prepise neuvádzame prvé dva body obsahu: Návrh usnesení a Stanovisko oddělení státní administrativy ÚV KSS.

⁹ Rukou přeškrtnuté.

Západní diplomaté při oficiálních návštěvách ministerstev, organizací a institucí v SSR se ve větší míře zajímali o informace z hospodářské a politické oblasti, vztahující se zejména k plnění úkolů přestavby života společnosti a hospodářského mechanismu. Nejaktivněji si počínali velvyslanci Francie a Rakouska, I. tajemník ZÚ Velké Británie D. TODD¹⁰, tajemník kulturního oddělení ZÚ USA S. WESTEGATE, II. tajemník ZÚ Kanady P. BAKEWELL a další.

Pro ideodiverzní působení bylo¹¹ charakteristické výrazné zaměření na národnostní a náboženské cítění občanů SSR. Zejména štvavé vysíláče SVOBODNÁ EVROPA (SE) a HLAS AMERIKY (HA) vyzdvihovaly období tzv. Slovenského státu, jeho představitele a v té souvislosti hrubě útočily proti socialistickému zřízení v ČSSR. Obě stanice sehrály významnou roli i při podněcování k účasti na demonstraci věřících v březnu 1988 v Bratislavě. Snaží se vytvářet širokou informační síť mezi našimi občany. Zaměřují se přitom na odborníky různých profesí, kteří by byli schopni zaujímat kritická stanoviska k článkům publikovaným v čs. tisku a také ochotni zasílat je k využití SE a HA s cílem zpochybňovat hodnověrnost a objektivnost našich sdělovacích prostředků.

V souvislosti s oslavami 125. výročí založení Matice slovenské (MS) byla zaznamenána zvýšená aktivita Světového kongresu Slováků (SKS). Oslav v Martine se kromě představitelů krajanských spolků v zahraničí zúčastnili funkcionáři SKS, kteří usilují o rozšíření a prohloubení styku s MS a jejím prostřednictvím o proniknutí do SSR. Dokládají to i poznatky o kontaktech Johna HVAŠTY, předsedy Slovensko-americké národní rady (SANC) i dalších členů delegace SANC s nepřátelsky orientovanými osobami v období konání oslav. Z tohoto hlediska bude třeba věnovat potřebnou pozornost setkání funkcionářů MS se zástupci SKS, ke kterému má dojít v červenci 1989 na IV. festivalu slovenské mládeže SKS.

Kontakty s MS navazují i další organizace z kapitalistických států. Např. koncem října 1988 se ve Vídni uskutečnilo neoficiální jednání předsedy MS se Štefanem ZAJACEM, náčelníkem reakční skautské organizace TATRANIS-CHE FÖDERATION JUNAK SKAUT. Od té doby ZAJAC zasílá na adresu MS dopisy, ve kterých m.j. žádá vytvoření podmínek pro činnost skautingu v SSR a zplnomocnění zastupovat MS v zahraničí (Přitom prezentuje své protičeskoslovenské postoje.)¹²

(Prohlubuje se rovněž působení oficiálních institucí západních států, zejména Velké Británie. Například v rámci programu Oxfordské univerzity při výměně stážistů jsou do Velké Británie zváni na krátkodobé studijní pobyty čs. občané i mimo oficiální dohody, přičemž právo na výběr kandidátů si plně vyhrazuje britská strana. Značně se zvýšila aktivita lektorů francouzštiny, působících na vysokých školách. Ve své činnosti využívají nejen možnosti

¹⁰ TODD.

¹¹ je

¹² Zátvorky dopísané rukou.

daných dohodami při organizování jazykových kursů, ale vytvářejí si i podmínky k působení nad rámec oficiálního poslání. Např. Denis BALBASTRES si pronajal v Bratislavě větší rodinný dům s úmyslem zřídit v něm kulturní a informační středisko, které by však nemělo oficiální statut.)¹³

V průběhu roku 1988 podstatně vzrostla aktivita pracovníků kapitalistických zastupitelských úřadů při navazování osobních styků s exponenty vnitřního protivníka se zjevným záměrem vytvořit podmínky pro sjednocení a legalizaci jejich činnosti. Především I. tajemník ZÚ USA v Praze R. NORMAN a II. tajemník ZÚ Kanady P. BAKEWELL se několikrát zúčastnili setkání s disidenty M. ŠIMEČKOU, J. JABLONICKÝM a M. KUSÝM. Na červencovém setkání u KUSÉHO navrhl NORMAN vytvoření společného programu pro všechna opoziční seskupení a názorové proudy, působící v současné době v SSR. Obdobné návštěvy uskutečnili i I. tajemník ZÚ Velké Británie D. TODD a III. sekretář ZÚ Kanady P. GUIMOND u J. ČARNOGURSKÉHO a M. DURAYE.

Jednou z forem morální podpory, poskytované západními diplomaty exponentům vnitřních nepřátel, jsou oficiální pozvání na recepcce pořádané při různých příležitostech v Bratislavě. Například recepce pořádaných americkým velvyslanectvím v lednu 1988 při příležitosti návštěvy I. náměstka ministra zahraničních věcí USA J. WHITEHEADA v Bratislavě a v květnu 1988 při příležitosti výstavy „Americké divadlo dneška“ se zúčastnili M. KUSÝ, M. ŠIMEČKA, J. ČARNOGURSKÝ a M. DURAY.

Obdobnou aktivitu jako diplomaté vyvíjejí i pracovníci západních sdělovacích prostředků. Soustředili se především na přípravu a průběh náboženské demonstrace dne 25. března 1988 v Bratislavě, 20. výročí internacionální pomoci, problematiku maďarského nacionalismu, ekologické problémy a výstavbu vodního díla Gabčíkovo-Nagymaros. Nejaktivnější byli redaktoři rakouské společnosti ORF Otto HERMAN a Barbara KALERGI, Michael CONRATH z agentury AFP a Jolyon NAEGELE z rozhlasové stanice Hlas Ameriky.

V dalším období lze očekávat narůstající aktivitu nepřátelských speciálních služeb zejména v souvislosti s plánovaným odsunem části sovětských vojsk a redislokací útvarů na území SSR. V návaznosti na otevření pobočky Britské rady v Bratislavě, na snahy o otevření britského konzulátu a zahájení výstavy amerického abstraktního umění v Bratislavě v březnu 1989 je důvodný předpoklad, že Američané a Britové se budou snažit prosadit zvýšení počtu svých lektorů na vysokých školách a rozšířit tak pozice k prohlubování ideologického působení mezi studenty a dalšími občany SSR.

Vnitřní nepřátelé, za přímého řízení a podpory ideodiverzních a emigrantských center, výrazně politizují svoji činnost. Vycházejí z předpokladu, že vývoj vnitropolitické situace vytváří vhodné podmínky pro rozvíjení všech forem nepřátelské aktivity.

¹³ Zátvorky dopísané rukou.

Aktivní nepřátelskou činnost vyvíjí v SSR omezený okruh osob především z Bratislavy, ~~kteří jsou pod kontrolou~~. Jsou politicky i společensky izolovány a nemají vliv na širší veřejnost. Podporu, víceméně formální, mají u svých blízkých příbuzných nebo známých, kteří však sami nepřátelskou činnost nevyvíjejí.

Představitelé pravicově zaměřených osob v Bratislavě – signatář „charty“ M. KUSÝ, M. ŠIMEČKA a J. JABLONICKÝ v souladu s koncepcí antisocialistických živlu z ČSR a v součinnosti s nimi zaměřují své úsilí na vytvoření společné politické platformy pro nepřátelské síly v SSR a založení jednotné opoziční politické strany s masovou základnou, která by byla schopná realizovat účinné nátlakové akce vůči současnému vedení strany a státu.

Výrazem úsilí o zpolitizování činnosti vnitřních nepřátel je tzv. hnutí za občanskou svobodu (HOS), u jehož zrodu stáli pod vedením V. HAVLA signatáři „charty“ L. LIS, J. ŠABATA, R. PALOUŠ, R. BATTĚK a další. Tzv. manifest tohoto hnutí, nazvaný „Demokracie pro všechny“ je koncipován jako komplexní politický program, který zakotvuje boj proti politice KSČ a jejímu vedoucímu postavení ve společnosti. Svým zaměřením je srovnatelný s kontrarevolučním pamfletem „2000 slov“ z krizových let. Manifest signovali mj. Ján ČARNOGURSKÝ, Milan ŠIMEČKA, Jozef JABLONICKÝ, Miroslav KUSÝ, Ivan HOFFMAN, Ján LANGOŠ a Vladimír MAŇÁK.¹⁴

Specifické postavení v prostředí pravice zaujímá A. DUBČEK, který se snaží při vlastní narůstající aktivitě zachovat jakési „nezávislé“ postavení. Jeho aktivita byla orientovaná na dosažení rehabilitace jím představované politiky v letech 1968-69. V průběhu roku 1988 zintenzivnil kontakty s pravicově zaměřenými osobami z Prahy, např. JAROŠEM, SLAVÍKEM a dalšími členy skupiny tzv. exkomunistů. V prosinci 1988 ho navštívil Č. CÍSAŘ, který s ním znovu projednával možnost zapojení v nově zakládaném hnutí „OB-RODA-88“. Účast na tomto hnutí zatím DUBČEK odmítá.

Pobyt v Itálii a udělení čestného doktorátu univerzity v Bologni v listopadu 1988 DUBČEK hodnotil jako potvrzení své politické linie z let 1968-69, kterou přirovnává k současné linii ÚV KSSS. Jeho vystoupení a rozhovory s dopisovateli buržoazních sdělovacích prostředků byly na Západe propagandisticky zneužity proti ČSSR. Zřejmým cílem bylo dostat osobu DUBČEKA znovu do povědomí lidí jako významného politika.

V současné době je v ČSSR evidováno již několik desítek nelegálních tiskovin, vydávaných zpravidla jako periodika. Z jejich obsahu je zřejmé, že vydavatelé sledují cíl vyvolat nedůvěru k našemu zřízení, emoce a otevřené nátlakové akce. Autoři příspěvku využívají existujících nedostatků k tendenčnímu hodnocení různých oblastí našeho společenského života, častěji než dříve vystupují přímo proti vedoucí úloze KSČ. Takto zaměřeny jsou i časopisy rozšiřované na teritoriu SSR, např. FRAGMENT-K (na jeho založení s původním názvem KONTAKT se největší měrou podíleli J. BUDAJ, M.

¹⁴ Rukou podškrtnuté mená, na okraji vykřičník.

ŠIMEČKA ml. a O. PASTIER), BRATISLAVSKÉ LISTY (organizátorem je J. ČARNOGURSKÝ) a LIDOVÉ NOVINY (v jejich redakční radě aktivně působí KUSÝ a ŠIMEČKA).

Tyto a další nelegální písemnosti zasílají autoři k publikování do zahraničí, kde jsou využívány k útokům proti politice KSČ a našeho státu. Za to se jim dostává morální i finanční podpory ze strany ideodiverzních a emigrant-ských center. Finanční prostředky jsou zasílány prostřednictvím zahraničních zastoupení podniku TUZEX, nebo je předávají cizinci a diplomaté za pobytu v ČSSR. V průběhu roku 1988 obdržel např. M. ŠIMEČKA více jak 4000 TK a M. KUSÝ téměř 2000 TK. [Tatarka 21.000 TK]¹⁵

(Svoji činnost aktivizovali i maďarští nacionalisté, kteří v tendenčně zpracovávaných materiálech napadají národnostní politiku KSČ s cílem zneužít národnostního citění občanů SSR maďarské národnosti)¹⁶. Jejich Úsilí [maď. nac.] je zaměřeno na rozšíření nepřátelské základny o osoby stejného smýšlení, propojení činnosti s dalšími antisocialistickými živly z prostředí „charty“, nelegální církve a laického apoštolátu i z MLR a kapitalistického zahraničí. Jsou zjišťovány pokusy o zneužití organizace CSEMA DOK k legalizaci nacionalistické činnosti a rostoucí nepřátelská aktivita pracovníka nakladatelství MADACH v Bratislavě.

Vnitřní nepřátelé [Na území SSR se] aktivizují tzv. nezávislé ekologické hnutí na území SSR a v součinnosti s ekologicko-pacifistickými organizacemi z kapitalistických i socialistických států organizují kampaně proti stavbě vodního díla Gabčíkovo-Nagymaros, proti provozu jaderné elektrárny Jaslovské Bohunice a další. Takto se angažují např. Pavol ŠREMER, Mikuláš HUBA, Peter TATÁR a jiní. Na Ružombersku byla založena „ružomberská ekologická občanská iniciativa 14. října“. Její členové požadují snížení úniku škodlivých emisí do ovzduší, finanční a další odškodnění obyvatel této oblasti. V okrese Liptovský Mikuláš byla založena odbočka mezinárodní ekologické organizace „Greenway“ (Zelená cesta), která si klade za cíl sjednotit republiková a statní ekologická hnutí v socialistických státech.

Je zřejmé, že demokratizace života společnosti a s ní související nové jevy a tendence vyžadují politicky odpovědnou analýzu a rozvážný přístup bezpečnostních orgánů. Prováděná opatření nesmí omezovat nebo bránit takové aktivitě jednotlivců nebo skupin, která na socialistickém základě může objektivně napomoci realizaci úkolu dalšího rozvoje společnosti. Současně je však nutno veřejně odhalovat ty osoby, které chtějí narůstající aktivitu pracujících a mládeže a existujících problémů zneužívat k protisocialistické činnosti. Důrazně, v souladu s našimi zákony postihovat všechny pokusy antisocialistických živlů rozvracet socialistické zřízení.

Príznačným rysem církevně politické situace je úsilí Vatikánu a domácí reakční katolické hierarchie o zpolitizování otázek vztahů mezi církví a stá-

¹⁵ Rukou dopísaná poznámka.

¹⁶ Zátvorky dopísané rukou.

tem a snaha organizačně i ideově sjednotit všechny církevní struktury, s cílem vytvořit jednotnou frontu pod vlivem katolicismu. Kalkuluje přitom s vysokou religiozitou nejen starší generace obyvatelstva SSR, podmíněnou historicky, ale i střední a mladší generace.

Hlavní roli při realizaci této koncepce přisuzuje Vatikán tajné církvi, která se v SSR opírá mj. o základnu asi 3 000 laiků. Pod vlivem poslední biskupské synody se ve všech krajích SSR aktivizuje tzv. hnutí FOCOLARE. Jeho členové – „křesťanské rodiny laiků“ vedené duchovními – se scházejí na farnostech, v bytech i podnikových chatách, zabývají se teoreticko-teologickými problémy a utvrzují se ve svém přesvědčení. Hnutí je zatím nejvíce rozšířeno ve Východoslovenském kraji, zejména v okresech Spišská Nová Ves, Poprad, Košice, Michalovce a Bardejov. V okrese Prešov rozvíjí nelegální církev tzv. NEO-KATECHUMENÁT, jehož podstatou je konání jednoduchých náboženských obřadů v úzkém rodinném kruhu.

Zvláštní důraz klade nelegální církev na rozvíjení řádové činnosti. Na teritoriu SSR působí v současné době na 20 mužských a 16 ženských řádů. Na rozdíl od předchozího období se výrazně projevuje snaha překonávat lokální zájmy jednotlivých řeholí a postupovat jednotně se zjevným cílem dosáhnout legalizace činnosti řádů v ČSSR.

K neaktivnějším patří řády františkánů, salesiánů a jezuitů, které působí ve všech krajích SSR. Soustavně se snaží získávat nové členy především z řad mládeže, kterou organizují v buňkách a skupinách laického apoštolátu a připravují pro řeholní život. K duchovním cvičením využívají soukromé byty, domy i chaty. Do současné doby je známo více než 100 takových míst v SSR, nejvíce ve Východoslovenském kraji - 56. Ostatní mužské řády působí převážně v Západoslovenském a částečně ve Východoslovenském kraji. Jsou však málo početné bez výraznější aktivity.

Členky ženských řeholí (např. uršulinky, premonstrantky, sestry sv. Kříže, vincentky a další v Západoslovenském kraji; sekulární institut Don Boscových dobrovolnic a 3. řád sv. Františka z Asissi ve Středoslovenském kraji; dominikánky, satmarky a baziliánky ve Východoslovenském kraji) pracují převážně jako ošetřovatelky v nemocnicích, v ústavech pro tělesně a duševně postiženou mládež, přestarlé osoby. Právě tato charitativní činnost umožňuje řádovým sestrám účinně působit již proto, že tyto osoby jsou na nich mnohdy závislé.¹⁷

Zjevným cílem rostoucí aktivity legálních i nelegálních církevních struktur je zformovat masy věřících v politickou sílu, podněcovat je k případné konfrontaci s politikou strany, se státními orgány a zneužít je k rozvíjení opoziční politické činnosti. Součástí tohoto programu je organizování různých podpisových akcí nátlakového charakteru. Nejrozsáhlejší byla kampaň tzv. moravských katolíků k 31 bodům pamfletu Augustína Navrátila, ve kterých

¹⁷ Celý odsek v zátvorkách dopísaných rukou.

jsou obsaženy požadavky na řešení církevně politické situace, zejména dosažení odluky církve od státu.

Rozsáhlé podpisové akce organizovala nelegální církev ve Středoslovenském kraji v souvislosti se zavedením nové formy přihlašování dětí na výuku náboženství, s obsazením volných biskupských stolců, zvláště v okresech Povážská Bystrica, Žiar nad Hronom, Liptovský Mikuláš, Žilina, Dolný Kubín a Velký Krtíš.

Vyvrcholením konfrontačních tendencí církevních struktur vůči státu bylo uskutečnění veřejného shromáždění věřících občanů 25. března 1988 v Bratislavě, na jehož přípravě se aktivně podíleli exponenti nelegální církve a laického apoštolátu za široké publicity vysílačů Hlas Ameriky a Svobodná Evropa.¹⁸

Preventivní i represivní opatření vůči neaktivnějším účastníkům a organizátorům této demonstrace vedla představitele nelegální církve a laického apoštolátu ke změně koncepce činnosti a taktiky dalšího postupu. Ján ČARNOGURSKÝ a František MIKLOŠKO na setkání s pražskými signatáři „charty“ V. BENDOU a V. MALÝM dne 6. června 1988 dospěli k závěru, že otevřená střetnutí se statní moci nevedou k cíli. Za účinnější formy považují v současné době organizování náboženských poutí a různých petic s politickým podtextem.

Tato taktika se projevila již na náboženské pouti v Nitře zvýšenou aktivitou představitelů nelegální církve a laického apoštolátu, zejména tajně vysvěceného biskupa Jána KORCE, tajně vysvěcených kněží Antona ŠMIDA, Františka NOVAJOVSKÉHO, Františka MIKLOŠKA a dalších. Na pouti byly otevřeně prezentovány mimo jiné požadavky na jmenování nových biskupů, volnou činnost řeholí a odsouzený Ivan POLANSKÝ byl označován za „trpitele církve“.

Při dalších poutích v SSR, např. v Levoči a Gaboltově se bezpečnostními opatřeními, realizovanými koordinovaně s postupem státních a stranických orgánů, podařilo zabránit otevřeným nepřátelským vystoupením a zabezpečit jejich klidný průběh.

Další formou aktivity nelegálních církevních struktur je nepovolené rozmnožování a rozšiřování tiskovin (např. „Hlas Slovenska“, „Katolický měsíčník“), které z pozic klerikalismu útočí proti statní církevní politice. V Bratislavě je rozšiřován samizdat „Bratislavské listy“, vydávaný ČARNOGURSKÝM. Redakčně se na něm podílí také signatáři „charty“ V. BENDA a J. DRUG z Prahy, kteří popularizují činnost nelegální církve a laického apoštolátu. Organizátoři těchto akcí se zjevně snaží získat širší okruh stejně smýšlejících občanů, kteří by vytvořili základnu pro formování budoucí opoziční klerikální strany.

Navazování styků a postupné propojování činnosti nelegální církve a laického apoštolátu s „chartou“, zejména jejím církevním proudem, se promítá i v podpoře, vyjadřované „chartou“ a tzv. Výborem na obranu nespravedlivě stíhaných v případech trestního postihu představitelů nelegálních

¹⁸ Rukou dopísaná poznámka „idea M. Štastný (podpredseda SKS)“.

církevních struktur, jako např. u Ivana POLANSKÉHO. Soudní řízení využívají ke koordinovaným provokacím aktivistů nelegálních církevních struktur a „charty“. Ve snaze prohloubit nátlak na statní orgány jsou na místa soudních jednání zváni pracovníci zastupitelských úřadů kapitalistických států v Praze a různí tzv. zahraniční experti.

Zvýšená nepřátelská aktivita struktur římskokatolické církve je namířena proti Sdružení katolických duchovních *Pacem in terris*. Proti jeho činnosti i samotné existenci vedou útoky reakční duchovní a nelegální církev koordinovaně se západními štvavými vysílací. Zejména stanice Hlas Ameriky a Svobodná Evropa skandalizují funkcionáře Sdružení, množí se i zasilání pomlouvačných nebo výhrůžných dopisů jednotlivým členům. Důsledkem je pokles účasti mladých duchovních na jednáních Sdružení a nezáměr v něm pracovat.

V současné době byla ve Středoslovenském kraji zachycena výzva k založení organizace „Pokoje na zemi“, určená laikům. Tato organizace by měla vytvořit protipól Sdružení *Pacem in terris*.

V řeckokatolické církvi je situace uspokojivá, její duchovní nevyvíjejí nepřátelskou aktivitu. Církev má poměrně silnou pozici ve Východoslovenském kraji, ve Středoslovenském kraji má jen málo početnou základnu věřících v obcích Šumiac a Švermovo v okrese Banská Bystrica. Hlavním problémem je přetrvávající spor s pravoslavnou církví o majetkové vyrovnání a užívání církevních objektů k náboženským obřadům. Neřešení sporu se v koncentrované podobě projevilo hrubým narušením soužití mezi věřícími obou církví v okrese Bardejov.

Zakázaná sekta SVĚDCI JEHOVOVI, která má v SSR základnu asi 9 000 členů, se v posledním období zdržuje nepřátelské aktivity. Nevystoupila s žádnými požadavky vůči statní správě, ani nezorganizovala žádnou nátlakovou akci, naopak zaujala zamítavý postoj ke konfrontačním aktivitám reakčních duchovních a nelegální církve. Utlumení aktivity sekty je však zřejmě dočasné a spíše jen taktickým krokem, neboť její funkcionáři očekávají, že další vnitropolitický vývoj v ČSSR povede m. j. i k legalizaci činnosti sekty.

Vývoj církevně politické situace nasvědčuje tomu, že se nadále bude zvyšovat agresivita nelegálních církevních struktur. Lze očekávat rostoucí tlak na prosazení požadavků vyjádřených v 21 bodech pamfletu A. NAVRÁTILA,¹⁹ zejména dosažení odluky církve od státu. V souvislosti s plánovaným vyhlášením svatořečení Anežky Přemyslovny na podzim tohoto roku lze předpokládat organizování hromadných podpisových akcí za umožnění příjezdu papeže do ČSSR.

Vážným úkolem proto je odhalovat a preventivně rozkladnými opatřeními eliminovat protispolečenské nátlakové akce legálních i nelegálních struktur římskokatolické církve a ve spolupráci s orgány statní správy realizovat účinná opatření k zamezování protisocialistické činnosti.

¹⁹ Ide o petiční akci 31 požadaviek moravských katolíkov.

Všechny ideové proudy nepřátelského prostředí usilují o zmapování mladé generace, ve které spatřují nejsnáze ovlivnitelnou základnu, kterou lze zneužít k protisocialistickým vystoupením a akcím. Využívají k tomu různé tzv. semináře a studijní kroužky, rozšiřují distribuci a přehrávání ideologicky závadných videokazet, zejména mezi vysokoškolskou mládeží.

Množí se případy výtržností členů a přívrženců punk-rocku jako tomu bylo např. v Parku kultury a oddechu a na Mírovém náměstí v Bratislavě. Zájem části mládeže o moderní hudbu je zneužíván k zakládání různých neoficiálních sdružení, v nichž je propagován západní způsob života a kult násilí, jako tomu bylo v případech tzv. Sdružení elektronické a alternativní hudby. Důsledkem je přetrvávání projevu propagace fašismu, a to i v prostředí vysokoškolské mládeže, např. mezi studenty filosofické a pedagogické fakulty UPJŠ v Prešově.

Významným faktorem, který se promítá v ochraně čs. ekonomiky, jsou především změny v řízení a organizaci národního hospodářství a úsilí o jeho širší zapojení do mezinárodní dělby práce.

Hledání pružnějších a účinnějších forem ekonomických vztahů s kapitalistickými státy je provázeno nárůstem požadavků západních firem na otevírání nových přímých zastoupení, ale i navazováním přímých kontaktů s výrobními organizacemi. V SSR byla např. ve druhém pololetí 1988 otevřena 3 přímá zastoupení kapitalistických firem v Bratislavě a dalších 24 firem žádost podalo. Častěji jsou zjišťovány kontakty čs. emigrantů, zástupců kapitalistických firem, s pracovníky PZO POLYTECHNA a INCHEBA.

Někteří zástupci kapitalistických firem se snaží za úplatu nebo jinou formou (např. věcnými dary, hrazením dovolené v zahraničí) získávat informace o investičních záměrech a dovozních možnostech jednotlivých podniků i různá zvýhodnění v obchodní činnosti jejich firem. Takto postupují západoněmecká firma AMAZONS WERK, italská firma PAVESI, rakouské firmy GORISCHIEGG, GREINER, PARAGON, ~~britský monopol~~ a další. V souvislosti s prosazováním nákupu technologického zařízení od kanadské firmy SIMONS pro n.p. SLOVCEPA Ružomberok byly pro přijímání úplatku stíháni ing. S. B. [REDAKCE] a ing. R. L. [REDAKCE]. Oba již byli odsouzeni, vůči dalším 3 pracovníkům bylo uplatněno preventivně výchovné opatření formou písemného upozornění zaslání generálnímu řediteli VJH SLOVCEPA. Dalších 6 případů podezření z trestné činnosti úplatkářství je ve stadiu prověřování.

Je zřejmé, že do popředí vystupuje otázka politických, odborných a morálních kvalit pracovníků, kteří přicházejí do přímého styku se zahraničními partnery. Vzhledem ke značné latenci úplatkářství a škodám, které způsobuje národnímu hospodářství, bude nutné s dalším rozšiřováním obchodních styků se zahraničím zvýšit účinnost předcházení a včasného odhalování této trestné činnosti.

Útvary kontrarozvědky kladou větší důraz na předcházení škod, způsobovaným národním hospodářstvím porušováním technologických postupů a dalších povinností v provozu socialistických organizací. V roce 1988 bylo

v SSR odhaleno celkem 9 případů tohoto charakteru. Např. krajský soud v Banské Bystrici odsoudil pro trestný čin sabotáže k 5 letům odnětí svobody nepodmíněně Jozefa M. [REDACTED], pracovníka ZŤS Martin. Bylo prokázáno, že úmyslně nedodržoval technologický postup při zkouškách motoru Zetor. Kromě hmotné škody přes 43 000 korun poškodil i dobré jméno podniku na tuzemském i zahraničním trhu. Ve Východoslovenském kraji byla zadokumentována trestná činnost narušování řízení, plánování a kontroly národního hospodářství ředitele závodu speciální výroby ve státním podniku Vihorlat Snina, [který] vědomě zapříčinil zkreslování hospodářských výsledků podniku v plnění plánu speciální výroby v průběhu roku 1988 v celkové výši 50 miliónu Kčs. V jiném případě vedoucí hospodářsky pracovník nekvalifikovaným rozhodnutím zapříčinil vysokou zmetkovitost výroby komponentu speciální techniky, škoda přesáhla 300 000 Kčs. Je stíhán [...] pro trestný čin porušování povinností v provozu socialistické organizace.

Vážné škody vznikají národnímu hospodářství mimořádnými událostmi. Jen v SSR způsobily v roce 1988 škody ve výši téměř 70 miliónů Kčs. Základní příčiny se nemění: stále převažuje nedbalost, porušování technologických a bezpečnostních předpisů. Mezi nejzávažnější mimořádné události patří výbuch plynu v kotelně žst. Poprad dne 18. listopadu 1988, při kterém byla jedna osoba usmrcena, 4 byly zraněny těžce a 90 lehce. Hmotné škody dosáhly výše 5 miliónu Kčs. Viníci - hlavní energetická žst. Poprad a topič koteleny - jsou stíháni vazebně.

K předcházení mimořádných událostí realizují bezpečnostní orgány preventivní akce a aktivizují i vyhledávací činnost k včasnému odhalování příčin a podmínek jejich vzniku. O zjištěných nedostacích informují příslušné hospodářské, stranické nebo statní orgány a organizace. V závažnějších případech přistupují i k represivním opatřením. Např. technický náměstek ředitele n.p. Mlyny a těstárny Piešťany, závod Košice hrubě zanedbával protipožární předpisy. Bylo potvrzeno, že v závodě hrozilo akutní nebezpečí výbuchu a vzniku vážných škod. Případ byl po zadokumentování předán vyšetřovateli.

Nové podmínky ochrany čs. ekonomiky vyžadují, aby bezpečnostní orgány včas a objektivně informovaly příslušné stranické a statní orgány o všech formách narušování národního hospodářství a v součinnosti s nimi realizovaly opatření k předcházení vážných následků. Úkolem útvarů kontrarozvědky je analyzovat nové prvky ve struktuře a fungování hospodářského mechanismu a uplatňovat takové formy a metody práce, které zabezpečí účinnou ochranu objektu národního hospodářství v podmínkách přestavby.

Závěr:

Přes zvýšenou aktivitu vnějších a vnitřních nepřátel lze státobezpečnostní situaci v SSR hodnotit jako stabilizovanou. Kromě otevřené provokační akce, zorganizované nelegální církví v březnu 1988 v Bratislavě, nedošlo na

teritoriu SSR k takovým protisocialistickým projevům, které by vyžadovaly mimořádné nasazení bezpečnostních sil a prostředků.

V práci bezpečnostních orgánů zůstává i nadále základním úkolem zvyšovat účinnost prováděných opatření s cílem včas odhalovat připravované akce vnějších i vnitřních nepřátel a adekvátním způsobem na ně reagovat. Zabezpečit co nejširší, spolehlivé informace o záměrech protivníka, včas informovat příslušné stranické, statní, hospodářské a společenské orgány a organizace a v součinnosti s nimi účinně rozkládat a mařit jakékoli pokusy narušovat proces přestavby.

Při realizaci úkolu ochrany socialistické společnosti je nutné vycházet ze zásady, že hlavní metodou boje s trestnou činností a dalšími protisociálními jevy je preventivní a profylaktická činnost, při důsledném dodržování socialistické zákonnosti a prohlubování socialistické demokracie.

Předsednictvo ÚV KSČ projednalo dne 13. ledna 1989 Zprávu o bezpečnostní situaci v ČSSR, cíle a hlavní úkoly služební činnosti SNB, PS a vojsk MV na rok 1989. Konkrétní úkoly, vyplývající pro bezpečnostní aparát z tohoto dokumentu, byly zapracovány do ročních plánů útvarů a jsou postupně realizovány.

Archív Ústavu paměti národa (dálež A ÚPN) Bratislava, f. XII. správa ZNB, Sekretariát, Spisy PT, j. č. KR-010/Sekr.-89.

6

1988, 15. marec, Bratislava. Informácia Správy ŠtB Bratislava o štátnobezpečnostnej situácii po línii vnútorného protivníka za 1. štvrťrok 1988.²⁰

Príloha k č. p. :OS-0036/AN-88
PRO SLUŽEBNÍ POTŘEBU
PRÍSNE-TAJNÉ
Výtlačok č.: 1
Počet listov: 11

**VYHODNOTENIE
plnenia plánovaných úloh ročného plánu činnosti
II. odboru Správy ŠtB Bratislava za I. štvrťrok 1988.**

a) Na úseku pravicových síl i naďalej v súvislosti s ďalším rozvojom demokracie pretrvávajú aktivity protispoločensky orientovaných osôb a neoficiálnych štruktúr nasmerovaná na kritiku politiky KSČ a soc. štátu s cieľom legalizovať túto činnosť na pôde oficiálnych štruktúr s konečným cieľom vytvoriť oficiálnu opozíciu KSČ a vytvoriť pluralitný systém v ČSSR. Tieto tendencie sú zisťované v rozpracovaných prípadoch SKARABEUS, SIGNATÁR a pod. ako aj získavanie poznatkov o negat. činnosti pravicových síl.

V teritóriu Bratislavy a Zsl. kraja bolo zaznamenané rozširovanie samizdatu CH-77 pod názvom „Stanovisko k 20. výročiu januára 1968“, ktoré bolo cez poštový úrad v Bratislave zasielané osobám vylúčeným z KSČ v okr. Trenčín, Brno a Nový Jičín, v ktorom je ospravedlňovaná činnosť v rokoch 1968-69, táto je prirovnávaná k súčasnému obdobiu, pričom konsolidačný proces a súčasná činnosť KSČ je hodnotená ako konzervatívna. Po odosielateľovi materiálov z PÚ sa pátra.

Z neoficiálnych štruktúr aktívne vystupuje „Klub leninskej iskry“ (vedený objektom SKARABEUS), ktorý pravidelne raz mesačne poriada stretnutia členov na pôde UK v Bratislave, pričom jadro účastníkov tvoria osoby vylúčené z KSČ. Po zamietavom stanovisku o jeho legalizáciu sa objekt snaží do činnosti Klubu zapojiť známe osobnosti spoločenského, kultúrneho a politického života a takto spopularizovať jeho činnosť s cieľom jeho legalizácie.

²⁰ Dokument poslal pod č. p. OS-0036/AN-88 na Analyticko-informačný, plánovací a kontrolný odbor X. správy ZNB v Prahe náčelník II. odboru S-ŠtB mjr. JUDr. Rudolf Mizera dňa 15. 3. 1988. V strede pečiatka X. S-FMV, došlo 17. III. 1988, č. j. VN-0027/18/03-88. V pravo hore poznámka „k využití s. Zamykalovi“ a nečitateľné podpisy, vľavo pečiatka Ministerstva vnútra Českej republiky, zrušený stupeň utajenia, dňa 30. V. 95, vpravo preškrtnuté Prísne tajné, nad tým pečiatka Pro služební potřebu.

V poslednej dobe svoju činnosť orientuje najmä do oblasti politiky KSČ a jej histórie, pričom prednášky sú poriadané na odstránenie tzv. bielych miest v dejinách ČSSR ako sú roky 1948, 1968, SNP a pod. Naposledy k týmto problémom vystúpil v januári t.r. bývalý vojenský prokurátor za tzv. Slovenského štátu RAŠLA.

Nadalej pretrváva snaha pravice prenikať do oficiálnych štruktúr najmä SZOPK kde najaktívnejšie vystupujú objekty JOHN a SIGNATÁR, ktorí sú pod bezprostredným vplyvom CH-77 (KUSÝ, ŠIMEČKA). Po zverejnení publikácie „BRATISLAVA-NAHLAS“ sa táto stretla na verejnosti so značným ohlasom a preto v súčasnosti SIGNATÁR a spol. pripravujú vydať druhú časť tejto publikácie. Blízky spolupracovník SIGNATÁRA objekt XII. S-ZNB Mikuláš HUBA bol v súčasnosti zvolený za predsedu Mestského výboru SZOPK Bratislava a je predpoklad, že sa celkove zaktivizuje činnosť pravice v tejto oficiálnej štruktúre. Táto činnosť je pod našou agen.-oper. kontrolou. K pripravovaným akciám sú dopredu prijímané opatrenia ako napr. k pripravovanému zasadnutiu voličov dňa 9. 2. 1988 v Mlynskej doline – Bratislava V. za účasti študentov k objektívnemu zhodnoteniu vplyvu školského jadrového reaktoru na životné prostredie v tejto lokalite, čo sa za účasti fundovaných odborníkov z oblasti jadrovej fyziky a ekológie plne podarilo realizovať a tak pozitívne ovplyvniť mienku obyvateľstva a študentov v tejto lokalite.

b) Spojenie na IDC v KZ sa naďalej potvrdzuje u objektu KANÁL, ktorý v hodnotenom období hovoril telefonicky s Andrejom HLINKOM z RSE v Mníchove k manželke objektu VOJTO vedeného na O-ŠtB Považská Bystrica. Ďalšie správy hodlá objekt KANÁL zaslať do RSE HLINKOVI o činnosti v prospech rím. kat. cirkvi na Slovensku zo strany Jána ČARNOGURSKÉHO, Františka MIKLOŠKU a ďalších laických pracovníkov. Tieto materiály hodlá zaslať do RSE cez MIKLOŠKU. Objekt taktiež informoval HLINKU o priebehu podpisovej akcie v Bratislave v prospech rím. kat. cirkvi v ČSSR a o zadržaní štyroch organizátorov tejto neleg. akcie poriadanej členmi NC a LA.

Potvrdilo sa spojenie objektu KALDERA po báze maď. nacionalizmu na ZÚ USA v Prahe, konkrétne na námestníka min. zahraničných vecí USA JOHNA WHITEHEADa, ktorého vo svojom hlásení „Výboru č. 3/88“ informuje o porušovaní práv maď. menšiny v ČSSR. Tohoto stretnutia sa zúčastnili dňa 6. 2. 1988 aj predstavitelia CH-77 prof. Miroslav KUSÝ, doc. Milan ŠIMEČKA a Ján ČARNOGURSKÝ – objekti XII. S-ZNB.

c) Situáciu na úseku rím. kat. cirkvi ovplyvnilo vymenovanie dočasného správcu Trnavskej arcidiecézy, ktorým sa po jednaniach s Vatikánom a čl. vládou stal duchovný Ján SOKOL zo Serede. Jeho ustanovenie je medzi pokrokovými duchovnými hodnotené kladne, pričom v radoch NC a LA je táto skutočnosť považovaná za víťazstvo.

Zaznamenaná bola podpisová akcia za „31 bodov kardinála TOMÁŠKA“²¹ a to vo väčšine kostolov v Bratislave, ďalej v okresoch Trnava, Nové Zámky, Bratislava - vidiek, Senica, Topoľčany a pod. Doposiaľ bolo ustanovených 11 organizátorov týchto akcií z radov členov LA. V Bratislave bola zistená snaha objektu LEKÁR o rozširovanie letákov „Podnety katolíkov k riešeniu situácie veriacich v ČSSR“ a „Nadišiel čas pozdvihnúť hlas“ poukazujúce na tzv. porušovanie náboženských slobôd v ČSSR. Tieto skutočnosti boli zistené výpoveďou učňa SOU na Schifelovej ul. v Bratislave Ľuboša TICHÉHO nar. 1970, ktorý prenášal tieto materiály v taške. Táto skutočnosť nie je doposiaľ dokumentovaná.

V dňoch 24. -26. 1. 1988 bola v Bratislave a v Trnave delegácia Vatikánu v čele s GOLASUONNEM a BUKOVSKÝM, ktorá po súhlase št. správy vykonala kanonické šetrenie na kandidátov na biskupský stolec. Celkom kontaktovali 30 duchovných. Nový dočasný správca SOKOL bol prijatý ministrom kultúry SSR. Zatiaľ neprebehli na ABÚ v Trnave žiadne kádrové zmeny nakoľko SOKOL ešte nemá právo tieto vykonávať. V súčasnosti sa predstavitelia NC a LA ČARNOGURSKÝ a MIKLOŠKO hodlajú stretnúť so SOKOLOM, ktorý k nim zaujíma zatiaľ zdržanlivé stanovisko.

V negat. zmysle zapôsobilo na vývoj cirkevne - polit. situácie aj lúpežné prepadnutie rím. kat. duchovného z Veľkého Ďúru, okr. Levice dňa 5. 1. 1988 pričom páchatelia neboli doposiaľ v súčinnosti s VB odhalení. Ďalšie výhražné telefonáty niektorým rím. kat. duchovným v rámci Zsl. kraja situáciu medzi nimi ešte viac zhoršili.

V činnosti sekty HARE KRIŠNA bola zistená iniciatíva jej člena Petra VÁC-LAVA z Bratislavy, ktorý sa snaží nadviazať kontakty na predstaviteľov CH-77, s ktorými by hodlal spolupracovať a týmto je ochotný poskytovať materiály o tzv. porušovaní náboženských slobôd v ČSSR a tiež aj na ZÚ KŠ v Prahe.

Na úseku sekty Svedkov Jehovových sa dokončujú v teritóriu hl. mesta Bratislavy a Zsl. kraja štrukturálne a teritoriálne zmeny v organizácii zborov, pričom dochádza k zmenšovaniu územných obvodov čo prináša so sebou zvýšenú činnosť sekty. Toto je dané aj vplyvom sekty SJ z ML'R a PL'R, pričom zaznievajú požiadavky o legalizáciu činnosti sekty v ČSSR. Pozornosť sekty sa orientuje na vysokoškolskú mládež.

d) Situácia v čl. židovskej náboženskej obci ako aj zámary a pôsobenie zahraničných sionistických organizácii a ich emisárov v ČSSR sa oproti poslednému hodnoteniu v hodnotenom období nezmenila.

e) Okrem uvádzaných prejavov aktivity pravicových síl NC a LA v smere zneužitia časti mládeže pre svoje ciele sa v teritóriu hl. m. Bratislavy aj naďalej zaznamenávajú prípady výtržnosti členov PUNK ROCKU (v PKO, výtržnosť

²¹ Podpisová akcia 31 požiadaviek moravských katolíkov, ktorú zostavil Augustín Navrátil a kardinál Tomášek ju verejne podporil.

piatich členov na Mierovom nám. a pod.), ako aj snahy zneužiť záujem časti mládeže o modernú hudbu k zakladaniu rôznych neoficiálnych združení (Združenie elektronickej a alternatívnej hudby) s cieľom propagácie západného spôsobu života, kultu násilia a pod. Sú prijímané opatrenia k hlavným organizátorom s cieľom zabránenia utváraniu takéhoto združenia aj prostredníctvom škôl a SZM. Vykonanými opatreniami sa nám podarilo preniknúť do niektorých závadových skupín mládeže, takže máme prehľad o ich činnosti a pripravovaných akciách.

Dňa 23. 2. 1988 v Bratislave na Šoltésovej ul. skupina vyznávačov PUNK ROCKU strhla vyvesenú sovietskú zástavu, túto roztrhala pričom vykrikovali závadné protispoločenské heslá „Smrť Rusku“, „Smrť boľševikom“, „Nech žije americká armáda“ a pod. Ako páchatelia boli zistení ŠMÍDA Rudolf nar. 1970 bez pracovného pomeru, BUTKOVČ Ľudovít, nar. 1970 bez pracovného pomeru, HEBELKA Peter, nar. 1970, bez pracovného pomeru, HALÁS Roman, nar. 1971 robotník v Zberných surovinách v Bratislave, všetci bytom tamtiež. Voči menovaným bolo začaté trestné stíhanie pre §§ 200 a 221 TZ.

f) Naďalej pretrvávali tendencie o aktivizáciu činnosti a o prepojenie na iné protispoločenské skupiny CH-77 a IDC v KZ. Najaktívnejšie naďalej vystupuje objekt KALDERA, ktorý spracoval dokumenty „Hlásenie výboru č. 3/88“ kde rozvádza stretnutie zo dňa 6. 2. 1988 s nám. ministra zahr. vecí USA, ktorého informoval o porušovaní práv maď. menšiny v ČSSR a o jej kultúrnej a humánnej izolácii. V dokumente „Výboru č. 4/88“ adresovaný ZÚ Juhoslávie v Prahe žiada zastavenie stíhania maď. píšuceho spisovateľa v Juhoslávii Karoly VICZEIHO a poukazuje na politiku zastrašovania občanov maď. národnosti v Juhoslávii. Objekt začal používať nový rozmnožovací prístroj, ktorý je na dobrej technickej úrovni. Jeho manželka si podala žiadosť na OPaV Bratislava III. o výjazdnú doložku na cestu do USA s termínom odchodu apríl 1988 pričom táto bude kladne vybavená. Koncom januára bol v RSE v relácii GONDOLATFORGATO uverejnený dokument „Výboru“ spracovaný spolu s CH-77 zaslaný následnej konferencii vo Viedni ako aj rozhovor KALDERU poskytnutý v máji 1987 redaktorovi časopisu SPIEGEL v NSR k otázkam postavenia maď. menšiny v ČSSR obsahujúci útoky proti národnostnej politike v ČSSR. Okrem toho objekt spracoval „Ročné hlásenie výboru za r. 1987“, v ktorom uvádza že za rok 1987 Výbor vydal 25 dokumentov hovoriacich o porušovaní práv maď. menšiny v ČSSR, ktoré odovzdal ZÚ USA v Prahe, ďalej Dokument pre ÚV KSČ a vládu ČSSR k 70. výročiu založenia ČSR s novopripravovaného zákona ČSSR, v ktorom sa vyjadruje k otázkam maďarsko-čsl. vzťahov, národnostných kultúr a o úlohách maď. menšiny v ČSSR, ako aj hlásenie „Výboru“ o stretnutí objektu s kongresmanmi USA v Prahe, v ktorom v negat. smere kritizuje národnostnú politiku v ČSSR. Dňa 16. 1. 1988 bol objekt navštívený spojkou solidarity z PLR Ivonnou KRAKOWSKOU

a členom CH-77 z Brna Rudolfom VEJVODOM,²² pričom cieľ návštevy nie je doposiaľ známy. Po vyhodnotení KALDEROM spracovaných dokumentov tieto podľa obsahu naplňujú skutkovú podstatu §§ 100, 103 a 112 TZ.

Okrem objektu KALDERY aktívne vystupuje aj objekt MÁRI, ktorý zorganizoval prednášku vo VÖRÖSMARTY-ho klube v Šali pri MO CSEMADOK-u za účasti maď. opozičného literáta Ferencza KÚN SZABO, pričom s týmto preberal otázky ich ďalšej spolupráce s maď. opozíciou a kriticky zhodnotili spoločne a objektom JELŠAVA činnosť KALDERU.

V dňoch 29. 1. až 31. 1. 1988 v hoteli MINERÁL v Dudinciach okr. Levice sa konalo rozšírené zasadnutie OV CSEMADOK-u z Galanty, Nitry a Bratislava - vidiek. V diskusii okrem iných vystúpili 6 členovia z uvedených okresov, ktorí útočili proti národnostnej politike v ČSSR a poukazovali na nutnosť vytvorenia organizácie na ochranu práv maď. menšiny v ČSSR. Boli informované stranické orgány a k týmto osobám sú prijímané opatrenia k preverke ich činnosti v oblasti maď. nacionalizmu.

g) Za hodnotené obdobie bol zaznamenaný výskyt 5 anonymov, ktorých obsah bol zameraný na útoky proti KSČ, jednote Čechov a Slovákov, dvoch nápisov zameraných voči KSČ a s propagáciou fašizmu, 7 samizdatov z toho v 4 sa útočilo voči výstavbe vodného diela Gabčíkovo - Nagymaros a v 3 bol obsah samizdatu supernova zameraný na propagáciu hudobného štýlu s neonacistickým zameraním. V rámci verbálnej trestnej činnosti došlo k strhnutiu sov. zástavy na Šoltésovej ul. v Bratislave a táto bola zničená zistenými páchatelmi.

Vykonanými opatreniami bolo odhalených celkom 17 osôb. Z toho 6 pre verbálnu trestnú činnosť, 3 anonymní pisatelia, 4 rozširovatelia samizdatov, 2 pisatelia nápisov, 1 pre nosenie závadných symbolov a 1 pre výhražný telefonát s teroristickým odkazom. Z uvedeného počtu bolo 8 robotníkov, 2 učni SOU 1 študent a 6 osôb bez pracovného pomeru.

h) Počas hodnoteného obdobia neboli zistené v činnosti spoločenských organizácii v oblasti kultúry a zdravotníctva žiadne negatívne javy.

ch) vid' bod g.

i) Dňa 17. 2. 1988 odovzdal orgánom ZNB občan František CHRENKO bytom Vráble list zaslaný z USA na jeho adresu, ktorý obsahoval brožúrku pod názvom „Pomoc z hora“ vyhotovená v jazyku Slovenskom. Obsahovo sa jednalo o náboženskú literatúru.

²² Vévodom.

II.

a) Za uvedené obdobie bolo v oblasti preventívno-výchovnej činnosti vykonaných 235 PVO a PRO vo väčšine prípadov s kladným výsledkom. PVO boli vykonané v rámci predchádzania negat. činnosti najmä na úseku voľnej a učňovskej mládeže, s odhalenými pisateľmi anonymných písomností a nápisov a s ďalšími antisoc. silami s cieľom zabrániť ich prípadnej negat. činnosti a to z príležitosti výročia februárových udalostí a zabráneniu účasti veriacich na celonárodnej púti rím. kat. cirkvi v Prahe (Anežky BLAHOREČENEJ).

b) Bola využitá súčinnosť s vedením Gymnázia L. Sáru v Bratislave v rámci vykonania všeobecnej prevencie so študentami 4. ročníkov na témy „Vplyv západnej úpadkovej hudby na osobnosť mladého človeka“ ako aj „Ideologické pôsobenie Západu cestou hudobnej produkcie na mládež“. PVO spojené s prednáškou a besedou za účasti 100 študentov bolo prijaté so záujmom a splnilo stanovený cieľ. Kladne možno hodnotiť aj súčinnosť so zodpovednými pracovníkmi Klubu SZM pri SVŠT Bratislava prostredníctvom ktorých bolo vykonané PVO utajenou formou so zriaďovateľom hudobnej skupiny TUBLATANKA za porušenie vyhlášky MK SSR č. 99/58 §-u 3, ktorého sa dopustila na koncerte ČERTOVO KOLO v r. 1987 v Bratislave.

c) Súčinnosť s vyšetrovateľmi VB, ŠtB ako aj s prokuratúrou je naďalej na dobrej úrovni čo sa dá dokumentovať na spoločnom postupe pri zadokumentovávaní prípadov ŽIARA podľa §-u 94 TZ, KALDERA pre § 112 TZ a zadokumentovaním prípadu LAMAČ podľa §-u 93 TZ.

d) Inštitút Výstrahy v NS ZNB hl. m. Bratislavy a Zsl. kraja v hodnotenom období nebol uplatnený.

U osôb s ktorými bolo PVO a PRO vykonané je prevádzaná ich ďalšia kontrola s cieľom zisťovania ich ohlasov resp. potvrdenia ich činnosti alebo upustenia od nej. Vykonané PVO v prevažnej miere splnili stanovené ciele čo možno dokumentovať skutočnosťou, že v priebehu I. štvrťroku 1988 nedošlo zo strany antisoc. síl v rámci vnútorného spravodajstva k otvoreným a verejným vystúpeniam voči politike KSČ a vlády ČSSR.

Vychádzajúc z Rozboru preventívno-výchovných metód bezpečnostnej praxe uplatňovaného proti antisoc. silám rím. kat. cirkvi možno konštatovať, že sa nám darí naďalej plniť úlohy preventívno-výchovnej činnosti v týchto problematikách v podobnom smere ako v poslednom štvrťroku 1987 a neboli zistené žiadne nové tendencie, ktoré by poznačili buď v negatívnom resp. v pozitívnom smere vývoj tejto oblasti.

Metodická pomoc zo strany X. S-ZNB bola poskytnutá 1. odborom X. S-ZNB v rámci akcie KLÍN, 4. odborom v rámci akcie SPLENDID a k 125. výročiu Matice Slovenskej. 5. odborom X. S-ZNB bola poskytnutá pomoc počas pobytu Vatikánskej delegácie v Trnave a v Bratislave. Uvedenú metodickú pomoc možno hodnotiť v kladnom smere.

Útvar : Správa ZNB hl. mesta Bratislavy a Zs. kraja
Správa štátnej bezpečnosti

Datum: 15. 3. 1988

Č. j.: OS-0036/AN-88

Adresát: X. S-ZNB, AIPO Praha

PRO SLUŽEBNÍ POTŘEBU

PŘÍSNĚ TAJNÉ!

Výtisk číslo:

Počet listů:

[...]²³

VÝKAZ preventivních opatření provedených útvarem čs. kontrarozvědky

	počet	Druh postihnuté činnosti*)				Forma a metoda postihu**)		
Příslušníci antisoc. sil, zakázaných organizací (K 231, KAN, SOLP a pod.)	2	§ 100				čl.10/2b		
Pravicoví oportunisté	1	§ 100				čl. 7 ods. 2		
Příslušníci bývalých politických stran								
Nacionalisté	1	§ 100				čl. 10/2b.		
Sionisté								
Příslušníci církví a sekt	6	§ 178				čl. 12/a		
Diplomaté								
Ostatní	225	§ 202, 103, 261				čl. 3 ods. 2/g		
Celkem	235							
Z toho	počet	Bezpartajní	Přísl. ostat. polit. stran	Členové SSM	Členové a Kandidáti KSČ	Rozpracování ve svazcích	Nerozpracování ve svazcích	Cizinci ze ZST
Příslušníci bývalé buržoazie								
Intelligence	11	11				4	7	
Mládež	212	212		190			212	
Pracovníci na úseku kultury a umění	4	4				3	1	
Pracující v zemědělství								
Příslušníci ČSLA a vojsk MV								X
Dělníci	8	8		2		3	5	

*) Uvádí se odkaz na příslušné paragrafy tr. zákona, po jejichž linii byla preventivní opatření provedena.

**) Uvádí se odkaz na příslušný článek a odstavec z metodických pokynů, podle nichž byla preventivní opatření provedena.

- Vo februári 1988 bola vykonaná všeobecná prevencia na Gymnáziu L. Sáru v Bratislave so žiakmi 4. ročníkov (prítomných 100 žiakov, spojená s prednáškou a besedou v zmysle schváleného návrhu so zameraním na „vplyv nepriateľskej ideológie na mládež.“ Všeobecnú prevenciu vykonali 3 OP. Podľa záujmu zúčastnených a úrovne kladených otázok v besede je možné PVO hodnotiť kladne a toto splnilo stanovený cieľ.
- SZ VEDÚCI, č. zv. 31902, objekt Ladislav HORVÁTH, nar. 31. 3. 1950 v Komárne, vedený po problematike maď. nacionalizmu, vedúci Klubu mládeže v Komárne, bytom tamtiež pre podozrenie z páchania tr. činnosti podľa § 100 TZ. PVO bolo vykonané prostredníctvom zamestnávateľa tým, že bola podaná informácia zamestnávateľovi objektu o jeho závadovej činnosti v Klube mládeže, s cieľom vykonania kárnych opatrení voči objektovi.

ABS Praha, f. X. správa SNB, inv. č. 462.

7

1988, 14. jún, Bratislava. Informácia Správy ŠtB Bratislava o štátnobezpečnostnej situácii po línii vnútorného protivníka za 2. štvrtrok 1988.²⁴

Príloha k č. p.: OS-0036/AN-88
PRO SLUŽEBNÍ POTŘEBU
PRÍSNE-TAJNÉ
Výtlačok č. : 1
Počet listov : 11
[...]²⁵

VYHODNOTENIE
plnenia plánovaných úloh Ročného plánu činnosti
II. odboru S-ŠtB Bratislava za 2. štvrtrok 1988.

a) Štb. situácia v oblasti pravicovo-oport. síl a antisoc. síl bola v hodnotenom období charakterizovaná aktivizáciou činnosti týchto síl. V súčasnom období prestavby a demokratizácie svoje úsilia zameriavajú na jeho zneužitie k útokom proti KSČ, súčasnému vedeniu strany a štátu a k ospravedlneniu svojej činnosti v rokoch 1968-69. Prejavuje sa to v spracovávaní rôznych samizdatov a dokumentov, v ktorých prirovnávajú súčasný vývoj v ZSSR ku krízovému rokom 1968-69 v ČSSR a obviňujú súčasné stran. a štátne vedenie z neschopnosti realizovať prestavbu v ČSSR v praxi. V našom teritóriu sa väčšinou stretávame iba s rozširovaním podobných materiálov, ktoré sú spracované CH-77 v Prahe (LIDOVÉ NOVINY, rozširuje KUSÝ, NEZÁVISLÝ SOCIOLOGICKÝ ČASOPIS, FRAGMENT K 1, 2 a pod. - riadi ŠIMEČKA). Vykonanými agentúrno-operatívnymi opatreniami sa nám podarilo rozkryť tvorbu a rozširovanie samizdatu FRAGMENT, vrátane archívu samizdatov, majúcich celorepublikový význam. Vykonanými kontrarozviednymi opatreniami, najmä kvalifikovanou vplyvovou agentúrou sa nám darí obmedzovať iniciatívu CH-77 z Prahy, zameranú k získavaniu širšej základne v našom teritóriu. In-

²⁴ Dokument poslal pod č. p. OS-0036/AN-88 na Analyticko-informačný, plánovací a kontrolný odbor X. správy ZNB v Prahe náčelník II. odboru S-ŠtB mjr. JUDr. Rudolf Mizera dňa 14. 6. 1988. Vľavo dole pečiatka X. S-FMV, došlo 20. VI. 1988, č. j. VN-0027/35/03-88. V pravo hore poznámka „k využití s. Zamykalovi“, nečitateľné podpisy a dátum 29. 6. 88, uprostred pečiatka Ministerstva vnútra Českej republiky, zrušený stupeň utajenia, dňa 30. V. 95, vpravo preškrtnuté Prísne tajné, nad tým pečiatka Pro služební potřebu.

²⁵ Pečiatka Ministerstva vnútra Českej republiky, zrušený stupeň utajenia, dňa 30. V. 95.

tegračné snahy sú doposiaľ na úrovni kontaktov na známych exponentov v Bratislave.

Prebiehajúci proces demokratizácie je vnútorným protivníkom zneužívaný k vytváraniu rôznych neformálnych hnutí a paralelných štruktúr. Dará sa nám v predstihu získavať signály o vzniku týchto hnutí, ktoré majú tendenciu legalizovať sa pri rôznych spol. organizáciách NF. (Klub lenin. iskry pri ZČSSP, Komisia pre Bratislavu pri SZOPK, LABOR -klub pri ObKaSS Bratislava I.) Klub lenin. iskry, ktorý vedie objekt „SKARABEUS“, spracoval kritický materiál o prestavbe v ČSSR, v ktorom útočil proti súčasnému vedeniu KSČ a soc. štátu a tento odovzdal na GK ZSSR v Bratislave. Vzhľadom k tomu boli v spolupráci so sov. priateľmi prijaté opatrenia s tým, že sov. strana nemá záujem na podobných informáciách pre ich tendenčnosť. Na základe nami následne prijatých opatrení činnosť klubu sa obmedzila a došlo k jej čiastočnému preorientovaniu.

V oblasti činnosti skupiny Bratislava-nahlas (BN) objekt „SIGNATÁR“ zverejnil v časopise MsV českého zväzu ochrancov prírody „NIKA“ č. 2/88 prierez publikácie BN, ktorý sa zameriava na negat. hodnotenia život. prostredia v Bratislave a publikáciu vyzdvihuje ako objektívnu a komplexnú analýzu stavu život. prostredia v Bratislave. Okrom toho v časopise MsV SZOPK „Ochrana prírody“ uverejnil článok o jadrových elektrárnach a ich vplyve na život. prostredie, ktorý svojim obsahom bol zameraný voči výstavbe at. elektrární v ČSSR. Členovia BN pod vedením RNDr. Mikuláša HUBU, predsedu MsV SZOPK v Bratislave, spracovali kritické stanovisko k článku v denníku PRAVDA „Nech prehovorí fakty“, v ktorom odmietali kritiku publikácia BN a žiadali o zverejnenie stanoviska v denníku PRAVDA. V dňoch 23.-24. 4. 88 zorganizoval HUBA pochod členov SZOPK Gabčíkovo – Štúrovo, ktorý bol koordinovaný s protestným pochodom občanov MLR proti výstavbe vodného diela Gabčíkovo – Nagymaros. Na miesto konania pochodu v Štúrove prišli z čs. strany iba 3 osoby - HUBA, objekt „SIGNATÁR“ a predseda ZO SZOPK TATÁR.

Realizovanými opatreniami sa podarilo medzi členmi BN vyvolať rozpor, vzájomnú nedôveru a obviňovania z neserióznosti, spochybniť objektívnosť publikácie a zamerať ich pozornosť na plnenie ekologického programu Bratislavy, schváleného Vládou SSR.

Pravicovo-oport. sily i naďalej prejavujú snahu a vytvorenie jednotnej ideolog. platformy a koordináciu činnosti s ďalšími protispoloč. skupinami, (štruktúry NC, LA. maď. nac.), s cieľom rozšíriť svoju základňu a dosiahnuť uznanie ako neopomenuteľnej polit. sily (opozícia). Potvrdzujú to zisťované kontakty exponentov prav. a antisoc. síl na predstaviteľov NC a LA (ČARNOGURSKÝ, MIKLOŠKO) a maď. nac. (DURAY). Vykonanými opatreniami sme dosiahli toho, že prav. oport. a antisoc. silám sa nepodarilo získať masovejšiu základňu v týchto štruktúrach a vytvoriť jednotnú ideolog. platformu. Preventívno-výchovnými a rozkladnými opatreniami sme dosiahli izoláciu NC a LA pri organizovaní verejnej Manifestácie v Bratislave a dištancovanie

sa exponentov prav.-oport., antisoc. síl a maď. nacionalizmu od tejto akcie, i keď neskôr ju niektorí jedinci schvaľovali.

b) Nadalej zisťujeme aktivitu IDC, emigr. centier a ZÚ KŠ o nadväzovanie a rozširovanie kontaktov na exponentov vnútorného nepriateľa k získavaniu negat. informácií a ich následného zneužívania k ideodiverznému pôsobeniu na našich občanov. V poslednom období badať snahu podnietiť vnút. protivníka ku konkrétnej nepriateľ. činnosti. Dokumentuje to činnosť redaktora Hlasu Ameriky, NAEGELEHO, redaktora ORF Otta HERMANA, redaktorov časopisu THE GUARDIAN a THE TIMES pri ich cestách do nášho teritória, kde nadväzujú styky s predstaviteľmi prav.-oport. síl BUDAJOM, ŠREMEROM, ČARNOGURSKÝM, DURAYOM, ŠIMEČKOM, KUSÝM a DUBČEKOM.

c) Operat. situáciu v oblasti rím. kat. cirkvi ovplyvňuje výrazná aktivizácia jej nelegálnych štruktúr a LA, ktorá vyústila v organizované vystúpenie NC a LA v Bratislave dňa 25. 3. 88. Vykonanými opatreniami sa podarilo zabrániť masovej účasti na tomto vystúpení a prijatými represívnymi opatreniami sa zabránilo jeho podstatnejšiemu rozšíreniu. Okrem tejto akcie sa činnosť NC a LA orientuje najmä na mládež (vytváranie nábožen. krúžkov, spevokolov - 585 osôb), ktorú organizujú k vystúpeniam na verejnosti pri rôznych pútiach.

Dňa 25. 4. 1988 bol zistený pokus o zorganizovanie diecéznej púte v obci POZBA, okr. Nové Zámky, ktorej organizátorom bol člen LA, Ing. VOJTKO z Bratislavy, ktorý vo svojom aute prevážal nábož. literatúru a protestné listy v počte 3.515 kusov, ktorá mu bola zabavená.

V činnosti LA bolo zistené, že pre svoje potreby zakúpil dom v Devínskej Novej Vsi, ktorého majiteľom je oficiálne členka LA, KLČOVÁ, pričom o využitie domu sa stará objekt OZ „LEKÁR“, ktorý dom prestavuje tak, aby v ňom mohol umiestniť telesne postihnuté osoby, ktoré by viedli k aktívnemu nábož. životu.

V dňoch 21. – 22. 5. 88 sa uskutočnila v Šaštíne púť r. k. cirkvi. Dňa 21. 5. 88 sa jej zúčastnilo cca 4.500 osôb, z ktorých 80% tvorila mládež vo veku od 12-25 rokov. Časť mládeže vytvárala skupiny v príľahlých priestoroch bazyliky, kde vykonávala nábož. obrady bez negat. prejavov. V jej prostredí sa pohybovali predstavitelia NC, objekt „REKTOR“, „KANÁL“, Ján ČARNOGURSKÝ, Vladimír JUKL, František MIKLOŠKO a pod. Uvedenú mládež filmoval štáb televízie ORF z Rakúska pod vedením Barbary GOUDENHOWE-CALERGI, ktorá mala interview s JUKLOM a ČARNOGURSKÝM. Dňa 22. 5. 88 sa programu zúčastnila cca. 12 tis. osôb, pričom tento nebol narušený.

V oblasti kresťanskej reformovanej cirkvi sa v poslednom období prejavuje snaha jej centier v Holandsku, Švajčiarsku, Írsku a V. Británii o nadväzovanie užších kontaktov na BÚ v Komárne, s cieľom zasielania materiálnej pomoci, ako aj zintenzívňovania kontaktov vo forme výmenných stáží. Za tým účelom člen centra cirkvi v Holandsku VENSTR požiadal počas návštevy

v Komárne o zostavenia menného zoznamu kňazov, ktorým má byť poskytnutá podpora.

Na úseku nepovolenej sekty SJ i napriek jej aktivite a rozširovaniu členskej základne, sa tejto tento úmysel nedarí a táto je približne na úrovni roku 1982 - 2 855 členov. V poslednom období sme dosiahli cez vplyvovú ADS toho, že sekta čiastočne prehodnocuje svoje učenie a obracia sa na cestu tzv. umiernení a vyhýba sa konfliktom so štát. správou.

d) Situácia v čl. žid. nábož. obci, ako aj zámery a pôsobenie zahraničných sion. centrál a ich emisárov sa oproti posledným hodnoteniam v podstate nezmenila.

e) Zaznamenaná bola snaha NC a LA, najmä u objektu OZ „LEKÁR“, o kontaktovanie na CH-77 v ČSR, resp. dovážať prostredníctvom našej ADS písomné materiály z Prahy do Bratislavy, alebo naopak. Prepisovanie textov a ich rozmnožovanie vykonávajú študenti VŠ z Bratislavy, doposiaľ neustanovení. Bol získaný nepreverený poznatok, že rozmnožovanie sa vykonáva v Zsl. tlačiarňach v Bratislave cez Jána KUBÁŇA, nar. 1953. Poznatok je v štádiu previerky.

V súvislosti s nevydarenou manifestáciou NC a LA boli následne zistené nápisy na ŠD Ľ. Štúra v Bratislave vo výškovej budove „B“ s obsahom „PRESTAŇTE SA BAŤ SPRÁČHNIVELEJ SOC. BURŽOÁZIE“. „NEBOJTE SA ČERVENEJ MAFIE; ONA SA BOJÍ NÁS“. Nápisy boli zistené na schodištiach, resp. pri výťahoch na 1., 6., 7., 8., 10. a 12. poschodí. Pisatelia neboli doposiaľ odhalení.

Prívrženci rôznych hudob. smerov sa doteraz grupujú živelné, neorganizované, avšak sú aj tendencie k vytváraniu klubov, čo dokumentuje snaha priaznivcov alternatívnej elektr. hudby, pričom jej organizátor je kontrolovaný v SPO „ZEAH“. Zisťovaný je nárast novovznikajúcich hudobných amatérskych skupín, propagujúcich PUNK ROCK, okolo ktorých sa grupujú priaznivci tohto smeru. Zaznamenávané sú snahy býv. jazzovej sekcie o obnovu svojej činnosti prostredníctvom rozposielania prihlášok, organizovania podpisových akcií, kde sa predovšetkým orientujú na tzv. prenasledovanú mládež z radov prívržencov UNDER GROUND. Cieľom týchto akcií je zjednotiť priaznivcov a šíriteľov spoločensky neuznávaných foriem kult. prejavu pod rúškom boja za slobodnú kultúru, čo dokumentuje činnosť objektov v SPO „SPEVÁK“ a „TUBA“.

Zistená bola skupina študentov z Farmaceutickej fakulty UK v Bratislave, členov sekty SJ, ktorej činnosť je v súčasnosti dokumentovaná v SZ „DÁŠA“ a sú pripravované záverečné rozkladné opatrenia.

Na Gymnáziu J. Hronca v Bratislave bolo zaznamenané rozširovanie básne, ktorá negat. posudzovala zákrok príslušníkov MV voči demonštrantom NC a LA v marci 1988. Ako podozrivý sa javí objekt SPO „SAPO“ - syn člena NC a LA Jána ČARNOGURSKÉHO. V tomto smere sú plnené úlohy v zmysle plánu previerky.

U objektu vedeného v SZ „FYZIK“, zamest. SVŠT Bratislava, boli získané poznatky, nasvedčujúce k spáchaniu tr. činnosti podľa § 122 TZ - ohrozenia hospod. tajomstva. Rozpracovanie sa vykonáva v zmysle schváleného AOP.

f) Proces demokratizácie je zneužívaný aj predstaviteľmi nacionalizmu v teritóriu, ktorí vystupujú s kritikou národ. politiky a aktivizujú činnosť medzi maď. menšinou, ale i v smere na IDC v KZ a MĽR. Vykonanými opatreniami sa nám podarilo zabrániť týmto predstaviteľom získať masovejšiu základňu a podporu v radoch občanov maď. národnosti, žijúcich v našom teritóriu. Najaktívnejšie z ich predstaviteľov vystupujú OZ „KALDERA“, OZ „JELŠAVA“ a SZ „MARY“. Tieto osoby spracovávajú rôzne materiály, v ktorých útočia proti národ. politike KSČ a soc. štátu, proti súčasnému vedeniu a propagujú nacionalizmus, ktorý potom pomocou vybudovaných kontaktov cez opozíciu v MĽR zasielajú do KZ. Vplyvovými opatreniami sme dosiahli izoláciu a vyvolali rozpory medzi predstaviteľmi maď. nac. v teritóriu Zsl. kraja a Bratislavy. Napriek tomu objekt „KALDERA“ spracoval a nezistenými kanálmi zaslal do Francúzska dokument pod názvom „Sedemdesiat rokov maď. menšiny v ČSSR s dôrazom na posledných desať rokov od založenia výboru pre ochranu práv maď. menšiny“, v ktorom útočí proti národ. politike KSČ. V apríli spracoval dokument o „Policajnom násilí“ proti demonštrujúcim katolíkom v Bratislave, v ktorom kritizuje spoloč. systém v ČSSR z utlačovania demokrat. tradícií. V máji 1988 sa „KALDERA“ stretol s členom opozície z MĽR SIMEKOM, ktorý ho žiadal zasielať materiály do pripravovaného samizdatu opozície v MĽR, v ktorom by bolo rozoberané postavenia maď. menšiny v ČSSR, ZSSR, RSR, SFRJ a Rakúsku. „KALDERA“ ho informoval, že materiály nebude môcť zasielať, nakoľko 15. 8. 88 vycestuje spoločne s manželkou do USA.

Objekt „JELŠAVA“ spracoval spoločne s objektom „MARY“ materiál pod názvom „Noc na Štefana a to, čo po nej nasledovalo“, v ktorom kritizoval činnosť súčasných stran. a štát. predstaviteľov od r. 1968 do roku 1988. Materiál bol zaslaný členovi opozície v MĽR György HÁBELOVI, aby bol zverejnený v samizdate BESZELŐ.

Na Pedagogickej fakulte v Nitre bola zistená podpisová akcia študentov maď. národnosti, ktorí požadovali vyučovania všetkých predmetov v jazyku maďarskom. Petíciu so 101 podpismi odovzdali vedeniu fakulty a ako organizátor bol zistený objekt, vedený v OZ „LIST“. Sú prijímané opatrenia v spolupráci s vedením fakulty a stran. orgánov k utlmeniu aktivizácie prejavov maď. nac. na uvedenej fakulte.

V oblasti ukraj. nacionalizmu aktívne vystupuje objekt SZ „DANKO“, ktorý udržiava kontakty na stredisko OUN v NSR a s ukr. nacionalistami v ZSSR. V poslednom čase rozmnožil materiál „Obete bolševického teroru“, ktorý zaslal do ZSSR na Ukrajinu I. SZJUBOVI a ďalším osobám, ktoré sú záujmovými osobami sov. priateľov. Rozpracovanie sa vykonáva v súčinnosti so sov. priateľmi, kde je využívaný aj ich prameň.

g) Za hodnotené obdobie sme zaznamenali v okr. Topoľčany výskyt protišt. letákov „Preč s režimom“, ktorý vyzýval občanov zvrhnúť súčasný režim a bojkotovať oslavy 1. mája. Tieto boli včas zaznamenané a odstránené, takže nenarušili priebeh osláv 1. mája v uvedenom teritóriu. Po pisateľovi sa pátra v súčinnosti so Správou ŠtB B. Bystrica.

Okrem toho bol zaznamenaný výskyt 5 anonymných písomností, útočiacich voči politike KSC a soc. štátov, 3 výskyty závadných nápisov (najviac v Nitre - 8 útočiacich proti KSC a odsudzujúcich zákrok bezpečnosti proti zhromaždeniu veriacich v Bratislave a propagujúcich náboženstvo - páchatel zatiaľ nevypátraný) a 2 ks zahranič. písomností.

Vykonanými opatreniami sme v hodnotenom období odhalili 8 autorov závad. písomností, 15 páchatelov nedovoleného ozbrojovania a 10 páchatelov verbálnej tr. činnosti. Odhalené osoby sú stíhané pre § 100, 202 a 260 TZ.

Dňa 15. 4. 88 telefonovala do redakcie denníka PRAVDA neznáma osoba, že v budove ÚV KSS je časovaná bomba, ktorá vybuchne. Opatrenia boli vykonané VII. odb. 5. S-ZNB Bratislava bez zistenia negat. skutočností. Po páchatelovi sa pátra.

h) Počas hodnoteného obdobia neboli zistené v činnosti spoločenských organizácii v oblasti kultúry a zdravotníctva žiadne negat. štb. javy.

ch) viď bod g)

i) V máji 1988 boli v Zs. kraji zaznamenané 2 výskyty zahranič. písomností, ktoré nezistený pisateľ zaslal zo Švajčiarska na ÚV KSS Nitra. Písomnosti majú názov „Manifest kruhu slovenských matičiarov“ a bol vyhotovený v Ženeve dňa 3. 4. 1988.

II.

a) Za uvedené obdobie bolo v oblasti preventívno-výchovnej činnosti vykonaných 217 PRO a PVO, vo väčšine prípadov s kladným výsledkom. PVO boli vykonávané v rámci predchádzania negat. činnosti najmä na úseku voľnej a učňovskej mládeže vo forme všeobec. PVO za účasti vedenia SOU a gymnázií, čo sa zo strany pedagógov a vychovávateľov kvituje v kladnom zmysle. Ďalšie PVO boli vykonané po problematikách pravice, protišt. letákov, ako aj s predstaviteľmi NC a LA a to v súvislosti s rôznymi oslavami a nábož. podujatiami.

b) Bola využitá súčinnosť s vedením Strednej pedagog. školy v Bratislave v rámci vykonania všeobecnej prevencie so študentmi 2. ročníka na tému: „Vplyv západ. hudby a vytváranie neformálnych skupín mládeže“. PVO v súčinnosti s 1. odborom MS VB Bratislava splnilo svoj cieľ, čo sa prejavilo v sa-

motnej diskusii, v ktorej sa žiaci zaujímali o tr. postih mládeže pri páchaní tr. činov a o nealkohol. toxikomániu. Kladne možno hodnotiť aj súčinnosť s vedením domova mládeže pri SPŠ chemickej v Bratislave, s vedením Gymnázia v Šali n/Váh a v SOU Miestneho hospodárstva v Bratislave, kde boli za prítomnosti vedenia škôl a SOU vykonané prednášky k témam na predchádzanie negat. kriminolog. a ideových vplyvov na mládež. Prístup školských orgánov a zväzáckych organizácii je možno hodnotiť ako veľmi dobrý, prejavili záujem o spoluprácu pri všeobecných a iných prevenciách, čím sa predchádza negat. činnosti stredoškolskej a učňovskej mládeže.

c) Súčinnosť s vyšetrovateľmi VB, ŠtB, ako aj s prokuratúrou je naďalej na dobrej úrovni, čo možno dokumentovať realizáciou prípadov OZ „FERO“ pre § 176 TZ a OZ „VLAJKA“ pre § 202 TZ. V súčasnosti sú pripravované podmienky k trest. postihu objektu „KANÁL“ - OZ pre § 112 TZ.

d) inštitút Výstrahy NS-ZNB hl. m. Bratislavy a Zs. kraja bol uplatnený :
– dňa 17. 5. 88 u objektu OZ „ALFA“, č. zv. 37793 pre § 100 TZ. Ľubomír KRÁL, nar. [REDAKOVANÉ] 1938, referent Tlačového kombinátu PRAVDA v Bratislave, člen KSČ, byt. Bratislava, [REDAKOVANÉ], pre vyhotovovanie závadných písomností, kritizujúcich prestavbu v ČSSR, soc. štát a KSČ, ktoré zasielal na adresu ČST, redakciám PRAVDA a SMENA. Objekt sa k uvedenej činnosti doznal a výstrahu prijal, čo potvrdil i svojim podpisom.

U osôb, s ktorými bolo PVO a PRO vykonané, je vykonávaná ich ďalšia kontrola, s cieľom zisťovania ich ohlasov resp. potvrdenia ich činnosti alebo upustenia od nej. Vykonané PVO v prevažnej miere splnili stanovené ciele, čo možno dokumentovať skutočnosťou, že v priebehu 2. štvrtroku 1988 nedošlo zo strany antisoc. síl v rámci vnútorného spravodajstva k otvoreným a verejným vystúpeniam voči politike KSČ a Vlády ČSSR, až na prípad tichej demonštrácie NC a LA v marci t.r.

Vychádzajúc z Rozboru preventívno-výchovných metód bezpečnostnej praxe, uplatňovaného proti antisoc. silám, rím. kat. cirkvi, možno konštatovať, že sa nám darí naďalej plniť úlohy preventívno-výchovnej činnosti v týchto problematikách v podobnom smere ako v posledných obdobiach a neboli zistené žiadne nové tendencie, ktoré by poznačili buď v zápornom, resp. pozitívnom smere vývoj v tejto oblasti.

Metodická pomoc zo strany X. S-ZNB bola poskytnutá 5. odborom počas nábož. púti v Šaštíne, manifestácie NC, LA v Bratislave a v rámci konsekrácie Jána SOKOLA za biskupa Trnavskej arcidiecézy. 4. odborom X. S-ZNB bola poskytnutá metodická pomoc pri spracovávaní plánu do celoštátnej akcie „SPLENDID“. Uvedenú metodickú pomoc možno hodnotiť v kladnom smere.

Útvar : Správa ZNB hl. mesta Bratislavy a Zs. kraja
Správa štátnej bezpečnosti

Datum: 14. 6. 1988

Č. j.: OS-0036/AN-88

Adresát: X. S-ZNB, AIPO Praha

PRO SLUŽEBNÍ POTŘEBU
PŘÍSNĚ TAJNÉ!
Výtisk číslo:
Počet listů:

[...] ²⁶

VÝKAZ

preventivních opatření provedených útvarem čs. kontrarozvědky

	počet	Druh postihnuté činnosti*)				Forma a metoda postihu**)			
Příslušníci antisoc. sil, zakázaných organizací (K 231, KAN, SOLP a pod.)									
Pravicoví oportunisté	5	§ 100				čl. 10/2b			
Příslušníci bývalých politických stran									
Nacionalisté	2	§ 100, 112				čl. 10/2b.			
Sionisté									
Příslušníci církví a sekt	8	§ 178				čl. 12/a			
Diplomaté									
Ostatní	202	§ 202, 104, 100				čl. 7 ods. 2			
Celkem	217								
Z toho	počet	Bezpartajní	Přísl. ostat. polit. stran	Členové SSM	Členové a Kandidáti KSČ	Rozpracování ve svazích	Nerozpracování ve svazích	Cizinci ze ZST	
Příslušníci bývalé buržoazie									
Intelligence	13	13				6	7		
Mládež	193	193		4		1	192	1	
Pracovníci na úseku kultury a umění									
Pracující v zemědělství									
Příslušníci ČSLA a vojsk MV								X	
Dělníci	11	11		1		5	6		

*) Uvádí se odkaz na příslušné paragrafy tr. zákona, po jejichž linii byla preventivní opatření provedena.

**) Uvádí se odkaz na příslušný článek a odstavec z metodických pokynů, podle nichž byla preventivní opatření provedena.

NO „LEKTOR“ – Doc. Ing. Július LIPTÁK, nar. 1931, samostatný odbor. pracovník PR DOPRASTAV Bratislava, býv. riaditeľ vydavateľstva EDOCHA, vylúčený z KSČ pre prav.-oport. činnosť. Cieľom PVO bolo zistiť, do akej miery sa menovaný podieľal na plánovanom rozmnožení interview DUBČEKA pre časopis L'UNITA a v organizovaní podpisovej akcie. PRO vykonané 4. 5. 88 cez prameňa KRAJAN splnilo svoj cieľ.

SZ „STOLÁR“ – č. zv. 14743 – objekt Ladislav CHUDÝ, nar. 1928, člen rehole saleziánov, organista v bazilike v Šaštíne, bytom tamtiež.

PVO bolo vykonané pred pripravovaným zhromaždením NC a LA v Bratislave formou pohovoru. Cieľom PVO bolo zamedziť účasti laických spevokolov a skupín z okolia Šaštína, ktoré objekt vedie, na tichej manifestácii NC a LA v Bratislave. PVO splnilo svoj cieľ, čo bolo potvrdené operat. kontrolou.

ABS Praha, f. X. správa SNB, inv. č. 463.

8

1988, 15. september, Bratislava. Informácia Správy ŠtB Bratislava o štátnobezpečnostnej situácii po línii vnútorného protivníka za 3. štvrtrok 1988.²⁷

Príloha k č. p. OS-0036-24/AN-88

PRÍSNE TAJNÉ

Výtlačok číslo : 1

Počet listov : 11

VYHODNOTENIE**plnenia plánovaných úloh ročného plánu činnosti
II. odboru Správy ŠtB Bratislava za III. štvrtrok 1988**

a) V hodnotenom období štb. situácia v oblasti pravicovo-opportunistic-kých síl a antisocialistických síl bola charakterizovaná aktivizáciou ich činnosti. 20. výročie internacionálnej pomoci vojsk Varšavskej zmluvy protivník využil k stupňovaniu útokov proti súčasnému straníckemu a štátnemu vedeniu, ktoré kritizuje za údajné spôsobenie krízy v čs. spoločnosti, ktorá vznikla tým, že stranícke a štátne vedenie presadzovalo po roku 1968 politiku konsolidácie. Z týchto dôvodov obviňujú súčasné vedenie z konzervatizmu, že nie je ochotné realizovať proces prestavby v praxi. Prestavba môže byť realizovaná len tým, že sa prehodnotí rok 1968 a budú rehabilitovaní ľudia, ktorí boli za toto obdobie postihnutí.

Pravicové sily prechádzajú od vytvorenia jednotnej centralizovanej organizácie k vytváraniu a zakladaniu rôznych paralelných štruktúr a občianskych iniciatív s koordinovanou činnosťou smerujúcou k zneužitiu prestavby a demokratizácie pre vlastné ciele. Tieto snahy sa v našom teritóriu prejavili v Bratislave. V okresoch Zsl. kraja okrem stykov jednotlivcov na členov CH-77 (Nitra, Topoľčany, Trenčín) sme zatiaľ takéto snahy nezistili. Z nových iniciatív a snáh o založenie paralelných a neoficiálnych štruktúr sme v Bratislave zaznamenali snahu antisocialistických síl v ekologickom hnutí založiť tzv. Zväz na ochranu spotrebiteľov, ktorého hlavným organizátorom je objekt XII. Správy ZNB Ján BUDAJ a niektorí členovia ZO číslo 6 SZOPK v Bratislave. V rámci prípravy BUDAJ spracoval návrh stanov uvedeného Zväzu, ktorý obsahuje kritiku straníckych a štátnych orgánov a obviňovanie za spôsobenie

²⁷ Dokument poslal pod č. p. OS-0036-24/AN-88 na Analyticko-informačný a plánovací odbor II. správy ZNB v Prahe náčelník II. odboru S-ŠtB Bratislava, mjr. JUDr. Rudolf Mizera dňa 15. 9. 1988. Vľavo dole pečiatka II. S-SNB, došlo 19. IX. 1988, č. j. CB-0027/7/03-VN-88. Hore rukou dopísané s. Kunc, podčiarknuté a pod tým s. Zamykal a analytici. Vedľa nečitateľné podpisy.

nežiaduceho stavu v oblasti potravinárskych výrobkov a za nedostatky vo sfére obchodu. Dokument obsahuje aj mnohé faktografické údaje týkajúce sa Bratislavy.

Tiež bola zaregistrovaná snaha Ľudovíta KARU o zorganizovanie občianskej iniciatívy za úpravu čs. právneho poriadku. KARA bol v roku 1987 zistený ako spoluautor návrhu na vytváranie paralelných organizácií pod názvom Spolok tvorivej a občianskej cti. V súčasnej dobe hodlá navrhnuť akcie v rámci občianskej aktivity, ktorých riešenie bude vyžadovať zmenu súčasného právneho poriadku.

Zo strany pražského centra CH-77 sme na našom teritóriu zaznamenali snahu vytvoriť SZM Havlíčkovú nadáciu, ktorej členom sa môže stať každý, kto na jej konto zloží 1000.-Kčs. Návrh na založenie tejto organizácie bol daný na konzultáciu členom CH-77 v Bratislave.

V oblasti ekologického hnutia po čiastočnom útlme a rozporoch pokračujú v činnosti pravicové sily v tzv. Komisii pre Bratislavu, ktorej predsedom je Ján BUDAJ. V súčasnosti pred konaním zjazdu SZOPK vedú kampaň za udržanie si svojich pozícií v organizáciách SZOPK v Bratislave. Z ich strany bola aj silná kritika k navrhovaným zmenám v organizačnej štruktúre a k zmenám stanov. Stanovy boli kritizované pre svoj silný centralizmus a z toho dôvodu bola zorganizovaná beseda za účasti s. VÁLEKA, ktorý návrh stanov kázal prepracovať. V tejto oblasti okrem BUDAJA a HUBU aktívne vystupuje signatár CH-77, objekt akcie SIGNATÁR, ktorý v poslednom období uskutočnil stretnutie s predstaviteľom rakúskych ochrancov prírody Franz MEISTEROM, s cieľom koordinovať postup ochrancov prírody v MLR, ČSSR a Rakúsku pred sympóziom k výstavbe vodných diel na Dunaji, ktoré sa uskutočnilo 2. a 3. 9. 1988 v Budapešti. Signatár tiež informoval členov ZO SZOPK č. 6 a 16 o aktivite brontosaurov, ktorí podľa vzoru Bratislava - nahlas vydali brožúru Praha po tichu, ale predsa. Prostredníctvom objektu Signatár bolo tiež zistené, že komisia Bratislava-nahlas spracovávala nový materiál so zameraním na infraštruktúru Bratislavy. V materiály sú rozobrané nedostatky v pôvodnom materiály Bratislava-nahlas, pričom v kontexte dávajú najavo, že ide v podstate o potvrdenie Bratislava-nahlas a že mali venovať väčšiu pozornosť múzejníctvu, kultúre a zdravotníctvu.

Zvýšená činnosť pravicových síl v ekologickom hnutí súvisí s vytvorením ekologického výboru CH-77 v Prahe. Z našich objektov aktívne kontakty na tento výbor udržuje objekt SIGNATÁR, ktorý na základe stretnutia s predstaviteľmi tohto výboru hodlá spracovať prehlásenie o prenasledovaní slovenských ochrancov prírody za vydanie publikácie Bratislava-nahlas.

Zvýšená aktivita pravicových síl sa prejavuje aj vo vydávaní a rozširovaní samizdatových materiálov. Na našom teritóriu, predovšetkým však v Bratislave bol zaznamenaný výskyt samizdatových materiálov zo strany vytvorenej CH-77 tzv. Demokratickej iniciatívy. Ide o materiály pod názvom: GLOSÁŘ 1988 číslo 1, Pohled spotřebitele číslo 2 a Slovo má demokratická iniciatíva. Materiály tzv. Demokratickej iniciatívy sú v Bratislave rozširované aj medzi

prívržencami zrušenej JAZZOVEJ sekcie. Ide o anketu k povinnej vojenskej službe v ČSSR. Vyplnené anketové lístky majú byť zasielané na adresy členov SZM nezávislého mierového združenia Demokratickej iniciatívy v Prahe.

b) V súvislosti s 20. výročím internacionálnej pomoci vojsk VZ bola zaznamenaná na teritóriu Bratislavy zvýšená aktivita IDC o nadväzovanie a rozširovanie kontaktov na čs. občanov, s cieľom získavania negatívnych informácií a ich následného zneužitia k ideodiverznému pôsobeniu na čs. občanov. Takto bola dňa 17. 8. 1988 zistená skupina 5 osôb, ktorí na Hviezdoslavovom námestí v Bratislave filmovali a robili interview s čs. občanmi na tému roku 1968 a internacionálnej pomoci. Išlo o redaktorov anglickej televíznej spoločnosti BBC a USA televíznej spoločnosti ABC v doprovode čs. občianky Ing. Ireny ZIKOVEJ z Prahy.

Dňa 17. 8. 1988 bol tiež zaznamenaný pokus bývalého čs. občana Pavla KOHOUTA o návštevu Bratislavy. KOHOUT pricestoval s výletnou loďou z Budapešti, ktorá toho istého dňa pokračovala v ceste do Rakúska. Vzhľadom k tomu, že nemal udelené vstupné vízum aj napriek jeho snahe o vystúpenie na breh sa celú dobu pobytu zdržoval na lodi a na breh bola pustená jeho manželka Jelena.

Spojenie na IDC v KZ naďalej udržiava objekt akcie KANÁL, ktorý v hodnotenom období udržiaval telefonické styky s hlásateľom a redaktorom RSE Antonom HLINKOM. KANÁL HLINKU informoval okrem iného o priebehu odvolacieho procesu s členom LA POLANSKÝM a tiež o opatreniach bezpečnosti proti veriacim. Objekt KANÁL sa prostredníctvom doposiaľ neustanovenej pracovníčky IDC v NSR nakontaktoval na spisovateľku Hanu PONICKÚ s cieľom získať od nej odpovede na otázky týkajúce sa roku 1968, ktoré obdržal z RSE.

Manželka objektu KALDERA vedeného po báze maďarského nacionalizmu navštívila ZÚ USA v Prahe, s cieľom zabezpečenia ich spoločného študijného pobytu v USA.

c) V hodnotenom období na teritóriu Zsl. kraja prebehli viaceré púte r.k.c. (Skalka, Topoľčianky, Báč, Mariánka), ktoré prebehli bez rušivých javov zo strany NC a LA. Na púti v Nitre v dňoch 13.-14. 8. 1988 však bola zaznamenaná zvýšená aktivita členov NC a LA. Púte sa zúčastnili čelní predstavitelia NC a LA, tajne vysvätený biskup Ján KOREC, tajne vysvätený kňaz Anton ŠMÍD, František NOVAJOVSKÝ, Anton SELECKÝ, František MIKLOŠKO, Ján a Pavol ČARNOGURSKÝ. Počas tzv. nočného programu vystúpilo celkovo 10 spevokolov, boli čítané životopisy biskupov KMEŤKU, GOJDIČA a VOJTAŠKA, boli čítané niektoré z 31 bodov kardinála TOMÁŠKA a spievaná pieseň Kto za pravdu horí. Tiež bol vyzdvihnutý Ivan POLANSKÝ, ako trpiteľ cirkvi. Nočný program trval do 05.00 hod. a po jeho skončení prevažná časť mladých ľudí opustili pútnické miesto.

Zvýšená aktivita na úseku NC a LA sa tiež prejavila vo vydávaní a rozširovaní rôznych samizdatových materiálov. Bol zistený výskyt nového 27 stránkového nelegálneho časopisu Hlas Slovenska, zameraného v duchu politického klerikalizmu a časopis Katolícky mesačník č. 2/88, ktorého obsahom sú články o náboženskom živote v ČSSR a v zahraničí, ktoré svojim obsahom útočia proti straníckemu a štátnemu vedeniu za vykonávanú cirkevnú politiku. Ako rozširovateľ týchto časopisov bol zistený KRČMÉRY. V Bratislave bolo tiež zaznamenané rozširovanie samizdatu Bratislavské listy, ktorých vydavateľom je J. ČARNOGURSKÝ. Samizdat obsahuje materiály spracované ČARNOGURSKÝMI, členom CH-77 V. Bendom a J. Drugom z Prahy a obsahovo je zameraný na popularizáciu činnosti NC a LA. Uvedená skutočnosť nasvedčuje, že dochádza k zblíženiu medzi NC a LA a CH-77, ktorá chce využiť štruktúry NC a LA pre svoje ciele. V tejto súvislosti boli zistené tiež úzke kontakty medzi KRČMÉRYM a členom CH-77 Petrom UHLOM, ktorého Krčméry požiadal o podporu VONSu pri obhajobe člena LA POLANSKÉHO. Na jeho prepustenie zorganizoval objekt akcie KANÁL podpisovú akciu. Petíciu spolu so 400 podpismi zaslal okrem iného prezidentovi ČSSR.

V súvislosti s aktivitou NC a LA vystupuje do popredia aj tá skutočnosť, že bol zaznamenaný zvýšený záujem mládeže o štúdium teológie, kde nárast činí 200 %. Súvisí to tiež so skutočnosťou, že na teológiu môžu byť prijatí aj záujemcovia zo stredných odborných škôl.

Na úseku nepovolenej sekty SJ bola zaznamenaná účasť členov na kongresoch sekty poriadaných v MLR, PLR a Rakúsku. Na základe skúsenosti a dojmov z kongresov členovia sekty neustále dávajú do popredia otázku legalizácie sekty a otázku náhradnej vojenskej služby členov sekty.

Na úseku nepovolenej sekty HARE KRIŠNA je zisťovaná snaha sekty zakúpiť pre svoju potrebu rodinný dom v okrese Nitra. V súvislosti s povolením činnosti sekty v ZSSR odbočka sekty vo Švédsku sa obráti listami na MK ČSR a MK SSR a žiada o legalizáciu činnosti sekty aj v ČSSR.

d) Situácia v židovskej náboženskej obci je ovplyvnená blížiacim sa odhalením pomníka v okrese Topoľčany na počesť zavraždenia 66 Židov z obce Nemčice za tzv. Slovenského štátu. Predseda ÚZ ŽNO obdržal cestou obchodnej banky 5 000.-Usa dolárov na krytie výloh. Vedenie ÚZ ŽNO prijalo návrh MK SSR, aby na počesť 70. výročia vzniku ČSSR bolo usporiadané slávnostné posedenie. Medzi Židmi tento akt zo strany MK SSR vyvolal ohlas a hodnotia to ako prvý krok k tomu, že štátne orgány berú na vedomie podiel Židov na rozvoji vedy a kultúry po vzniku ČSR..

e) Vývoj štb situácie po problematike vysokoškolskej, stredoškolskej, učňovskej a voľnej mládeže bol ovplyvnený prebiehajúcimi prázdninami a účasťou mladých ľudí na letnej aktivite a s tým spojené využívanie študentských domovov na ubytovanie brigádnikov aj z iných štátov. Takto bolo v Bratislave v troch turnusoch ubytovaných 800 mladých príslušníkov poľ-

skej mládeže. Počas ich pobytu bolo zaznamenaných viacero negatívnych prípadov z ich strany ovplyvniť čs. mládež (oslava Solidarity, odmietanie pracovať pre socializmus v PLR, rôzne iné protestné akcie). Na zariadení študentského domova tiež spôsobili škody vo výške 28 000.-Kčs.

V oblasti mládeže v prostredí hnutia PUNK ROCK a bývalých členov JAZ-ZOVEJ sekcie je zaznamenávaný výskyt samizdatových materiálov VOKNO-VINY, ktoré obsahujú hrubé útoky proti KSČ a štátnym orgánom a propagujú západný spôsob života.

V osade Jakubov okres Levice bola zaznamenaná skupina mladých ľudí (10-15), ktorá si dala názov Bratia diabli s prvkami propagácie fašizmu. Svojho vodcu oslovujú „Náš vodca“ a pod. V súčasnosti sa členovia skupiny ustanovujú.

V problematike zahraničných študentov boli zistené rozpory medzi sýrskymi ZŠ a palestínskymi študentmi, členmi Arafatovej strany OOP. Rozpory sa týkajú súčasnej politiky presadzovanej Araratom v palestínskom hnutí a hlavne ich vyvoláva sýrsky ZŠ Ibrahim Al Ali, o ktorom je medzi arabskými študentmi známe, že spolupracuje so sýrskym ZÚ v Prahe.

V prostredí afgánskych ZŠ sa rozšírila správa, že na ZÚ v Prahe dôjde k výmene veľvyslanca a 1. tajomníka. Správa bola prijatá v prostredí afgánskych študentov s nadšením. Pôvodcom informácie je afgánsky študent Bahaudin Sayed, ktorý sa to dozvedel počas svojho pobytu v Afganistane.

f) V oblasti maďarského nacionalizmu naďalej pokračuje zvýšená aktivita predstaviteľov (KALDERA, JELŠAVA, MARI) vo vydávaní rôznych materiálov kritizujúcich národnostnú politiku KSČ a soc. štátu. Boli zaznamenané snahy opozičných síl v MLR o vytvorenie pravidelného kanála spojenia a koordinovanie činnosti predstaviteľov maď. nacionalizmu v ČSSR. V súvislosti s riešením otázky zrušenia dedín v RSR opozícia v MLR vyzvala predstaviteľov maď. nacionalizmu, aby zorganizovali protestné vystúpenie maď. občanov v ČSSR. Uvedená požiadavka však bola zamietnutá, s tým, že predstavitelia maď. nacionalizmu sa obmedzia na spracovanie protestných dokumentov. Takýto dokument spracoval objekt KALDERA.

Vykonanými opatreniami bolo ustanovených 8 členov zo 14-15 členného „výboru...“ a zároveň sme prenikli do vedenia „výboru...“ tým, že do vedúcich funkcií boli KALDEROM vybrané naše prostriedky. Objekt KALDERA spolu so svojou manželkou 12. 8. 1988 vycestoval cez MLR do USA.

Predstaviteľ ukrajinského nacionalizmu objekt akcie DANKO dokončil prácu na svojom celoživotnom diele - 300 stránkovom rukopise knihy, ktorú nemôže u nás publikovať pre jej nacionalistickú orientáciu. Objekt chce svoje dielo sám vyvieť do NSR, vzhľadom k tomu, že bol katedrou Slavistiky Univerzity Ludwika Maximiliána v Mníchove pozvaný do Mníchova na konferenciu o slovanskej kultúre v dňoch 8.-10. 10. 1988.

g) Za hodnotené obdobie na našom teritóriu bolo zaznamenaných:

- 4 výskyty protizákonných písomností, ktoré svojim obsahom útočili proti KSČ, boli výhražného charakteru a mali nižšiu spoločenskú nebezpečnosť
- 2 výskyty letákov v Bratislave v celkovom počte 20 kusov. Z uvedeného počtu 2 letáky vyzývali občanov, ktorým záleží na demokracii a osude vlasti k tichej demonštrácii na deň 20. augusta 1988 v Bratislave na Hviezdoslavovom námestí a 18 kusov letákov malo text „Nech žije 1968-1988, Dubček - Gorbačov“
- 2 prípady výskytov nápisov, ktoré svojim obsahom útočili proti KSČ, straníckym a vládnyim predstaviteľom a v druhom prípade má nápis útočiť proti ZSSR v súvislosti s rokom 1968

Vykonanými opatreniami boli celkovo odhalené :

- 4 autori závadných písomností
- 3 pisatelia závadných nápisov
- 1 páchatel verbálnej trestnej činnosti
- 2 osoby, ktoré sa dopustili trestného činu výtržníctva tým, že zo slávnostnej výzdoby k SNP strhli vlajky ČSSR a ZSSR

V mesiaci august boli zaznamenané 2 prípady výhražných anonymných telefonátov a 1 prípad písomnosti výhražného charakteru. Dňa 16. 8. 1988 oznámil na Operačné stredisko MS VB Bratislava telefónne číslo 158 neznámy muž, že na ulici Februárového víť. pri NP BEZ je po domácky vyrobená bomba. Dňa 20. 8. 1988 na to isté telefónne číslo telefonoval neznámy muž a upozornil, že na televíznej veži Kamzík v Bratislave je umiestnená bomba. Vykonanými opatreniami bolo zistené, že obsah oboch telefonických rozhovorov sa nezakladá na pravde. V júli 1988 bol zaznamenaný výskyt výhražnej anonimnej písomnosti zaslanej z PÚ Bratislava na adresu pracovníčky redakcie Slovenka. Autor listu reaguje na článok o činnosti PS na hraniciach s Rakúskom. Nadáva autorku článku a vyhráža sa jej ťažkou ujmom na zdraví za vychvaľovanie činnosti „udavačov a špicľov“.

h) Vykonanými opatreniami neboli v hodnotenom období získané také poznatky, ktoré by poukazovali na negatívnu činnosť v spoločenských organizáciách v oblasti vedy, kultúry, zdravotníctva a oznamovacích prostriedkov.

ch) Žiadané skutočnosti sú uvedené v bode g)

i) V hodnotenom období boli na našom teritóriu zaznamenané 4 výskyty písomností zahraničného pôvodu v celkovom počte 45 kusov.

- na adresu OV KSS Komárno bola zaslaná písomnosť vyhotovená v Ženeve pod názvom „Manifest kruhu slovenských matičiarov“

- v júli 1988 bol zaznamenaný výskyt 2 kusov zahraničnej písomnosti „Všichni jsou bratři“. Písomnosti boli dopravené do ČSSR balónikmi vypustenými v NSR.
- 16. 8. 1988 sa pokúsil francúzsky št. príslušník Christian GAUDEL previesť do ČSSR 20 kusov brožúr Dialóg 9 v českom jazyku s podtitulom „Z otroctva niet bez boja cesty k slobode“
- dňa 17. 8. 1988 bol v Bratislave zaznamenaný výskyt 22 kusov zahraničných letákov pod názvom „Za demokraciu a slobodu“, ktoré vyhotovila tzv. radikálna strana so sídlom v Taliansku, Belgicku a Francúzku. Letáky boli vhadzované do poštových schránok v centre Bratislavy.

II.

a) Za hodnotené obdobie bolo v oblasti preventívno-výchovnej činnosti vykonaných celkove 65 PVO a PRO vo väčšine prípadov s kladným výsledkom. Preventívna činnosť bola zameraná s cieľom zabránenia negatívnym javom v súvislosti s 20. výročím internacionálnej pomoci vojsk VZ, obmedzenia aktivity členov NC a LA na oficiálnych podujatiach r.k.c. a na odvolacom konaní s POLANSKÝM. Prevencia bola vykonávaná s osobami z báz pravicových a antisocialistických síl, mládeže, maď. nacionalizmu, reakčných duchovných, r.k.c, členov NC a LA, nepovolenej sekty SJ a protištátnych písomností.

b) V súvislosti s augustovými udalosťami bola pri izolácii psychicky narušených osôb, odhalených notorických pisateľov protištátnych písomností, využitá súčinnosť so zdravotníckymi orgánmi. Pomocou nich boli takéto osoby izolované, čím sa im zabránilo vo vyhotovovaní protištátnych písomností.

Na obmedzenie vplyvu reakčných duchovných r.k.c a členov NC a LA bola využitá súčinnosť s cirkevnými tajomníkmi na úrovni kraja, hlavného mesta Bratislavy a okresov. Súčinnosť bola využitá pri zabezpečovaní jednotlivých púti veriacich r.k.c, pri odvolacom konaní s POLANSKÝM a pri kádrových opatreniach voči reakčným kňazom.

S cieľom zamedzenia využitia hromadných dopravných prostriedkov (vlakové a autobusové zájazdy) ROH, JRD, ZJ²⁸ a pod) na púte r.k.c. v kraji je využívaná súčinnosť so štátnymi, hospodárskymi a spoločenskými orgánmi a organizáciami.

c) Spoluprácu s vyšetrovateľmi, ako aj prokuratúrou možno hodnotiť kladne. Uvedenú skutočnosť možno dokumentovať pravidelnou dokumentáciou pri novozakladných prípadoch, ako aj hodnotením už existujúcich prípadov zo strany vyšetrovateľa (prípady KALDERA, KANÁL, SPOR...). Súčin-

²⁸ Ide o preklep, TJ – telovýchová jednotka.

nosť s prokuratúrou bola v hodnotenom období pri realizácii prípadu SPOR a dohodnutou účasťou prokurátora na púti r.k.c. v Šaštíne v dňoch 17.-18. 9. 1988.

d) Inštitút Výstrahy N S ZNB hl. m. Bratislavy a Zsl. kraja bol uplatnený :
- dňa 11. 7. 1988 u objektu OZ SPOR, č. zv. 38226, vedený pre § 112 TZ. Objekt akcie PhDr. TURČANOVÁ Oľga, nar. 1949, redaktorka nakladateľstvo ROH Práca, bytom Bratislava, vyhotovila a svojmu bratovi do NSR zaslala listy, ktoré svojim obsahom napĺňali skutkovú podstatu tr. činu podľa § 112 TZ. Objekt sa k svojej činnosti priznal a výstrahu prijal.

e) U osôb, s ktorými bolo PVO a PRO vykonané, je vykonávaná ich ďalšia kontrola, s cieľom zisťovania ich ohlasov, resp. potvrdenie ich činnosti, alebo upustenie od nej. Vykonaná preventívna činnosť prevažne splnila svoj cieľ.

f) Kádrové opatrenia vykonané príslušnými cirkevnými tajomníkmi na podnet ZNB boli uplatnené v 16 prípadoch. V jednotlivých prípadoch išlo o premiestnenie duchovných a obsadenie farských úradov r.k.c. v súlade s operatívnymi záujmami a v súlade s vývojom cirkevno-politickej situácie na teritóriu Bratislavy a Zsl. kraja.

Vychádzajúc z Rozboru preventívno-výchovných metód bezpečnostnej praxe uplatňovaných proti antisoc. silám a r.k.c. možno konštatovať, že sa nám darí plniť úlohy preventívno-výchovnej činnosti v týchto problematikách. Neboli zistené nové tendencie, ktoré by poznačili vývoj v týchto oblastiach.

Metodická pomoc zo strany II. Správy ZNB-VN v hodnotenom období poskytnutá nebola. Táto bude poskytnutá počas náboženskej púti v Šaštíne a v problematike maď. nacionalizmu do konca mesiaca september.

Útvar : Správa ZNB hl. mesta Bratislavy a Zs. kraja
Správa štátnej bezpečnosti

Datum: 15. 9. 1988

Č. j.: OS-0036-24/AN-88

Adresát: AIPO II. S-ZNB-VN

PŘÍSNĚ TAJNÉ!

Výtisk číslo: 1

Počet listů: 2

VÝKAZ preventivních opatření provedených útvarem čs. kontrarozvědky

	počet	Druh postihnuté činnosti*)				Forma a metoda postihu**)		
Příslušníci antisoc. sil, zakázaných organizací (K 231, KAN, SOLP a pod.)								
Pravicoví oportunisté	12	§ 98, 100				čl. 10/Zb.		
Příslušníci bývalých politických stran	1	§ 100				čl. 10/Zb.		
Nacionalisté	1	§ 100				čl. 10/Zb.		
Sionisté	1	§ 100				čl. 10/Zb.		
Příslušníci církví a sekt	26	§ 100, 178				čl. 12/a		
Diplomaté								
Ostatní	24	§ 98, 100, 198				čl. 7/2		
Celkem	25							
Z toho	počet	Bezpartajní	Přísl. ostat. polit. stran	Členové SSM	Členové a kandidáti KSČ	Rozpracování ve svazcích	Nerazpracování ve svazcích	Cizinci ze ZST
Příslušníci bývalé buržoazie								
Inteligence	20	18			2	11	9	
Mládež	18	18		4		1	17	
Pracovníci na úseku kultury a umění	11	11				6	5	
Pracující v zemědělství								
Příslušníci ČSLA a vojsk MV								X
Dělníci	16	16		1		5	11	

*) Uvádí se odkaz na příslušné paragrafy tr. zákona, po jejichž linii byla preventivní opatření provedena.

**) Uvádí se odkaz na příslušný článek a odstavec z metodických pokynů, podle nichž byla preventivní opatření provedena.

S cieľom zabezpečenia nerušeného priebehu 20. výročia internacionálnej pomoci vojsk VZ boli vykonané PVO s predstaviteľmi pravicových síl, mládeže, maď. nacionalizmu, protištátnych písomností vedených v akciách:

SZ VOJTO
SZ PROFESOR
SZ NÁKUPCA
SZ PISÁR
SPO LOVEC
SPO TRIKO
SPO LÁSEK
NO NOTÁR
NO DOKTOR
NO DUB
NO BRADÁČ
NO STOP

S cieľom zamedziť zvýšenej aktivite reakčných duchovných r. k. c., členov NC a LA na jednotlivých oficiálnych akciách r. k. c. a na odvolacom konaní s POLANSKÝM bola vykonaná okrem iných preventívno-výchovná činnosť s objektami akcií:

OZ KLÁŠTOR
OZ REKTOR
OZ KANÁL
SPO KAZATEĽ
SPO MÁRIO
SPO KALVÁRIA
SPO CENZOR
SPO FILIP
NO JEZUITA

ABS Praha, f. A 34/1, inv. č. 906.

9

**1988, 19. december, Bratislava. Informácia Správy
ŠtB Bratislava o štátnobezpečnostnej situácii po línii
vnútorného protivníka za 4. štvrťrok 1988.²⁹**

Príloha č. 1 k č. p.: OS-0036-35 /01-VN-88

Prísne tajné

Výtlačok č.: 1

Počet listov: 10

VYHODNOTENIE**plnenia plánovaných úloh ročného plánu činnosti
II. odboru Správy ŠtB Bratislava za IV. štvrťrok 1988.**

a) V hodnotenom období štátnobezpečnostná situácia v oblasti pravicovo-oportunistických síl bola charakterizovaná zvýšená aktivita vnútorného protivníka v súvislosti s oslavami 70. výročia vzniku Československej republiky a dňom ľudských práv. Obdobie prestavby a demokratizácie spoločnosti zneužívajú k útokom KSČ a súčasnému vedeniu strany a štátu.

V súvislosti s organizovanou demonštráciou pravicových a antisocialistických síl v Prahe dňa 28. 10. 1988 neboli na našom teritóriu zaznamenané vážnejšie negatívne javy. Vykonanými preventívnymi akciami bolo exponentom pravice z nášho teritória zabránené v účasti na tejto demonštrácii. V súvislosti s vykonanými preventívnymi akciami bol však zistený názor akcie ADVOKÁT, ktorý uviedol, že v budúcnosti budú musieť pripravovať manifestáciu v súčinnosti so všetkými opozičnými zoskupeniami, NC a koordinovať ich po celom území štátu, čím sa podľa neho dosiahne väčší efekt. V súvislosti s vydaním dokumentu opozičných síl „Manifest hnutia za občiansku slobodu“ sa u objektu akcie ADVOKÁT 18. 11. 1988 uskutočnila za účasti Milana ŠIMEČKU st., Milana ŠIMEČKU ml., Miroslava KUSÉHO, Hany PONICKEJ, VI. MAŇÁKA a ďalších troch neustanovených osôb prvá schôdzka výboru „Hnutia za občianske slobody“. Na schôdzke si stanovili program opozičnej činnosti, ktorý rozdelili do niekoľkých etáp (schádzanie sa na bytoch so spracovávaním jednotlivých požiadaviek, angažovanie sa na verejnosti prostredníctvom organizácii združených v NF, oficiálna žiadosť o prijatie do NF. Objekt akcie ADVOKÁT pripravuje 14. 1. 1989 na svojom byte uskutočniť

²⁹ Dokument poslal pod č. p. OS-0036-35/AN-88 na Analyticko-informačný a plánovací odbor II. správy ZNB v Prahe náčelník II. odboru S-ŠtB Bratislava, mjr. JUDr. Rudolf Mizera dňa 19. 12. 1988. Vľavo dole pečiatka II. S-SNB, došlo 27. XII. 1988, č. j. CB-0027/36/03-88. Vpravo hore nečitateľné podpisy.

seminár spojený s prednáškou na tému „Výchova a vzdelanie“ za účasti prof. Johna Marksa z Londýna.

V súvislosti so zvýšenou aktivitou pravicových síl v Prahe sú do Bratislavy poštou na adresy protisocialisticky orientovaných osôb (J. ČARNOGURSKÝ, MIKLOŠKO, KUBÁŇ) zasielané písomné materiály vydávané CH-77 v Prahe ako napr. Manifest CH-77, Prehlásenie CH-77 k ľudským právam, Lidové noviny, ale aj materiály zasielané Jazzovou sekciou do prostredia mládeže – Voknoviny.

V kruhu bývalých členov KSČ je v písomnej forme rozširovaný materiál, ktorý spracoval exponent pravice Miroslav KUSÝ pod názvom „Perestrojka a prestavba: Česi a Slováci“.

V oblasti ekologického hnutia došlo k zvýšenej aktivite v činnosti pravicových síl. Skupina členov SZOPK pod vplyvom členom MsV SZOPK (HUBA, ŠREMER, BUDAJ) spracovali brožúru pod názvom „Poznaj a chráň – Dunaj“, ktorá je zameraná proti výstavbe SVD Gabčíkovo – Nagymaros. Obsahovo je to v podstate téma opisovaná v tendenčne spracovanej brožúre Bratislava-nahlas. Táto publikácia bola rozoslaná centrálnym orgánom v SSR včetně MV a ŽP SSR. Takýmto spôsobom mienia spracovať a rozoslať všetky témy uvádzané v brožúre Bratislava-nahlas. Signatár CH-77 ŠREMER bol i napriek našim upozorneniam zvolený za predsedu 10. ZO SZOPK a podľa jeho vyjadrenia sa táto ZO bude zameriavať na presadzovanie návrhu národného parku Podunajsko s tým, že svoju činnosť budú koordinovať s ochranármi v ČSR a zahraničnými partnermi. Táto skutočnosť je už presadzovaná do praxe, keď bratislavskí ochranári pod vedením tajomníčky MsV SZOPK Márii FILKOVEJ sa zúčastnili ochranárskych demonštrácií v Budapešti zameraných proti výstavbe SVD Gabčíkovo – Nagymaros.

b) V súvislosti s tendenčným informovaním predstaviteľa IDC v NSR HLINKU došlo k rozporom medzi objektami akcií ADVOKÁT a Miki, ktorí sa dohodli, že všetky informácie pojednávajúce o aktívnych veriacich RKC a ich prípadnom prenasledovaní sa budú sústreďovať u ADVOKÁTA za účelom ich zhodnotenia a následného odoslania do NSR. Objekt MIKI uvedenú dohodu nedodržiava (okrem iného informoval HLINKU o priebehu pohrebu biskupa Pásztora a voľbe nového diecézneho administrátora) na základe čoho došlo k uvádzaným rozporom. Objekt ADVOKÁT informoval HLINKU o svojom pamflete pod názvom „Katolícke hnutie na Slovensku v 4 roku perestrojky“ a zároveň ho oboznámil s textom tzv. „Vyhlásenia českých a slovenských katolíkov ku vzniku Československej republiky. Za Slovensko text podpísali J. ČARNOGRUSKÝ, GREGOROVÁ, POLANSKÁ a ďalší.

Na našom teritóriu bola zaznamenaná snaha v spolupráci s IDC v KZ a CH-77 v Prahe o zorganizovanie 24 hodinovej protestnej hladovky za dodržiavanie ľudských práv, za oslobodenie politických väzňov, ako súčasť medzinárodnej protestnej hladovky organizovanej IDC. Táto je vykonávaná doma, nie na verejnosti a ani nie manifestačne. Snaha organizátorov a ma-

sový charakter nebola realizovaná keď k hladovke sa pripojilo len niekoľko osôb. Na objekta akcie KAPUCÍN sa listom chválil čsl. emigrant, bývalý podpredseda Gottwaldovej vlády Dr. Emanuel BÖHM z USA, ktorý v emigrácii zastával funkciu v SKS. V liste žiada, aby objekt funkcionárom SKS napísal list, v ktorom by sa ho zastal a uviedol, že sa nepodieľal na smrti TISU a ďalších slov. funkcionárov.

c) Operatívnu situáciu v oblasti rím. kat. cirkvi ovplyvnila výrazná aktivizácia jej nelegálnych štruktúr a LA s cieľom organizovania nátlakových akcií proti štátnej správe smerujúcich k splneniu politických požiadaviek. K takejto akcii došlo na tradičnej cirkevnej púti v Šaštíne, keď členovia NC, LA časovú medzeru v oficiálnom programe využili k vlastnému účinkovaniu. Počas neho došlo k prevolávaniu hesiel „Nech žije kardinál Tomášek, biskup Sokol, biskup Korec, my chceme slobodu, my chceme biskupov.“ Pomocou zvukovej aparatury členovia LA Pavol Abrahám a Eva Klčovanaká prečítali požiadavky na obsadenie voľných biskupských stolcov v SSR, povolenie činnosti laikov a pod. Celé vystúpenie trvalo 3 minúty a bolo prerušené vypnutím zvukovej aparatury. Púte sa zúčastnili viacerí aktívni členovia LA, ale tiež mluvčí CH-77 pre rok 1988 Stanislav DEVÁTÝ, signatári CH-77 František ADAMÍK a Michal MŘTVÝ a diplomat ZÚ USA v Prahe Róbert NORMAN.

K ďalšej nátlakovej akcii došlo 10. 10. 88 počas súdneho pojednávania s členkou LA Ľudmilou HERIBANOVOU, ktorá sa zúčastnila tzv. sviečkovej demonštrácie v Bratislave. Dav asi 170-200 osôb sústredný pred pojednávacou miestnosťou vyjadroval solidaritu s menovanou modlitbami, pričom sa snažil tiež pred budovou súdu aj spievať náboženské piesne. Zákonom príslušníkov VB boli tieto provokačné snahy utlmené.

Objekta akcie MIKI navštívili zástupcovia moravských katolíkov Dr. MALÝ a Ing. KOPŘIVA, ktorí vyjadrili znepokojenie nad súdom autora 31 bodov NAVRÁTILA. Podľa menovaných zápas za prepustenie NAVRÁTILA je zápasom za dosiahnutie slobody cirkvi a ľudských práv. V prípade keď nedôjde k prepusteniu NAVRÁTILA organizácia „SOS“ na obranu NAVRÁTILA pristúpi k hladovke príp. k iným nenásilným protestným akciám.

S cieľom získania finančných prostriedkov potrebných pre ďalšiu činnosť nepovolenej rehoľnej spoločnosti sv. Františka z Assisi (kúpa ďalšieho rodinného domu) členovia tejto rehoľnej spoločnosti za doprovodu telesne postihnutých osôb navštevujú jednotlivé farnosti a charitné domovy v rámci Moravy a Slovenska.

Biskup trnavskej arcidiecézy Ján SOKOL počas návštevy Vatikánu sa okrem iných stretol s predstaviteľmi cirkvi ŠILHÁROM a ZLATŇANSKÝM. Menovaným položil otázku aké postavenie má vo Vatikáne nelegálna cirkev a konkrétne tajný biskup KOREC. Dostal zhodnú odpoveď podľa ktorej vo Vatikáne nerozdeľujú cirkev na legálnu a nelegálnu a že biskup KOREC je podriadený sídelnému biskupovi t.j. SOKOLOVI.

Po smrti biskupa nitrianskej diecézy PÁSZTORA zbor 10 konzultorov bol oboznámený so zároveň biskupa a za administrátora diecézy zvolil dekana teologickej fakulty Štefana JANEGU.

Na úseku nepovolenej sekty SJ bolo zistené, že v decembrovom výtlačku „Naše služby kráľovstva“ vyzývajú členov sekty SJ, aby vianočné sviatky a zimné prázdniny využili celé rodiny na aktívnejšiu zvestovateľskú činnosť, ktorej by sa zúčastnili aj deti vzhľadom k tomu, že uvedené obdobie je pre zvestovateľskú činnosť vhodné.

d) V októbri a novembri pricestovali do Bratislavy 2 skupiny osôb židovského pôvodu z Jeruzalema a USA za účelom návštevy slávneho rabína Soffera, synagógy a židovských cintorínov. Počas návštevy sa zaujímali o úroveň židovstva a či nedochádza u nás k antisemitizmu.

Dňa 11. 12. 1988 sa v Bratislave uskutočnilo slávnostné posedenie osôb židovského pôvodu za účasti viac ako 350 osôb zo Zsl. kraja. Podľa židov takáto rekordná návšteva na takomto podujatí od skončenia II. svetovej vojny nebola zaznamenaná. Zvlášť bolo kvitované, že 40 % prítomných tvorili deti a mládež.

V prostredí osôb židovského pôvodu vyvolala veľkú pozornosť tá skutočnosť, že vo vydavateľstve cirkevnej literatúry má vyjsť kniha „Dejiny slovenského židovstva“. Prvé vydanie 3000 exemplárov bude prevažne určené veľvyslanectvám v zahraničí.

e) V hodnotenom období bola hlavná pozornosť v problematike mládeže zameraná na to, aby vysokoškolská, stredoškolská, učňovská a voľná mládež nebola vonkajším a vnútorným protivníkom zneužitá na hromadné protispoločenské vystúpenia (výročie vzniku ČSR, deň ľudských práv a pod.), čo sa aj podarilo.

Z prostredia vysokoškolskej mládeže bolo zistené, že koncom novembra 1988 na pedagogickej konferencii za účasti študentov a pedagógov Elektrotechnickej fakulty SVŠT odznela z radov študentov kritika na pripravovanú výstavbu školského jadrového reaktora s návrhom, aby sa plánovaná výstavba neuskutočnila.

Dňa 12. 11. 1988 sa v Bratislave konala konferencia Zväzu palestínskych študentov za účasti 37 osôb z celého Slovenska a troch hostí z Prahy. Hlavným bodom rokovania bola voľba nového výboru Zväzu, z ktorého po tichej dohode medzi členmi KS Palestíny, Arafatovej strany OOP a ĽFOP boli vylúčení členovia Demokratického frontu oslobodenia Palestíny. Po voľbe výboru sa väčšia časť konferencie niesla v duchu dohadov o vytvorení nového palestínskeho štátu.

f) Z prostredia predstaviteľov maď. nacionalizmu bolo zistené, že objektom akcii KALDERA a JELŠAVA bola udelená cena nadácie Gábora BERHLENA z Budapešti v sume 50 000 forintov za činnosť v prospech maď. menšiny

v ČSSR. Objekt JELŠAVA cenu osobne v Budapešti prevzal. Súčasne prostredníctvom Juraja SZATNÁRIHO obdržal pokyn od Gyorgya Hábelu, prísl. demokratického fóra v MLR, aby spracoval dokument - kritiku zo svojho pohľadu k internacionálnej pomoci vojsk VZ. Dokument, ktorý objekt do súčasnosti nespracoval, chcú opozičné sily v MLR predložiť ku kritike širokej verejnosti za účelom posúdenia, či politické vedenie MLR v roku 1968 konalo správne.

Dňa 30. 11. 1988 sa zišli členovia „Výboru“..., a prerokovali dokument „Memorandum čl. maďarov“, ktorý v zmysle pokynu objektu KALDERA mal byť rozposlaný na rôzne inštitúcie. Pod memorandum mali členovia „Výboru“... získať súhlasne podpisy občanov maď. národnosti. Vykonanými opatreniami bolo docieľené, že podpisy nezískali, celá akcia bola odvolaná a dokument nebude rozposlaný. Objekt KALDERA udržiava z USA telefonické kontakty na členov „Výboru“..., prostredníctvom ktorých sa snaží o ovplyvňovanie ich činnosti.

Celoživotné dielo predstaviteľa ukrajinského nacionalizmu objektu akcie DANKO pod názvom „Ukrajinská literatúra 20-tich rokov“, ktoré svojim obsahom napĺňa skutkovú podstatu tr. činu podľa § 112 TZ, bolo vyvezené do centrály OUN v Mníchove NSR. Kniha má byť vydaná v nakladateľstve OUN v Toronte, Kanada.

g) Za hodnotené obdobie na našom teritóriu boli zaznamenané :

- 14 výskytov protizákonných písomností, ktoré svojim obsahom útočili proti KSČ (10), podporovali a propagovali fašizmus (2), mali upozorňujúci charakter (1) a mali nižšiu spoločenskú nebezpečnosť (1).
- 2 výskyty letákov, ktoré svojím obsahom útočili proti ZSSR (1) a mali nižšiu spoločenskú nebezpečnosť (1).
- 12 prípadov výskytov nápisov, ktoré svojim obsahom útočili proti KSČ (5) i proti ZSSR (1), podporovali a propagovali fašizmus (1) a mali nižšiu spoločenskú nebezpečnosť (5).

Vykonanými opatreniami boli celkovo odhalené

- 13 autori a rozširovatelia protispoločenských a závadových písomností,
- 4 pisatelia protispoločenských nápisov,
- 2 páchatelia verbálnej trestnej činnosti,
- 11 osôb, ktoré sa dopustili nedovoleného ozbrojovania.

Operatívnu cestou bolo zistené, že v septembri 1988 správkynia OÚNZ – Poliklinika Pezinok, členka KSČ obdržala výhrážny anonymný list písaný čiastočne nemeckým a slovenským jazykom. Pisateľ v texte prevoláva na slávu Dubčekovi a Smrkovskému a vyhráža sa adresátke obesenie. Ďalšiu časť listu tvorí zrejme preklad nemeckého textu.

h) Vykonanými opatreniami neboli v hodnotenom období získané také poznatky, ktoré by poukazovali na negatívnu činnosť v spoločenských organizáciách v oblasti vedy, kultúry, zdravotníctva a oznamovacích prostriedkov.

ch) Žiadané skutočnosti sú uvedené v bode g)

i) V hodnotenom období boli na našom teritóriu zaznamenané

2 výskyty písomností zahraničného pôvodu v celkovom počte 3 kusy.

– Dňa 25. 10. 1988 bol v okr. Senica zistený výskyt letáčikov písaného nemicky. Letáčik bol adresovaný pisateľom mieru s výzvou k odpovedi na adresu v NSR. Letáčik bol dopravený na územie ČSSR balónikom.

– Dňa 1. 11. 1988 v meste Šahy bol zistený výskyt letákov formátu A15 v maďarskom jazyku. Letáky sú obsahovo zamerané proti výstavbe sústavy vodných diel Gabčíkovo - Nagymaros a rozširovali ich nezistení turisti z MLR.

II.

a) Za hodnotené obdobie bolo v oblasti preventívno-výchovnej činnosti vykonaných celkove 40 PVO a PRO a dve všeobecné prevencie za účasti 160 žiakov SOU. Prevencia bola zameraná s cieľom zabránenia negatívnym javom v súvislosti s 20.výročím založenia ČSR, dňa ľudských práv, súdnych procesov s účastníkmi demonštrácie v Bratislave dňa 25. 3. 1988. Prevencia bola vykonávaná s osobami z báz pravicových a antisocialistických síl, mládeže, exponentov NC a LA, reakčných duchovných r.k.c. a protištátnych písomností.

b) Na obmedzovanie vplyvu reakčných duchovných r.k.c. a členov NC, LA bola využitá úzka súčinnosť s cirkevnými tajomníkmi všetkých stupňov a Sekretariátom pre veci cirkevné MK SSR s cieľom riešenia spoločných opatrení v cirkevnej oblasti (púte, úmrtie biskupa Pásztor, súdne pojednávania apod.). V súvislosti s konaním púti, s cieľom zamedzenia využívania hromadných dopravných prostriedkov (autobusové zájazdy ROH, TJ, JRD a pod.) bola využívaná súčinnosť so štátnymi, hospodárskymi a spoločenskými orgánmi a organizáciami. V problematike mládež bola úzka súčinnosť s orgánmi školstva NV pri vykonávaní všeobecnej prevencie so žiakmi stredných odborných učilíšť (SOU polygrafické, nábytkárske a pod.).

c) Spolupráca s vyšetrovateľmi, ako aj prokuratúrou možno hodnotiť kladne, čo možno dokumentovať pravidelnou konzultáciou pri novozakladaných prípadoch, ako aj hodnotením už existujúcich prípadov zo strany vyšetrovateľa (Dáša, Sapo, Gabo).

d) Inštitút Výstrahy náčelníka S-ZNB hl. mesta Bratislavy a Zsl. kraja v hodnotenom období nebol uplatnený.

e) U osôb s ktorými bolo PVO a PRO vykonané je vykonávaná ich ďalšia kontrola, s cieľom zisťovania ich ohlasov, resp. potvrdenia ich činnosti, alebo

upustenie od nej. Vykonané PVO spolu so všeobecnou prevenciou v prevažnej miere splnili stanovené ciele.

f) Kádrové opatrenia vykonané a príslušnými cirkevnými tajomníkmi na podnet ZNB boli uplatnené v 4 prípadoch. Išlo o premiestnenie duchovných a obsadenie farských úradov r.k.c. v súlade s operatívnymi záujmami a v súlade s celkovým vývojom cirkevno-politickej situácie na našom teritóriu.

Vychádzajúc z Rozboru preventívno-výchovných metód bezpečnostnej praxe uplatňovaných proti antisocialistickým silám a rím. kat. cirkvi, možno konštatovať, že sa nám väčšinou darí plniť úlohy preventívno-výchovnej činnosti v týchto problematikách.

Metodická pomoc zo strany príslušných operatívnych odborov II. Správy ZNB v hodnotenom období bola poskytnutá v problematikách cirkev, maď. nacionalizmus, OUN a možno ju hodnotiť kladne.

Útvar : Správa ZNB hl. mesta Bratislavy a Zs. kraja
Správa štátnej bezpečnosti

Datum: 19. 12. 1988

Č. j.: OS-0036-35/AN-88
Adresát: AIPO II. S-ZNB

PŘÍSNĚ TAJNÉ!
Výtisk číslo: 1
Počet listů: 2

VÝKAZ

preventivních opatření provedených útvarem čs. kontrarozvědky

	počet	Druh postihnuté činnosti*)					Forma a metoda postihu**)	
Příslušníci antisoc. sil, zakázaných organizací (K 231, KAN, SOLP a pod.)								
Pravicoví oportunisté	2	§ 100 TZ					čl. 10	
Příslušníci bývalých politických stran								
Nacionalisté	1	§ 100 TZ					čl. 10	
Sionisté								
Příslušníci církví a sekt	14	§ 101, 178 TZ					čl. 10a, 12	
Diplomaté								
Ostatní	23	§ 100, 102, 196 TZ					čl. 712, 10	
Celkem	40							
Z toho	počet	Bezpartajní	Přísl. ostat. polit. stran	Členové SSM	Členové a Kandidáti KSČ	Rozpracování ve svazcích	Nerazpracování ve svazcích	Cizinci ze ZST
Příslušníci bývalé buržoazie								
Inteligence	16	16				9	7	
Mládež	12	12		2		1	11	
Pracovníci na úseku kultury a umění	2	2					2	
Pracující v zemědělství								
Příslušníci ČSLA a vojsk MV								X
Dělníci	10	10				5	5	

*) Uvádí se odkaz na příslušné paragrafy tr. zákona, po jejichž linii byla preventivní opatření provedena.

**) Uvádí se odkaz na příslušný článek a odstavce z metodických pokynů, podle nichž byla preventivní opatření provedena.

S cieľom zamedziť zvýšenej aktivite pravicovo-oportunistických síl, členov NC, LA na akciách poriadaných vnútorným protivníkom (púť r. k. c., demonštrácie konanej v Prahe 28. 10. 1988, súdnym procesom s členmi LA, ktorí sa zúčastnili demonštrácie v Bratislave dňa 28. 3. 1988³⁰ boli vykonané preventívne opatrenia alebo izolácia u objektov akcií:

OPÁL, KANÁL, IVANA, REKTOR, LEKÁR, VLADO, KLÁŠTOR, ADVOKÁT.

V problematike učňovská mládež bola v spolupráci s pracovníkmi školstva NV vykonaná všeobecná prevencia spojená s besedou v SOU polygrafickom a nábytkárskom za účasti pedagogických pracovníkov a cca 160 učňov.

ABS Praha, f. A 34/1, inv. č. 909.

³⁰ Ide o Sviečkovú demonštráciu zo dňa 25. 3. 1988.

10

1988, 16. marec, Banská Bystrica. Informácia Správy ŠtB Banská Bystrica o štátnobezpečnostnej situácii po línii vnútorného protivníka za 1. štvrtrok 1988.³¹

Príloha č. 1 k č. p. OS-00586/ŠE-88

Výtlačok č. 1

Počet listov: 7

PRIEBEŽNÁ INFORMÁCIA**o dosiahnutých výsledkoch v služobnej činnosti orgánov ŠtB v Stredoslovenskom kraji po problematike vnútorného spravodajstva za obdobie I. štvrtroka 1988****I. časť****1) Zhodnotenie konkrétnych výsledkov dosiahnutých v hlavných rozpracovaných prípadoch pre podozrenie zo spáchania závažnej trestnej činnosti****Problematika PRAVICOVO-OPORTUNISTICKÝCH A ANTISOCIALISTICKÝCH SÍL:****Rozpracovávané akcie:**

„NOVINÁR“, osobný zv. r. č. 10458 - § 112 Tr. zákona

– Objekt v hodnotenom období nepokračoval v spracovávaní protizákonných písomností. Prostredníctvom TS „MILAN“ boli získané poznatky, že opúšťa od záujmu publikovať svoje „práce“. Nadalej však kritizuje nedostatky socialistickeho zriadenia, najmä v hospodárskej oblasti. Objektovi bude venovaná zvýšená AO pozornosť najmä počas významných vnútropolitických výročí a v súčinnosti so sovietskou VKR i pri jeho cestách do CCP a VVP Lešť.

„ŠMYK“, signálny zv. r. č. 16711 - § 98 Tr. zákona

– V hodnotenom období bol do akcie získaný agent „JOZEF“ a dôverník „IČO“. Pripravujú sa podmienky na vykonanie prameňa ANALÝZA.

31 Dokument poslal pod č. p. OS-00586/ŠE-88 na Analyticko-informačný, plánovací a kontrolný odbor X. správy ZNB v Prahe náčelník Správy ŠtB plk. JUDr. Pavel Korbeľ dňa 16. 3. 1988. Vľavo dole X. S-SNB, došlo 22. III. 1988, č. j. VN-0027/29/03-88. Vpravo hore nečitateľné podpisy. Uprostred pečiatka Ministerstva vnútra Českej republiky, zrušený stupeň utajenia, dňa 30. V. 95.

Novozavedené akcie:

„SPOJKA“, signálny zv. r. č. 18505 - § 98 Tr. zákona
– Objekt udrzuje utajované styky na predstaviteľov CHARTY 77 v Prahe, (SI-MEON, PARŤAK) vedených na 1. odbore X. S-ZNB. Do akcie bol získaný dôverník „ONDREJ“ r. č. 18627.

Problematika PROTIZÁKONNÝCH PÍSOMNOSTÍ:Rozpracovávané akcie:

„VOLIČ“, pátrací zv. r. č. 17179 - § 98 Tr. zákona
– V akcii je pátranie po písacom stroji, na ktorom boli napísané sporné PZP v rámci celej SSR. Z celkového počtu 1448 písacích strojov danej typovej rady chýbajú vzorky z 59 strojov zo Západoslovenského kraja a 15 strojov z Východoslovenského kraja, ktorých majiteľmi sú socialistické organizácie. 11 písacích strojov bolo odpredaných súkromným osobám, o ktorých nie je prehľad.

Novozavedené akcie:

„MAUSER“, signálny zv. r. č. 18644 - §§ 185, 94, Tr. zákona
– Objekt bol v minulosti odsúdený Vyším vojenským súdom v Táboře na 10 rokov trestu odňatia slobody nepodmienečne pre prípravu zbehnutia do cudziny. Objekt má v ilegálnej držbe zbrane a to 7 plne funkčných zbraní a udrzuje styky s protikomunisticky zameraným čs. emigrantom z Kanady, ktorý je tiež zberateľom funkčných zbraní, čo je operatívne zadokumentované. K objektovi sú vykonávané súčinnosťné opatrenia so zložkou VB.

Ukončené akcie:

„ZVAZÁK“, pátrací zv. r. č. 15521 - §§ 105, 112 Tr. zákona
– Zväzok bol vedený na 2. odbore S-ŠtB Banská Bystrica od roku 1986. Autor PZP bol vypátraný a vzhľadom k tomu, že jeho činnosť smeruje k trestnej činnosti podľa §-u 105 Tr. zákona bol zväzok odstúpený v mesiaci január 1988 k ďalšiemu rozpracovaniu na 1. odbor S-ŠtB Banská Bystrica.

Problematika IDC:Ukončené akcie:

„PONUKA“, signálny zv. r. č. 16039 - § 112 Tr. zákona
– S objektom bolo vykonané PVO s cieľom zabrániť odoslaniu materiálov s protišťátnym obsahom do KZ. Vykonaním PVO bol dosiahnutý stanovený cieľ.

Rozpracované akcie na úseku CIRKEV a SEKTY:

„BISKUP“, osobný zv. r. č. 10261 - § 178 Tr. zákona.
– Agentúrno-operatívny opatreniami boli zistené styky na členov nelegálnej cirkvi (KOREC, ĎURICA, OPRALA, POVALA a ďalší). S objektom bol uskutočnený vynútený styk, na ktorom bolo zistené, že objekt naďalej zo trváva na svojich reakčných postojoch.

„ORGANIZÁTOR“, osobný zv. r. č. 4225 - § 178 Tr. zákona

– Okolo objektu sa vytvorila skupina štyroch osôb (BRANICKÝ, SLIAČAN, VRŠANSKÝ a KÚTNA), ktorí ho pravidelne na byte navštevujú. Podporujú podpisovú akciu (31 bodov) a SLIAČAN sám podpisy zabezpečoval. V mesiaci január BRANICKÝ sa stretol s františkánmi v Bratislave na duchovnom cvičení. ORGANIZÁTOR jeho svojvoľnú činnosť odsúdil, že je nie dobre pre jeho ďalšiu činnosť, keď ho pozná veľa neznámych osôb. Sériu článkov o NC uverejnených v Pravde označili spoločne ako „intrigy a falzifikáty komunistov“. Na byte vykonáva duchovné cvičenia.

„VOJTO“, osobný zv. r. č. 17700 - § 98 Tr. zákona

– Objekt je hlavným organizátorom NC na Dubnicku. V období mesiacov január až marec organizoval podpisovú akciu k „petícii“ kardinála Tomáška. Jeden z najaktívnejších stykov objektu bol zistený a ustálený SELECKÝ Anton - objekt akcie „KANÁL“ r. č. 32713 na Správe ŠtB Bratislava. Jedná sa o „kanál“ poskytovania informácií z oblasti NC a Laického apoštolátu pracovníkovi RSE HLINKOVI do NSR. V akcii sa v súčasnej dobe pripravuje vykonanie rozhodných opatrení s cieľom kompromitácie objektu v prostredí NC v návaznosti na akciu „IVAN“.

„REBEKA“, signálny zv. r. č. 16766 - § 178 Tr. zákona

– Objekt za pomoci svojich známych organizoval v okrese Žiar nad Hronom podpisovú akciu. V akcii bol zistený „kanál“ na emigrantské centrá v KZ, odkiaľ je zasielaná literatúra a iné pomôcky cez osobu MOLNAR Imre žijúci v MLR. V akcii je pripravované využitie prameňa ANALÝZA.

„IDEOLOG“, osobný zv. r. č. 4500 - § 101 Tr. zákona

– K objektovi sú získavané poznatky, že je kandidátom na funkciu koordinátora sekty SJ v ČSSR. Objekt je vo výpovednej lehote v zamestnaní, s osobou boli vykonané vynútené styky.

Súhrnné zhodnotenie výsledkov preventívno-výchovnej činnosti S-ŠtB

V hodnotenom období boli vykonané tri prevencie, z ktorých dve boli zamerané do oblasti sekty Svedkov Jehovových. Na tomto úseku práce boli vykonané dlhšie prevencie s 15 osobami. Preventívno-výchovné opatrenia boli vykonávané s cieľom predchádzať trestnej činnosti v zmysle § 178 Tr. zákona.

V jednom prípade bolo preventívno-výchovné opatrenie vykonané vo vzázkovej akcii PONUKA s objektom, ktorý v roku 1986 nadviazal písomný kontakt na kryciu adresu Hlas Ameriky a na ZÚ USA, Veľkej Británie a NSR a ponúkal na zverejnenie materiály o porušovaní ľudských práv v ČSSR.

Výskyt protizákonných písomností:

V hodnotenom období bol zaznamenaný výskyt výhražného anonymného listu do redakcie MAJÁK ČST Bratislava, kde neznámy pisateľ oznamuje, že bude pokračovať v páchaní trestnej činnosti, ak sa neupustí od ťažob-

nej činnosti pod obcami Koš a Laskar v okrese Prievidza, pričom uviedol, že zapríčinil mimoriadnu udalosť na železničnej stanici NOVÁKY. K zisteniu pisateľa boli prijaté súčinnostné opatrenia s O-ŠtB Prievidza a 3. odborom S-ŠtB Banská Bystrica. Pátranie je vykonávané v obnovenom pátracom zv. „MAJÁK“.

Dňa 7. 3. 1988 bol na OS ZNB Žilina nahlásený výskyt náboženských a protikomunistických nápisov na potrubí v katastri obce Rosina okres Žilina. Ako páchatelia boli prostriedkami O-ŠtB a VB Žilina zistení 3 maloletí žiaci 5. triedy Základnej školy na Moskovskej ul. v Žiline. Motívom konania menovaných bolo ich náboženské presvedčenie a snaha verejne sa nábožensky prejavíť. Navádzanie dospelou osobou zistené nebolo.

Zhodnotenie bezpečnostnej situácie v stredoslovenskom kraji po problematikách vnútorného spravodajstva

Analýza poznatkov o činnosti vnútorného protivníka nasvedčuje, že antisocialisticky orientované osoby v našom kraji prejavujú zvýšený záujem o politický a ekonomický vývoj v ZSSR a v ČSSR, pričom sa snažia spochybňovať prijímané opatrenia k prestavbe. Kriticky hodnotia kádrovú politiku ÚV KSČ. Sústavne očakávajú rehabilitáciu vylúčených členov KSČ za krízové roky 1968-69. Súčasnu prestavbu ekonomického mechanizmu v ČSSR prirovnávajú k udalostiam v rokoch 1967-68 a z jej neskoršieho „zbrzdzenia“ obviňujú terajších čelných predstaviteľov.

Demokratizačný proces v socialistických štátoch chcú vo svoj prospech využiť i predstavitelia „CHARTY 77“. Sú naďalej zisťované kontakty signatárov z Prahy a Bratislavy na osoby zo Stredoslovenského kraja. Konkrétne bol zistený kontakt na KUŠTEKA Štefana zo Žiliny (objekt akcie ŠMYK). Podľa vyjadrenia KUŠTEKA signatári „CHARTY-77“ udržiavajú styky s ďalšími osobami zo Žiliny. KUŠTEK nepravidelne dostáva poštou materiály CHARTY 77, VONSu z Prahy a v mesiaci január 1988 mu boli zaslané „LIDOVÉ NOVINY“, ktoré začala vydávať CHARTA 77. Ďalej boli zistené poznatky o pravidelných návštevách aktivistu CHARTY 77 UHERA Petra v okrese Prievidza, kde navštevuje v čase voľna svojich rodičov a snaží sa negatívne vplývať na svojich bývalých spolužiakov. Počas návštevy v mesiaci február sa zaujímal o osobu LOMNICKÝ Juraj, ktorý je činný v NC a bol na psychiatrickom liečení v SUČA-NOCH. UHER sa v decembri 1987 zúčastnil manifestácii CHARTY na Staromestskom námestí v Prahe.

Zvýšil sa záujem signatárov „CHARTY 77“ a funkcionárov zrušenej JAZZO-VEJ SEKCIE o osoby v Stredoslovenskom kraji s cieľom zapojiť ich do aktívnej činnosti. Osoby, ktoré prejavili záujem o JAZZOVÚ SEKCIU a zaslali prihlášky, boli pojatí do bázy.

Zvýšený záujem zo strany ideodiverzných centier bol zistený v osobných a písomných stykoch do Stredoslovenského kraja a hlavne na Maticu slovenskú v súvislosti s oslavami jej 125. výročia založenia. Pri tejto príležitosti

sú zasielané do kraja zo zahraničia periodiká „Kanadský Slovák“, „Slobodné Slovensko“ a časopis „Slovenský štít“. Do redakcie časopisu „SLOVENSKO“ v Martine bola zaslaná „POZVÁNKA“ na demonštráciu proti československému štátu a za právo Slovákov na štátnu nezávislosť, ktorá sa bude konať dňa 19. 3. 1988 o 10.30 hod. pred veľvyslanectvom ČSSR v Bonne. Organizátorom demonštrácie je emigrantská organizácia Národná rada za oslobodenie Slovenska (NR z OS) so sídlom v Mníchove.

Pred oslavami Víťazného februára bola doručená poštová zásielka na Okresné osvetové stredisko v Martine z redakcie Vydavateľstvo Pravda Bratislava, v ktorej boli plagáty k propagácii 40. výročia Víťazného februára. V uvedenej zásielke boli dva plagáty, na ktorých boli vyškriabané hákové kríže a na ďalších plagátoch chýbali časti hesiel alebo celé heslá. V štátnej vlajke ZSSR chýbal znak kosák, kladivo a podobne.

Vývoj bezpečnostnej situácie v hodnotenom období v rím. kat. cirkvi sa vyznačuje značnou aktivitou Nelegálnej cirkvi, najmä v okresoch Považská Bystrica, Dolný Kubín, Žiar nad Hronom, Liptovský Mikuláš a Veľký Krtíš. Po „Novoročnej výzve pre boží ľud do roku 1988“, ktorá bola zaslaná do nášho kraja nasledovalo rozšírenie 31 bodov výzvy kardinála TOMÁŠKA a organizovanie podpisových akcií na ich podporu. Tejto akcie sa aktívne ujali hlavne Laici a Nelegálna cirkev, ktorí túto petíciu rozmnožili skoro do všetkých farností k podpisom. Väčšia časť duchovných tieto akcie nepodporovala a snažili sa podpisovej akcii zabrániť. K tomuto aktívne pristúpil aj biskup FERANEC, ktorý osobne, ale i cestou dekanov upozornil duchovných, aby sa do akcie nezapájali a aby neumožňovali jej priebeh. V niektorých prípadoch sa podarilo akciu utlmiť cestou našej agentúry, kde pozitívnu úlohu zohrali agenti „JOZEF“, „LALI“, „EUGEN“, „FELIX“, „BUDAY“ a „JANO“.

Na podpisovej akcii sa zúčastnil MIČIAN Vojtech (objekt akcie VOJTO), ktorý sústreďoval podpisové hárky a kanálom na „centrálu“ cez Bratislavu ich zaslal do Prahy kardinálovi TOMÁŠKOVI. V akcii bol zistený „kanál“ cez osobu SELECKÝ Anton, čo bolo operatívne zadokumentované, že poskytuje informácie z oblasti NC pracovníkovi Rádia Slobodná Európa Antonovi HLINKOVI do NSR. MIČIAN prevzal úlohu hlavného organizátora NC na Dubnicku po objektovi akcie IVAN (POLANSKÝ Ivan), ktorý je v súčasnej dobe vo vyšetrovacej väzbe za trestný čin podľa §-u 98 Tr. zákona. MIČIAN v rozhovore so svojimi stykmi ostro útočí proti komunistom a socialistickému zriadeniu u nás. Vyjadril sa, že od ustráchaného kresťanstva je potrebné prejsť k revolučnému a teologickú slobodu je možné dosiahnuť len odporom - pasívnym, aktívnym i ozbrojeným. Komunisti musia vedieť, že cirkev sa neuspokojí s daným stavom, ale vzdoruje. Musí preniknúť na každú dedinu, k jednotlivcom. O prepojení na IDC v KZ svedčí i zasielanie listu od AMNESITY INTERNATIONAL do ZŤS EVÚ Nová Dubnica a do ÚZNV Ban. Bystrica, v ktorom sa uvádza, že POLANSKÝ, ktorý je vo vyšetrovacej väzbe, je väzňom z presvedčenia a žiada adresátov o odpoveď, aký je POLANSKÉHO stav, a čo sa dá urobiť, aby bol prepustený.

Zo strany Vatikánu boli snahy znevážiť biskupa FERANCA v tom smere, že je už chorý a nevládze riadiť diecézu. FERANCOVI bola nastolená otázka, že potrebuje pomocného biskupa. FERANEC tieto snahy dáva najavo štátnej správe pri každej príležitosti. Duchovní v kraji vyjadrujú názor, že kým sa nevyrieši otázka obsadenia biskupstiev Trnavy a Olomouca, dovtedy sa nebudú riešiť ostatné biskupstvá. K splneniu požiadaviek k obsadeniu biskupských stolcov boli zaznamenané nátlakové akcie členov NC formou dopisov.

K činnosti sekty Svedkov Jehovových boli zistené poznatky, že objekt akcie „IDEOLÓG“ má byť menovaný za koordinátora sekty Svedkov Jehovových pre ČSSR. Objekt je vo výpovednej lehote v zamestnaní a prejavuje snahu dostať invalidný dôchodok. Bol vykonaný vynútený styk s objektom „IDEOLÓG“, ktorého cieľom bolo zabrániť vymenovaniu za člena vedenia odbočky sekty svedkov Jehovových v ČSSR KADLECA Ondreja z Prahy (požiadavka X. S-ZNB). Objekt prisľúbil, že KADLEC vymenovaný za člena odbočky nebude.

náčelník 2. odboru S-ŠtB
[podpis]
mjr. Peter Čiampor

Náčelník Správy ŠtB
[podpis]
plk. JUDr. Pavel Korbel'

Příloha č. 2 k č. p. OS-00586/ŠE-88

Útvar : 2. odbor S-ŠtB Ban. Bystrica

Datum: 16. 3. 1988

Adresát: X. S ZNB AIPO Praha

PRO SLUŽEBNÍ POTŘEBU

PŘÍSNĚ TAJNÉ!

Výtisk číslo:

Počet listů:

VÝKAZ

preventivních opatření provedených útvarem čs. kontrarozvědky za I. čtvrtrok 1988

	počet	Druh postihnuté činnosti*)				Forma a metoda postihu**)		
Příslušníci antisoc. sil, zakázaných organizací (K 231, KAN, SOLP a pod.)								
Pravicoví oportunisté								
Příslušníci bývalých politických stran	1/1	§ - 112 Tr. zák				4/2		
Nacionalisté								
Sionisté								
Příslušníci církví a sekt	2/15	§ 178 Tr. zák.				10/2, 8/1		
Diplomaté								
Ostatní								
Celkem	3/16	díelčích prevencí						
Z toho	počet	Bezpartajní	Přísl. ostat. polit. stran	Členové SSM	Členové a kandidáti KSČ	Rozpracováni ve svazcích	Nerozpracováni ve svazcích	Cizinci ze ZST
Příslušníci bývalé buržoazie								
Intelligence								
Mládež								
Pracovníci na úseku kultury a umění								
Pracující v zemědělství	1	1					1	
Příslušníci ČSLA a vojsk MV								X
Dělníci	15	15				1		

*) Uvádí se odkaz na příslušné paragrafy tr. zákona, po jejichž linii byla preventivní opatření provedena.

**) Uvádí se odkaz na příslušný článek a odstavec z metodických pokynů, podle nichž byla preventivní opatření provedena.

Spolu:	16	16				1		
--------	----	----	--	--	--	---	--	--

Spracoval: [podpis npor. Drugda]

Náčelník Správy ŠtB

[podpis]

Plk. JUDr. Pavel Korbel'

11

**1988, 16. jún, Banská Bystrica. Informácia Správy ŠtB
Banská Bystrica o štátnobezpečnostnej situácii po línii
vnútorného protivníka za 2. štvrtrok 1988.³²**

[...]³³

Príloha č. 1 k č. p. OS-00586/ŠE-88
PRO SLUŽEBNÍ POTŘEBU
Prísne tajné
Výtlačok č. 1
Počet listov: 9

**PRIEBEŽNÁ INFORMÁCIA
o dosiahnutých výsledkoch v služobnej činnosti orgánov ŠtB
v Stredoslovenskom kraji po problematike vnútorného
spravodajstva za obdobie II. štvrtroka 1988**

I. časť

**1) Zhodnotenie konkrétnych výsledkov dosiahnutých v hlavných
rozpracovaných prípadoch pre podozrenie zo spáchania závažnej
trestnej činnosti**

**Problematika PRAVICOVO-OPORTUNISTICKÝCH A ANTISOCIALISTICKÝCH SÍL:
Rozpracovávané akcie:**

„SPOJKA“ – signálny zv. r. č. 18505 - (§ 98 Tr. zákona)
– Objekt niekoľko krát vycestoval do Prahy, nepodarilo sa však ustáliť jeho
styky s predstaviteľmi „CHARTY-77“. Sú vykonávané súčinnosťné opatrenia
s 1. odborom X. S-ZNB.

„NOVINÁR“ – osobný zv. r. č. 10458 (§ 112 Tr. Zákona)
– K objektovi v hodnotenom období neboli získané poznatky o jeho po-
kračovaní v protispoločenskej činnosti. Styky na vojakov Sovietskej armády
(SA) ustálené neboli. Z uvedeného dôvodu bude vykonaná súčinostná po-
rada s pracovníkmi VKR SA vo Zvolene.

³² Dokument poslal pod č. p. OS-00586/ŠE-88 na Analyticko-informačný, plánovací a kontrolný od-
bor X. správy ZNB v Prahe náčelník Správy ŠtB plk. JUDr. Pavel Korbel' dňa 16. 6. 1988. Uprostred
pečiatka X. S-SNB, došlo 21. VI. 1988, č. j. VN-0027/44/03-88. Vpravo hore poznámka „k využiti s.
Zamykalovi“, dátum 24. 6. 88 a nečitateľné podpisy. Uprostred pečiatka Ministerstva vnútra Českej
republiky, zrušený stupeň utajenia, dňa 30. V. 95.

³³ Pečiatka Ministerstva vnútra Českej republiky, zrušený stupeň utajenia, dňa 30. V. 95.

„ŠMYK“ – signálny zv. r. č. 16711 (§ 98 Tr. zákona)

– V poslednom období sa podstatne zhoršil zdravotný stav objektu, z uvedeného dôvodu neboli získané nové poznatky o jeho negatívnej činnosti v spojení s predstaviteľmi „CH-77“ a „VONS“.

Novozavedené akcie:

„MAJÁK“ – pátrací zv., r. č. 17067 obnovenie rozpracovania prípadu, ktorý bol v roku 1987 uložený do archívu.

Bol zaznamenaný nový výskyt protizákonných písomnosti od neznámeho pisateľa, ktorý uvádza, že bude pokračovať v činnosti smerujúcej k naplneniu skutkovej podstaty trest. činu podľa §§ 95 a 107 Tr. zákona. V súčasnej dobe sa vykonávajú opatrenia na získanie porovnávacích materiálov u vytýpovaných osôb.

Problematika PROTIZÁKONNÝCH PÍ SOMNOSTÍ:

Rozpracované akcie:

„VOLÍČ“ – pátrací zv. r. č. 17179 (§ 98 Tr. zákona)

– Páchatel v priebehu rozpracovania nebol vypátraný, úlohy z plánu AOR boli splnené. Akcia je v štádiu ukončenia a uloženia do archívu.

„MAUSER“ – signálny zv. r. č. 18644 (§§ 185 a 7 k § 94 Tr. zákona)

– K objektovi boli využité sily a prostriedky 4. odb. S-ŠtB Banská Bystrica a Brno, podobne pramene „NÁKUP“ a „ANALÝZA“, ktoré však nepotvrdili ilegálnu držbu zbraní v mieste jeho terajšieho bydliska. Boli ustálené jeho styky na protikomunistický a protisocialistický zameraného emigranta v Kanade, ktorý je členom protikomunistickej organizácie a vlastní zbierku zbraní. Opatrenia sa prevádzajú v súčinnosti s Oblasťným odborom S-ŠtB.

Po problematike KULTÚRA a ZDRAVOTNÍCTVO:

Rozpracované akcie:

„GRAFIK“ – signálny zv. r. č. 9350 (§ 112 Tr. zákona)

– Objekt v priebehu mesiaca apríl a máj uskutočnil služobnú cestu do Belgicka. V NSR uskutočnil styk s čl. emigrantom, ktorý má styky na vydavateľstvo IDC.

– INDEX v Kolíne n/Rýnom.

„DOKTORKA“ – signálny zv. r. č. 15660 (§ 178 Tr. zákona)

S objektom bolo vykonané PVO dlhšej prevencie utajeným spôsobom. K objektovi sú znovu získané poznatky, že ho v mieste prechodného bydliska navštevujú osoby aktívne činné v rímsko-katolíckej a nelegálnej cirkvi. V súčasnej dobe je prevádzané mapovanie stykov objektu a dokumentácia jeho nedovolennej náboženskej činnosti.

Problematika IDC:**Rozpracované akcie:**

„MILOŠ“ – signálny zv. r. č. 20510 (§ 112 Tr. zákona)

– Získané poznatky o stykoch objektu na Vatikán. Bolo ustálených 15 osôb z 21 zistených stykov z ČSSR a 4 styky na VC z kapitalistického zahraničia (KZ). Objekt predpokladá záujem československých orgánov o jeho osobu, a preto na určitý čas obmedzí príjazdy do ČSSR.

„VTÁK“ – signálny zv. r.č. 16646 (§ 112 Tr. zákona)

– Objekt udržiava styky na RSE, HLAS AMERIKY a československú emigráciu. Prameňom „ANALÝZA“ a „PRESTAVBA“ zistené adresy na československých emigrantov, zahraničných montérov a čl. občanov po celej ČSSR. Prevádza sa ustálenie osôb.

Problematika CIRKEV a SEKTY:**Rozpracované akcie:**

„IVAN“ – osobný zv. r. č. 17348 (§ 98 Tr. zákona)

– v dňoch 13. a 14. 6. 1988 bolo na Krajskom súde v Ban. Bystrici konané s objektom súdne pojednávanie. Zúčastnil sa ho JUDr. ČARNOGURSKÝ Ján z Bratislavy a 2. tajomník politicko-ekonomickej sekcie ZÚ USA v Prahe NORMANN Róbert. Pojednávanie bolo odročené na 17. 6. 1988. Trom osobám, ktoré pomáhali objektovi rozmnožovať a rozširovať samizdaty bola vyhlásená výstraha.

„VOJTO“ – osobný zv. r. č. 17700 (§ 98 Tr. zákona)

– Objektovi zamedzená účasť na demonštrácii v Bratislave, od kaplána v Rajci HRIADEĽA Mareka obdržal jeden výtláčok samizdatu „HLAS SLOVENSKA“. Boli vykonané preventívne opatrenia v prostredí III. rádu sv. Františka v Novej Dubnici s cieľom kompromitácie objektu, ktoré sa ukázali ako účinné.

„BISKUP“ – osobný zv. r. č. 10261 (§ 178 Tr. zákona)

– Je rozkrývaná styková báza objektu. Bol uskutočnený s ním vynútený styk, na ktorom sa potvrdili jeho protisocialistické postoje a jeho snaha presadiť podmienky kardinála TOMÁŠKA v prostredí rímsko-katolíckej cirkvi.

„ORGANIZÁTOR“ – osobný zv. r. č. 4225 (§ 178 Tr. zákona)

– Objekt vyvolal styk na generála rehole jezuitov KOLVENBACHA do Vatikánu, vyjadruje mu obdiv a podporu. Súčasnú situáciu hodnotí ako uvoľňovanie života katolíckej cirkvi v ČSSR a predpokladá návrat k legálnemu pôsobeniu rehole v cirkvi.

„REBEKA“ – signálny zv. r. č. 16706 (§ 178 Tr. zákona)

– Objekt v miestnom kostole vyvesil výzvu k účasti na demonštrácii v Bratislave, táto bola legalizovaná cez OCT. Agentúrne zistené distribučné cen-

trum v MLR, odkiaľ objekt získava náboženskú literatúru. V akcii bude vykonaný PVO cestou okresného časopisu, utajenou formou.

„IDEOLÓG“ – osobný zv. r. č. 4500 (§ 101 Tr. zákona)

– S objektom bol vykonaný vynútený styk, kde potvrdil, že je jeden z kandidátov na funkciu koordinátora sekty v ČSSR. Rozhodnutie o menovaní má prísť z ústredného výboru v Brooklyne. V auguste 1988 by sa chcel presťahovať do Prahy.

„JÁN“ – signálny zv. r. č. 17740 (§ 101 Tr. zákona)

– Na základe vykonaných PVO vystúpilo zo SSJ 5 osôb a do radov SSJ bola vznesená nedôvera a rozpory. Získané poznatky signalizujú, že v mestách Banská Bystrica, Žilina, Zvolen a Čadca sa nachádzajú rozmnožovacie strediská SSJ. Objekt zastáva názor, že súčasná politická situácia u nás a vo svete je priaznivá pokúsiť sa o legalizáciu sekty SJ v ČSSR.

Súhrnné zhodnotenie výsledkov preventívno-výchovnej činnosti S-ŠtB

V hodnotenom období bolo vykonaných 17 PVO, z toho 4 PVO obecnej prevencie s pôsobením na 5 030 osôb a 13 PVO dlhšej prevencie uplatnenej voči 15 osobám. V 10 prípadoch PVO smerovali proti trestnej činnosti podľa § 178 Tr. zákona, v 2 prípadoch proti trestnej činnosti podľa § 104 Tr. zákona, v 1 prípade proti trestnej činnosti podľa § 100 Tr. zákona a v 1 prípade proti trestnej činnosti podľa § 261 Tr. zákona. V rámci dlhšej prevencie bola 3 osobám vyhlásená výstraha pre konanie, ktoré smerovalo k naplneniu skutkovej podstaty trestného činu podvracania republiky podľa § 98 Tr. zákona.

Výskyt protizákonných písomností:

V hodnotenom období bolo zistené prameňom „KOŽA“ zaslanie neznámym pisateľom na 20 súkromných adries v ČSSR Výzvu „Desiatnikov“. Pisateľ v texte písanom na písacom stroji nabáda adresátov k aktívnemu boju za slobodu myslenia, prejavu, tlače a pod. Adresáti sú vyzývaní k zainteresovaniu širokej verejnosti, aby každý výzvu „Desiatnikov“ opísal 10 krát a poslal svojim priateľom. Záverom bol navrhovaný jednotný symbolický odznak „desatňaliernik“, ktorý si mali všetci viditeľne pripnúť na májových oslavách. Sporné písomnosti boli zaslané na vykonanie kriminalistických expertíz na XII. S-ZNB Bratislava. Opatrenia k odhaleniu anonymného pisateľa vykonáva 3. odbor S-ŠtB.

Dňa 30. 4. 1988 bol zaznamenaný v Zemianskych Kostolnoch a Novákových výskyt 4 ks letákov. Neznámy pisateľ v texte odsudzuje socialistické zriadenie a nabáda obyvateľov k ignorovaniu osláv 1. mája. Nakoľko výskyt takýchto letákov bol zistený aj v okrese Topoľčany v Západoslovenskom kraji je po páchatelovi pátrané v súčinnosti s 2. odborom S-ŠtB Bratislava. Proti-zákonné letáky boli zaslané na vykonanie kriminalistických expertíz.

Zhodnotenie bezpečnostnej situácie v Stredoslovenskom kraji po problematikách vnútorného spravodajstva.

Štátobezpečnostná situácia v problematikách 2. odboru Správy ŠtB sa v porovnaní s 1. štvrťrokom 1988 zásadne nezmenila. Okresné konferencie, krajská konferencia KSS, oslavy 1. a 9. mája ako i Preteky mieru územím kraja neboli narušené. V dvoch prípadoch pred oslavami 1. mája bol zaznamenaný výskyt protištátnych letákov, a to v okrese Prievidza pod názvom „PREČ S REŽIMOM“, v ktorom neznámy pisateľ odsudzoval socialistické zriadenie a nabádal občanov, aby ignorovali oslavy 1. mája. V druhom prípade v Banskej Bystrici boli zistené letáky, v ktorých neznámy pisateľ vyzýval účastníkov prvomájových osláv, aby mlčky bez transparentov a hesiel prechádzali popred tribúnu. Okrem uvedených letákov bola v marci 1988 z Poštového úradu v Žiline zaslaná neznámym pisateľom výzva „DESIATNIKOV“ na 20 súkromných adries v celej ČSSR. Pisateľ podnecoval adresátov k zapojeniu sa do akcie „DESIATNIKOV“, ktorá pod rúškom nového myslenia má za cieľ zapájať verejnosť k aktívnym prejavom. Vo výzve bola žiadaná sloboda myslenia, prejavu, tlače, zrušenie cenzúry a iné slobody. Text výzvy mal preniknúť aj medzi príslušníkov ZNB a ČSLA a adresáti ju mali rozmmnožiť a rozposlať svojim známym. Na 1. mája si mali účastníci tejto akcie viditeľne na odev pripnúť desaťhalierové mince. Takéto prejavy počas prvomájových osláv v kraji neboli zaznamenané.

V báze osôb pravicovo orientovaných naďalej pretrvávajú kritické hodnotenie politiky KSČ. Jednotlivci z radov týchto osôb očakávali od 9. zasadnutia ÚV KSČ podstatnejšie kadrové zmeny. Kritizujú zavádzanie prestavby a poukazujú na rozdiely medzi slovami a činmi riadiacich pracovníkov.

Aktívna činnosť zameraná do nášho kraja bola zistená zo strany IDC, a to hlavne zasielaním rôznych závadových zásielok na adresy organizácií a jednotlivcov nášho kraja. Písomné materiály sú ostro protištátne zamerané a v článkoch je hrubo urážaný prezident ČSSR, politika KSS, štátoprávne usporiadanie ČSSR, útočené je hlavne na celistosť republiky, vychvaľovaný je vznik Slovenského štátu a jeho bývalí predstavitelia. Jedna z najzávažnejších takýchto písomností bola zaslaná na redakciu mesačníka „Slovensko“ v Martine, ktorej autorom je BERKO Valentín z NSR. Písomnosť bola vydaná ako výzva „Proti pripojeniu Slovenska k Čechám v roku 1945, ktoré ešte teraz trvá“. Druhá závažná písomnosť bola zaslaná na Okresný výbor KSS v Dolnom Kubíne zo Švajčiarska pod názvom „MANIFEST kruhu slovenských matičiarov“.

Pri kontrarozviednej ochrane mládeže sú získavané poznatky o rôznych prejavoch násilia, ako to bolo u skupiny študentov 4. ročníka SPŠ drevárskej vo Zvolene, ktorí pod hrozbou násilia od študentov 1. ročníka získavali finančné prostriedky. Poznatky boli odstúpené k realizácii VB. Obdobné poznatky o hrubom násilí spojené s propagovaním fašizmu boli získané na Strednom odbornom učilišti Jahodníky, z ktorého je trojčlenná skupina študentov

stíhaná oddelením vyšetrovania VB OS ZNB Martin pre trestný čin lúpeže podľa § 234 Tr. zákona. Na učilišti bude vykonané PVO. V dvoch prípadoch boli získané poznatky o inklinácii skupiniek mladých ľudí zo SOU a robotníkov k SATANIZMU. Sú vykonávané opatrenia k rozkladu.

Na úseku cirkvi a siekt sú naďalej získavané poznatky o snahe rímsko-katolíckej cirkvi (RKC), nelegálnej cirkvi (NC) a laického apoštolátu (LA) aktivizovať náboženský život. Do kraja boli aj naďalej zasielané výzvy oľomouckých katolíkov pod názvom „Vyhlásenie modlitebného zápasu“. Tieto boli zaslané po prvý krát nielen na rímsko-katolícke farské úrady, ale aj na niektoré evanjelické farské úrady. Tiež bolo zistené, že osoby z radov laikov sa snažia získavať náboženskú literatúru z KZ cez prepážku v MĽR, a to cez adresu: BEREČZ József, Budapešť XII., Marvány ut. 31.

Zvýšená aktivita na úseku cirkvi bola zaznamenaná po demonštrácii v Bratislave dňa 25. 3. 1988. Boli zistené názory jednotlivcov aj z radov pravícových oportunistov (PO) a nepriateľsky zameraných osôb, ktoré prejavili súhlas s uvedenou demonštráciou a vyjadrovali sa, že by takéto akcie mali byť organizované na viacerých miestach. V dňoch 11.- 12. 6. 1988 bola laikmi Ing. Jozefom DUDÁŠOM, nar. 4. 3. 1938, zamestnaný ako inšpektor ŠBČS Banská Bystrica a Martinom ISKROU, nar. 12. 11. 1940, zamestnaný ako technik Oblastnej správy diaľkových káblov Zvolen, zorganizovaná nelegálna náboženská púť na Starých Horách, ktorej sa zúčastnili v prevažnej miere mladí veriaci. Púte sa zúčastnili aj kapláni z Biskupského úradu v Banskej Bystrici KRAJČÍK a KASAN. Púť bola zorganizovaná napriek tomu, že s DUDÁŠOM bolo vykonané PVO s cieľom, aby od organizovania púte upustil.

Aktivita laikov bola zaznamenaná aj v súvislosti so súdnym pojednávaním s Ivanom POLANSKÝM, nar. 22. 3. 1936, proti ktorému podal krajský prokurátor obžalobu pre spáchanie trestného činu podľa § 98, odst. 1, 2 písm. a, b Trestného zákona. Pojednávanie, ktoré sa konalo v dňoch 13. a 14. 6. 1988 sa zúčastnil aj pracovník ZÚ USA v Prahe NORMAN Róbert, nar. 5. 2. 1952 a JUDr. ČARNOGURSKÝ z Bratislavy. Pred pojednávaním obdržal predseda senátu dva dopisy s podpismi asi 350 veriacich, ktorí žiadali zastavenie trestného stíhania a prepustenie POLANSKÉHO na slobodu. Ako odosielať prvého dopisu bol uvedený Anton SELECKÝ, Belinského ul. 24, Bratislava a v druhom dopise Michal JANECH, J. Kráľa 11/33, Nová Dubnica. Dopisy boli zaslané na vedomie kardinálovi TOMÁŠKOVI a biskupovi SOKOLOVI. Aktívnu činnosť vyvíjali naďalej členky sekulárneho inštitútu don Boscových dobrovoľníčok (SI DBD) skupiny 01 Zvolen, ktoré v skupinách uskutočnili voľby na oblasťné zhromaždenie, ktoré sa má konať 30. a 31. 7. 1988.

Kontrolou činnosti členov sekty Svedkov Jehovových, bolo zistené, že oblastný cestujúci dozorca tejto sekty SJ KOROL Ján na stretnutí členov sekty SJ hodnotil súčasnú situáciu, ako priaznivú pre sektu SJ. Vyjadril sa, že vzhľadom na súčasnú politickú situáciu vo svete a hlavne v ČSSR voči členom spoločenstva SJ postupujú štátne orgány u nás mierne. Trestné stí-

hanie sa obmedzuje na minimum. Je to vraj priaznivá situácia pokúsiť sa o legalizáciu spoločenstva.

Obdobne súčasný demokratizačný proces v ČSSR hodnotí bývalý tajomník židovskej náboženskej obce (ŽNO) v Lučenci DONATH Eugen, ktorý podnecuje osoby židovského pôvodu k aktívnej náboženskej činnosti, aby ŽNO mali čo najviac členov, a aby staršie osoby vplývali najmä na mladšie osoby židovského pôvodu. Odôvodňuje to tak, že ak vláda umožní a povolí požiadavky jednej cirkvi, bude musieť povoliť aj požiadavky cirkvi druhej. Rozširuje názor, že do obrodzenia sa zapojí aj Izrael a rôzne židovské organizácie zo zahraničia, ktoré podľa neho na podporu židovského náboženstva nebudú ľutovať finančné prostriedky. Časť starších členov ŽNO túto činnosť DONATHA podporujú. Stredná a mladá generácia jeho názory považujú za extrémne a odsudzujú ich.

V hodnotenom období bola na návšteve v ČSSR delegácia Slovensko-americkej národnej rady (SANC). V rámci opatrení bol spracovaný návrh na AOK, ktorý bol konzultovaný so 4. odborom X. S-ZNB. Negatívne štb. poznatky v tejto súvislosti zistené neboli.

Náčelník 2. odboru S-ŠtB
[podpis]
mjr. Peter Čiampor

Náčelník Správy ŠtB
[podpis]
plk. JUDr. Pavel Korbel'

Príloha č. 2 k č. p. OS-00586/ŠE-88
Útvar : 2. odbor S-ŠtB Ban. Bystrica

Adresát: X. S ZNB AIPO Praha

Datum: 16. 6. 1988
PRO SLUŽEBNÍ POTŘEBU

PŘÍSNĚ TAJNÉ!

Výtisk číslo: 1

Počet listů: 1

VÝKAZ

preventivních opatření provedených útvarem čs. kontrarozvědky za II. čtvrtrok 1988

	počet	Druh postihnuté činnosti*)				Forma a metoda postihu**)		
Príslušníci antisoc. sil, zakázaných organizací (K 231, KAN, SOLP a pod.)								
Pravicoví oportunisté								
Príslušníci bývalých politických stran								
Nacionalisté								
Sionisté								
Príslušníci církví a sekt	10/11	§ 98 a 178 TZ				8/3, 10/3		
Diplomaté								
Ostatní	3/4	§ 100, 104, 261 TZ				8/3, 10/3		
Celkem	13/15	dielčích prevencí						
Z toho	počet	Bezpartajní	Prísl. ostat. polit. stran	Členové SSM	Členové a Kandidáti KSČ	Rozpracování ve svazcích	Nerozpracování ve svazcích	Cizinci ze ZST
Príslušníci bývalé buržoazie								
Inteligence	3	3					3	
Mládež	5	5		3			5	
Pracovníci na úseku kultury a umění								
Pracující v zemědělství								
Príslušníci ČSLA a vojsk MV								X
Dělníci	7	7				1	6	

*) Uvádí se odkaz na příslušné paragrafy tr. zákona, po jejichž linii byla preventivní opatření provedena.

**) Uvádí se odkaz na příslušný článek a odstavec z metodických pokynů, podle nichž byla preventivní opatření provedena.

Spolu:	15	15	3	1	14	
--------	----	----	---	---	----	--

*) Uvádí se odkaz na příslušné paragrafy tr. zákona, po jejichž linii byla preventivní opatření provedena.

**) Uvádí se odkaz na příslušný článek a odstavce z metodických pokynů, podle nichž byla preventivní opatření provedena.

Spracoval:

Náčelník Správy ŠtB
[nečitelný podpis]
Plk. JUDr. Pavel Korbel'

12

1988, 16. september, Banská Bystrica. Informácia Správy ŠtB Banská Bystrica o štátnobezpečnostnej situácii po línii vnútorného protivníka za 3. štvrťrok 1988.³⁴

Príloha č. 1 k č. p. OS-00586/ŠE-88

Prísne tajné

Výtlačok č.

Počet listov:

**PRIEBEŽNÁ INFORMÁCIA
o bezpečnostnej situácii v Stredoslovenskom kraji
a o aktuálnych otázkach práce orgánov S-ŠtB****I. časť****1) Zhodnotenie výslednosti práce po problematikách II. S-ZNB, VN dosiahnutých v hlavných rozpracovaných prípadoch pre podozrenie zo spáchania závažnej trestnej činnosti****Problematika ANTISOCIALISTICKÝCH SÍL:****Rozpracované akcie:**

„SPOJKA“ – signálny zv. r. č. 18505 - (§ 98 Tr. zákona)

– Objekt udržuje styky s predstaviteľmi „CHARTY-77“. Bol objasnený spôsob zoznámenia objektu s Dr. JIČÍNSKÝM z Prahy. Ide o známosť z roku 1965-66. Sú vytvárané podmienky k využitiu prameňa „ANALÝZA“ a sú vykonávané súčinnostné opatrenia s 1. odborom II. S-ZNB, VN.

„NOVINÁR“ – osobný zv. r. č. 10458 (§ 112 Tr. Zákona)

– K objektovi v hodnotenom období neboli získané poznatky o jeho pokračovaní v protispoločenskej činnosti. Objekt sa negatívne neprejavil ani v období 20. výročia internacionálnej pomoci štátov Varšavskej zmluvy. Zväzok rozpracovania bude uložený do archívu a objekt bude kontrolovaný v zmysle NMV ČSSR č. 21/78.

³⁴ Dokument poslal pod č. p. OS-00586/ŠE-88 na Analyticko-informačný, plánovací a kontrolný odbor II. správy ZNB v Prahe náčelník Správy ŠtB plk. JUDr. Pavel Korbel' dňa 16. 9. 1988. Uprostred pečiatka II. S-SNB, došlo 21. IX. 1988, č. j. CB-0027/10/03-VN-88. Hore rukou dopísané s. Kunc, podčiarknuté a pod tým s. Zamykal a analytici. Vedľa dátum 27. 9. 88 a nečitateľné podpisy.

„ŠMYK“ – signálny zv. r. č. 16711 (§ 98 Tr. zákona)
– V hodnotenom období boli k objektovi získané poznatky o styku na signatára „CH-77“, Dr. Jána ČARNOGURSKÉHO z Bratislavy, ako aj poznatky, že naďalej dostáva materiály vydávané v prostredí „CHARTA 77“ a „VONS“ (INFOCH, LIDOVÉ NOVINY). V prípade je zavedený agent „JOZEF“.

Ukončené akcie:

„VOLIČ“ – pátrací zv. r. č. 17179 (§ 98 Tr. zákona)
– Páchateľ trestného činu nebol vypátraný napriek rozšírenému pátraniu na teritóriu celého Slovenska. Pátrací zv. bol uložený do archívu SV ŠEO S-ŠtB Ban. Bystrica na dobu 15 rokov.

Po problematike KULTÚRA a ZDRAVOTNÍCTVO:

Rozpracované akcie:

„GRAFIK“ – signálny zv. r. č. 9350 (§ 112 Tr. zákona)
Prostredníctvom agentúry (PALO, SOKOL) bolo zistené, že objekt prejavil určitú nedôveru voči signatárom „CHARTY-77“ z Bratislavy (ŠIMEČKA, KUSÝ), s ktorými v minulosti nadviazal osobný kontakt. Akcia bude ukončená formou aktívnych obranných opatrení.

„DOKTORKA“ – signálny zv. r. č. 15660 (§ 178 Tr. zákona)
V hodnotenom období bola mapovaná styková báza objektu. Objekt sa v nedovolenej náboženskej činnosti zameriava na stredoškolskú a učňovskú mládež. Zúčastnil sa súdneho pojednávania s obžalovaným Ivanom POLANSKÝM, členom nelegálnej cirkvi (NC) na Krajskom súde v Banskej Bystrici.

Novozavedené akcie:

„ŠTEFAN“ – signálny zv. r. č. 17902 (§ 98 Tr. zákona)
Objekt udržiava styky na osoby z Prahy, ktoré majú prepojenie na bývalých predstaviteľov zrušenej JAZZOVEJ SEKCIE, VONS a aktivistov „nezavislého ekologického hnutia“.
Dňa 20. – 21. 8. 1988 došlo k stretnutiu, ktorého sa okrem objektu zúčastnili i šéfredaktor časopisu Neu Prag Expres - Jiří MEVALT s manželkou. MEVALT nabádal objektu, aby v okrese Považská Bystrica založil „Nezávislú ekologickú skupinu“.

Problematika PROTIZÁKONNÝCH PÍSOMNOSTÍ:

Rozpracované akcie:

„MAUSER“ – signálny zv. r. č. 18644 (§§ 185 a 7 k § 94 Tr. zákona)
– Prameňom „PRESTAVBA“ bol potvrdený záujem objektu o zbrane a jeho kontakt na čsl. emigranta ROEDLINGA z Kanady.

„MAJÁK“ – pátrací zv., r. č. 17067 (§§ 95 a 197 Tr. zákona)
– Pisateľ výhražných listov doteraz odhalený nebol, sú získavané vzorky písma od osôb, ktoré žijú v záujmovom prostredí. Získaný porovnávací materiál

bude priebežne vyhodnocovaný a zasielaný na vykonanie kriminalistických a písomznaleckých expertíz.

Problematika IDC:

Rozpracované akcie:

„MILOŠ“ – signálny zv. r. č. 20510 (§ 112 Tr. zákona)

– K objektovi sú potvrdzované poznatky, že udržuje rozsiahle styky na oso- by v ČSSR. Objekt obmedzil príjazdy do ČSSR.

„VTÁK“ – signálny zv. r. č. 16646 (§ 112 Tr. zákona)

– Boli získané poznatky, že objekt má záujem o zbieranie informácií súvi- siacich s novou úpravou prihlasovanie detí na výuku náboženstva s cieľom uverejnenia.

Problematika CIRKEV a SEKTY:

Rozpracované akcie:

„IVAN“ – osobný zv. r. č. 17348 (§ 98 Tr. zákona)

– Objekt bol odsúdený Krajským súdom v Banskej Bystrici k trestu odňatia slobody v trvaní 4 rokov a trestom prepadnutia vecí pre trestný čin podľa § 98 Tr. zákona. Odvolacie konanie na Najvyššom súde SSR v Bratislave dňa 30. 8. 1988 potvrdilo rozsudok krajského súdu.

„VOJTO“ – osobný zv. r. č. 17700 (§ 98 Tr. zákona)

– Operatívными prostriedkami bolo zistené, že objekt akcie už nevykonáva funkciu predstaveného uvedenej rehole, ale túto prevzala POLANSKÁ Ida – manželka odsúdeného objektu akcie „IVAN“.

„ORGANIZÁTOR“ – osobný zv. r. č. 4225 (§ 178 Tr. zákona)

– Objekt akcie zomrel 13. 9. 1988 a zväzok bude daný do archívu SV ŠEO S-ŠtB Banská Bystrica.

„IDEOLOG“ – osobný zv. r. č. 4500 (§ 101 Tr. zákona)

– S objektom bol vykonaný opakujúci vynútený styk, na ktorom bol vyťa- žený k jeho ceste na kongrese Sekty SJ vo Viedni. Na kongrese sa zúčastnilo celé vedenie odbočky Sekty SJ v ČSSR, kde prišli do styku s funkcionármi ústredného zboru v Brooklyne (USA) MENSCELOM a JARACOM a hodnotili situáciu v ČSSR i z pohľadu situácie sekty v ostatných socialistických štátoch. Objekt zmenil zamestnanie a zamestnal sa v Prahe. Akcia bude odstúpená k ďalšiemu rozpracovaniu na 5. odbor VN II. Správa ZNB.

Súhrnné zhodnotenie výsledkov preventívno-výchovnej činnosti S-ŠtB

Po línii II. Správy ZNB, VN bolo v III. štvrtroku vykonaných 15 PVO, z toho 6 PVO obecnej prevencie a pôsobením na 2686 a 9 PVO dielčej prevencie uplatnenej voči 17 osobám. V 5-tich prípadoch PVO smerovali proti trestnej

činnosti podľa § 178 Tr. zákona, v 2 prípadoch proti trestnej činnosti podľa § 260 Tr. zákona, v 1 prípade proti trestnej činnosti podľa § 104 Tr. zákona a v 1 prípade proti trestnej činnosti podľa § 101 Tr. zákona.

V rámci dlhšej prevencie bola 2 osobám vyhlásená výstraha pre konanie, ktoré smerovalo k naplneniu skutkovej podstaty trestného činu podľa §§ 104 a 202 Tr. zákona.

Výskyt protizákonných písomností:

V hodnotenom období bol zistený prameňom „KOŽA“ výskyt anonymnej protizákonnej písomnosti, ktorá bola zaslaná na kryciu adresu RSE v NSR. V obsahu protizákonnej písomnosti pisateľ osočuje socialistické zriadenie v ČSSR, spochybňuje možnosti prestavby a poukazuje na to, že v ČSSR vládne despotizmus, mafiánske spôsoby, krivenie zákonov, ústavy a nie je rešpektovaná ľudská dôstojnosť. Kópiu listu pisateľ zaslal aj Generálnemu tajomníkovi ÚV KSČ s. JAKEŠOVI.

Ako pisateľ anonymného listu bol zistený Ing. DROBA Ladislav, nar. 1. 6. 1933 z Banskej Bystrice a ďalšie opatrenia k menovanému vykonáva 1. odbor S-ŠtB Banská Bystrica, nakoľko sa jedná o osobu v ich operatívnom záujme.

Dňa 11. 8. 1988 bol v Prievidzi na ul. kpt. Nálepku výskyt protizákonných nápisov: „21. 8. – 20-té výročie okupácie ČSSR“, nad nápisom bol vyhotovený hákový kríž. Na kontajneri na odpadky bol nápis „Rusi domov“. Na ul. S. Chalúpku boli vyhotovené dva hákové kríže, ako aj na vozidlách talianskeho a jordánskeho št. príslušníka.

Ako páchatelia týchto nápisov boli zistení STOLÁR Rastislav nar. [REDAKOVANÉ] 1970, bytom Prievidza a KALAŠ Mária. [REDAKOVANÉ] 1970, bytom Prievidza.

Dňa 16. 8. 1988 bol zaznamenaný výskyt výhražného dopisu evanjelického farára MIKUŠOVI Štefanovi v obci Stredné Plachtince. Pisateľ sa MIKUŠOVI vyhráža smrťou až sa do 48 hodín nevystahuje zo Slovenska.

Pisateľ výhražného dopisu bol zistený TOTH Ján, nar. [REDAKOVANÉ] 1947, bytom Stredné Plachtince, okres Veľký Krtíš.

Dňa 17. 8. 1988 bol zistený výskyt nápisu na sekcii garáži na Budovateľskej ul. vo Vrútkach. Nápis bol v znení: „The soviet invasion 1968 za Dubček a Gorbačova“. Nápis sa nachádzal na zadnej stene garáži na odľahlom mieste viditeľný iba zo železničnej trate. Bolo zistené, že v tomto priestore sa schádza skupina 15 až 17 ročných chlapcov a dievčat.

Dňa 23. 8. 1988 boli zaznamenané na stánku PNS a obchodnom dome PRIOR v Lučenci protištátne nápisy „Preč s Rusmi okupantami“ a „Chcem slobodu“. Nápis bol nastriekaný čiernou farbou.

Dňa 19. 8. 1988 bol zistený výskyt protištátnych nápisov v Detve okres Zvolen. Jednalo sa o 3 nápisy nastriekané sprayovou farbou na cestnom paneli miestnej komunikácie. Nápisy boli v znení: „Nech žije Dubček“, „Ruskí vojaci chodte domov“ a „Brežnevovi vojaci chodte domov“.

V nočných hodinách dňa 19. 8. 1988 bol v Banskej Bystrici na námestí SNP zistený nápis „1968“. Pri číne bol chytený hliadkou VB páchatel' COUFAL Libor, nar. 20. 10. 1967 z Banskej Bystrice.

Dňa 20. 8. 1988 bol pri vodnej nádrži Píla okres Lučenec na autobusovom nádraží a ceste zistený výskyt 4 protizákonných nápisov. Nápis boli vyhotovené bielou latexovou farbou, štetcom následovného znenia: „Nech žije Dubček a rok 1968“, „1968 - 1988 okupácia ČSSR“, „Preč s Husákom“ a „Dubček“.

Opatrenia k odhaleniu páchatel'ov nápisov vykonáva 2. odbor S-ŠtB v spolupráci s príslušným O-ŠtB.

II. časť

2) Zhodnotenie bezpečnostnej situácie v stredoslovenskom kraji po problematikách vnútorného spravodajstva.

Štátobezpečnostná situácia v problematikách 2. odboru S-ŠtB sa v porovnaní s II. štvrťrokom 1988 zásadne nezmenila aj napriek tomu, že pred 20. výročím poskytnutia internacionálnej pomoci vojsk Varšavskej zmluvy boli zaznamenané viaceré protištátne nápisy. K otvoreným vystúpeniam anti-socialistických živlov nedošlo. V báze PRAVICA, boli v niekoľkých prípadoch zaznamenané snahy o spomienkové stretnutia osôb vylúčených z KSČ na deň 19. 8. 1988, avšak len v úzkom kruhu (S-NO ÚRADNÍK, POLITIK, STROJÁR). K tomuto stretnutiu nedošlo aj vzhľadom na vykonané profylaktické pohovory, ktoré boli vykonané s vytypovanými osobami v báze PRAVICE. V okrese Žiar nad Hronom sa v hodnotenom období zdržovali RUMIL a FREUD, zaujímavé osoby II. S-ZNB, 1. odbor VN. Okrem uvedených osôb sa v Stredoslovenskom kraji zdržiavali zaujímavé osoby XII. S-ZNB, 2. odbor KUSÝ Miroslav a PONICKÁ Hana (objekty akcií „RENÉGÁT“ a „MLYN“), ku ktorým bolo zistené, že sú poverené prípravou zjazdu nepublikujúcich spisovateľov, ktorý sa má uskutočniť na Slovensku. Boli zaznamenané snahy o založenie „nezávislej ekologickej skupiny“ v okrese Považská Bystrica. V dňoch 20. až 21. 8. 1988 sa na chate v Lazoch pod Makytou okres Považská Bystrica, konalo stretnutie 5 osôb za účelom „osláviti 20. výročie údajnej okupácie ČSSR vojskami ČSSR“.

Aktívna činnosť zameraná do nášho kraja bola zistená zo strany IDC, a to hlavne zasielaním rôznych závadových zásielok na adresy organizácií a jednotlivcov nášho kraja. Písomné materiály sú ostro protištátne zamerané a v článkoch sú hrubo urážaní predstavitelia socialistických štátov, politika KSČ, štátoprávne usporiadanie ČSSR, útočené je hlavne na celistvosť republiky, vychvalovaný je vznik Slovenského štátu a jeho bývalí predstavitelia.

V tejto problematike bola hlavná pozornosť venovaná výročiu založenia Matice slovenskej (MS), kde bola potvrdená účasť predstaviteľov krajan-ských spolkov v kapitalistickom zahraničí a funkcionárov SKS na jednotli-

vých podujatiach. Zo strany týchto osôb bol zistený záujem o MS, a hlavne rozširovanie vzájomných stykov na kultúrnej báze. Ďalej boli získané poznatky o uskutočnení stykov niektorých členov SKS na osoby z prostredia vnútorného protivníka.

Ako jedna z najzaujímavejších osôb z kapitalistického zahraničia sa javil LYSÝ Franc z USA, ktorý sa predstavil ako pracovník Vládneho úradu pre informácie v USA. Mal diplomatický pas a jeho úrad ovplyvňuje obsah vysielania jednotlivých rozhlasových staníc USA, ako aj stanice „Hlas Ameriky“.

Na úseku cirkvi a siekt sú naďalej získavané poznatky o snahe rímskokatolíckej cirkvi (RKC), nelegálnej cirkvi (NC) a laického apoštolátu (LA) aktivizovať náboženský život. Tiež bolo zistené, že osoby z radov laikov sa snažia získavať náboženskú literatúru z KZ cez kanál v MLR.

Štátobezpečnostná situácia bola v III. štvrtroku ovplyvnená jednak konanými púťami v rámci ukončenia tzv. Mariánskeho roka, a na druhej strane zvýšenou aktivitou členov NC, v súvislosti so súdnym procesom s POLANSKÝM Ivanom. Krajský súd v Ban. Bystrici na pojednávaní v trestnej veci obžalovaného POLANSKÉHO Ivana vyniesol rozsudok a uložil mu trest odňatia slobody vo výmere 4 roky so zaradením do 1. nápravno-výchovnej skupiny. Zároveň bol uložený aj trest prepadnutia vecí. Na základe odvolania Najvyšší súd SSR dňa 30. 8. 1988 rozsudok krajského súdu potvrdil v plnom rozsahu. Na pojednávaní Krajského súdu v Ban. Bystrici sa zúčastnil aj pracovník ZÚ USA v Prahe NORMAN Róbert a Ján ČARNOGURSKÝ z Bratislavy a spisovateľka PONICKÁ Hana, ktorá následne zaslala dopis ministrovi spravodlivosti SSR, aby bol POLANSKÝ oslobodený. Z KZ dochádzajú naďalej na inštitúcie listy na podporu POLANSKÉHO a požiadavky, aby menovaný bol okamžite prepustený z väzenia. Od organizácie AMNESTY INTERNATIONAL boli zaslané listy na rôzne inštitúcie v Stredoslovenskom kraji, v ktorých ho opisujú ako väzňa z presvedčenia a snažia sa to dostať do povedomia obyvateľstva. Bolo zistených 296 listov na podporu POLANSKÉHO. Po pojednávaní krajského súdu bola nelegálnymi cirkevnými štruktúrami zorganizovaná podpisová akcia za prepustenie POLANSKÉHO. Celkove bolo získaných 3 968 podpisov.

Prípád POLANSKÉHO bol tendenčne odvysielaný v západných rozhlasových staniciach s hrubými útokmi voči čl. štátnym orgánom. Operatívnymi prostriedkami bolo zistené, že informáciu o priebehu súdneho pojednávania podal Antonovi HLINKOVI Ján ČARNOGURSKÝ a akciu zorganizoval Anton SELECKÝ z Bratislavy.

Aktívnu činnosť vyvíjali naďalej členky sekulárneho inštitútu don Boscových dobrovoľníčok (SI DBD) skupiny 01 Zvolen, ktoré v dňoch 30. - 31. 7. 1988 v Sebechleboch okres Zvolen prerokovali oblastné záležitosti. Na základe operatívnej dokumentácie a zúčastnených osôb, možno konštatovať, že do tejto skupiny patria okresy Zvolen, Prievidza, Čadca, Dolný Kubín, Liptovský Mikuláš, Bratislava - vidiek a Banská Bystrica.

Kontrolou činnosti členov sekty Svedkov Jehovových bolo zistené, že členovia vedenia Sekty SJ hodnotia súčasnú situáciu ako priaznivú pre sektu SJ. Vyjadrujú sa, že vzhľadom na súčasnú politickú situáciu vo svete a hlavne v ČSSR voči členom spoločenstva Sekty SJ postupujú štátne orgány u nás mierne. Trestné stíhanie sa obmedzuje na minimum. Je to vraj veľmi priaznivá situácia pokúsiť sa o legalizáciu spoločenstva. MURIN, MOSKAL a SOBIČKA na kongrese Sekty SJ vo Viedni prišli do styku s funkcionármi ústredného zboru v Brooklyne (USA) MENSCELOM a JARAČOM, kde tiež hodnotili situáciu v ČSSR ako priaznivú k legalizácii Sekty SJ.

Náčelník 2. odboru S-ŠtB
[podpis]
mjr. Peter Čiampor

Náčelník Správy ŠtB
[podpis]
plk. JUDr. Pavel Korbel'

Príloha č. 2 k č. p. OS-00586/ŠE-88
Útvor : 2. odbor S-ŠtB Ban. Bystrica

Datum: 16. 9. 1988

Adresát: II. S ZNB AIPO
Vnútorný protivník
Praha

PŘÍSNĚ TAJNÉ!
Výtisk číslo:
Počet listů:

VÝKAZ

preventivních opatření provedených útvarem čs. kontrarozvědky za III. čtvrtrok 1988

	počet	Druh postihnuté činnosti*)				Forma a metoda postihu**)		
Příslušníci antisoc. sil, zakázaných organizací (K 231, KAN, SOLP a pod.)								
Pravicoví oportunisté								
Příslušníci bývalých politických stran								
Nacionalisté								
Sionisté								
Příslušníci církví a sekt	5/5	§ 100, 98, 178 Tr. zák.				8/23, 10/, 3		
Diplomaté								
Ostatní	4/17	§ 152, 260, 104, 101				Tr. zák. 8/2		
Celkem	9/22	díelčích prevencíí						
Z toho	počet	Bezpartajní	Přísl. ostat. polit. stran	Členové SSM	Členové a Kandidáti KSČ	Rozpracování ve svazcích	Nerozpracování ve svazcích	Cizinci ze ZST
Příslušníci bývalé buržoazie								
Inteligence	2	2				1	1	
Mládež	17	17		14			17	
Pracovníci na úseku kultury a umění								
Pracující v zemědělství								
Příslušníci ČSLA a vojsk MV								X
Dělníci	3	3				1	2	

*) Uvádí se odkaz na příslušné paragrafy tr. zákona, po jejichž linii byla preventivní opatření provedena.

**) Uvádí se odkaz na příslušný článek a odstavec z metodických pokynů, podle nichž byla preventivní opatření provedena.

Spolu	22	22		14		2	22	
-------	----	----	--	----	--	---	----	--

Spracoval: npor. Vladimír Drugda
[podpis]

Náčelník Správy ŠtB
[podpis]
Plk. JUDr. Pavel Korbel'

13

1988, 15. december, Banská Bystrica. Informácia Správy ŠtB Banská Bystrica o štátnobezpečnostnej situácii po línii vnútorného protivníka za 4. štvrtrok 1988.³⁵

Príloha č. 1 k č. p. OS/00586/ŠE-88

Prísne tajné!

Výtlačok č. 1

Počet listov: 7

INFORMÁCIA**o bezpečnostnej situácii v Stredoslovenskom kraji a aktuálnych otázkach práce orgánov Správy ŠtB za IV. štvrtrok 1988.****I.****Zhodnotenie vývoja bezpečnostnej situácie v jednotlivých problematikách vnútorného spravodajstva v Stredoslovenskom kraji.**

Štátnobezpečnostná situácia na území Stredoslovenského kraja bola v poslednom období charakterizovaná zvýšenou aktivitou protisocialisticky orientovaných síl, ktoré sústreďujú svoje úsilie na deformovanie cieľov presťahby, pričom sa snažia rozširovanie verejnej informovanosti zneužiť k vyvolávaniu politického a sociálneho napätia v spoločnosti a k formovaniu opozičných síl pod prikrytím tzv. „občianskych iniciatív“.

K zvýšenej aktivite došlo najmä v súvislosti so 70. výročím vzniku samostatného Československého štátu. Na niektorých miestach kraja bol zistený výskyt závadových písomností a nápisov. V Martine bolo nájdených 7 letákov, ktoré vyzývali na celookresnú stávkú v Martine na deň 28. 10. 1988 a na útoky proti komunistom. V objekte ZŤS kombinátny podnik Dubnica boli dňa 25. 10. a 28. 10. 1988 zistené nápisy vyryté ostrým predmetom do omietky, ktoré obsahovali protikomunistické a protisovietske heslá. Výskyt protikomunistických nápisov bol zistený v tomto objekte aj dňa 15. 11. 1988. V Stredoslovenských sklárňach Poltár, okres Lučenec bol dňa 10. 10. 1988 zaznamenaný výskyt 2 letákov, ktorých text vyzýval k založeniu „KLU-BU NEPARTAJNÝCH PRACOVNÍKOV“. Podmienkou členstva je, že člen môže

³⁵ Dokument poslal pod č. p. OS-00586/ŠE-88 na analytický odbor II. správy ZNB v Prahe náčelník Správy ŠtB plk. JUDr. Pavel Korbel dňa 15. 12. 1988. Uprostred pečiatka II. S-SNB, došlo (nečitateľný dátum) XII. 1988, č. j. CB-0027/8/03-88. Vpravo hore rukou dopísaná poznámka pre s. Zamykala a podpisy.

sympatizovať s KSČ, ale nesmie byť jej členom. V letákoch bola ďalej kritizovaná súčasná situácia v ČSSR, mzdová politika, zvyšovanie cien, závislosť ČSSR na RVHP a pod. Dňa 13. 10. 1988 bol v Liptovskom Mikuláši zaznamenaný výskyt anonymnej písomnosti s podpisom „Národná obroda“, v ktorej sú hrubo osočovaní stranícki a vládni predstavitelia, kritizovaná je taktiež vedúca úloha KSČ v spoločnosti.

V ojedinelých prípadoch boli zaznamenané i slovné vyhrážky členom KSČ, ako sa napr. vyjadril pracovník SMREČINA Banská Bystrica JÁNI Pavel, že „pre komunistov už rastú topole“.

Z emigrantských centier v kapitalistickom zahraničí sú do kraja naďalej zasielané písomnosti útočiace proti nášmu socialistickému spoločenskému a štátnemu zriadeniu. Z NSR boli napr. na adresy Lesného závodu Žarnovica a Lesných správ Ráztočno a Tisovec zaslané písomnosti tzv. „Národnej rady za oslobodenie Slovenska“ pod názvom „Výzva Slovákom“. Celý jej obsah je antisocialisticky a nacionalisticky zameraný. Prostredníctvom signatára „CHARTY 77“ KUSÉHO Miroslava sa do kraja dostala i videokazeta, ktorú natočil vo Veľkej Británii KINCL. Obsah kazety kritizuje súčasný politický a hospodársky systém v ČSSR, osočuje vedúcich predstaviteľov KSČ s. JAKEŠA a s. HUSÁKA, a tendenčne hodnotí súčasnú politiku ZSSR. Ďalšia písomnosť, ktorá nacionalisticky hodnotí obdobie od vzniku ČSSR až do súčasnosti bola zaslaná na Lesný závod Ružomberok, taktiež z NSR. Sú získavané poznatky, že „CHARTA 77“ sa snaží aktivizovať svoju činnosť aj medzi obyvateľmi Stredoslovenského kraja. V Prievidzi pôsobí aktivista „CHARTY 77“ UHER Peter, ktorý aktívne vystupoval na demonštráciách v Prahe v auguste a októbri 1988. Demonštrácie v Prahe 28. 10. 1988 sa chceli zúčastniť i niektoré ďalšie protisocialisticky orientované osoby, účasť im však bola vykonanými opatreniami zo strany ZNB zamedzená.

Na území Stredoslovenského kraja nedošlo v roku 1988 k hromadným protisocialistickým vystúpeniam a nebol narušený hladký priebeh osláv významných vnútropolitických výročí v tomto roku.

Zvyšujúcu aktivitu prejavuje aj naďalej rímsko-katolícka cirkev, najmä jej nelegálne štruktúry. Existuje úzke prepojenie na rôzne centrá nelegálnej cirkvi v ČSSR, najmä na Bratislavu. Potvrdzuje to i zaslanie listovej zásielky AMBRUŠOM Jozefom z Bratislavy TRSTENSKÉMU Viktorovi, reakčnému rímsko-katolíckemu duchovnému mimo pastoračie z Trstenej, okres Dolný Kubín. Obsahom zásielky bol program a spôsob činnosti tzv. „Mierového združenia veriacich katolíckych laikov POKOJ NA ZEMI“ a pokusy o legalizáciu tohoto združenia.

O snahe aktivizovať činnosť NC v Stredoslovenskom kraji svedčí i to, že v organizáciách kraja sa zamestnali 2 osoby aktívne činné v nelegálnych štruktúrach v Bratislave STROMČEK a KLČOVANSKÁ, ktorí majú aktívne pôsobiť najmä medzi mládežou. Naďalej sa vyskytujú prípady poriadania nátlakových akcií na štátnu správu formou získavania podpisov, ako to bolo v prípade získavania podpisov pred kostolom v Staškove, okres Čadca za prepustenie NAVRÁTILA Augustína, predstaviteľa NC na Morave, ktorý bol

umiestnený do psychiatrickej liečebne. K zbieraniu podpisov boli využití 2 žiaci základnej školy, ktorých touto úlohou poverili 2 žiaci z odborného učilišťa Okresného priemyselného podniku Čadca a Stredného odborného učilišťa energetického v Žiline.

Aktivitu prejavujú aj členovia Sekty SJ. Jej predstavitelia z okresu Liptovský Mikuláš na jednom stretnutí hodnotili súčasnú situáciu ako priaznivú, nakoľko sa voči nim postupuje mierne, trestné stíhanie sa obmedzuje na minimum, a preto by sa mali pokúsiť o legalizáciu činnosti spoločenstva. Vo svoj prospech chcú využiť aj situáciu vyvolanú hnutím proti znečisťovaniu životného prostredia v Ružomberku.

Ekologické hnutie v rámci kraja sa v súčasnom období rozšírilo najmä v Ružomberku, odkiaľ bol na rôzne stranice a štátne orgány zaslaný list s názvom „Ružomerská ekologická občianska iniciatíva 14. októbra (REOI)“, kde je uvádzaná škodlivosť vypúšťania emisií do ovzdušia na zdravie najmä mladej generácie v Ružomberku. V prípade, že nedôjde k zníženiu únikov emisií o 50 %, potom REOI usporiada 26. 4. 1989 manifestáciu občanov mesta. Záverom REOI žiada o finančné a iné odškodnenie podobne, ako je tomu v oblasti Severných Čiech. Aktívne v ekologickom hnutí, najmä v medzinárodnej ekologickej organizácii „GREENWAY“ (zelená cesta) pôsobí aj MESÍK Juraj z Banskej Bystrice, pracovník Lekárskej fakulty v Martine, ktorý zorganizoval 9. - 11. 9. 1988 schôdzu tejto organizácie v osade Pod Šípom, okres Liptovský Mikuláš, ktorej cieľom bolo zjednotenie republikových a štátnych ekologických hnutí socialistických štátov.

II. časť

Zhodnotenie výslednosti práce v hlavných rozpracovávaných akciách Správy ŠtB

Novozaložené akcie:

„PRAŽÁK“ – osobný zväzok r. č. 18771 pre § 98, 112 Tr. zákona
– Objekt akcie je aktivista „CHARTY 77“, zúčastňuje sa akcií organizovaných opozičnými aktivistami. Opatrenia vyplývajúce z plánu AOR sú plnené v súčinnosti s 10. odborom II. S-ZNB a 2. odborom S-ŠtB Praha.

„STREDA“ – pátrací zväzok r. č. 19244 pre § 100 Tr. zákona
– Neznámy páchatel' dňa 26. 10. 1988 rozhodil v Martine letáky vyhotovené na formáte A4, s použitím červenej farby. Text letákov mal protisovietsky a protisocialistický charakter.

„SUSED“ – signálny zväzok r. č. 19219 pre § 112 Tr. zákona
– Bolo zistené, a operatívne potvrdené, že objekt je pisateľom listov tendenčného obsahu.

„LIPA“ – osobný zväzok r. č. 19231 pre § 98 Tr. zákon.

– Objekt je aktívny organizátor činnosti nelegálnych cirkevných štruktúr, študuje tajnú teologickú fakultu. Pristahoval sa z Bratislavy do Žiliny, aby riadil činnosť NC na severe Slovenska. Boli vykonané opatrenia k zabráneniu jeho účasti na demonštráciách nezávislých iniciatív v Prahe dňa 28. 10. 1988.

„PÚTNIK“ – signálny zväzok r. č. 19274 pre § 98 Tr. zákona

– Objekt je aktívny člen nelegálnych cirkevných štruktúr. Má vplyvy na predstavitel'ov NC v Bratislave a styky na objekta akcie „LIPA“. Je podozrivý z práce na nelegálnej samizdatovej literatúre.

Ukončená akcia:

„KANTOR“ – signálny zväzok r. č. 18074 pre § 112 Tr. zákona

– Akcia bola ukončená vykonaním PVO utajeným spôsobom pre jeho nepovolenú náboženskú činnosť.

Rozpracovávané najzávažnejšie akcie:

„MAUSER“ – signálny zväzok r. č. 18644 pre § 185 a § 7 k § 94 Tr. zákona

– Objekt udržuje styky s emigrantom ROEDLINGOM Rudolfom z Kanady. Boli získané poznatky, že objekt za pomoci otca (bývalý príslušník ČSLA) chce emigrovať. Zo strany otca mala byť emigrácia pripravovaná cez štátnu hranicu. Odborom vyšetrovania v Českých Budějoviciach bol otec objektu a objekt akcie vypočúvaný.

„MAJÁK“ – pátrací zväzok r. č. 17067 pre § 95 a 197 Tr. zákona

– Pisateľ výhražných listov doteraz odhalený nebol, sú získavané vzorky písma a sú priebežne zasielané k písomznaleckej expertíze. Boli na základe výsledkov expertíz vytypované 3 osoby, s ktorými bola vykonaná kontrolná skúška písma v mesiaci december.

„MARIO“ – signálny zväzok r. č. 19048 pre § 100 Tr. zákona

– Objekt akcie a ďalší členovia skupiny vlastnia samizdatový materiál VOKNOVINY a kazetové nahrávky hudobného smeru UNDERGROUND. Tieto materiály sú rozširované v skupine. Sú získavané poznatky o prepojení skupiny na osoby podobného zamerania v ČSR. Ďalej boli získané poznatky o písomných stykoch členov skupiny na emigranta KANKRÍNIHO Hermana v Rakúsku, ktorý pred emigráciou patrila tiež do tejto skupiny.

„VTÁK“ – signálny zväzok r. č. 16646 pre § 112 Tr. zákona

– Objekt udržuje styky na objekta SPO „KAMIÓN“, ktorý bol v súčinnosti s VB vypočúvaný pre podozrenie z kriminálnej trestnej činnosti

„MILOŠ“ – signálny zväzok r. č. 16516 pre § 112 Tr. Zákona

– Objekt bol v ČSSR pricestovaný 1-krát a zdržiaval sa v Bratislave. Ďalšie poznatky boli zistené, že objekt je vo svojom prostredí v Rakúsku upodozrievaný zo spolupráce s orgánmi štB.

V akciách „VIERA“ r. č. 6252, „REBEKA“ r. č. 16766 a „PROFESOR“ r. č. 12860 boli vykonané preventívno-výchovné opatrenia s objektami.

V súčasnosti sú signálne zväzky pripravované k uloženiu do archívu VŠEO.

„KLERIK“ – osobný zväzok r. č. 8191 pre § 98 Tr. zákona
– U objektu po vykonaní PVO došlo ku jeho kompromitácii. Tento však naďalej ostáva na svojich protisocialistických pozíciách.

III. časť

Súhrnné zhodnotenie výsledkov preventívno-výchovnej činnosti Správy ŠtB

Po línii vnútorného protivníka bolo v IV. štvrtroku vykonaných 5 obecných prevencií a 12 dielčích prevencií.

Obecné prevencie boli vykonané do problematiky „MLÁDEŽ“ a „RÍMSKO-KATOLÍCKA CIRKEV“ s cieľom predchádzať trestnej činnosti. Dve prevencie boli vykonané v problematike „MLÁDEŽ“ so zameraním na stredoškolskú a učňovskú mládež, s cieľom predchádzať trestnej činnosti v zmysle §§ 260 a 261 Tr. zákona. Ďalšie dve prevencie v problematike „RÍMSKO-KATOLÍCKA CIRKEV“, boli vykonané utajeným spôsobom prostredníctvom OV KSS pre porušovanie trestného činu podľa § 178 Tr. zákona. Jedna obecná prevencia, bola vykonaná (článok do novin. denníka SMER) s cieľom predchádzať trestnej činnosti v zmysle § 100, 101 Tr. zákona.

Dielčie prevencie boli zamerané, hlavne na predchádzanie trestnej a inej negatívnej činnosti v radoch rímsko-katolíckych duchovných, členov nelegálnej cirkvi, členov Sekty SJ a ideodiverzných centier. Prevencie a ich zameranie sú rozvedené vo výkaze PVO.

Dosiahnuté výsledky na úseku preventívno-výchovnej činnosti môžeme hodnotiť pozitívne, nakoľko u prevažnej väčšiny bol dosiahnutý sledovaný cieľ.

Náčelník 2. odboru Správy ŠtB
[podpis]
Mjr. Peter Čiampor

Náčelník Správy ŠtB
[podpis]
plk. JUDr. Pavel Korbel'

Útvar : 2. odbor S-ŠtB Ban. Bystrica

Příloha č. 2 k č. p. OS-00586/ŠE-88
Datum: 15. decembra 1988

Adresát: II. S ZNB Analytický odb. Praha

PŘÍSNĚ TAJNÉ!

Výtisk číslo: 1

Počet listů: 1

VÝKAZ**preventivních opatření provedených útvarem čs. kontrarozvědky za IV. čtvrtrok 1988**

	počet	Druh postihnuté činnosti*)				Forma a metoda postihu**)		
Příslušníci antisoc. sil, zakázaných organizací (K 231, KAN, SOLP a pod.)								
Pravicoví oportunisté								
Příslušníci bývalých politických stran								
Nacionalisté								
Sionisté								
Příslušníci církví a sekt	8/14	§ 101, 112, 178				8/2, 10/2, 3		
Diplomaté	3/3	§ 112, 2176, 205				10, 14/2		
Ostatní	1/1	§ 5 Zák. 150/69				Zb. 10/1		
Celkem	12/18	Díelčích prevencí						
Z toho	počet	Bezpartajní	Přísl. ostat. polit. stran	Členové SSM	Členové a Kandidáti KSČ	Rozpracování ve svazcích	Nerozpracování ve svazcích	Cizinci ze ZST
Příslušníci bývalé buržoazie								
Inteligence	10	8		2		2	8	
Mládež								
Pracovníci na úseku kultury a umění	3	3				2	1	
Pracující v zemědělství	1	1					1	
Příslušníci ČSLA a vojsk MV								X
Dělníci	4	4					4	

*) Uvádí se odkaz na příslušné paragrafy tr. zákona, po jejichž linii byla preventivní opatření provedena.

**) Uvádí se odkaz na příslušný článek a odstavec z metodických pokynů, podle nichž byla preventivní opatření provedena.

Spolu	18	16		2		4	14	
-------	----	----	--	---	--	---	----	--

*) Uvádí se odkaz na příslušné paragrafy tr. zákona, po jejichž linii byla preventivní opatření provedena.

**) Uvádí se odkaz na příslušný článek a odstavec z metodických pokynů, podle nichž byla preventivní opatření provedena.

Spracoval: kpt. Drugda
[podpis]Náčelník Správy ŠtB
[podpis]
Plk. JUDr. Pavel Korbel'

14

1988, 16. marec, Košice. Informácia Správy ŠtB Košice o štátnobezpečnostnej situácii po línii vnútorného protivníka za 1. štvrťrok 1988.³⁶

KS ZNB Správa ŠtB
K o š i c e

[...] ³⁷

Príloha č. 1 k č. p. OS-0076-2/53-88
PRO SLUŽEBNÍ POTŘEBU
V Košiciach dňa 16. marca 1988
PRÍSNE TAJNÉ
Výtlačok č. 1
Počet listov: 13

ŠTVRTROČNÁ INFORMÁCIA**o bezpečnostnej situácii a dosiahnutých výsledkoch v služobnej činnosti po problematikách vnútorného spravodajstva Správy ŠtB Východoslovenského kraja za obdobie I. štvrťroka 1988**

a) Po problematike býv. pravice a antisocialistických živlov za hodnotené obdobie boli získané poznatky, že niektorí poprední predstavitelia z bázy, ako býv. vedúci tajomník Vsl. KV – KSS Ján KOSCELANSKÝ z Košíc a ďalší v súvislosti s prestavbou v ZSSR, ako aj u nás, zaujímajú nekritické stanoviská k svojej činnosti v krízových rokoch, pričom tvrdia, že to, čo sa u nás začína realizovať v rámci prestavby, oni to už prakticky realizovali v rokoch 1968-1969, za ktorú činnosť boli postihnutí. Odsudzujú stranícke a štátne orgány, ktoré podľa nich od tej doby neurobili nič pozitívneho v oblasti ekonomiky a ľudí, ktorí tomu rozumeli odstránili. Na základe toho hodlajú požiadať o prehodnotenie ich občianskych a politických postojov a žiadať o vrátenie členstva v strane, očakávajú, že niektorí z nich by sa mohli dostať aj na predchádzajúce funkcie.

Niektoré osoby vylúčené z KSČ za činnosť v krízových rokoch z oblasti kultúry, ako PhDr. Juraj BAČA, PhDr. Mikuláš MUŠINKA z Prešova a ďalší, sa

³⁶ Dokument poslal pod č. p. OS-0076-2/53-88 na Analyticko-informačný odbor X. správy ZNB v Prahe náčelník Správy ŠtB plk. JUDr. Štefan Sarnovský, dňa 16. 3. 1988. Dole pečiatka X. S-SNB, došlo 22. III. 1988, č. j. VN-0027/30/03-88. Hore nečitateľné podpisy a pečiatka Ministerstva vnútra Českej republiky, zrušený stupeň utajenia, dňa 30. V. 95.

³⁷ Pečiatka Ministerstva vnútra Českej republiky, zrušený stupeň utajenia, dňa 30. V. 95.

domáhajú publikačnej činnosti, za ktorým účelom píšu dopisy na stráncke a spoločenské organizácie, aby im bola povolená publikačná činnosť.

Niektoré antisocialistické živly, ako Pavol MIŇO a ďalší sa telefonicky prihlásili u signatárky charty 77 a členky VONSu Anny ŠABATOVEJ z Prahy, že sa pripájajú a plne podporujú demonštráciu, ktorú zorganizovala charta na podporu „Solidarity s rumunským ľudom“. Na základe uvedených poznatkov na menovaného bol zavedený SZ FOTOGRAF, v ktorom bude objasňovaná, dokumentovaná a vhodnou formou paralyzovaná objektová negatívna činnosť.

b) Prostredníctvom TS KRAMER a ďalšej agentúry boli získané poznatky, že antisocialistický živel Pavol MIŇO z Košíc v súvislosti s vybavovaním svojho vysťahovania do KZ sa obrátil na následnú schôdzu KEBS³⁸ vo Viedni, pričom sa odvolával na údajné porušovanie ľudských práv v ČSSR, že mu nie je umožnené vysťahovať sa tak, ako to Ústava ČSSR zaručuje. Argumentoval tým, že postoje čs. úradov voči jeho osobe sú dôsledkom politiky antisemitizmu v ČSSR, hoci nie je židovského pôvodu. Tieto okolnosti podporujú dôvodné podozrenie, že menovaný kalkuluje aj s vplyvom osôb židovského pôvodu v medzinárodných organizáciách. V poslednom období sú zistené poznatky, že o MIŇOVI boli odovysielané relácie aj v programoch IDC.

Objekti z akcií OZ FILOZOF a KADET Martin RÖGL a Heinrich PFANDL, rakúski štátni príslušníci a emisári centrály NTS na území MLR uskutočnili stretnutie s TS ARISTOTELES, ktorému odovzdali protisovietsku literatúru vydanú uvedenou centrálou.

c) Operatívna situácia po problematike rím. kat. cirkvi a nelegálnych štruktúrach bola charakterizovaná zvýšenou aktivitou v činnosti s konečným cieľom získania širšieho poľa pôsobnosti pre svoju činnosť. Prejavili sa otvorené formy nátlaku na štátnu správu zo strany reakčných duchovných, hlavne Košickej a Spišskej diecézy pri organizovaní rôznych podpisových akcií, pod priamym vedením kardinála TOMÁŠKA. Zozbierané listy a podpisy mali slúžiť ako prostriedok nátlaku na štátne orgány pri jednaniach so zástupcami Vatikánu v priebehu mesiaca januára 1988. Tieto akcie v podstate zohrali opačnú úlohu, ako sledovali, pretože neboli dojednané žiadne konkrétne výsledky pri obsadení prázdnych biskupských stolcov a pod. a ešte viac poškodili cirkvi vo vzťahu k štátu. V našom kraji najaktívnejšiu činnosť v tomto smere vyvíjali mladí duchovní Košickej diecézy, Spišskej diecézy, konkrétne URBANEC, GIČ, MARTON, PETRUŠ, AKIMJAK a ďalší, resp. za podpory aktívnych laikov ako napr. OTRADOVCI z Levoče, GONDA z Pavloviec nad Uhom, ktorí sa bezprostredne podieľali na zbieraní už spracovaných listov a zabezpečovali ich odoslanie do Prahy, pričom boli zadržaní príslušníkmi VB.

³⁸ KBSE – Konferencia o bezpečnosti a spolupráci v Európe.

Je potrebné pozitívne hodnotiť prácu s ADS, ktorá v mnohých prípadoch pôsobila ako vplyvová a zabránila vo väčšom rozsahu aktivite reakčnej časti duchovenstva i veriacich. Na základe nami prijatých opatrení a v spolupráci so štátnou správou bolo dosiahnuté, že aj samotní vikári ONDERKO a GARAJ v podstate odsúdili tieto akcie ako nežiadúce. Vikár ONDERKO vydal obežník svojím dekanom, aby takéto tendencie brzdili.

Zvýšenú aktivitu v radoch členov NC/LA, veriacich, mladých kňazov vyvolal znovu kardinál TOMÁŠEK, ktorý na deň 6. 3. 1988 zvolal do Prahy duchovných a veriacich z celej ČSSR v súvislosti s oslavami blahoslavenej Anežky. Na základe toho boli prijaté opatrenia v rámci kraja s cieľom zabrániť vycestovaniu čo najväčšieho počtu účastníkov. Opatrenia boli vykonané v spolupráci so straníckymi a štátnymi orgánmi po línii všetkých odborov S-ŠtB, zložkami VB a aktivizáciou ADS, ktorá včas signalizovala záujemcov a organizátorov o túto akciu. Hodnotné poznatky podal TS PIŠTA, na základe ktorých boli zadržané pripravené listy kardinálovi TOMÁŠKOVI u laika GONDU v Michalovciach, resp. že kaplán MARTON z Južnej fary v Košiciach vyzval veriacich k účasti na oslavách v Prahe. Na základe toho bol s menovaným vykonaný pohovor na KNV u KCT a od 1. 3. 1988 bol preložený mimo Košíc. V tejto súvislosti boli vykonané nútené styky s najaktívnejšími členmi NC/LA, konkrétne s objektami EXPERIMENT, TECHNIK, ZÁHRADNÍK a ORAVA s cieľom zabrániť im vycestovať a organizovať ďalších členov NC na púť do Prahy. Doposiaľ bolo zistené, že o vycestovanie prejavili záujem veriaci z obce Spišské Bystré, okres Poprad, kde je správcom objekt ORAVA, s ktorým O-ŠtB Poprad vykonalo nútený styk s cieľom zabrániť vycestovaniu a prostredníctvom CK ČEDOK boli objednané tri mimoriadne vlaky na deň 5. 3. 1988 do Prahy. Ostatní veriaci i duchovní neprejavili záujem o túto akciu a nemali vedomosti o organizovaní tejto púte. Ide v podstate o záležitosť kardinála TOMÁŠKA v spojení s NC/LA, ktorý chcel dosiahnuť masovú podporu k plánovanému vyhláseniu Anežky Přemyslovny za svätú.

Pri kontrole a rozpracovávaní tzv. paralelných štruktúr jednotlivých diecéz hodnotné poznatky boli dosiahnuté počas núteného styku s objektom PODHORSKÝ, ktoré zároveň boli potvrdené aj prameňom DIAGRAM v akcii KATEDRÁLA. Objekt PODHORSKÝ po nami vykonaných preventívno-rozkladných opatreniach v minulom roku sa jednoznačne postavil proti činnosti objektov ORAVA a SPEVÁK, ktorým už neverí a sklamal sa v nich z dôvodu, že ho chcú odstaviť z funkcie vikára. V priebehu núteného styku sa vyjadril, že sa sklamal aj v kaplánovi AKIMJAKOVI, ktorého miení preložiť s vyjadrením, že nech sa radšej učí modliť, ako organizovať podpisové akcie. Celkove sa objekt PODHORSKÝ v priebehu núteného styku choval oveľa prirodzenejšie ako v minulosti a bolo badať, že má záujem riešiť problémy po našej konzultácii.

Aktivita činnosti štruktúr NC/LA na báze býv. rehoľných spoločností pokračovala v rozsahu činnosti ako v minulosti. Zoskupenia na báze rehole saleziánov, ktoré je kontrolované v rozpracovávaných prípadoch JANO a FO-

KOLÁR a za využitia podstavených TS GEPARD, ČIERNY, prameňov DIAGRAM, PRESTAVBA pokračuje v budovaní tajného noviciátu a podľa najnovších poznatkov aktivita sa preniesla do Prešova, čo potvrdil aj TS Čierny. Komunity v Košiciach ako keby sa utiahli a to z dôvodu, že objekt FOKOLÁR i dôverný styk FRÁTER naznačili TS GEPARD, že spolupracuje s ŠtB. Na základe tejto novej situácie bol vykonaný rozbor akcie JANO a FOKOLÁR s cieľom prijatia opatrení k posilneniu dôvery TS v prostredí a v prípade, že podstava stratí na realite bude spracovaný komplexný plán preventívno-rozkladných opatrení s cieľom rozloženia celého zoskupenia.

Zoskupenie na báze františkánov v podstate nerozšírilo okruh svojich stykov, ale skôr sa posilňuje po materiálnej stránke t.j. výstavbou rehoľného domu v Košiciach a Poprade. V súčasnom zimnom období ich aktivita pri výstavbe nebola zaznamenaná, avšak pri poslednom nútenom styku objekt EXPERIMENT sa vyjadril, že vo výstavbe budú pokračovať až po oteplení.

V akciách JEZUITA a LISTY boli získané poznatky o pokračovaní v negatívnej činnosti, avšak konkrétne ŠtB poznatky získané neboli. S objektom LISTY bol vykonaný nútený styk, na ktorom priznal činnosť z minulosti, ako i vzťahy na objektu RIADITEL, avšak bez konkretizácie.

V akciách PROGRAMÁTOR a KATARÍNA boli získané poznatky o aktivite hnutia FOKOLÁRE a o ich vzájomnom stretávaní sa na doposiaľ nezistených miestach. Žiada sa zaktivizovať rozpracovku oboch objektov s cieľom urýchleného preniknutia do podstaty činnosti zoskupenia, odhaliť formy a metódy práce, nakoľko doposiaľ prevažujú konštatujúce poznatky.

Operatívna situácia po gr. kat. cirkvi bola charakterizovaná snahou objektu ORDINÁR riešiť kádrovú situáciu v diecéze s cieľom posilnenia dôležitých farských úradov s dôrazom na pútnické miesta. Za tým účelom navrhol, aby vekove starší kňazi boli preložení na menej náročné farnosti a do oblastí pútnických miest boli dosadzovaní mladší duchovní, ktorí sú pod jeho vplyvom. Objekt prijal protiopatrenia voči duchovným, resp. na podporu svojej osoby v očiach Vatikánu i štátnej správy, ktorí ho očiernili a označili ho za duševne chorého. V tomto duchu vystúpil na dekanskej porade v Trebišove a gr. kat. duchovný TIRPÁK spracoval spoločný dopis z tejto porady, adresovaný Vatikánu a MK SSR, v ktorom sa vyjadrujú, že veriaci okresu Trebišov sú s ordinárom HIRKOM spokojní a chcú, aby sa stal biskupom. Z uvedeného vyplýva, že podpisové akcie proti HIRKOVI mali svoj účinok a z obáv pred opatreniami zo strany Vatikánu i štátu sa vopred poistuje.

V hodnotenom období bol uskutočnený nútený styk s objektom ORDINÁR s pozitívnym výsledkom. Samotný objekt navrhol, aby príslušníci ŠtB prišli za ním kedykoľvek a v priebehu núteného styku sa prejavoval úprimne a otvorene. Priznal sa k listom, ktoré obdržal a ako autora týchto listov a ohováraní podozrieva POTÁŠA. Zároveň sa vyjadril aj k svojej neúčasti na biskupskej synode vo Vatikáne s uvedením, že v ceste mu zabránili vikári ONDERKO a BELÁK, resp. že štátna správa mala obavy, aby ho Vatikán nevysvätil za biskupa. On osobne by takéto vysvätenie neprijal, nakoľko by to

nemalo význam a on chce byť riadnym cirkevným predstaviteľom a nie tajným biskupom.

Po problematike pravoslávnej cirkvi boli zistené poznatky, že v dňoch 14.-15. 4. 1988 sa uskutoční zasadnutie synódy a metropolitnej rady v Prahe, kde sa budú riešiť problémy pravoslávnej cirkvi v ČSSR a dňa 17. 4. 1988 bude vysviacka PULECA za biskupa Olomouckej eparchie.

V problematikách nekatolíckych cirkví boli zistené poznatky, že niektorí reformovaní kňazi ako napr. senior KUN z okresu Trebišov, prijali novú koncepciu, aby sa na seniorálnych poradách prejednávali výlučne náboženské problémy a neriešili sa veci politického charakteru. Ako príklad uviedol situáciu v MLR, kde štát nezasahuje do cirkevných vecí.

Prostredníctvom TS KOVÁČ boli zistené poznatky o príchode VC z Holandska a to SCHADEHO a PLEVGERA do Vsl. kraja, za účelom vykonania školenia v charizmatickom duchu. V danom prípade išlo výlučne o náboženskú cestu, ktorú menovaní uskutočňujú každoročne pred Veľkou nocou.

Po problematike SSJ v hodnotenom období bola vyhlásená výstraha objektu akcie KOVO a bol založený nový prípad SZ MILO. V akcii ORGANIZÁTOR využitím prameňa DIAGRAM boli zistené poznatky o aktivite objektu v smere metodickej pomoci ostatným členom SSJ pri zvestovaní. Zároveň bol s objektom vykonaný nútený styk, ktorý možno hodnotiť ako pozitívny. V akcii KOLPORTER bola vykonaná AOK, za využitia TS KORNEL a pracovníkov 4. odboru. Stanovený cieľ, t.j. odhaliť rozmnožovacie stredisko sa nepodarilo splniť.

Za účelom koordinácie rozpracovania projektu BÁZA bol vykonaný rozbor za účasti príslušných útvarov ŠtB a analýzou bolo zistené, že úlohy vyplývajúce z tohto projektu sú plnené priebežne.

d) V problematike sionizmu prostredníctvom cirkevného tajomníka boli vykonané opatrenia, aby v kuchyni ŽNO Košice sa stravovali len členovia ŽNO, čím sa znížil počet osôb stravujúcich sa v tejto kuchyni a tým aj vplyv na ostatných občanov. Pri doplňovaní predsedníctva ŽNO vykonanými opatreniami bolo zabránené, aby sa do predsedníctva dostali prosionisticky orientované osoby. V akcii SZ KONTO boli vykonané PVO, pričom objekt objasnil kontakty na sionistické organizácie CJAK³⁹ a ICJC. Priamo sa zaviazal a to písomnou formou, že preruší styky na uvádzané organizácie a odmietne prijímať ich finančnú pomoc. Rozpracovanie akcie bude ukončené.

V rámci schváleného plánu kompromitácie objektu v akcii EGON bolo vykonané vypočutie vytypovaných osôb, ktoré potvrdili jeho zasahovanie do činnosti ŽNO tým, že organizoval náboženské podujatia za účasti mladej židovskej generácie s cieľom oživovania židovského cítienia v ich myslení i za poskytovania darov a finančných podpôr zasielaných za tým účelom sionistickou organizáciou AGUDA z Londýna. Na objektu sa kontaktoval emisár

³⁹ CJAT – Czechoslovak Jewish Aid Trust (Československá nadácia pomoci Židom).

Joseph WIESENBERG z USA, ktorý spracováva históriu košických Židov a za tým účelom požiadal objekta o spracovanie podkladov. V akcii bude pokračované v opatreniach zameraných ku kompromitácii pred súvercami v rámci ŽNO, ako aj v KZ.

Koncom roka 1987 Vsl. kraj navštívili vízoví cudzinci z USA Vale STROM, Eroc SOLSTEIN a Orem RUDAVSKY, židovského pôvodu, obchodníci a filmový producent, ktorí prejavovali záujem o filmovanie židovských objektov v Košiciach, čo im bolo znemožnené prostredníctvom vplyvovej agentúry. V priebehu pobytu prišli do styku s objektom akcie EGON a v Michalovciach s predsedom ŽNO HÁBEROM. Zaujímali sa o činnosť ŽNO, počty osôb židovského pôvodu, návštevnosť na bohoslužbách a pod.

e) V súvislosti s poznatkami, získanými agentúrnou cestou k negatívne-mu prístupu študentov Baníckej fakulty VŠT Košice k výučbe marx-leninskej filozofie boli z tohto prostredia vyťažené vytypované osoby, pričom bolo zistené, že v tomto smere mal prejavíť svoj záporný vzťah k tomuto predmetu študent 2. ročníka Pavol REKEM. Po vykonaní previerkových opatrení budú k menovanému prijaté opatrenia cestou vedenia fakulty, bez našej účasti. Pôvodné poznatky nasvedčujúce otvoreným vystúpeniam študentov proti výuke tohto predmetu potvrdené neboli. V spise PO FILMÁRI bolo potvrdené podozrenie, že študenti Baníckej fakulty KOVÁČOVCI aktívne propagujú západné úpadkové smery v prostredí študentov, pričom v poslednej dobe sa sústreďujú na rozširovanie videokaziet s ideologicky závadným obsahom, ktoré majú získavať od doposiaľ neustálených vysokoškolských študentov z ČSR. Po opatreniach smerujúcich k ustáleniu kanálu, resp. zdroja získavania videokaziet v ČSR budú s menovanými vykonané PVO a spracovaná informácia pre rektora VŠT i stranícke orgány.

Pri vystúpení MARKOVIČA a jeho hosti v decembri 1987 v Košiciach boli agentúrou zistené poznatky o zorganizovaní besied študentov VŠT a UPJŠ s národným umelcom KOPECKÝM, ktoré prebiehali vo vysokoškolských kluboch uvádzaných škôl. V priebehu týchto besied došlo zo strany menovaného k tendenčným ironizujúcim výrokom v súvislosti s prestavbou v ČSSR. Priebeh vystúpení bol zadokumentovaný a súhrnná informácia o negatívnom dopade na študentov bola zaslaná príslušným straníckym orgánom.

Cestou TS SLAVO boli získané konkrétne poznatky o propagácii fašizmu študentmi Filozofickej a Pedagogickej fakulty UPJŠ v Prešove SLÁMKU, HUDAKA a MIZÍKA. Títo študenti sa nechávali oslovovať „fašisti“, študovali fašistickú literatúru a maľovali hákové kríže. V mesiaci decembri, alebo januári mali zorganizovať „oslavu“ narodenín GÖEBELSA. Zistené poznatky boli odstúpené O-ŠtB Prešov k prevereniu a dokumentácii trestnej činnosti v zmysle ustanovenia §-u 261 tr.z.

Agentúrnym aparátom boli zistené poznatky nasvedčujúce opätovnému zneužívaniu videotechniky, ktorú má k dispozícii vysokoškolský klub pri VŠT v Košiciach k premietaniu ideologicky závadných a pornografických filmov.

Poznatky sú v štádiu dokumentácie a vyťažované osoby túto skutočnosť potvrdzujú. Vzhľadom k tomu, že na tomto premietaní sa zúčastňuje aj vedúci klubu z radov pedagogického zboru, ktorý je za činnosť klubu zodpovedný, bude k jeho osobe spracovaná informácia pre rektora VŠT a stranícke orgány s doporučením jeho uvoľnenia z funkcie a prijatia opatrení k zamedzeniu zneužívania videotechniky klubu. Využitím TS TOPAS boli získané poznatky k študentovi 4. ročníka Hutníckej fakulty VŠT Košice Ladislavovi NAGY-OVI, ktorý na internáte VŠT organizuje premietanie ideologicky závadných a pornografických filmov pre okruh 20-30 študentov, pričom od nich za predstavenia vyberá vstupné. Vzhľadom k tomu, že pôvodné poznatky boli potvrdené, budú s menovaným vykonané PVO v spolupráci s vedením školy v nezáväznej akcii PREMIETAČ.

V problematike stredoškolskej a učňovskej mládeže boli vykonané previerky 6 vytypovaných osôb z radov stredoškolákov a učňov a bolo potvrdené, že sú aktívnymi stúpecami hnutia tzv. metalistov. K vytypovaným budú vykonané PVO a spracované informácie pre vedenie jednotlivých škôl a národné výbory v mieste trvalého bydliska.

V spise PO MARTA bola previerka ukončená PVO u vychovateľky SOU Pozemných stavieb Košice, ku ktorej bolo zistené, že (je) bigotne nábožensky založená a v tomto smere ovplyvňovala aj svojich spolupracovníkov. PVO boli realizované utajenou formou s kladným výsledkom.

V problematike tzv. voľnej mládeže bolo v hodnotenom období prirobené k realizácii plánu komplexných preventívno-výchovných a rozkladných opatrení s cieľom rozloženia závadných skupín, ktoré sa grupujú na báze obdivu k úpadkovým hudobným smerom. Celkove doposiaľ preventívno-výchovné opatrenia boli uplatnené k 24-om osobám. O ich negatívnej orientácii boli zaslané písomné informácie na vedenia škôl, resp. zamestnávateľom, sociálnym kurátorom NV, SZM a správe VB. Súhrnná informácia z vykonaných opatrení bude zaslaná straníckym orgánom.

Využitím prameňa KOŽA boli zistené poznatky k osobe FECURKA z Košíc, ktorý od doposiaľ neustáleného odosielateľa z Brna (pravdepodobne CIBULKU) obdržal ponuku na rozmnožovanie a zasielanie väčšieho počtu samizdatov. S cieľom dokumentácie jeho činnosti a ustálenia ďalších osôb v Košiciach, s ktorými je v styku, bude jeho ďalšie rozpracovanie vedené v SZ KAMELOT.

f) Na úseku ukrajinského nacionalizmu boli získané agentúrno-operatívne poznatky o tom, že objekt NIKOLAJ v súčasnej dobe sa snaží presadiť v oblasti ukrajinskej kultúry aj cez sovietskych priateľov, ktorí mu majú umožniť účasť na výstave obrazov v Lvove a Užhorode. Touto cestou objekt sa snaží pôsobiť na stranícke orgány Vsl. kraja a ÚV KZUP-u, aby dostal súhlas k publikačnej činnosti a neskôr aj k zmene zamestnania. Objekt naďalej publikuje svoje práce a články v ukrajinskej tlači pod menami iných redaktorov. Bolo potvrdené, že je v dôvernom styku s objektom akcie CHATÁR, kto-

rého koncom minulého roka požiadal o stretnutie, aby sa dohodorili na tom, ako budú hovoriť pred Igorom ZUBENKOM z NSR, o ktorom je známe, že pracuje v centrále OUN v NSR. V akcii CHATÁR za komplexného nasadenia agentúrno-operatívnych prostriedkov bolo zistené, že objekt koncom roka 1987 navštívil Lvov, kde prišiel do styku s Jaroslavom LENYKOM, s ktorým sa v minulosti podieľal na preprave samizdatov z USSR cez ČSSR na Západ a späť. Po návrate do ČSSR písomne kontaktoval Pavla HOLOVČUKA z Hamburgu - NSR a Oxanu SCERANKA z USA, ktorým oznamoval, že situácia v USSR je komplikovaná a že styky na KZ pre jeho priateľov sú veľkým rizikom a žiada ich, aby tieto styky boli udržiavané prostredníctvom jeho osoby.

O prejavoch ukrajinského nacionalizmu boli získané poznatky k Leontinovi DOHOVIČOVI z Košíc, ktorý je vedúcim ukrajinského súboru KARPATY pri MO KZUPu v Košiciach. Menovaný udržiava dôverné styky na Vladimíra SERKISA z PLR, ktorý je predsedom organizácie Ukrajincov - lemkov a má široké styky na predstaviteľov ukrajinskej emigrácie v USA. Menovaný udržiava aktívny styk i na Mikuláša HULÍNA z Karlových Varov, ktorý má aktívne kontakty na KZ a USSR a je záujmom orgánov ŠtB. Vychádzajúc zo zistených poznatkov bol založený SZ DIRIGENT.

V rámci vyhľadávacej činnosti boli získané poznatky o organizovaní besedy s ukrajinským spisovateľom Hrihorijom BALUCHOM z Kyjeva, ktorý je zaťom Mikuláša NEVRLEHO z Bratislavy. Bola uskutočnená beseda za účasti úzkeho okruhu ľudí, kde boli prítomní objekti z akcií NIKOLAJ, CHATÁR, DO-CENT a ďalšie osoby z bázy OUN. V priebehu besedy došlo k negatívnym prejavom Balucha, ako i zo strany našich objektov k uplatneniu požiadavky na Zväz ukrajinských spisovateľov v Kyjeve, že nemôžu publikovať v ČSSR a z tohto dôvodu ich žiadajú o pomoc. Väčšina záujmových osôb z tejto bázy prejavuje záujem o vycestovanie do KZ na základe nových opatrení, t.j. bez devízového príslubu.

V problematike maďarského buržoázneho nacionalizmu v SZ SPISOVA-TEĽ, v ktorom je rozpracovávaný Juraj HOGYA z Kráľovského Chlmca pre podozrenie z udržiavania kontaktov na osoby nacionalisticky zamerané v MLR, USSR, ČSSR, ako aj na pracovníkov maďarského vysielania RSE. Rozpracovaním boli zistené styky objektu na Ladislava OLOSA, pracovníka ÚV CSE-MADOKu z Bratislavy, ktorý je vedený v akcii BRADÁC a je v styku s objektom KALDERA – Ing. Mikulášom DURAYOM. Objekt v spolupráci s učiteľmi maďarských škôl pripravoval nátlakovú podpisovú akciu, ktorá mala byť zaslaná stranickým a štátnym orgánom, čomu však vykonanými opatreniami bolo zabránené. V priebehu výročnej členskej schôdze ZO CSEMADOKu v Košiciach bol prednesený prejav k 40. výročiu Februára, pri ktorej príležitosti došlo k negatívnemu prejavu v smere maďarského buržoázneho nacionalizmu. V tomto smere vystúpil Ing. Jozef SANYA, dôchodca, ktorý uviedol, že v rokoch 1946-47 dochádzalo k hromadnému vystahovaniu občanov maďarskej národnosti do pohraničia a vzniesol otázku, že prečo je zakázané o tomto probléme hovoriť a uviedol, že stará generácia na to nikdy nemô-

že zabudnúť. Vystúpenie menovaného malo negatívny vplyv na účastníkov schôdze, najmä mládež.

g) V rámci Vsl. kraja bol zaznamenaný výskyt dvoch anonymných dopisov v Spišskej Novej Vsi. V obsahu tieto boli hrubo zamerané proti stránikým a štátnym orgánom. Páchateľ sa dopustil trestného činu poburovania podľa §-u 100 tr. z. Vyšetrovateľom ŠtB bolo začaté trestné stíhanie vo veci a založený PZ SPIŠAK, v ktorom sa vedie aktívne pátranie po neznámom píšateľovi.

Okrem toho bol zaznamenaný jeden výskyt zahraničnej písomností pod názvom „Slovenské správy“, ktoré boli odoslané z NSR na adresu MNV vo Veľkom Šariši, okres Prešov. Časopis je vydávaný národnou radou pre oslobodenie Slovenska. Obsah časopisu je zameraný na rozbitie federácie ČSSR, jednoty Čechov a Slovákov.

V akcii BUNKA bola vykonávaná dokumentácia trestnej činnosti podľa §-u 7, odst. 1 k §-u 95 tr. z. Vypočutím viacerých osôb ako svedkov, že objekt s ďalšou osobou sa k páchaní trestnej činnosti skutočne pripravoval, bolo v plnom rozsahu potvrdené. Samotný objekt vo výpovedi doznal, že inštrukcie pre ďalšiu osobu skutočne písal tajnopisom a zaslal na adresu svojich rodičov, kde si ich dotyčná osoba (Jozef SKOŠNÍK) mala vyzdvihnúť. Objekt to urobil len s tým cieľom, aby znovu dostal do výkonu trestu SKOŠNÍKA. Svedeckými výpoveďami bola spochybnená celá obhajoba SKOŠNÍKA, ktorý doposiaľ tvrdí, že k príprave ho nikto neinštruoval a o žiadnej takejto trestnej činnosti nič nevie. V dokumentácii trestnej činnosti sa pokračuje v úzkej súčinnosti s vyšetrovateľom ŠtB.

h) V problematike kultúry a hromadno-oznamovacích prostriedkov v hodnotenom období bola prioritná pozornosť orientovaná na bázu osôb z radov členov býv. jazzovej sekcie. V spisoch PO bolo započaté s previerkou vytypovaných osôb FURMAN, KALMUS a GIBODA. Na základe záverov celoštátnej porady k zamedzeniu aktivity členov býv. JS boli konkrétne úlohy vyplývajúce z tejto porady rozpracované na O-ŠtB a VP ŠtB v kraji. Z radov osôb - členov býv. JS boli v súlade so stanovenými úlohami získaní 2 dôverníci, ktorí zaslali svoje prihlášky do pripravovanej organizácie UNIJAZZ.

V SZ SEKCIA, ktorého objekt je rozpracovávaný z dôvodu aktívnych stykov na KŘIVÁNKA, popredného predstaviteľa býv. JS z Prahy bol realizovaný prameň ANALÝZA na byte objektu, ktorým boli ustálené ďalšie styky objektu na ČSR, ako aj v Košiciach. Ďalšie opatrenia budú realizované po súčinnostnej porade s 2. odborom S-ŠtB Banská Bystrica s cieľom realizácie prameňov ANALÝZA a ŠTATISTIKA na chate objektu v okrese Považská Bystrica, kde dochádza k jeho stretnutiam s KŘIVÁNKOM a ďalšími protisocialistickými osobami.

V problematike zdravotníctva bola v hodnotenom období venovaná pozornosť priebehu ponukových jednaní zahraničných firiem PHILIPS a THOM-

PSOŇ v súvislosti s plánovanou dodávkou lineárneho urýchľovania pre FNsP Košice v hodnote 30 miliónov devízových korún. V priebehu jednaní predstaviteľov týchto firiem v Košiciach boli cestou ADS ustaľované ich kontakty na čs. občanov, pričom neboli zistené negatívne poznatky.

V súlade s ročným vykonávacím plánom práce bolo realizované rozpracovanie úloh k operatívnej kontrole pracovníkov zdravotníctva v miestach sústreďovania prístrojovej techniky z KZ. Na základe vytýčených úloh bude v súčasnosti vypracované vyhodnotenie súčasnej operatívnej situácie na tomto úseku a v prípade získania negatívnych poznatkov, nasvedčujúcich nevyužívaniu tejto techniky, budú informované stranické orgány.

Preventívna činnosť :

V hodnotenom období bolo vykonaných celkom 22 PVO so 79-timi osobami a to v problematike nacionalizmu 3 PVO s 3 osobami, v problematike cirkví a siekt 12 PVO so 17 osobami a ostatných 7 PVO s 59 osobami. Cieľom vykonaných PVO bolo predchádzať páchaniu trestnej činnosti podľa §§ 100, 103, 202, 178, 216 tr.z.

PVO boli vykonané v zmysle pokynov I. námestníka MV ČSSR podľa čl. 1 3, 4, 7, 8, 12 a 14 a Inštitút výstrahy v zmysle NMV ČSSR č. 22/78 bol použitý jedenkrát v akcii SZ KOVO.

PVO boli vykonané v spolupráci ONV v troch prípadoch, v spolupráci MNV a KSS v štyroch prípadoch, v spolupráci so štátnymi inštitúciami v dvoch prípadoch. PVO priamou formou orgánmi ZNB boli vykonané v 13-tich prípadoch.

V hodnotenom období nebola ani jedna akcia odstúpená orgánom vyšetrovania S-ŠtB a orgánom vyšetrovania VB.

Útvar : KS ZNB Správa štátnej bezpečnosti
Košice

Datum: 20. marca 1988

Príloha č. 2 k č. p. OS-0076-2/53-88

Adresát: X. správa ZNB Praha

PRO SLUŽEBNÍ POTŘEBU
PŘÍSNĚ TAJNÉ!
Výtisk číslo: 1
Počet listů: 2
[...]⁴⁰

VÝKAZ

preventivních opatření provedených útvarem čs. kontrarozvědky

	počet	Druh postihnuté činnosti*)					Forma a metoda postihu**)		
Příslušníci antisoc. sil, zakázaných organizací (K 231, KAN, SOLP a pod.)									
Pravicoví oportunisté									
Příslušníci bývalých politických stran									
Nacionalisté	3	§ 112 tr. z.							
Sionisté							čl. 1, 3, 4, 7		
Příslušníci církví a sekt	12	§ 178 tr. z.					8, 14, 7, 4, výstraha		
Diplomaté									
Ostatní	64	§§ 100, 103, 202 a 261, tr. z.					7, 2, 8, 14		
Celkem	79								
Z toho	Počet osob	Bezpartajní	Přísl. ostat. polit. stran	Členové SSM	Členové a Kandidáti KSČ	Rozpracování ve svazcích	Nerozpracování ve svazcích	Cizinci ze ZST	
Příslušníci bývalé buržoazie	-	-	-	-	-	-	-	-	
Inteligence	8	6	-	-	2	-	8	-	
Mládež	54	54	-	40	-	-	54	-	
Pracovníci na úseku kultury a umění	1	1	-	-	-	1	-	-	
Pracující v zemědělství	-	-	-	-	-	-	-	-	
Ostatní	1	1	-	-	-	1	-	X	
Dělníci	15	15	-	5	-	4	11	-	

*) Uvádí se odkaz na příslušné paragrafy tr. zákona, po jejichž linii byla preventivní opatření provedena.

**) Uvádí se odkaz na příslušný článek a odstavec z metodických pokynů, podle nichž byla preventivní opatření provedena.

Najzávažnejšie prípady, v ktorých boli vykonané PVO

SZ KOVO- vyhlásená výstraha Imrichovi ŠAŇOVI, nar. [REDACTED] 1956 v [REDACTED], čs. štátnej príslušnosti, [REDACTED] národnosti, bez politickej príslušnosti, ženatý, zamestnaný v KOVOSLUŽBE Košice ako televízny technik, bytom Košice, [REDACTED].

Menovaný ako člen SSJ uskutočňoval aktívnu zvestovateľskú činnosť, pričom využíval rôznu sektársku literatúru, ktorá mu bola pri zákroku príslušníkov VB odobraná. Jeho činnosť smerovala k naplneniu skutkovej podstaty tr. činu podľa §-u 178 tr. z.

OZ FANATIK - vykonané PVO s Bernardom PANČIM, nar. [REDACTED] 1922 v [REDACTED], čs. štát. prísl., [REDACTED] národnosti, bez politickej príslušnosti, slobodným, správcom fary rím. kat. cirkvi v Spišských Matiašovciach.

Menovaný bol v minulosti trestaný za protištátnu tr. činnosť. V krízových rokoch bol zapojený do činnosti DKO a zúčastňoval sa masových cirkevných podujatí, kde aktivizoval laický apoštolát v negativistickom duchu, hlavne proti ZKD PIT. Umožnil v rámci svojej farnosti účinkovanie duchovných z iných okresov, k čomu nežiadal štátny súhlas.

Veková hranica osôb, s ktorými boli vykonané PVO

Narodené v rokoch	1905 – 1929	3 osoby
	1930 – 1939	1 osoba
	1940 – 1949	3 osoby
	1950 – 1959	6 osôb
	1960 – 1969	17 osôb
	1970 – 1979	49 osôb

Spolu: 79 osôb

Podpis spracovateľa: [podpis]

Podpis schvalujúceho náčelníka: [podpis]

KS ZNB Správa štátnej bezpečnosti
K O Š I C E

[...] ⁴¹

Príloha č. 3 k č.p. OS-0076-8/53-88
V Košiciach dňa 20. marca 1988
PRO SLUŽEBNÍ POTŘEBU
Prísne tajné
Výtlačok číslo: 1

Štatistické údaje o výskyte protizákonných písomností

a) počet anonymných listov	2
b) počet zahraničných písomností	1

⁴¹ Pečiatka Ministerstva vnútra Českej republiky, zrušený stupeň utajenia, dňa 30. V. 95.

KS ZNB Správa štátnej bezpečnosti
K O Š I C E

[...]⁴²

Príloha č. 4 k č.p. OS-0076-8/53-88
V Košiciach dňa 20. marca 1988
PRO SLUŽEBNÍ POTŘEBU
PRÍSNETAJNÉ
Výtlačok číslo: 1
Počet listov: 2

ROZBOR
preventívno-výchovných metód bezpečnostnej praxe uplatňovaných
proti antisocialistickým silám a rím. kat. cirkvi

I.

1. Problematika antisocialistických síl

- Na úseku predchádzania a zamedzovania tvorby dokumentov zameraných k vytváraniu politických nátlakov proti štátnemu a spoločenskému zriadeniu neboli vykonané žiadne PVO.
- Za hodnotené obdobie boli získané poznatky o styku objektu SZ FOTO-GRAF na predstaviteľov charty 77. Poznatky však nie sú preverené a sú v štádiu preverovania. Na predstaviteľov zahranično pacifistického mierového hnutia a signatárov charty 77 neboli zistené.
- Poznatky o snahách týchto zoskupení internacionalizovať sa do opozičnej sily neboli zistené.
- V hodnotenom období nebola využívaná vplyvová agentúra na odpútavanie vybraných osôb od nepriateľskej činnosti.
- V hodnotenom období neboli získané poznatky o pripravovaných nepriateľských akciách v tejto oblasti. Z tohto dôvodu neboli realizované žiadne PVO.

2. Problematika cirkvi

- V I. štvrtroku boli naďalej vykonávané nútené styky s predstaviteľmi cirkevnej hierarchie podľa plánu nútených stykov s cieľom predchádzať a zamedzovať ich snahám o zorganizovanie nátlakových akcií voči štátnej správe. Celkom bolo vykonaných 5 nútených stykov.
- Na úseku odhaľovania prostriedkov určených na vykonávanie podvratnej činnosti neboli získané žiadne poznatky.
- V hodnotenom období bolo zaznamenané zorganizovanie podpisových akcií za podporu 31 podmienok kardinála TOMÁŠKA. Podpisová akcia

⁴² Pečiatka Ministerstva vnútra Českej republiky, zrušený stupeň utajenia, dňa 30. V. 95.

bola na teritóriu Vsl. kraja predstaviteľmi reakčného kléru v spolupráci s NC a LA.

Doposiaľ neboli vykonané žiadne PVO.

– Po problematike cirkvi bolo vykonaných 12 PVO so 17-timi osobami. Všetky splnili svoj účel.

II.

1. Pri vykonaných PVO prevládla forma priameho pohovoru a forma nútených stykov, v 3 prípadoch bolo PVO vykonané skrytou formou v spolupráci s ONV, v 4 prípadoch bolo PVO vykonané skrytou formou v spolupráci s MNV a stranickými orgánmi, v 2 prípadoch bolo PVO vykonané v spolupráci so štátnymi inštitúciami.

2. Výsledky PVO boli zisťované prostredníctvom agentúrno-dôverníckej siete a získané poznatky dokazujú, že vykonané PVO splnili svoj účel. V hodnotenom období boli využité dve netradičné formy PVO pod legendou socialistickej akadémie ČSSR pred učňami SOU obchodného v Spišskej Novej Vsi. Vykonaná bola preventívna beseda na tému „V sieti pavučín. Mládež v plánoch súčasného sektárstva a Negatívne pôsobenie závadových hudobných smerov a dekadentnej kultúry na mládež“.

3. PVO, ktoré boli vykonané v súčinnosti s politickými orgánmi, orgánmi štátnej správy a spoločenskými inštitúciami možno hodnotiť kladne. V spolupráci boli dodržané hlavné pokyny a návrhy ZNB.

ABS Praha, f. X. správa SNB, inv. č. 462.

15

1988, 16. jún, Košice. Informácia Správy ŠtB Košice o štátnobezpečnostnej situácii po línii vnútorného protivníka za 2. štvrtrok 1988.⁴³

KS ZNB Správa ŠtB
Košice

[...] ⁴⁴

PRO SLUŽEBNÍ POTŘEBU
Příloha č. 1 k č. p. OS-0076-5/53-88
V Košiciach dňa 14. júna 1988
PRÍSNE TAJNÉ
Výtlačok č.: 1
Počet listov: 12

ŠTVRTROČNÁ INFORMÁCIA**o bezpečnostnej situácii a dosiahnutých výsledkoch v služobnej činnosti po problematikách vnútorného spravodajstva Správy ŠtB Východoslovenského kraja za obdobie II. štvrtroka 1988**

a) Po problematike býv. pravice a antisocialistických živlov za hodnotené obdobie boli zaznamenané poznatky o zvýšenom záujme tejto bázy v politickom dianí u nás a v ZSSR. Takmer všetci prejavujú názory, že predstavitelia strany a štátu riadia prestavbu tak, aby sa nedotkla ich pozícií. Takto sa vyjadruje aj býv. vedúci tajomník Vsl. KV KSS Ján KOSCELANSKÝ, rozpracovávaný v akcii PRIM. KOSCELANSKÝ, LÍŠKA, KÁLAŠ a ďalší vylúčení v krízových rokoch zo strany sa hodlajú uchádzať o znovuprijatie do strany. V tomto smere veľa očakávali od krajských konferencií strany, ktoré sa podľa ich informácií mali zaoberať aj týmito otázkami.

U niektorých antisocialistických živlov boli zaznamenané styky na opozičné zoskupenia charty 77 a VONSU v Prahe a Bratislave. Boli získané poznatky, že Pavol MIŇO a manželia Vladimír a Mária KOMÁROVOVCI z Košíc udržiujú styky s predstaviteľom charty 77 VOHRYZKOM a JANATOM. Prostredníctvom JANATU zaslali list veľvyslanectvu USA v Prahe, v ktorom sa informovali o možnostiach poskytnutia politického azylu. Agentúrnou ces-

⁴³ Dokument poslal pod č. p. OS-0076-5/53-88 na Analyticko-informačný odbor X. správy ZNB v Prahe náčelník Správy ŠtB plk. JUDr. Štefan Sarnovský, dňa 16. 6. 1988. Dole pečiatka X. S-SNB, došlo 21. VI. 1988, č. j. VN-0027/45/03-88. Hore poznámka „k využitiu s. Zamykalovi“, nečitateľné podpisy a dátum 27. 6. 88. Pod tým pečiatka Ministerstva vnútra Českej republiky, zrušený stupeň utajenia, dňa 30. V. 95.

⁴⁴ Pečiatka Ministerstva vnútra Českej republiky, zrušený stupeň utajenia, dňa 30. V. 95.

tou bolo zistené, že KOMÁROVOVCI v súvislosti s organizovaním demonštrácie charty 77 na podporu solidarity s ľudom RSR držali hladovku. Mária KOMAROVÁ kontaktovala JUDr. Jána ČARNOGURSKÉHO z Bratislavy (objekt akcie OBHÁJCA), u ktorého zisťovala adresu popredného predstaviteľa charty 77 DEVÁTEHO, za účelom jeho osobného kontaktovania. Taktiež sa informovala o dátume pohrebu signatára charty 77 WONKA, ktorého sa hodlala zúčastniť aj s ďalšími osobami. Na menovanú bol založený SZ OSA s cieľom dokumentácie jej negatívnej činnosti a paralyzácie stykov do prostredia charty 77 v zmysle záverov celoštátneho projektu KLÍN.

Negatívna činnosť Pavla MIŇU bola paralyzovaná v rámci akcie ASANÁCIA, umožnením jeho vystahovania sa do Anglicka aj s rodinou. Objekt po vycestovaní sa písomne kontaktoval na reakčného rím. kat. duchovného FARKAŠA z Košíc - Barce. V prípade, ak objekt bude pokračovať v poškodzovaní záujmov ČSSR v cudzine, bude v ústrednej tlači uverejnený článok s uvedením získaných kompromitujúcich materiálov.

V zmysle záverov projektu KLÍN boli vykonané PVO s cieľom paralyzovať styky Petra MARKU, pedagogického pracovníka UPJŠ Košice, na predstaviteľov charty 77, ktorý mu doručovali samizdat INFOCH.

b) V priebehu mesiaca mája z príležitosti osláv 125. výročia vzniku Matice slovenskej navštívila Východoslovenský kraj delegácia SANC (Slovensko-americká národná rada) na čele s HVAŠTOM, KOVALOVSKÝM, UHRÍKOM a TALFOUSOM, osobami, ktoré sú záujmom čs. bezpečnostných orgánov. Vykonanými opatreniami neboli zistené ŠtB poznatky.

S cieľom podstaty TS BECKOV do prostredia SKS (Svetový kongres Slovákov) boli vykonané opatrenia na prehĺbenie vzťahov medzi TS a generálnym tajomníkom SKS TÓTHOM.

Objekt akcie OZ FILOZOF Martin RÖGL, rakúsky štátny príslušník, emisár centrál NTS v Paríži uskutočnil na území MLR dve stretnutia s TS ARISTOTELES, počas ktorých mu odovzdal protisovietsku literatúru. Pri týchto stykoch boli získané ŠtB poznatky k maďarskému štátnemu príslušníkovi Lászlovi HALLEROVI, ktorý udržiava styky s RÖGLOM a vzhľadom nato, že často cestuje do Mníchova - NSR za matkou, javí sa podozrenie, že je využívaný centrálou NTS.

V rámci akcie STRELA II. je zisťovaná aktivita centrál NTS pri zasielaní protisovetskej literatúry osobám žijúcim vo Východoslovenskom kraji. Na základe písomných kontaktov TS TOĽA a styka JURAJ boli z centrál zaslané zásielky materiálov obsahujúce časopisy POSEV a protisovietske letáky. Zásielky boli odoslané z Prahy. Prostredníctvom TS TOĽA bol centrále odoslaný ďakovný dopis za obdržanú literatúru a pripravuje sa osobný kontakt TS na centrálu NTS pri jeho výjazde v júli t.r.

Prevereným prameňom bolo zistené, že okresný arcidekan pravoslávnej cirkvi Juraj CAP z Lastomíra, okres Michalovce zaslal ďakovný list na predstaviť pobočky centrál NTS v Paríži Cyrila ELTCHANINOFA, 51 Rue du Gene-

ral Lecher, Bat C.A.p. 3113 92130 1334 les Molineaux, Francúzsko za materiály, ktoré obdržal prostredníctvom pána „Róberta“. Sú vykonávané opatrenia k objasneniu styku CAPA na predstaviteľov pobočky centrál NTS.

c) Operatívna situácia po problematike rím. kat. cirkvi a nelegálnych cirkevných štruktúr sa od posledného hodnotenia v podstate nezmenila. Naďalej sú zisťované poznatky o snahách NC/LA spájať sa s reakčnými duchovnými a organizovať rôzne podpisové, ako aj iné nátlakové akcie, zamerané proti štátnej cirkevnej politike s cieľom dosiahnuť čo najväčšej náboženskej slobody. Tieto tendencie boli zaznamenané vo všetkých diecézach rím. kat. cirkvi na území Vsl. kraja. V košickej diecéze najaktívnejšiu činnosť vyvíjali duchovní sústredení okolo GÍČA a KOROMHÁZA, kňazov rím. kat. cirkvi, ktorí tvoria tzv. extrémne krídlo košickej diecézy. Ich činnosť je zameraná na zbieranie podpisov, ktoré sú adresované štátnym orgánom a požadujú presadzovanie svojich požiadaviek voči štátu. Zameriavajú sa aj proti pokrokovým kňazom, aktívne činným v ZKD PIT a najmä vikárovi ONDERKOVÍ.

Na aktivizácii náboženského života kňazov košickej diecézy majú svoj podiel aj tajné cirkevné štruktúry organizované v Bratislave, odkiaľ sú zaslané nelegálne náboženské samizdaty výlučne s obsahom zameraným voči štátnej cirkevnej politike reakčným kňazom vo Východoslovenskom kraji. Konkrétne bolo zistené, že na tieto štruktúry je napojený reakčný duchovný rím. kat. cirkvi Tibor ZAVADSKÝ z Turian nad Ondavou, okres Svidník a ďalší kňazi z okresov Prešov, Svidník, Michalovce a Vranov nad Topľou. Na základe týchto poznatkov bol menovaný znovu vzatý pod aktívnu agentúrno-operatívnu kontrolu v SZ TEOKRAT. Rozpracovanie je realizované v koordinácii s 2. odborom XII. správy ZNB, kde sa dňa 17. 3. 1988 konalo súčinnostné jednanie. Prvotné poznatky o tom, že samizdaty z Bratislavy do Východoslovenského kraja nosia osoby z prostredia LA v Bratislave sa potvrdzujú.

Ďalším faktorom, ktorý do značnej miery ovplyvňuje aktívny náboženský život v košickej diecéze sú cirkevné spevokoly z radov mládeže, ktoré účinkujú na rôznych cirkevných podujatiach v rámci Slovenska. Znovu ožívajú tzv. mládežnícke omše, na ktorých sa grupujú mladí ľudia, poväčšine študenti stredných a vysokých škôl. Prejavom zvýšenej náboženskej aktivity je aj zvýšený počet birmovaných detí a detí, ktoré sa zúčastnili prvého sv. prijímania.

V súvislosti s konaním gaboltovskej púte v dňoch 16. – 17. júna 1988, ktorá je súčasťou celoštátnej akcie KOS bol vypracovaný plán opatrení. Jednotlivé úlohy z plánu sú priebežne plnené, zatiaľ neboli získané závažnejšie ŠtB poznatky.

V spišskej diecéze hlavnú úlohu zohráva aktivita tzv. paralelného vedenia a mladí reakční duchovní, resp. kapláni. Najväčšiu aktivitu vyvíjal levočský kaplán Milan AKIMJAK pri zbieraní podpisových akcií na podporu 31. požiadaviek kardinála TOMAŠKA v spolupráci s najaktívnejšími laikmi z Levoče a okolia. Vďaka včasnému záchytu poznatkov boli vykonané opatrenia na

paralyzáciu jeho činnosti a aj samotný vikár diecézy Štefan GARAJ AKIMJAKA vystríhal pred opakovaním podobnej činnosti.

V súvislosti s konaním levočskej púte 88 v dňoch 2. - 3. 7. 1988 boli získané poznatky, že paralelné vedenie diecézy pripravilo konkrétny program púte, ktorý bol 25. 5. 1988 konzultovaný s vikárom GARAJOM, správcom fary v Levoči ThDr. TONDROM a KCT. Bolo dojednané, že na púti budú účinkovať len kňazi, dekanátu spišskej diecézy, teda nie z celého Slovenska, ako to bolo na púti v Šaštíne. Upresnený bol zoznam účinkujúcich kňazov a kňazov, ktorí budú vykonávať spovede. GARAJ i TONDRA pred KCT podpísali prehlásenie, že levočská púť 88 nebude zneužitá na protištátne a protisocialistické vystúpenia.

Do akcie DROZD 88, ktorá je realizovaná X. správou ZNB bol zapracovaný konkrétny plán opatrení, ktorý sa priebežne plní. Operatívnymi prostriedkami sú získavané poznatky, že levočská púť 88 má mať pompézny a masový charakter a snahou nelegálnych štruktúr, na čele s ČARNOGURSKÝM je, aby bola pokračovaním akcie, ktorá sa konala v Bratislave koncom marca t.r. Boli získané poznatky, že do Levoče s laikom ČARNOGURSKÝM prídu aj turisti z Rakúska s novinármi. Prijatými opatreniami bude zabezpečená kontrola hlavných objektov NC a LA.

Situáciu v rožňavskej diecéze ovplyvnilo úmrtie vikára BELÁKA a následne zvolenie Tibora SPIŠÁKA za vikára diecézy. Proti zvoleniu SPIŠÁKA do tejto funkcie bol Vatikán a tak isto reakční kňazi na čele s KOJNOKOM. V dôsledku toho sú v súčasnosti kňazi rožňavskej diecézy rozdelení na dva tábory, z ktorých starší duchovní podporujú SPIŠÁKA a mladší duchovní pod vplyvom KOJNOKA neuznávajú jeho autoritu.

Podobne ako v košickej a spišskej diecéze aj v rožňavskej boli zaznamenané snahy o zbieranie podpisov za podporu kardinála TOMAŠKA. Akciu organizovali reakční duchovní RYBANSKÝ a LABANC. K obom menovaným boli vykonané účinné opatrenia zo strany štátnej správy. V hodnotenom období boli prijaté účinné opatrenia na zamedzenie masovej účasti veriacich z Východoslovenského kraja na protestnej akcii v Bratislave a v súvislosti s akciou SOVA.

V súvislosti s celkovou aktivitou cirkvi sa zintenzívnilo rozpracovanie akcii po problematikách NC a LA na báze príslušných rehoľných rádo. Rozpracovávaním akcií JANO, FOKOLÁR, LOJZO a FRÁTER bolo pomocou podstaveného TS ČIERNY a prameňa DIAGRAM zistené, že aktivita rehole saleziánov sa preniesla do Prešova, kde sa uskutočňuje aktívna príprava noviciátu tejto rehole. Na rozloženie zoskupenia saleziánov bol spracovaný plán preventívno-rozkladných opatrení.

Značnú aktivitu v hodnotenom období vyvíjalo aj zoskupenie rehole františkánov v Košiciach, Prešove a Poprade, kde boli ustálené nové rehoľné byty a domy. V súčasnom období sú vykonávané opatrenia na zavedenie operatívnych prameňov do novo ustálených bytov a domov. Z prostredia báze františkánov sa podarilo získať KTS ONDREJ, ktorý sa zároveň pripravuje na štúdium CMBF v Bratislave. Prostredníctvom práve tohoto prameňa boli konkrétnejšie objasnené formy a metódy práce františkánov.

Aktivitu vyvíja aj zoskupenie rehole jezuitov a v rámci rozpracovania akcií JEZUITA, LISTY a KATARÍNA bola ustálená nová báza rehole, rehoľný dom a rehoľné byty a taktiež bolo zistené prepojenie medzi objektami JEZUITA, LISTY a RIADITEL. Na aktívnejšie rozpracovanie uvedených akcií sú spracované návrhy na zavedenie prameňov ANALÝZA.

Hodnotné výsledky boli dosiahnuté aj pri rozpracovávaní ženských rehoľných spoločností. Počas nútených stykov s predstavenou Ústavu sociálnej starostlivosti Batizovce boli získané hodnotné ŠtB poznatky a signály o obnovení činnosti ženských rehoľných zoskupení pre potreby ÚSS.

Rozpracovávaním projektu DUŠAN boli získaní ako KTS piati kandidáti. U KTS ROBKA bol predložený návrh na získanie k spolupráci.

Operatívna situácia v gr. kat. cirkvi bola charakterizovaná nejednotnosťou medzi gr. kat. kňazmi z dôvodu zavedenia slovenskej liturgie, ktorú presadzuje ordinár HIRKA. Väčšina kňazov je za klasické vykonávanie náboženských obradov a z toho dôvodu je ordinár často očierňovaný a napádaný za svojvoľné počínanie v liturgických otázkach. Tieto spory sa preniesli aj do kádrovej politiky gr. kat. cirkvi a uvažuje sa o zmenách vo funkciách na Biskupskom úrade gr. kat. cirkvi v Prešove. Ďalej bolo zistené, že ordinár HIRKA spreneveril vyššiu čiastku finančných prostriedkov, určených na podporu cirkvi a hrozí mu trestné stíhanie.

V problematike pravoslávnej cirkvi hlavná kontrarozviedna pozornosť bola zameraná na kontrolu zasadnutia SYNDESMOSu v Prešove s medzinárodnou účasťou. V priebehu zasadnutia neboli zaznamenané negatívne výpady proti štátu a akcia bola hodnotená ako vydarená.

Operatívna situácia v problematikách nekatolíckych cirkví bola charakterizovaná návštevami vízových cudzincov z Holandska, za účelom návštev jednotlivých duchovných reformovanej cirkvi. Vízoví cudzinci uskutočňovali s vytýpovanými duchovnými duchovné cvičenia, fotografovali kostoly a budovy Kresťanskej reformovanej cirkvi. V rozhovoroch s duchovnými sa zaujímali o počty veriacich, intenzite návštev v kostoloch a ponúkali náboženskú literatúru slúžiacu na prípravu a výchovu mládeže. Vízoví cudzinci z Holandska využívajú podstaveného TS KOVÁČ, ako kanál prepravy náboženskej literatúry do ZSSR. O tejto skutočnosti bola spracovaná informácia pre sovietskych priateľov, vďaka TS KOVÁČ je tento kanál pod operatívnou kontrolou.

V problematike sekty Svedkovia Jehovovi bola zaznamenaná snaha o rozširovanie členskej základne a zriaďovanie nových zborov. Prostredníctvom operatívnych prameňov bolo zistené, že na území mesta Košíc existuje 7 zborov SSJ. Hodnotné ŠtB poznatky boli zistené od TS KAROL o činnosti Odbočky SSJ v Prahe a jej kádromvom zložení. Za nového vedúceho odbočky bol zvolený MURÍN. TS ďalej zistil, že nové vedenie cestuje do Rakúska na kongres SSJ s medzinárodnou účasťou, kde dôjde k oficiálnemu potvrdeniu MURÍNA do funkcie vedúceho Odbočky SSJ v ČSSR. V hodnotenom období v tejto problematike boli získaní 2 KTS a KTS IVAN je pripravovaný na získanie k spolupráci.

d) V problematike sionizmu bol zaznamenaný jav tzv. kultúrneho sionizmu, formou prezentovania umeleckých fotografií židovských objektov v Košiciach a Prahe. Umelecké fotografie a pohľadnice boli zasielané do KZ z príležitosti rôznych židovských sviatkov. Poznatky boli zadokumentované a bol získaný legalizovaný dokumentačný materiál.

Nadväzujúc na informáciu z I. štvrťroka bolo zistené, že PVO vykonané s objektom akcie SZ KONTO k paralyzácii jeho stykov na sionistickú organizáciu CJAT splnili vytýčený cieľ. Dokumentuje to skutočnosť, že objekt akcie zaslal predstaviteľom výkonného výboru CJATu v Londýne dopis, v ktorom odmietol ďalšie kontakty a finančné prostriedky. Finančné prostriedky, ktoré mu zaslali, vrátil.

Agentúrnou cestou boli zistené poznatky k VC z Izraela Darine LIEBOVIT-ZOVEJ, ktorá sa zúčastnila kongresu časopisu „Otázky mieru a socializmu“ v Prahe. Menovaná pri tejto príležitosti navštívila v Košiciach svoju matku a stretla sa s viacerými osobami židovského pôvodu, pred ktorými prejavovala sympatie a propagovala sionistickú politiku Izraela. Dokumentácia uvedených poznatkov sa vykonáva.

Medzi bázou po problematike sionizmu je zisťovaný veľký záujem o vývoj vzťahov s Izraelom v súvislosti s hľadaním prepojenia náboženského života, turistiky a cestovania do Izraela a späť. V tejto súvislosti boli získané poznatky o pripravovanom stretnutí čs. emigrácie a vysťahovalcov židovského pôvodu z celého sveta, ktoré sa má uskutočniť koncom roka 1989 v Bruseli. Na jeho organizovaní sa podieľa aj spoločnosť OLE CZECHOSLOVAKIA v Izraeli, ktorá za tým účelom zhromažďuje potrebný dokumentačný materiál.

V hodnotenom období bolo potvrdené, že objekt z akcie SZ EGON naďalej udržuje aktívne styky s predsedom sionistickej organizácie AGUDA v Londýne Alexandrom SCHWEIDOM. Objekt menovaného informuje o činnosti a situácii v ŽNO Košice. Celkovú súhrnnú informáciu hodlá odoslať z územia ML'R. Zadokumentovaný bol záujem SCHWEIDA o cestu do ČSSR. V tejto súvislosti bolo zistené, že Alexander FUCHS na požiadanie BAYERNA a za poskytnuté finančné prostriedky vybavuje úpravu vzťahu SCHWEIDA k ČSSR.

e) V problematike vysokoškolskej mládeže bola v hodnotenom období venovaná operatívna pozornosť kontrole študentov angažujúcich sa v NC a LA. Agentúrne-operatívnymi prostriedkami bolo zistené, že 15 ustálených študentov košických vysokých škôl sa naďalej zúčastňuje v tajných náboženských krúžkoch prípravy pre vstup do niektorého z rehoľných zoskupení. Bolo však zistené, že v školskom prostredí a medzi študentmi sa tieto osoby v náboženskom duchu aktívne neprejavujú.

V hodnotenom období boli vykonané PVO s cieľom paralyzovať negatívnu činnosť študentov v oblasti propagácie západného spôsobu života a závadnej ideológie. Vo vedení vysokoškolských klubov boli na náš podnet prijaté opatrenia k zneužívaniu videotechniky s cieľom zamedziť vysokoškólakom premietañ ideovo závadné a pornografické filmy.

Agentúrnou cestou bolo zistené, že vysokoškolskí študenti nie sú spokojní s úrovňou informovanosti našich hromadných oznamovacích prostriedkov. Porovnávajú našu tlač so zahraničnou a kriticky sa vyjadrujú k tomu, že zahraničná tlač informuje podrobnejšie o procese prestavby v ZSSR, ako naša. Vo všeobecnosti je kriticky hodnotené aj tempo prestavby v porovnaní so ZSSR. Oproti minulosti študenti však prejavujú živý záujem o vnútropolitické a zahranično-politické dianie a v tejto súvislosti prevláda nespokojnosť s úrovňou výuky marxisticko-leninských disciplín, v ktorých podľa názoru študentov vyučujúci nie sú schopní v rámci seminárov a cvičení diskutovať k aktuálnym problémom z pohľadu praxe. Tomuto rysu operatívnej situácie bude venovaná operatívna pozornosť a jednotlivé vysoké školy na základe našich informácií prijímú vlastné opatrenia.

V problematike stážisti a štipendisti na úseku školských objektov bolo vykonaných 6 previerok osôb, ktoré v tomto roku budú pôsobiť v KZ. S týmito osobami boli vykonané obranné pohovory a príslušné materiály boli zaslané 1. odboru S-ŠtB.

Na úseku zahraničných študentov neboli v hodnotenom období získané závažnejšie ŠtB poznatky. Jednotliví študenti z krajín, kde je nestabilizovaná vnútropolitická situácia (Afganistan, Etiópia), majú snahu legalizovať svoj pobyt v ČSSR formou získania ašpirantúry resp. uzatvorením sobáša s čs. štát. príslušníčkou. V tejto problematike boli v hodnotenom období získaní k spolupráci 2 TS.

V problematike stredoškolskej a učňovskej mládeže boli získané poznatky o propagácii západných hudobných úpadkových smerov, u jednotlivcov aj náboženskej ideológie.

V rámci rozpracovania tzv. organizovanej mládeže boli v súlade s pokynmi X. správy ZNB realizované agentúrne-operatívne opatrenia na zabezpečenie akcií IV. festivalu čs. a sovietskej mládeže na území Vsl. kraja. Realizovanými opatreniami neboli získané negatívne ŠtB poznatky. V problematike boli získaní 2 TS k spolupráci.

Po problematike tzv. voľnej mládeže bola sledovaná reakcia závadných skupín mládeže na realizované opatrenia z plánu komplexných preventívno-výchovných a rozkladných opatrení. Bolo zistené, že na základe našich opatrení došlo k utlmeniu aktivity závadných skupín mládeže.

Po problematike boli založené dve akcie kontrarozviedneho rozpracovania a to SZ ČISTIČ, ktorej objekt udržiava aktívne kontakty s nepriateľsky orientovanými osobami v ČSR a ktorý v dvoch prípadoch obdržal INFOCH z Prahy a SZ KAMELOT, ktorej objekt udržiava kontakt na CIBULKU v Brne, ktorý je distribútorom samizdatovej literatúry. Ním zasielanú literatúru objekt pravdepodobne rozširuje v Košiciach.

Opatrenia uložené 3. odborom X. správy ZNB na úseku boja s nealkoholickou toxikomániou boli rozpracované na podmienky Vsl. kraja a zaslané na jednotlivé okresy. V tejto súvislosti bola začlenená agentúrne-dôvernícka sieť po problematikách všetkých odborov. Zároveň bola dohodnutá

konkrétne súčinnosť so správou VB. Doposiaľ neboli v tejto oblasti získané konkrétne poznatky nasvedčujúce trestnej činnosti.

f) Za hodnotené obdobie v problematike ukrajinského nacionalizmu boli získané poznatky, že objekt akcie OZ NIKOLAJ udržiaval aktívne písomné styky s predstaviteľmi ukrajinskej emigrácie v KZ. Ďalej bolo zistené, že objekt zasielal rôzne materiály a články z ukrajinského prostredia redaktorovi ukrajinského vysielania rádia SLOBODA v Mníchove Ivanovi HVAŤOVI, prostredníctvom ktorého dva z nich boli uverejnené v Ukrajinskom pravoslávnom slove v USA. Ich obsah má nacionalistický charakter. Aj v tomto období objekt vyvíjal snahu presadiť svoju osobu v povedomí predstaviteľov ukrajinskej kultúry v ČSSR a ZSSR prostredníctvom svojich priateľov v ZSSR ČENDEJA a BULACHA. Zásluhou BULACHA boli o objektovi uverejnené články v USSR, v ktorých je hodnotený ako najlepší folklorista nemajúci možnosti publikovania v ČSSR. Objekt na termín konania sviadníckych slávností ukrajinských pracujúcich plánuje stretnutia s predstaviteľmi ukrajinského nacionalizmu pôsobiacimi v KZ.

Komplexným nasadením agentúrno-operatívnych prostriedkov v akcii SZ CHATÁR bolo zistené, že objekt udržiava aktívne styky na predstaviteľov ukrajinského nacionalizmu v PLR, USSR a USA. Okrem toho sú zisťované dôverné styky s objektom NIKOLAJ a ukrajinskými nacionalistami, ktorí pôsobia v Prahe.

V akcii SZ DIRIGENT bolo zistené, že objekt poskytol 1.000 Kčs na výstavbu ukrajinských škôl v PLR. Naďalej udržiava aktívne styky na predstaviteľov ukrajinského nacionalizmu v PLR a vyvíja veľké úsilie, aby so súborom, ktorý diriguje, mohol vycestovať, do PLR na tamojšie ukrajinské slávnosti „Lemkovská vatra“.

Za hodnotené obdobie boli získané poznatky o zvýšenom záujme pracovníkov maďarského rozhlasu z Budapešti, najmä Zoltána SZIBONYIho a ďalších o stretnutie s predstaviteľmi maďarskej menšiny z Košíc, ktorí pracujú v oblasti školstva a kultúry. V prevažnej miere sa jedná o záujmové osoby z bázy MBN, u ktorých sú zisťované prejavy maďarského buržoázneho nacionalizmu. Podľa plánov predstaviteľov maďarského rozhlasu, obsahom rozhovorov by mali byť problémy maďarskej menšiny v Košiciach a na ich základe budú spracované relácie odvysielané v MĽR.

Počas osláv „Kazynczyho dni“ v Košiciach bol zaznamenaný príchod člena opozície v MĽR Mihályia CZINÉHO, univerzitného profesora z Budapešti, ktorý sa aktívne zaujíma o problémy maďarskej menšiny v ČSSR. CZINÉ sa stretol s poprednými osobami maďarskej menšiny v Košiciach, medzi ktorými boli osoby prejavujúce sa ako maďarskí buržoázni nacionalisti. Počas svojho pobytu vo Vsl. kraji navštívil Gymnázium v Rožňave s vyučovacím jazykom maďarským, kde predniesol prednášku osadenstvu školy. V priebehu diskusie kládol tendenčné otázky s cieľom získať také odpovede od poslucháčov, v ktorých by bola zaznávaná maďarská časť gymnázia.

g) Za hodnotené obdobie v rámci Vsl. kraja bol zaznamenaný výskyt anonymného dopisu, ktorý upozorňuje na dva prípady vyhotovenia závadného nápisu a hákových krížov.

Neznámy pisateľ listu, ktorý bol odoslaný z Poštového úradu Košice na adresu ZČSSP v Trenčíne upozorňuje na trestnú činnosť nedovoleného ozbrojovania a na prípravu násilných trestných činov osobami z Košíc. Podľa výsledku doterajších opatrení ide pisateľovi zrejme o vybavovanie si osobných účtov. Písomnosť bola zaslaná OST Bratislava na vykonanie expertízy.

Na maringotke Inžinierskych stavieb Košice, nachádzajúcej sa v katastri obce Ploské, okres Košice - vidiek bol zaznamenaný výskyt 5-tich hákových krížov. Ako páchatelia boli ustálení šiesti žiaci zo ZŠ v Budimíri. Na maringotke bol taktiež napísaný vulgárny nápis hanobiaci prezidenta republiky a generálneho tajomníka ÚV KSSZ. S menovanými boli vykonané PVO. V akcii OZ BUNKA bolo Odborom vyšetrovania ŠtB KS ZNB Košice ukončené vyšetrovanie s návrhom Krajskej prokuratúry Košice vykonať konečné opatrenia voči páchatelom trestnej činnosti podľa §-u 93 tr. z.

h) V problematike kultúry bola v hodnotenom období vykonávaná previerka osôb udržiujúcich kontakty na býv. členov vedenia jazzovej sekcie v Prahe. Previerkovými opatreniami nebola zistená konkrétna činnosť k uvedeným osobám vo vzťahu na vedenie JS. V Banskej Bystrici na 2. odbore S-ŠtB bola vykonaná súčinnosťná porada s cieľom zabezpečiť kontrolu stretnutí objektu akcie SZ SEKCIA na protisocialisticky orientované osoby v Stredoslovenskom kraji. V akcii bol zavedený prameň DIAGRAM.

V problematike kultúry a hromadných oznamovacích prostriedkov boli v hodnotenom období vykonané 4 obranné pohovory a spravodajské vyťaženia osôb ktoré vycestovali do KZ. Zrealizovali sa opatrenia ku kontrarozviednemu zabezpečeniu „Behu priateľstva Wuppertal - Košice“ podľa požiadaviek 1. odboru S-ŠtB.

Preventívna činnosť :

V hodnotenom období bolo vykonaných 43 PVO s 84-mi osobami a to v problematike antisíl - 1 PVO, nacionalizmu 2 PVO, cirkví a siekt 19 PVO a ostatných 21 PVO. Cieľom vykonaných PVO bolo predchádzať páchaniu trestnej činnosti podľa §§ 100, 103, 104, 178, 202 a 261 tr.z.

PVO boli vykonané v zmysle pokynov I. námestníka MV ČSSR podľa článkov 2, 7, 8, 10, 12, 13, 14. Inštitút výstrahy nebol použitý.

PVO boli vykonané priamou formou v 21 prípadoch, v spolupráci so zamestnávateľom v 10 prípadoch, prostredníctvom NV v 6 prípadoch, prostredníctvom straníckych orgánov v 4 prípadoch, vplyvovej agentúry v 4 prípadoch, SZ v 2 prípadoch a príslušníkmi VB v jednom prípade.

Ani jedna akcia nebola odstúpená orgánom vyšetrovania ŠtB, resp. orgánom vyšetrovania VB.

Útvar : KS ZNB Správa štátnej bezpečnosti
Košice

Datum: 16. júna 1988

Príloha č. 2 k č. p. OS-0076-5/53-88

Adresát: X. správa NB Praha

PRO SLUŽEBNÍ POTŘEBU

PŘÍSNĚ TAJNÉ!

Výtisk číslo: 1

Počet listů: 2

[...] ⁴⁵

VÝKAZ

preventivních opatření provedených útvarem čs. kontrarozvědky

	počet	Druh postihnuté činnosti*)				Forma a metoda postihu**)		
Príslušníci antisoc. sil, zakázaných organizací (K 231, KAN, SOLP a pod.)	1	§ 100 tr. z.				čl. 2, 7, 8, 10, 12, 13 Metod. pok. I. nám. MV		
Pravicoví oportunisté								
Príslušníci bývalých politických stran								
Nacionalisté	2	§ 100 tr. z.						
Sionisté								
Príslušníci církví a sekt	19	§ 178 tr. z.						
Diplomaté								
Ostatní	21/ 60	§§ 100, 103, 104, 178, 202 a 261						
Celkem	43/ 82							
Z toho	Počet osob	Bezpartajní	Prísl. ostat. polit. stran	Členové SSM	Členové a Kandidáti KSČ	Rozpracování ve svazcích	Nerazpracování ve svazcích	Cizinci ze ZST
Príslušníci bývalé buržoazie	-	-	-	-	-	-	-	-
Inteligence	6	6	-	-	-	3	3	-
Mládež	40	39	-	25	1	3	37	-
Pracovníci na úseku kultury a umění	7	7	-	-	-	1	6	-
Pracující v zemědělství	10	10	-	-	-	2	6/8	-
Ostatní	-	-	-	-	-	-	-	X
Dělníci	19	17	-	1	2	4	15	-

*) Uvádí se odkaz na příslušné paragrafy tr. zákona, po jejichž linii byla preventivní opatření provedena.

**) Uvádí se odkaz na příslušný článek a odstavec z metodických pokynů, podle nichž byla preventivní opatření provedena.

Najdôležitejšie prípady, v ktorých boli vykonané PVO

SZ SLUŽOBNÍK - vykonané PVO s Jánom TOMAŠOM, nar. [REDACTED] 1928 v [REDACTED], [REDACTED] národnosti, čs. štát. príslušníkom, nepartajným, zamestnaným ako údržbár Mlynárensko-pekárenského komplexu v Sp. Novej Vsi, bytom Smižany, [REDACTED].

Menovaný ako jeden z popredných predstaviteľov SSJ vyvíjal značnú aktivitu pri získavaní nových členov vykonávaním zvestovateľskej činnosti a zároveň udržiaval kontakty na členov tejto sekty v KZ. TOMÁŠ vykonával funkciu dozorca pre distribúciu a tlač. V tejto súvislosti sa podieľal na rozširovaní jehovistických samizdatov v rámci okresu. PVO bolo vykonané priamou formou, pohovorom na OŠtB v Spišskej Novej Vsi.

Spis PO SESTRA – vykonané PVO s Máriou SPIŠÁKOVOU, rod. [REDACTED], nar. [REDACTED] 1949 [REDACTED], čs. štátnou príslušníčkou, zamestnanou vo FNsP Košice ako vrchná sestra, bytom Košice, [REDACTED].

Menovaná na svojom byte prechováva väčšie množstvo literatúry SSJ, vykonáva aktívnu zvestovateľskú činnosť a podieľa sa na príprave nových členov sekty. PVO boli vykonané pohovorom na S-ŠtB Košice.

Veková hranica osôb, s ktorými boli vykonané PVO

Narodené v rokoch	1905 – 1929	13 osôb
	1930 – 1939	3 osoby
	1940 – 1949	11 osôb
	1950 – 1959	11 osôb
	1960 – 1969	18 osôb
	1970 – 1979	28 osôb
Spolu:		84 osôb

Podpis spracovateľa: [podpis]

Podpis schvaľujúceho náčelníka: [podpis]

KS ZNB Správa štátnej bezpečnosti
K O Š I C E

[...] ⁴⁶

Príloha č. 3 k č. p. OS-0076-5/53-88
V Košiciach dňa 15. júna 1988
PRO SLUŽEBNÍ POTŘEBU
Prísne tajné
Výtlačok číslo: 1

Štatistické údaje o výskyte protizákonných písomností

a) počet anonymných listov

2

KS ZNB Správa štátnej bezpečnosti
KOŠICE

[...] ⁴⁷

Príloha č. 4 k č. p. OS-0076-5/53-88
V Košiciach dňa 15. júna 1988
PRO SLUŽEBNÍ POTŘEBU
PRÍSNE-TAJNÉ
Výtlačok číslo: 1
Počet listov: 2

ROZBOR
preventívno-výchovných metód bezpečnostnej praxe
uplatňovaných proti antisocialistickým silám
a rím. kat. cirkvi

I.

1. Problematika antisocialistických síl

– Na úseku predchádzania a zamedzovania tvorby dokumentov zameraných k vytváraniu politických nátlakov proti štátnemu a spoločenskému zriadeniu neboli vykonané žiadne PVO.

– Získané boli poznatky o styku Pavla MIŇU a MUDr. Vladimíra a Márie KOMÁROVCOV z Košíc na predstaviteľov charty 77. Pavol MIŇO, objekt SZ FOTOGRAF, sa so svojou rodinou v rámci akcie ASANÁCIA vysťahoval do Anglicka, odkiaľ udržiava písomný kontakt na reakčného rím. kat. duchovného FARKAŠA z Košíc-Barce

Neboli získané poznatky o stykoch osôb z Vsl. kraja na predstaviteľov zahraničného pacifistického mierového hnutia a signatárov charty 77.

– Poznatky o snahách týchto zoskupení internacionalizovať sa do opozičnej sily neboli zistené.

– V hodnotenom období nebola využívaná vplyvová agentúra na odpútavanie vybraných osôb od nepriateľskej činnosti.

– Neboli získané poznatky o pripravovaných nepriateľských akciách v tejto oblasti a z tohto dôvodu neboli realizované žiadne PVO.

2. Problematika cirkvi

– V hodnotenom období boli vykonávané nútené styky s predstaviteľmi cirkevnej hierarchie podľa plánu nútených stykov s cieľom predchádzať a zamedzovať ich snahám o zorganizovanie nátlakových akcií voči štátnej správe. Celkom bolo vykonaných 8 nútených stykov.

– Na úseku odhaľovania prostriedkov určených na vykonávanie podvratnej činnosti neboli získané žiadne poznatky.

⁴⁷ Pečiatka Ministerstva vnútra Českej republiky, zrušený stupeň utajenia, dňa 30. V. 95.

V hodnotenom období bolo vykonaných 5 PVO s organizátormi podpi-sových akcií a podporných podujatí v Levoči a Jaklovciach.

– Po problematike cirkvi bolo vykonaných 19 PVO so 45 osobami.

II.

1. Pri vykonaných PVO prevládla forma priameho pohovoru príslušníkov ZNB a forma nútených stykov – 21 prípadov. Skrytá forma PVO bola vykona-ná v spolupráci so zamestnávateľom v 10. prípadoch, s NV v 6. prípadoch, so stranickými orgánmi v 4. prípadoch, vplyvovou agentúrou v 4. prípadoch, SZM v 2. prípadoch a VB v jednom prípade.

2. Výsledky PVO boli zisťované prostredníctvom agentúrno dôverníckej siete a zistené poznatky dokazujú, že vo väčšine prípadov opatrenia splnili svoj účel. V tých prípadoch, v ktorých sa jedná o predstaviteľov NC, LA z ra-dov vysokoškolskej mládeže, opatrenia nesplnili v plnej miere svoj účel.

3. Vykonané PVO v súčinnosti s politickými orgánmi, orgánmi štátnej správy a spoločenskými organizáciami a inštitúciami možno hodnotiť klad-ne. Boli dodržané hlavné pokyny a návrhy orgánov ZNB.

ABS Praha, f. X. správa SNB, inv. č. 463.

16

1988, 20. september, Košice. Informácia Správy ŠtB Košice o štátnobezpečnostnej situácii po línii vnútorného protivníka za 3. štvrťrok 1988.⁴⁸KS ZNB Správa štátnej bezpečnosti
K O Š I C EPríloha č. 1 k č. p. OS-0076-8/53-88
V Košiciach dňa 20. septembra 1988
PRÍSNE TAJNÉ
Výtlačok číslo: 1
Počet listov: 11**ŠTVRTROČNÁ INFORMÁCIA****o bezpečnostnej situácii a dosiahnutých výsledkoch v služobnej činnosti po problematikách vnútorného spravodajstva Správy ŠtB Východoslovenského kraja za obdobie III. štvrťroka 1988**

a) Za hodnotené obdobie v kraji zo strany bývalej pravice a antisocialistických živlov i v súvislosti s 20. výročím poskytnutia internacionálnej pomoci neboli zaznamenané snahy o organizovanie protispoločenskej činnosti. Niektorí jednotlivci z radov predstaviteľov bývalej pravice ako Ján KOSCELANSKÝ, bývalý vedúci tajomník KV KSS, Ján BEDEČ, bývalý vedúci tajomník OV KSS v Bardejove i ďalší zotrvávajú na oportunistických postojoch a názoroch z rokov 1968/69. Nevidia rozdiel medzi prestavbou a demokratizáciou spoločnosti u nás a situáciou v roku 1968/69, ktorej realizácii zabránil príchod spojeneckých vojsk do ČSSR. Tvrdia, že u nás sa o prestavbe len hovorí, avšak v skutočnosti vnútorná politika a jej vzťahy sa nemenia, lebo súčasný stav plne vyhovuje straníckym a štátnym predstaviteľom. Ekonomickú situáciu hodnotia ako veľmi zlú a je len otázkou času, kedy sa rozpadne. Niektorí bývalí pravičiari ako bývala redaktorka Valéria SLADKÁ prejavovali výhrady voči informáciám zverejňovaným v čs. televízii, rozhlase a v tlači v súvislosti s 20. výročím poskytnutia internacionálnej pomoci, že by sa s tým malo prestať a nepripomínať krízové roky, že je to už dávno zabudnuté a podobne.

⁴⁸ Dokument poslal pod č. p. OS-0076-8/53-88 na Analyticko-informačný, plánovací a kontrolný odbor II. správy ZNB v Prahe náčelník Správy ŠtB plk. JUDr. Štefan Samovský, dňa 20. 9. 1988. Vpravo hore pečiatka X. S-SNB, došlo 23. IX. 1988, č. j. CB-prüb/01-VN-88. Dole pečiatka II. S-SNB, došlo 26. IX. 1988, č. j. CB-0027/13/03-VN-88.

V súvislosti so spomínaným výročím zo strany neustanovených anti-socialistických živlov došlo k vyhotoveniu závadných nápisov v Košiciach a Bardejove, na ich vypátraní sa aktívne pracuje.

K antisocialistickým živlom objektovi z akcie SZ OSA Márii KOMÁROVEJ, bývalej redaktorky a jej manželovi MUDr. Vladimírovi KOMÁROVI z Košíc boli zistené preverené poznatky o tom, že začiatkom roka podpísali u profesora HÁJKA v Prahe CH-77, a stali sa jej signatármi, taktiež podpísali petíciu moravských katolíkov u Dr. HANÁKA. Menovaní naďalej udržiujú aktívne styky do prostredia CH-77 a VONSU na osoby JANATU, NAVRÁTILA, MARVANOVÚ, COUFALOVÚ a Petra UHLA, prostredníctvom ktorého chcú dosiahnuť zverejnenie materiálov v informáciách VONSU o porušovaní ľudských práv a neoprávnenom postihu.

b) Objekt z akcie OSA Mária KOMÁROVÁ a jej manžel MUDr. Vladimír KOMÁR prostredníctvom Augustína NAVRÁTILA z Lustopecne a MARVANOVEJ z Prahy nadviazali kontakt na redaktorku RS SE, pravdepodobne CEŘOVSKÚ z Mníchova - NSR. Tejto poskytli tendenčne nahratú nahrávku o porušovaní ľudských práv na ich osobách, čím sa dopustili poškodzovania záujmov ČSSR v cudzine, podľa §-u 112 Tr. zákona. KOMÁR prisľúbil uvedenej redaktorky spracovať relácie o voľbách v ČSSR a nezákonných praktikách príslušníkov ZNB. Písomné materiály obdobného charakteru KOMÁROVCI poslali na rôzne inštitúcie v KZ, ako AMNESTY INTERNATIONAL, LIGU OCHRANY LUDSKÝCH PRÁV a RS MONTE CARLO. Taktiež nadviazali kontakty na Veľvyslanectvo NSR v Prahe, odkiaľ obdržali k vyplneniu tlačiva k vystaňovaniu sa do NSR. V súčasnej dobe KOMÁROVCI sú vycestovaní v Prahe, kde hodlajú kontaktovať MARVANOVÚ, UHLA a kardinála TOMÁŠKA. Dňa 13. 9. 1988 sa chcú zúčastniť súdneho pojednávania NAVRÁTILA v Kroměříži. V súčinnosti s 1. odborom II. S ZNB sú k nim vykonávané aktívne opatrenia.

Prostredníctvom priateľov z MĽR boli získané preverené poznatky o tom, že TS BECKOV, prostredníctvom ktorého bol udržiavaný kontakt na generálneho tajomníka SKS rev. Dušana TOTHA z Kanady, tomuto vyzradil spoluprácu s orgánmi ŠtB a čiastočne ich záujmy vo vzťahu k SKS. Aby sa vyhol kontrole orgánov ŠtB s TOTHOM udržiuje styk cez vybudovanú prepážku v Budapešti - MĽR. Počas osláv 125 výročia MS, v Košiciach nakontaktoval člena delegácie z KZ KOVALOVSKÉHO z KZ, prostredníctvom ktorého poslal TOTHOMU dosiaľ neustálené materiály. BECKOV od TOTHA obdržal legitimácie člena SKS. Na základe uvedených skutočností bola ukončená spolupráca s TS BECKOV a bolo prikročené k jeho aktívnemu rozpracovávaniu, v rámci ktorého budú s ním udržiavané fingované styky ako s TS, s cieľom jeho dezinformácií a prostredníctvom neho TOTHA a SKS, ako aj vytvorenia podmienok dokumentácie jeho trestnej činnosti.

Prostredníctvom TS TARAS boli získané poznatky k čs. emigrantovi Jozefovi SIRKOVI, učiteľovi ruštiny a nemčiny v Siegene - NSR, ktorý externe vyučuje na Ukrajinskej univerzite v Mníchove, že tento po emigrácii pracoval

ako redaktor ukrajinského vysielania RS SLOBODA v Mníchove. V tej dobe bol získaný americkou špeciálnou službou k spolupráci, v rámci ktorej mal byť ustanovený do funkcie vedúceho ukrajinského vysielania RS v Honkongu, keď to odmietol, bol okamžite prepustený i z RS SLOBODA. V súčasnej dobe SIRKA často cestuje do ZSSR ako sprievodca cestovných kancelárií NSR. Cez TS TOLJA a styka OP JURAJ bol získaný dokument centrály NTS pod názvom „Cesta k budúcnosti Ruska“, ktorý obdržali poštou z Prahy. Uvedený dokument obsahuje pokyny pre činnosť antisocialistických živlov v ZSSR k protispoločenskej činnosti, ako majú reagovať na rôzne opatrenia, v ktorých oblastiach môže dochádzať k stretnutiam so sovietskou mocou.

c) K výraznejšej zmene v operatívnej situácii po problematike rím. kat. cirkvi a nelegálnych cirkevných štruktúrach oproti hodnoteniu za II. štvrtrok 1988 nedošlo. Situácia v podstate zostáva na rovnakej úrovni, menia sa len formy a metódy práce, prostriedky, ktorými sa snaží cirkev a jej štruktúry získať širšie pole pôsobnosti. Takýmito prostriedkami v hodnotenom období boli všetky cirkevné púte v našom kraji (Levočská púť - akcia DROZD a Galbiovská púť - akcia KOS).

Ku všetkým púťiam v kraji boli spracované plány kontrarozviedneho zabezpečenia. V zmysle týchto plánov boli vykonávané nútené styky, PVO a PRO s najaktívnejšími členmi NC/LA s cieľom tlmiť ich negatívne aktivity voči štátnej správe. Splnením týchto úloh sa docielilo toho, že ani jedna púť na území Vsl. kraja nebola zneužitá na protištátne a protispoločenské vysúpania.

Ďalším faktorom, ktorý mal vplyv na vývoj operatívnej situácie bola vysviacka biskupov v ČSSR. Obrad vysviacky zanechal v účastníkoch silné dojmy, ktoré cirkev chcela zneužiť na vylepšenie svojho postavenia. V radoch cirkvi sa tento jav považuje za víťazstvo NC/LA a kardinála TOMÁŠKA.

V tejto súvislosti bolo formou PVO, skrytou formou na území Košíc rozložené účinkovanie spevokolov organizované z radov študujúcej mládeže.

Zoskupenie na báze rehole saleziánov pod vedením objektov JANO a FOKOLÁR využilo letné prázdniny na celkové posilnenie svojej činnosti. Z toho dôvodu bol spracovaný komplexný plán PRO, ktorého realizácia sa vykoná v septembri 1988.

Značnú aktivitu vyvíja zoskupenie na báze rehole jezuitov pod vedením objektov JEZUITA, LISTY a KATARÍNA. S cieľom tlmiť ich aktivitu boli s nimi vykonané nútené styky po ktorých bola využitá kontrola pracovníkmi 4. odboru a prameňom DIAGRAM. V akcii LISTY bol zavedený prameň ANALÝZA, ktorého poznatky sa toho času vyhodnocujú.

Situácia v rozpracovaní ženských reholných spoločností je kontrolovaná cez TS TINA, D ŽOFIA a nútenými stykmi s jednotlivými predstavenými v kraji. Zistené poznatky signalizujú, že niektoré rehoľnice už odišli na ÚCH na Slovensku, kde si legalizovali príslušnosť k reholi. Ich zoznam nie je zatiaľ upresnený, boli prijaté opatrenia, aby nám bol odstúpený. Celkove bude

potrebné zaktivizovať rozpracovanie ŽRS v súvislosti s novým náborom do ÚSCHS a vykonať vyťaženie rehoľníč, ktoré sa zúčastnili zasadnutia v Ríme v lete t.r.

V hodnotenom období sa zaktivizovala realizácia projektu „DUŠAN“, z ktorého boli k spolupráci získaní 2 TS a pripravený je aj 1 KTS.

Operatívna situácia po gr. kat. cirkvi bola charakterizovaná rozpormi vo vnútri cirkvi, a to v súvislosti s niektorými kádrovými zmenami, ktoré v tejto cirkvi nastali. Bola vytvorená nová funkcia na ordinariáte GKC v Prešove - riaditeľ, do ktorej bol ustanovený správca fary z N. Ruskova DANCÁK.

Tieto rozpory neprerástli rámec právnej normy, dôkazom čoho je nerušený priebeh Lutinskej púte 88, ktorý možno hodnotiť pozitívne. Počas konania púte neboli zistené negatívne poznatky o protištátnych, resp. protispoločenských vystúpeniach. Ako účinné sa osvedčili nútené styky s objektom ORIDNÁR, bývalým objektom PAVOL a miestnym správcom fary. Prostredníctvom nútených stykov sa podarilo zmariť záujmy nelegálnej cirkvi a laických skupín, ktoré mali v úmysle púť zneužiť k protispoločenskému vystúpeniu.

Po nekatolíckych cirkvách v hodnotenom období bol zaznamenaný zvýšený príchod emisárov z kapitalistického zahraničia, ktorí navštevovali jednotlivých duchovných, hlavne ref. cirkvi. Okrem iného doniesli väčšie množstvo náboženskej literatúry a dotazovali sa na politicko-spoločenský a náboženský život u nás v súvislosti s prestavbou. Najčastejšie navštevovali TS KOVÁČ, ktorého zároveň žiadali o prepravu a vybudovanie kanálu do ZSSR, i spätnú kontrolu zo ZSSR do Holandska, resp. NSR, či kanál funguje. Na základe toho bolo vykonané súčinnostné jednanie so Sovietskymi priateľmi, na ktorom bol vypracovaný súčinnostný plán s cieľom aktívnej kontroly kanálu.

Činnosť sekty SJ v hodnotenom období bola tlmená vykonaním PRO v akciách MILO, MAŤO, KOLPORTÉR a v SPO HUDI a DRÁK s pozitívnym výsledkom. V akcii JOZEF úspešne pokračujú podstavy TS RINGO a TS LASTOVIČKA a vytvárajú sa vhodné podmienky ku zavedeniu prameňa DIAGRAM.

Hodnotné štátobezpečnostné poznatky boli získané výjazdom a aktívnym využitím TS KAROL v Rakúsku, kde sa zúčastnil kongresu SSJ.

Celkove možno operatívnu situáciu po SSJ hodnotiť ako stabilnú bez výraznejších zmien. Členovia SSJ skôr očakávajú v súvislosti s prestavbou, že sa aj pre nich vytvorí väčší priestor na pôsobenie po vzore ML'R a PL'R.

d) Po problematike sionizmu za hodnotené obdobie operatívna situácia je charakterizovaná zvýšeným záujmom osôb z judaistickej i nejudaistickej sféry o kontakty na Izrael a opačne, ako odraz politiky prestavby. K tomu je využívané nových možností devízového krytia ciest do KZ, pričom dochádza k zneužívaniu týchto skutočností k ožiovaniu stykov so židovskou emigráciou. Dokumentujú to okrem iného poznatky získané k objektom z akcií KRÁĽ a ČIGA, ktorí počas pobytu v Anglii kontaktovali čs. emigranta rabína

Ervína ŠALAMONA a predstaviteľa SO AGUDA v Londýne Alexandra SCHWEIDA.

Na druhej strane je tiež zisťovaný zvýšený záujem zo strany VC židovského pôvodu z USA, Anglie a Izraela, najmä činných v judaistickej sfére o návštevy Košíc, Bardejova a Michaloviec. Dokumentuje to okrem iného i cesta VC z Anglie Solomona FRESHWATERA a Antona FELDA, činovníkov SO AGUDA, ktorí navštívili Vsl. kraj za asistencie objektu z akcie SZ EGON Eugena BAYERNA z Košíc a mala priamu súvislosť so záujmom predstaviteľa SO AGUDA z Londýna Alexandra SCHWEIDA, ktorý v mesiaci septembri a októbri hodlá navštíviť ČSSR, vrátane Vsl. kraja. Sú vykonávané opatrenia k jeho aktívnej kontrole počas pobytu vo Vsl. kraji.

V rámci vyhľadávacej činnosti boli zistené a preverené možnosti vycesťovania do Izraela cez územie MLR. Cez agentúru bolo potvrdené, že novozriadený Izraelský konzulát pri Švajčiarskom veľvyslanectve v Budapešti židovským osobám udeľuje vstupné izraelské víza i občanom socialistických štátov a občanom ZSSR zdarma do 24 hodín. Cestu do Izraela možno uskutočniť z Budapešti priamo do Izraela, čo zabezpečuje švajčiarska letecká spoločnosť SCHWISSAIR⁴⁹. V nastávajúcom období možno očakávať ešte zvýšenie kontaktov medzi osobami židovského pôvodu zo socialistických štátov a z KZ.

e) V problematikách vysokoškolskej, stredoškolskej a učňovskej mládeže nedošlo v hodnotenom období k zmene operatívnej situácie. Vzhľadom k prázdninovému obdobiu na školách bola hlavná pozornosť venovaná medzinárodnému budovateľskému tábore, ktorý bol v rámci letnej aktivity študentov organizovaný na VŠT v Košiciach. Uvedenej akcie sa zúčastnilo cca 750 študentov z 5 socialistických krajín a SFRJ. Vykonávanými opatreniami neboli k účastníkom MBT získané negatívne poznatky.

S 12 študentmi VŠT a UPJŠ, ktorí sa v tomto roku zúčastnili bezdezízovej výmennej praxe v KZ, boli vykonané obranné pohovory pred ich vycesťovaním.

V rámci rozpracovania problematiky Saš zo školských objektov boli vykonané 4 obranné pohovory a 3 spravodajské vyťaženia osôb po návrate z KZ. V súčinnosti s oblastným odborom bola v hodnotenom období zabezpečovaná aktívna kontrola štipendistu z USA, ktorý pôsobí na UPJŠ.

V problematike stredoškolskej mládeže boli vykonané previerky uchádzačov o zahraničné štúdium na VŠ v socialistických krajinách, z ktorých boli vytypované a získané 3 osoby ako dôvernici pre využitie v zahraničí. Materiály boli odstúpené II. S ZNB Praha. Na úseku KR ochrany organizovanej mládeže bol v súčinnosti s O ŠTB Poprad kontraroviedne zabezpečený 32. ročník Medzinárodného výstupu mládeže na Rysy vo Vysokých Tatrách.

⁴⁹ Swissair.

Realizovanými KR opatreniami neboli k tejto akcii získané štátobezpečnostné poznatky negatívneho charakteru.

V súlade s pokynmi II. S ZNB, 3. VN - odboru bol v hodnotenom období spracovaný súčinnosťný plán s 1. odborom k odhaľovaniu snáh vonkajšieho nepriateľa o preniknutie do prostredia mládeže, ďalej bolo v súčinnosti so S VB vykonané zhodnotenie súčinnosti medzi oboma zložkami pri ochrane mládeže a rozbor využiteľnosti a rozmiestnenia agentúrno-dôverníckej siete v problematike mládeže.

Na úseku budovania agentúrnej siete boli v problematike vysokoškolskej mládeže pripravení k získaniu 2 TS a v problematike stredoškolskej a učňovskej mládeže po 1 TS, pričom návrhy na ich získanie boli predložené k schváleniu. Ukončená bola spolupráca s 1 TS.

V problematike tzv. voľnej mládeže nedošlo v hodnotenom období k výraznejším zmenám operatívnej situácie a to aj napriek aktivizácii časti mládeže v ČSR. Za využitia vplyvovej agentúry v prostredí voľnej mládeže ako aj vynútenými stykmi s najaktívnejšími osobami z bázy bola priebežne utlmovaná aktivita jednotlivých skupín závadovej mládeže, takže k protispoločenským vystúpeniam nedošlo ani v súvislosti s 20. výročím augustových udalostí.

Vlastnou vyhľadávacou činnosťou boli získané poznatky k skupine bývalých učňov, stúpcov hnutia heavy metal, ktorí pod vplyvom tohoto hudobného smeru páchali trestnú činnosť propagácie fašizmu. Poznatky k objektovi a ďalším 3 osobám boli rozpracované v SZ MOSKYT a po zadokumentovaní trestnej činnosti bol prípad odstúpený OV ŠtB.

V akciách ERIK, KAMELOT a ČISTIČ, ktorých objekti sú rozpracovávaní pre podozrenie z udržiavania aktívnych stykov na nepriateľsky orientované osoby z bázy undergroundu v ČSR, ako aj na osoby angažujúce sa v CHAR-TE 77, boli zmapované štátobezpečnostne zaujímavé styky objektov, z ktorých boli vytypované osoby k spravodajskému využitiu do akcií. V súčasnosti je v štádiu príprav realizácia STÚ vo všetkých 3 akciách s cieľom operatívneho zadokumentovania negatívnej činnosti týchto osôb.

V problematike tramského hnutia boli z radov tzv. maršalov tramských osád získaní 4 dôvernici. Priebežným vyťažovaním ADS v tejto problematike, neboli v hodnotenom období získané poznatky negatívneho charakteru.

V súvislosti s úlohami uloženými II. S ZNB v oblasti boja s nealkoholovou toxikomániou pod č.p. VN-00176/3-2-88 neboli ADS S ŠtB a ani prostriedkami S VB v hodnotenom období získané konkrétne poznatky. Úlohy v tejto oblasti sú naďalej plnené v zmysle uvedeného pokynu.

f) Po problematikách OUN/NTS agentúrno-operatívnymi prostriedkami sú zisťované poznatky, že objekti z akcii Mikuláš MUŠINKA, Peter GROCKÝ, Levko DOVHOVIČ, Juraj BAČA i ďalší v súčasnej dobe udržiujú veľmi aktívne styky na osoby z radov ukrajinskej emigrácie z KZ, kde niektorí z nich publi-

kujú nezávadné materiály.⁵⁰ Taktiež udržuje široké styky na osoby podobného charakteru zo ZSSR, PLR. Politiku prestavby využívajú i k vycestovaniu do KZ a kontaktom osôb z radov ukrajinskej emigrácie i nacionalistických organizácií. Prevažná väčšina týchto osôb bola postihnutá za nacionalistickú činnosť v krízových rokoch. V súčasnej dobe boli zistené ich snahy o súdnu rehabilitáciu a povolenie publikačnej činnosti, ktorá im bola umožnená.

Taktiež na druhej strane v súvislosti s politikou prestavby v ZSSR i u nás je zvýšený záujem osôb ukrajinskej emigrácie z KZ o cesty do Sovietskeho zväzu a Československa, ktoré uskutočňujú kontakty záujmových osôb po tejto problematike. Dokumentujú to poznatky v akciách NIKOLAJ, CHATÁR, DIRIGENT a ďalších. U objektu z akcie CHATÁR Petra GROCKÉHO došlo k stretnutiu Jaroslava LEMYKA z Ľvova - USSR, ktorý bol v minulosti stíhaný za prepravu samizdatov do KZ s Pavlom HOLOVČUKOM z NSR. Na tomto stretnutí negatívne hodnotili súčasnú situáciu v ZSSR a dohodli sa na ďalších kontaktoch. HOLOVČUK navrhoval objektovi CHATÁR častejšie stretnutie na území MĽR. U VC z radov ukrajinskej emigrácie pri prechode hraníc do ČSSR je zisťované prevážanie nacionalistickej a náboženskej literatúry. Dokumentujú to poznatky k VC Marstena a Alexandry GOMOLOVÝCH z Francie, Adriana IWASCHIWA a Olega IWANIUSIWA z Kanady a ďalších, ktorí mali záujem navštíviť objektu z akcie NIKOLAJ Mikuláša MUŠINKU. Je možné očakávať, že prehlbovanie politiky prestavby a demokratizácie sovietskej spoločnosti i u nás budú sa snažiť využívať nacionalistické organizácie OUN/ NTS k prenikaniu. Dokumentujú to i nasledujúce poznatky. V Kyjeve bola založená Medzinárodná asociácia ukrajinistov, ktorá by mala združovať všetkých ukrajinistov z celého sveta. Ukrajinská emigrácia zo Západu presadzuje do tejto organizácie osoby zo socialistických štátov, ktoré boli doposiaľ stíhané práve za nacionalistickú činnosť.

V rámci gombaseckých slávností maďarských pracujúcich 1988 sa uskutočnil seminár hnutia ŠARLO v Rožňave, na ktorom brali účasť zakladatelia tohoto hnutia z MĽR a ČSSR. Medzi týmito boli i osoby štátobezpečnostného záujmu, ku ktorým boli zistené negatívne poznatky o prejavoch v duchu MBN. Na tomto stretnutí došlo k hodnoteniu národnostnej politiky v ČSSR. V súvislosti s tým Zoltán BOROŠ z MĽR a Ladislav DOBOŠ z ČSSR vyjadrovali nespokojnosť so situáciou maďarskej menšiny v oblasti kultúry a školstva a vyjadrovali názor, že v dôsledku toho možno očakávať vyostrenie vzťahov medzi národmi a národnosťami.

Zo strany niektorých občanov maďarskej národnosti boli zaznamenané niektoré negatívne prejavy, ktoré môžu podnecovať maďarských občanov k nežiaducej činnosti. V tomto smere značnú aktivitu vyvíjala tajomníčka MsNV v Moldave nad Bodvou Gizela ZABOVÁ, ktorá medzi občanmi maďarskej národnosti organizovala protestnú podpisovú akciu proti presťahovaniu ZŠ s maďarským vyučovacím jazykom do priestorov novopostavenej

⁵⁰ Rukou podškrtnuté „nezávadné materiály“. Išlo o omyl – „závadné materiály“.

budovy, ktorá pre túto školu bola postavená. S cieľom zamedzenia menovanej v nežiaducej činnosti bola o jej činnosti podaná informácia príslušným straníckym a štátnym orgánom.

Za hodnotené obdobie na území Vsl. kraja po PZP bol zaznamenaný zvýšený nápad trestnej činnosti v porovnaní s druhým štvrtkom tohoto roku. Celkove bol zaznamenaný výskyt 1 anonymného listu, 5 nápisov na podporu CH-77 a 2 zahraničné písomnosti, ako aj 2 výhražných telefonátov.

Dňa 18. 6. 1988 z PÚ Košice na adresu redakcie VEČERA bol zaslaný list, ktorý bol zameraný proti KSČ a ZSSR. Ako pisateľ uvedeného listu bol vypátraný Július MATEJKA, nar. 26. 2. 1926, dôchodca, bez politickej príslušnosti, zbavený svojprávnosti.

Dňa 20. 8. 1988 v Bardejove, na sídlisku Družba neznámy pisateľ napísal štetcom, bielou farbou, na sklenenú výplň predajne nápis „OK 1968 SO SOVIETSKYM ZVÄZOM NAVEKY“. V texte namiesto písmena „O“ pisateľ použil nakreslenie lebky so skríženými hnatmi.

V noci z 20. na 21. 8. 1988 v Košiciach na ulici gen. Petrova a Gottwaldovej boli zistené 4 závadné nápisy, vyhotovené za pomoci červenohnedej sprejovej farby, tohoto znenia: „KOMUNISTI SÚ SVINE, NECH ŽIJE ROK 1968, SOCIALIZMUS JE SVINSTVO, DUBČEK MAL PRAVDU a NECH ŽIJE 20. VÝROČIE“. V oboch prípadoch v súčinnosti orgánov ŠtB a VB sú vykonávané aktívne pátrania k vypátraniu neznámych páchatelov.

Na Colnom riaditeľstve v Čiernej nad Tisou dňa 23. 8. 1988 o 19.45 hod. automaticky bol prijatý text ďalekopisom tohoto znenia: „CHTEL BYCH VÁS UPOZORNIŤ, ŽE CEZ VÁŠ PRIECHOD NEBEZPEČNE PRECHÁDZA KOMUNIZMUS“. „CH-77“. Previerkou bolo zistené, že uvedený text bol vyslaný mimo územia Vsl. kraja. O prípade bola informovaná II. S ZNB.

Na adresu MNV Starý Smokovec došla zahraničná písomnosť pod názvom „Slovenská petícia“, ktorá bola odoslaná neznámym odosielateľom z Mníchova - NSR. Petícia obsahovala požiadavky „Národnej rady za oslobodenie Slovenska a likvidáciu umelého štátu Čechov a Slovákov. Druhá zásielka bola odoslaná neznámym odosielateľom z Kanady na adresu Jána TRUCHANA zo Sačurova, okres Vranov nad Topľou, ktorá obsahovala noviny „Kanadský Slovák“, v ktorom boli protisovietske články.

Július VARGA, nar. [REDAKOVANÉ] 1947 v [REDAKOVANÉ], zamestnaný VSŽ Košice ako palič, bez politickej príslušnosti, bytom Košice, [REDAKOVANÉ], bol odhalený ako autor anonymného telefonátu, ktorý bol prijatý operačným dôstojníkom MS VB Košice, dňa 3. 8. 1988. V obsahu sa autor vyhrážal zastrelením vedúceho tajomníka KV KSS v Košiciach, ak v novinách nebude zverejnený dôvod odvolania bývalého vedúceho tajomníka. Prípád bude realizovaný vyhlásením výstrahy vyšetrovateľom ŠtB.

Bystrík KOCSIS, nar. [REDAKOVANÉ] 1970 v [REDAKOVANÉ], bytom [REDAKOVANÉ], okr. Poprad, robotník, bez politickej príslušnosti bol odhalený ako ďalší pôvodca výhražného telefonátu, v ktorom sa autor vyhrážal výbuchom bomby v rím.

kat. kostole v Toporci dňa 15. 8. 1988. Vzhľadom na vek menovaného budú s ním vykonané PVO.

h) V problematike kultúry a HOP bola v hodnotenom období vykonaná v zmysle pokynu II. S ZNB previerka hudobných skupín v rámci Vsl. kraja, s cieľom zamedziť vo vystupovaní tým skupinám, ku ktorým boli získané negatívne poznatky, najmä v období 20. výročia augustových udalostí. Na základe tejto previerky nebolo doporučené vystupovanie 3 hudobným skupinám z Vsl. kraja, o čom bola informovaná II. S ZNB.

V súvislosti s opatreniami vyplývajúcimi z celoštátneho projektu VLNA I-II, boli vykonané a aktualizované štátobezpečnostné previerky osôb priamo sa podieľajúcich na živom vysielaní v ČST a Čs. rozhlase. Pri realizácii úloh z uvedeného projektu na pokyn ÚOS FMV sa nevyskytli žiadne nedostatky.

V zmysle požiadavky 1. odboru S ŠtB boli realizované opatrenia v akcii PARTNER k akciám organizovaným v rámci družobných stykov KOŠICE - WUPPERTAL. Vyťažením ADS doposiaľ neboli získané štátobezpečnostné poznatky k tejto akcii.

V akcii SEKCIA neboli napriek využitiu spravodajsko-technických prostriedkov získané poznatky potvrdzujúce negatívnu činnosť objektu. V súčasnosti sú realizované opatrenia k aktivizácii TS MALÝ (vedený na O ŠtB Považská Bystrica) ako aj k získaniu vytypovanej osoby z okruhu stykov objektu do akcie.

V hodnotenom období boli realizované Obranné pohovory a spravodajské vyťaženia k 4 osobám, ktoré vycestovali do KZ. V rámci budovania agentúrnej siete bol k spolupráci získaný 1 TS z oblasti HOP.

Preventívna činnosť:

V hodnotenom období bolo vykonaných 41 PVO s 82 osobami a to v problematikách antisíl - 2 PVO, pravicových oportunistov - 1 PVO, nacionalistov - 2 PVO, cirkvi a siekt - 31 PVO, ostatných - 5 PVO. Cieľom vykonaných PVO bolo predchádzať páchaniu trestnej činnosti podľa §§ 5, 98, 101, 178, 196, 260, 261.

PVO boli vykonané v zmysle pokynov I. námestníka ministra vnútra ČSSR podľa článkov 2, 7, 8, 10, 12, 14 + výstrahy.

Jedna akcia bola odstúpená orgánom vyšetrovania ŠtB, žiadna akcia nebola odstúpená orgánom vyšetrovania VB.

Útvar : KS ZNB Správa štátnej bezpečnosti

Košice

Príloha č. 2 k č. p. OS-0076-8/53-88

Datum: 20. septembra 1988

PŘÍSNĚ TAJNÉ!

Výtisk číslo: 1

Počet listů: 2

VÝKAZ**preventivních opatření provedených útvarem čs. kontrarozvědky⁵¹**

	počet	Druh postihnuté činnosti*)					Forma a metoda postihu**)		
Príslušníci antisoc. sil, zakázaných organizací (K 231, KAN, SOLP a pod.)	2 / 4	§§ 196, 198, 261 Tr. zákona					čl. 12, 14, 8, 10 Metod. pok. I. nám. MV ČSSR 10		
Pravicoví oportunisté	1 / 2	§ 98							
Príslušníci bývalých politických stran									
Nacionalisté	2 / 4	§ 112					14		
Sionisté									
Príslušníci církví a sekt	31 / 62	§§ 178, 101, 92, 100, 5					8, 14, 7, 4, výstr.		
Diplomaté									
Ostatní	5 / 10	§§ 178, 261, 260					7, 2, 8, 14		
Celkem	41 / 82								
Z toho	Počet osob	Bezpartajní	Přísl. ostat. polit. stran	Členové SSM	Členové a Kandidáti KSČ	Rozpracování ve svazcích	Nerazpracování ve svazcích	Cizinci ze ZST	
Príslušníci bývalé buržoazie	-	-	-	-	-	-	-	-	
Inteligence	34	33	-	-	1	6	28	-	
Mládež	5	5	-	1	-	1	4	-	
Pracovníci na úseku kultury a umění	3	3	-	1	-	-	3	-	
Pracující v zemědělství	3	3	-	-	-	-	3	-	
Ostatní	24	24	-	-	-	1	23	X	
Dělníci	13 / 37	13 / 37	-	-	-	3 / 4	10 / 23	-	

*) Uvádí se odkaz na příslušné paragrafy tr. zákona, po jejichž linii byla preventivní opatření provedena.

**) Uvádí se odkaz na příslušný článek a odstavec z metodických pokynů, podle nichž byla preventivní opatření provedena.

⁵¹ Kurzívou psané čísla za lomítkem sú dopísané rukou a nahrádzajú pôvodné číselné hodnoty. Kurzívou psané čísla v riadku „Dělníci“ sú dopísané rukou a sú súčtom čísel z riadkov „Ostatní“ a „Dělníci“.

Najdôležitejšie prípady, v ktorých boli vykonané PVO

SPO AUGUSTÍN – v ktorom bol preverovaný Juraj DUBEC, recepčný EUROCAMPU FICC v Tatranskej Lomnici, nábožensky založený, záujemca o štúdium na CMBF v Bratislave. Cieľom PVO bolo tlmiť jeho aktivitu pri organizovaní náboženského života v mieste jeho bydliska. Vykonané PVO splnilo svoj cieľ.

SPO SPRÁVCA – v ktorom bol preverený rím. kat. duchovný správca fary v Kežmarku Michal MAREK. Menovaný patril medzi reakčných duchovných, ktorý sa radil medzi členov paralelného vedenia spišskej diecézy. Menovaný svojim konaním respektíve činnosťou porušoval náplň ustanovenia § 178 Tr. zák. Menovaný pri vyhlásení výstrahy prisľúbil, že duchovenskú činnosť bude vykonávať v zmysle platných právnych noriem, na základe čoho je možné prijať záver, že vyhlásenie výstrahy splnilo svoj cieľ.

Veková hranica osôb, s ktorými boli vykonané PVO

Narodené v rokoch	1905 – 1929	12 osôb
	1930 – 1939	10 osôb
	1940 – 1949	18 osôb
	1950 – 1959	29 osôb
	1960 – 1969	10 osôb
	1970 – 1979	3 osoby
Spolu:		82 osôb

Podpis spracovateľa: [podpis]

Podpis schvaľujúceho náčelníka: [podpis]

KS ZNB Správa štátnej bezpečnosti
K O Š I C EPríloha č. 3 k č. p. OS-0076-8/53-88
V Košiciach dňa 20. septembra 1988
PRÍSNE TAJNÉ
Výtlačok číslo: 1

Štatistické údaje o výskyte protizákonných písomností

a) Počet anonymných listov	1
b) Počet výskytu nápisov	5
c) Výskyt zahraničných písomností	2

KS ZNB Správa štátnej bezpečnosti
K O Š I C E

Príloha č. 4 k č. p. OS-0076-8/53-88
V Košiciach dňa 20. septembra 1988
PRÍSNE TAJNÉ
Výtlačok číslo: 1
Počet listov: 2

ROZBOR
preventívno-výchovných metód bezpečnostnej praxe uplatňovaných
proti antisocialistickým silám a rímskokatolíckej cirkvi

I.

1. Problematika antisocialistických síl

- Na úseku predchádzania a zamedzovania tvorby dokumentov zameraných k vytváraniu politických nátlakov proti štátnemu a spoločenskému zriadeniu neboli vykonané žiadne PVO.
- Na tomto úseku neboli získané žiadne poznatky
- Poznatky o snahách týchto zoskupení internacionalizovať sa do opozičnej sily neboli zistené.
- V hodnotenom období nebola využívaná vplyvová agentúra na odpútavanie vybraných osôb od nepriateľskej činnosti.
 - Neboli získané poznatky o pripravovaných nepriateľských akciách v tejto oblasti.

2. Problematika cirkvi

- V hodnotenom období boli uskutočňované nútené styky s predstaviteľmi cirkevnej hierarchie podľa plánu nútených stykov s cieľom predchádzať a zamedzovať ich snahám o zorganizovanie nátlakových akcií voči štátnej správe. Celkom bolo vykonaných 10 nútených stykov.
- Na úseku odhaľovania prostriedkov určených na vykonávanie podvratnej činnosti neboli získané žiadne poznatky.
- V hodnotenom období bolo vykonaných 7 PVO s organizátormi podpísaných akcií a podporných podujatí.
- V problematike cirkvi bolo vykonaných 31 PVO s 37 osobami.

II.

1. PVO, ktoré boli vykonané, splnili svoj cieľ. V dvoch prípadoch bola vykonaná výstraha, v 10 prípadoch bol vykonaný preventívno-výchovný rozklad v spolupráci so zamestnávateľom, v 20 prípadoch bola využitá for-

ma priameho pohovoru, v 4 prípadoch bola využitá vplyvová agentúra, v 6 prípadoch boli vykonané PVO v spolupráci so stranickými orgánmi, v jednom prípade s orgánmi ROH, v 7 prípadoch bolo vykonané PVO v spolupráci s OCT a v jednom prípade boli využité formy PVO v spolupráci s orgánmi pasov a víz.

2. Výsledky PVO boli zisťované prostredníctvom ADS a získané poznatky dokazujú, že vo väčšine prípadov opatrenia splnili svoj cieľ.

3. Vykonané PVO v súčinnosti s politickými orgánmi, orgánmi štátnej správy a zamestnávateľom možno hodnotiť kladne, pretože rešpektovali hlavné pokyny a návrhy ZNB.

ABS Praha, f. A 34/1, inv. č. 906.

17

1988, 16. december, Košice. Informácia Správy ŠtB Košice o štátnobezpečnostnej situácii po línii vnútorného protivníka za 4. štvrťrok 1988.⁵²

KS ZNB Správa štátnej bezpečnosti
K O Š I C E

Príloha č. 1 k č. p. OS-0076-11/53-88
V Košiciach dňa 16. decembra 1988
PRÍSNE TAJNÉ
Výtlačok číslo: 1
Počet listov: 9

ŠTVRŤROČNÁ INFORMÁCIA**o bezpečnostnej situácii a dosiahnutých výsledkoch v služobnej činnosti po problematikách vnútorného spravodajstva Správy ŠtB Východoslovenského kraja za obdobie IV. štvrťroka 1988**

a) Vykonanými opatreniami na teritóriu Východoslovenského kraja za hodnotené obdobie zo strany býv. pravice a antisocialistických živlov v súvislosti so 70. výročím vzniku ČSR závažnejšie negatívne poznatky zistené neboli. Niektorí jednotlivci z radov predstaviteľov býv. pravice aj keď pokračujú v kritike procesu prestavby a neobjektívne porovnávajú krízové roky s prestavbou, nie je u nich predpoklad otvorených protispoločenských vystúpení a vytvárania prípadných opozičných skupín. V tomto smere sa prejavujú Ján KOSCELANSKÝ, Ján BEDEČ a ďalší.

K antisocialistickým živlom, signatárom CHARTY 77, objektom akcie SZ OSA Márii KOMÁROVEJ a jej manželovi MUDr. Vladimírovi KOMÁROVI z Košíc boli vykonané opatrenia v rámci akcie ÚDER s cieľom zabránenia ich účasti na protispoločenskej demonštrácii v Prahe. Menovaní sa za hodnotené obdobie stali spoluzakladateľmi Iniciatívy sociálnej obrany, ktorá ma protispoločenský charakter. Relácia o tejto iniciatíve bola odvysielaná rádiom Slobodná Európa. Zároveň boli zistené styky s objektom MUDr. Jánom ČARNOGURSKÝM z Bratislavy – objektom akcie OBHÁJCA a doc. Radimom PALOÚŠOM, popredným predstaviteľom Charty 77, od ktorého dostali infor-

⁵² Dokument poslal pod č. p. OS-0076-11/53-88 na Analyticko-informačný, plánovací a kontrolný odbor II. správy ZNB v Prahe náčelník Správy ŠtB plk. JUDr. Štefan Sarnovský dňa 16. 12. 1988. Dole vľavo pečiatka II. S-SNB, došlo 28. XII. 1988, č. j. CB-0027/44/03-88. Vpravo hore nečitateľné podpisy.

máciu o podpisovej akcii za prepustenie Augustína NAVRÁTILA, mimo iných podpísanej i kardinálom TOMÁŠKOM. V akcii je pripravovaná realizácia podstaty TS PETER.

b) Rozpracovávaním objektu akcie SZ BECKOV Róberta MATEJOVČA z Košíc bolo zistené, že naďalej cez vybudovanú prepážku v Budapešti udržiava písomný styk s generálnym tajomníkom SKS Dušanom TÓTHOM z Kanady. Zároveň bol zistený dôverný styk objektu s Anabelou TANASOVOU, štátnou príslušníčkou MLR, ktorá je v príbuzenskom pomere s osobou v Budapešti, ktorú objekt využíva ako prepážku. Javí sa dôvodné podozrenie, že objekt menovaný využíva k prenášaní pošty medzi Košicami a Budapešťou. V spolupráci s priateľmi v MLR sú vykonávané opatrenia s cieľom kontroly spomínanej prepážky.

c) Operatívnu situáciu po problematike rím. kat. cirkvi vrátane činnosti nelegálnych cirkevných štruktúr, možno v súčasnosti hodnotiť ako uspokojivú, bez výraznejších snáh o aktivizáciu v očakávaní akýchsi automatických ústupkov zo strany štátu v súvislosti s prestavbou našej spoločnosti. Oficiálna cirkev prechádza na nové formy a metódy práce, ktoré spočívajú v dožadovaní sa väčšej náboženskej slobody len modlitbami, k čomu boli rozširované listy na jednotlivé farské úrady sledujúce úmysel obsadenia prázdnych biskupských stolcov a pod. Naďalej pretrvávajú snahy a bojkotovanie ZKD PIT zo strany mladých duchovných.

V rámci činnosti tzv. paralelných štruktúr tej-ktorej diecézy poprednú úlohu zohrávajú objekty ORAVA v Spišskej diecéze, ktorý z pozadia vyvíja nátlak na vikára GARAJA, aby sa vzdal funkcie šéfa diecézy a na jeho miesto, aby bol menovaný mladší duchovný. Obdobná situácia je i v Rožňavskej diecéze, kde paralelné vedenie v čele s objektom SPRÁVCOM naďalej pokračuje v politike prospešnej Vatikánu.

Oproti minulosti do aktivity prechádzajú duchovní Košickej diecézy sústredení okolo reakčných duchovných GÍČA, KOROMHÁZA, ZAVADSKÉHO a ďalších s požiadavkou urýchleného obsadenia prázdneho biskupského stolca v Košiciach. V danom prípade ide o kňazov naprosto oddaných Vatikánu a čistote cirkvi vôbec. Nebezpečnosť tohto hnutia je aj v tom, že do svojich radov a činnosti zaťahuje aj mladé rodiny a technickú inteligenciu. Potvrdzujú to aj poznatky z rozpracovania akcie PROGRAMÁTOR.

Na základe schváleného plánu PRO v akciách JANO a FOKOLÁR na báze rehole saleziánov bolo prikrôčené k jeho realizácii a to vypočítaním 21 osôb, a ktorého počtu päť potvrdilo činnosť, pre ktorú objekt bol rozpracovaný. Realizácia PRO na základe prvotných ohlasov mala pozitívny účinok. V jej realizácii sa pokračuje v tzv. druhej etape, kde bude pristúpené k vypočítaniu uvádzaných objektov.

Naďalej pokračuje aktivita posilňovania zoskupenia rehole františkánov. Zhruba od leta t.r. sa postupne nasťahovali do formačného domu na ul. Mo-

ravská 62 v Košiciach objekt EXPERIMENT, býv. objekt TATRAN I. a TATRAN II., na ktorých je dom vedený a ďalšie osoby, ktoré doposiaľ ustálené nie sú.

Zoskupenie rehole jezuitov i napriek systematickej rozpracovke, naďalej rozširuje svoje rady. Boli zistené ďalšie dve nové členky a tým aj ďalšie dva byty. Zistené poznatky potvrdzujú rozsiahlosť tohto zoskupenia na báze IBMW⁵³ pod vedením objektov JEZUITA a LISTY. Na základe tohto bol spracovaný návrh na vykonanie komplexných PRO.

Aktivita nelegálnych cirkevných štruktúr na báze býv. rehoľných rádov bola potvrdená začiatkom októbra 1988 pracovníkmi 4. odboru, ktorí kontrolovali objekta KANTOR, vedeného u S-ŠtB Bratislava v priebehu jeho pobytu vo Východoslovenskom kraji. Objekt uskutočnil niekoľko stykov osôb zapojených do NC/LA za účelom vizitácie. Na základe tohto boli opatrenia k najaktívnejšej osobe BABJAKOVEJ, ktorá bude rozpracovaná v príslušnom operatívnom zväzku s cieľom bližšieho objasnenia rozsahu činnosti, foriem a metód práce a ustálenia rehoľného zoskupenia.

Situáciu v ženských rehoľných zoskupeniach ovplyvnil postup štátnej správy SPVC pri MK SSR, ktorý umožnil nový nábor rehoľníč pre potreby ústavov charitných spoločností. Na základe toho z Vsl. Kraja požiadalo o vstup 51 rehoľníč, z ktorého počtu 31 bolo prijatých. V súčasnosti tento počet tvorí podkladovú bázu, z ktorej budú typované osoby na operatívne využitie.

Operatívna situácia v gr. kat. cirkvi po zintenzívnení nútených stykov s objektom ORDINÁR sa v súčasnosti javí ako konsolidovaná, bez výraznejších negatívnych prejavov jednotlivcov, či skupín kňazov tejto cirkvi. Výnimku tvorí snáď len situácia, ktorá vznikla v obci Ľutina, na základe rozhodnutia štátnej správy o odvolaní miestneho správcu fary. V súčasnosti sa táto situácia ukludnila a posledné poznatky signalizujú, že k výmene duchovného nedôjde. Mimo uvedeného operatívnu situáciu narušilo rozhodnutie štátnej správy o neumožnení vycestovať objektovi ORDINÁR do Talianska. Toto rozhodnutie ORDINÁR prijal spočiatku rozpačito a mienil sa sťažovať na štátnu správu. Neskôr štátna správa svoje rozhodnutie pozmenila a objekt ORDINÁR súhlas k vycestovaniu do Ríma obdržal.

Z hľadiska prognózy vývoja operatívnej situácie v tejto cirkvi možno očakávať aktivitu a to v súvislosti s poznatkami o pripravovanej návšteve pápeža Jána Pavla II. v MLR, kde v rámci programu by mal navštíviť aj pútnické miesto gr. kat. cirkvi v Máriapovcsi. Uvedenému signálu bude potrebné venovať aktívnu ŠtB pozornosť a to nielen po gr. kat. cirkvi, ale aj rím. kat. cirkvi, vrátane NC a LA.

Operatívna situácia po nekatolíckych cirkvách sa vyznačuje stabilitou a viac-menej dochádza k nežiaducim aktivitám vo vnútri samotných cirkví z hľadiska kádrového zloženia, voľby funkcionárov a pod. Najhodnotnejšie ŠtB poznatky sú získané v novozaloženej akcii VÝCHOD po problematike reformovanej cirkvi, kde za využitia TS KOVÁČ bol vybudovaný kanál na ZSSR.

⁵³ IBMV – Institutum Beatae Mariae Virginis (Inštitút Preblahoslavenej Panny Márie).

Bolo uskutočnené súčinnostné jednanie so sovietskymi priateľmi, kde došlo k prepojeniu menovaného TS na ich TS TOVT a SABOVA a odovzdala sa prvá časť literatúry.

Operatívnu situáciu po problematike SSJ obdobne ako po nekatolíckych cirkvách možno hodnotiť ako stabilnú, bez výraznejších negatívnych štB poznatkov. Zvestovateľská a iná činnosť je zhruba na rovnakej úrovni ako v minulosti, čo je potvrdzované aj prameňom DIAGRAM, ktorý je využívaný v akcii JOZEF. V tejto akcii sú úspešne využívaní podstavení TS RINGO, DOKTOR a LASTOVIČKA.

Úspešne pokračuje aj podstava TS JURAJ SOBOTKA do prostredia SSJ a v súčasnosti sa pripravuje AOK cez ďalšieho TS IVAN s cieľom hlbšieho preniknutia do ich prostredia, konkrétne sídliska KVP v Košiciach, kde sú sústredení mladí – extrémni členovia SSJ.

Vo všeobecnosti sú cez ADS zisťované poznatky, že členov SSJ pobúrilo vydanie knihy „Kto sú Svedkovia Jehovovi“ od autora KAHANA v tom zmysle, že sa o nich napísalo v skutočnosti viac v tom negatívnom slova zmysle, ako v skutočnosti je pravda.

Z hľadiska prognóz vývoja operatívnej situácie po všetkých problematikách KR pozornosť bude venovaná hlavne objektom vedeným po NC/LA v rámci nelegálnych cirkevných štruktúr, ohlasom na realizáciu PRO v akciách JANO a FOKOLÁR, príprave realizácie PRO v zoskupení rehole jezuitov a kontrole zoskupení františkánov a FOKOLÁROV po nasťahovaní sa do formačných bytov. Dôležitá pozornosť bude venovaná aktivitám ženských rehoľných spoločností, najmä po ich znovupovolení MK SSR v rámci náboru s perspektívou preniknutia do ich radov.

d) Po problematike sionizmu bol odhalený zámer sionistickej organizácie AGUDA reštaurovať veľkú synagógu v Košiciach, MIKVU v ŽNO a niektoré židovské cintoríny v kraji.

V súvislosti s pobytom predsedu AGUDY Alexandra SCHWEIDA vo Vsl. kraji boli vykonané opatrenia ku kompromitácii objektu akcie EGON, Eugena BAYERNA z Košíc.

Hodnotné informácie boli získané prostredníctvom TS ĎUSO, ktorý po predchádzajúcej príprave vycestoval do NSR s cieľom podstaty sionistickej organizácii v NSR s ofenzívnym využitím. Pri plnení úloh prenikol do sionistickej organizácie so sídlom v Düsseldorfe. Prameň zistil informácie o kádrovom obsadení organizácie, nadviazal osobný kontakt s jej funkcionármi, v radoch ktorých odhalil i býv. čs. emigranta Petra SCHÖNBERGA. Zároveň prameň preveril možnosti poskytovania sociálnych výhod touto organizáciou pre osoby židovského pôvodu cestujúce do NSR.

Výjazdom TS LUDVIK do Izraela boli zistené poznatky, že v Izraeli sa aktivizovali sionistické organizácie vo vzťahu k osobám zo ZSSR, najmä zo strany sionistickej organizácie SOCHNUT – židovskej agentúry, ktorá sa snaží ovplyvňovať sovietskych občanov počas pobytu v Izraeli novými formami.

V poslednom období je možné pozorovať zvýšený záujem o realizovanie ciest do Vsl. kraja rôznymi rabínmi z KZ, ktorí sem prichádzajú v mnohých prípadoch bez súčinnosti a vedomím tunajšej ŽNO.

e) v problematike vysokoškolskej mládeže nedošlo v hodnotenom období k výraznejším zmenám operatívnej situácie. V rámci vyhľadávacej činnosti boli získané poznatky k študentom Strojníckej fakulty VŠT Košice, ktorí sa pod vplyvom alkoholu pri oslavách absolvovania dekanských skúšok dopúšťali výtržností v objekte internátu VŠT. Na náš podnet vedenie školy prijalo k týmto študentom výchovné opatrenia.

V báze VŠ študentov nábožensky orientovaných nedošlo k prejavom nelegálnych aktivít. Táto báza bola rozšírená o 4 študentov VŠV, ku ktorým boli získané poznatky, že sa pravidelne zúčastňujú náboženských obradov v mieste bydliska. Poznatky budú preverované z hľadiska, či títo študenti neovplyvňujú v duchu náboženskej ideológie svoje okolie.

V problematike zahraničných študentov boli v radoch afganských študentov zaznamenané dva prípady pokusu o emigráciu do NSR. Študenti boli zadržaní na hraničnom priechode z MLR a vrátení späť do ČSSR. Cestou MŠ SSR boli prijaté opatrenia k ich vylúčeniu zo strediska jazykovej prípravy ZŠ v Košiciach.

V problematike stredoškolskej a učňovskej mládeže v rámci vyhľadávacej činnosti boli získané poznatky k učňovi MASKALŤOVI, VARGOVI, IMRICHŤOVI a MARCINOVI, rozpracúvanými v akcii MOSKYT z dôvodu propagácie fašizmu. Po zadokumentovaní trestnej činnosti bola po konzultácii s OV ŠtB vyhlásená výstraha VARGOVI a voči ostatným vykonané PVO.

Z dôvodu propagácie úpadkových smerov METAL a PUNCK spojenej so šikanovaním mladších učňov boli vykonané PVO v 6-tich zistených prípadoch a to formou utajovanej prevencie, za využitia agentúry.

V akcii KAMELOT sú potvrdené poznatky, že objekt vo svojom byte prechováva závadné materiály VOKNOVINY, materiály nezávislého mierového združenia a ďalšie. Vzhľadom k tomu, že na II. správe ZNB je na akciu založený kontrolný zväzok, ďalší postup v akcii je konzultovaný s pracovníkmi 11. odboru.

V akcii ERIK využitím prameňov ANALÝZA a DIAGRAM sú potvrdené styky objektu na protisocialisticky orientované osoby.

V akcii ČISTIČ objekt v hodnotenom období obdržal v dvoch prípadoch INFOCH vydávaný chartou od neustáleného odosielateľa z Prahy. V oboch akciách ďalší postup rozpracovania je konzultovaný s pracovníkmi 11. odboru II. správy ZNB.

f) Po problematike ukrajinského nacionalizmu boli rozpracované akcie ofenzívnou formou a to NIKOLAJ, CHATÁR, DIRIGENT a SPOJKA. V akcii NIKOLAJ sú zistené poznatky, že objekt sa oficiálne a verejne dištancoval od pracovníkov nacionalistickej centrality OUN/b a to v súvislosti so zverejnením

jeho materiálov v knihe LEMKOVINA, v ktorej bol uvedený aj materiál býv. príslušníka UPA Mariána GULAŠA. Objekt koncom mesiaca októbra vycestoval do Francúzska a NSR, kde navštívil NTS pri Paríži a niektorých ukrajinských emigrantov žijúcich v tejto oblasti a býv. čs. emigranta – redaktora ukrajinského vysielania v Mníchove Ivana HVATA. S objektom budú uskutočnené nútené styky s cieľom jeho vyťaženia po návrate z KZ.

K objektovi akcie CHATÁR (Petrovi GROCKÉMU) boli zistené poznatky, že robí prostredníka v styku medzi ukrajinskou emigráciou a KZ a záujmovými osobami z USSR.

Objekt akcie DIRIGENT (Leontín DOVHOVIČ) v poslednej dobe využíva procesu prestavby k nadväzovaniu kontaktov medzi ukrajinskými súbormi v rámci republiky i s USSR a PLR s cieľom výmeny programov a prehĺbenia spolupráce, ktorú považuje doposiaľ za nedostatočnú.

V súvislosti s procesom prestavby a demokratizácie spoločnosti v nastávajúcom období možno predpokladať zvýšený záujem o cesty do prostredia Ukrajincov v ČSSR a ZSSR zo strany ukrajinských inštitúcií v KZ i jednotlivcov, čo doposiaľ jednoznačne dokumentujú poznatky zistené v uvádzaných akciách.

Využitím ADS boli získané poznatky o tom, že zo strany niektorých nositeľov MBN v Košiciach, okrese Košice – vidiek, Rožňava a Trebišove, ako aj objekta akcie SPISOVATEĽ a ďalších osôb z radov maďarskej inteligencie došlo k negatívnym prejavom, ktoré spočívali v organizovaní protestných a podpisových akcií proti usporiadaniu dedín v RSR, čím podnecovali občanov maďarskej národnosti k nežiaducim iniciatívam. O tejto činnosti bola podaná informácia príslušným straníckym a štátnym orgánom.

TS PETER na svoju adresu obdržal písomnosť v maďarskom jazyku, ktorá bola vyhotovená, rozmnožená a rozširovaná pri príležitosti 10. výročia založenia Výboru na ochranu práv maďarskej menšiny v ČSSR.

Zvýšený záujem o postavenie maďarskej národnostnej menšiny v ČSSR bol zistený i zo strany maďarskej demokratickej opozície v MLR. V mesiaci septembri 1988 v MLR bolo vydané prvé číslo nezávislého kultúrneho a spoločenského časopisu KAPU (BRÁNA), v ktorom bol daný široký priestor otázkam postavenia maďarských národnostných menšín mimo územia MLR. V tomto časopise bol uverejnený list Výboru na ochranu práv maďarskej menšiny z ČSSR pre vládu MLR. V tomto liste sa poukazovalo na zhoršujúcu sa situáciu v postavení maďarskej národnostnej menšiny v ČSSR a vláde MLR sa v tejto súvislosti vyčíta nečinnosť.

g) aj v IV. štvrtroku 1988 vo Vsl. kraji bol zaznamenaný zvýšený nápad trestnej činnosti po problematike PZP. Celkove bol zaznamenaný výskyt 6-tich výhražných anonymných listov, 1 závadný nápis, jeden leták s protisovietskym zameraním, dva prípady poškodzovania výzdob, dva prípady nedovoleného ozbrojovania a päť prípadov verbálnej trestnej činnosti.

Neznámy pisateľ z Poštového úradu v Poprade odoslal 6 korešpondenčných lístkov stranickým a štátnym funkcionárom, v ktorých sa vyhrážal fyzickou likvidáciou. Na výskyt bol založený PZ OLIVER, v ktorom sa vedie aktívne pátranie po osobe neznámeho páchatela.

Ako pisateľ závadného nápisu GESTAPO a namaľovania hákového kríža na 5. poschodí bloku na Astronautickej ul. v Košiciach bol zistený Tibor TAKÁČ, študent maďarského gymnázia v Moldave nad Bodvou.

Dňa 18. 11. 1988 na Obchodnom dome ODEVY v Humennom bol nájdený leták s protisovietskym zameraním, na ktorom ČSSR je označená ako kolónia ZSSR. Po páchatelovi je vedené pátranie pri objektovom zväzku.

V dňoch 15.-17. 10. 1988 z kameňolomu Hradová pri Košiciach bolo od-cudzené 100 ks rozbušiek typu DEM. Ako páchatelia tejto trestnej činnosti boli vypátraní štyria uční stredných DU z Košíc a prípad bol riešený OO VB Košice I.

h) V problematike kultúry boli v hodnotenom období získané poznatky potvrdzujúce snahy býv. vedenia jazzovej sekcie o aktivizáciu býv. členskej základne formou zasielania materiálu „Hudba jinak“ vydávaných nelegálnou edíciou „BOKEM“. Uvedené materiály rozširovala doposiaľ neustálená osoba a sú prijímané opatrenia s cieľom jej ustálenia.

V akcii SEKCIA boli po vyhodnotení situácie a konzultácii s O-ŠtB Považská Bystrica uskutočnené dva nútené styky s objektom, v priebehu ktorých tento čiastočne priznal styky na protisocialisticky orientované osoby, avšak podstatnú časť svojich stykov zamlčal. S objektom budú vykonávané ďalšie styky s cieľom preskúmania možností jeho spravodajského využitia.

V problematikách vedy, zdravotníctva a hromadných oznamovacích prostriedkov neboli v hodnotenom období získané závažnejšie negatívne poznatky.

Preventívna činnosť:

V hodnotenom období bolo vykonaných 25 PVO so 41 osobami a to v problematikách antisocialistických živlov - 1 PVO, cirkvi a siekt - 10 PVO a v ostatných 14 PVO. Cieľom PVO bolo predchádzať páchaniu trestnej činnosti podľa §§ 5, 19, 101, 102, 105, 112, 124, 146, 178, 196, 199, 202, 217, 260 a 261. PVO boli vykonané v zmysle pokynov I. námestníka MV ČSSR podľa čl. 7, 8, 10, 12, 14 a v jednom prípade výstrahou.

Žiadna akcia nebola odstúpená orgánom vyšetrovania ŠtB resp. VB.

Útvar : KS ZNB Správa štátnej bezpečnosti

Č. j.: Príloha č. 2 k č. p. OS-0076-11/53-88

Košice 2

Datum: 16. decembra 1988

Adresát: II. správa ZNB Praha

PŘÍSNĚ TAJNÉ!

Výtisk číslo: 1

Počet listů: 2

VÝKAZ
preventivních opatření provedených útvarem čs. kontrarozvědky

	počet	Druh postihnuté činnosti*)					Forma a metoda postihu**)		
Příslušníci antisoc. sil, zakázaných organizací (K 231, KAN, SOLP a pod.)	1	§ 102					čl. 8 NP		
Pravicoví oportunisté									
Příslušníci bývalých politických stran									
Nacionalisté									
Sionisté									
Příslušníci církví a sekt	10	§§ 101, 5, 105, 112, 124 a 178					čl. 8, 14, 12		
Diplomaté									
Ostatní	14	§§ 19, 196, 199, 202, 217, 260					Čl. 7/8, 10, 12 a výstr.		
Celkem	25								
Z toho	počet	Bezpartajní	Přísl. ostat. polit. stran	Členové SSM	Členové a kandidáti KSČ	Rozpracování ve svazcích	Nerazpracování ve svazcích	Cizinci ze ZST	
Příslušníci bývalé buržoazie	-	-	-	-	-	-	-	-	
Intelligence	1	1	-	-	-	-	1	-	
Mládež	21	21	-	13	-	4	17	-	
Pracovníci na úseku kultury a umění	4	4	-	1	-	-	-	-	
Pracující v zemědělství	-	-	-	-	-	-	-	-	
Příslušníci ČSLA a vojsk MV	12	12	-	-	-	-	12	X	
Dělníci	3	3	-	-	-	-	3	-	

*) Uvádí se odkaz na příslušné paragrafy tr. zákona, po jejichž linii byla preventivní opatření provedena.

**) Uvádí se odkaz na příslušný článek a odstavec z metodických pokynů, podle nichž byla preventivní opatření provedena.

Najdôležitejšie prípady, v ktorých boli vykonané PVO:

SZ MOSKYT, v ktorom bola rozpracovaná skupina osôb z radov tzv. závadovej mládeže, v prejavoch ktorej boli zaznamenané fašizujúce tendencie, najmä v čase pod vplyvom alkoholu. Rozpracúvané osoby pod vedením Róberta VARGU, nar. [REDACTED] 1970, prejavovali sympatie k Hitlerovi, jeho politike počas II. svetovej vojny a používali fašistickú gestikuláciu. Vyhlásená výstra-ha Róbertovi Vargovi a PVO ostatným osobám splnili svoj cieľ.

SZ ORLÍK, v ktorom bol rozpracúvaný Štefan RÁČZ, nar. [REDACTED] 1953, elektromontér CHEMOSVITu Svit. Menovaný od roku 1987 vykonával zvestovateľskú činnosť SSJ medzi spolupracovníkmi. PVO bolo vykonané s cieľom eliminovať jeho negatívnu činnosť a predísť páchaniu tr. č. podľa §-u 178 tr. z. PVO splnilo svoj cieľ.

Veková hranica osôb, s ktorými boli vykonané PVO

Narodené v rokoch	1940 – 1949	5 osôb
	1950 – 1959	5 osôb
	1960 – 1969	8 osôb
	1970 – 1979	25 osôb
	Spolu:	41 osôb

Podpis spracovateľa: [podpis]

Podpis schvaľujúceho náčelníka: [podpis]

KS ZNB Správa ŠtB
Košice

Č.j.: Príloha č. 3 k č. p. OS-0076-11/53-88

V Košiciach dňa 16. decembra 1988

PRÍSNE TAJNÉ

Výtlačok č. 1

Štatistické údaje o výskyte protizákonných písomností

a) počet anonymných listov	6
b) počet výskytu nápisov	1
c) počet výskytu letákov	1
d) poškodzovanie výzdoby	2
e) nedovolené ozbrojovanie	2
f) verbálna trestná činnosť	5

KS ZNB Správa ŠtB
Košice

Č.j.: Príloha č. 4 k č. p. OS-0076-11/53-88
V Košiciach dňa 16. decembra 1988
PRÍSNE TAJNÉ
Výtlačok č. 1

ROZBOR
preventívno-výchovných metód bezpečnostnej praxe
uplatňovaných proti antisocialistickým silám a rím. kat. cirkvi

I.

1) Problematika antisocialistických síl:

– Ani k jednému požadovanému bodu neboli získané negatívne poznatky.

2) Problematika cirkvi:

– V hodnotenom období bolo vykonaných 8 nútených stykov s predstaviteľmi cirkevnej hierarchie v zmysle plánu nútených stykov s cieľom predchádzať a zamedzovať ich snahám o organizovanie nátlakových akcií voči orgánom štátnej správy.

– Neboli získané žiadne poznatky nasvedčujúce k vykonávaniu podvratnej činnosti osôb z cirkevnej hierarchie.

– V problematike cirkví bolo vykonaných 10 PVO d 15-timi osobami.

II.

1) Vykonané PVO splnili svoj cieľ. V jednom prípade bola vykonaná výstražka, v 4. prípadoch bolo PVO vykonané v spolupráci so zamestnávateľom, v 5-tich prípadoch bola využitá vplyvová agentúra, v dvoch prípadoch ONV, v jednom prípade bolo vykonané PVO v spolupráci s OCT, v 12-tich prípadoch bolo PVO vykonané priamym pohovorom s orgánmi ŠtB

2) Poznatky o výslednosti PVO dokazujú, že tieto splnili svoj cieľ.

3) Vo všetkých vykonaných PVO, ktoré boli vykonané v spolupráci s orgánmi štátnej správy a zamestnávateľom možno súčinnosť v postupe hodnotiť kladne, pretože boli rešpektované pokyny a návrhy ZNB.

ABS Praha, f. A 34/1, inv. č. 909.

18

1988, 19. júl, Praha. Zmena organizačnej štruktúry ministerstva vnútra ČSSR, bezpečnostného úseku ministerstva vnútra a životného prostredia ČSR a SSR.

PŘEDSEDNICTVO ÚSTŘEDNÍHO VÝBORU
KOMUNISTICKÉ STRANY ČESKOSLOVENSKA

5506/24

Číslo pořadu: 12

K bodu: Změna řídicích a organizačních struktur ministerstva vnitra ČSSR, bezpečnostního úseku ministerstva vnitra a životního prostředí ČSR a bezpečnostního úseku ministerstva vnitra a životního prostředí SSR a jejich kádrového zabezpečení

Předkládá se v souladu s plánem hlavních úkolů předsednictva ÚV KSČ.

Příloha I

Návrh usnesení

Příloha II

Stanovisko oddělení státní administrativy ÚV KSČ

Příloha III

1. Návrh na změnu řídicí a organizační struktury ministerstva vnitra ČSSR a jejího kádrového zabezpečení

2. Návrh na změnu řídicí a organizační struktury bezpečnostního úseku ministerstva vnitra a životního prostředí ČSR a jejího kádrového zabezpečení

3. Návrh na změnu řídicí a organizační struktury bezpečnostního úseku ministerstva vnitra a životního prostředí SSR a jejího kádrového zabezpečení

Příloha IV

Charakteristiky kádrových návrhů

Předkládá: s. V. Vajnar
s. V. Jireček
s. Š. Lazar

19. července 1988

Počet listů: 134

Stanovisko
Oddělení státní administrativy ÚV KSČ k návrhu ministra vnitra
ČSSR na změnu řídicích a organizačních struktur FMV
a bezpečnostních úseků MVŽP ČSR a SSR

Předložený návrh odráží požadavky 7. a 9. zasedání ÚV KSČ. Vychází ze zkušeností minulého období a z předpokladu vývoje společnosti v etapě přestavby. Vytváří předpoklady k podstatnému zvýšení účinnosti práce bezpečnostních složek.

Základní zaměření v činnosti čs. bezpečnosti je i nadále orientováno na důsledné dodržování socialistické zákonitosti, prohloubení ochrany socialistického společenského zřízení, jeho ekonomické základny, politického systému, ideologické nadstavby, veřejného klidu a pořádku, boje s kriminalitou, ochrany práv občanů.

V souvislosti s procesem přestavby a prohlubováním socialistické demokracie je zvýrazňována preventivní profylaktická činnost a v nezbytných případech i včasná a důrazná represivní úloha orgánů MV.

Přestavba předpokládá zvýšení pozornosti ochrany socialistické ekonomiky, propracování nových, efektivních přístupů, forem a metod adekvátních změnám v hospodářském mechanismu.

Je zdůrazněn význam zvýšení politické, odborné a morální připravenosti a vyspělosti příslušníků, příkladnosti náčelníků, velitelů i jejich osobní odpovědnosti.

Podstatnou změnou ve struktuře FMV je především snížení počtu centrálních správ a útvarů z 35 na 23. K nejvýznamnějším patří integrace kontrarozvědných útvarů a vytvoření Hlavní správy kontrarozvědky. Prohloubí se tak komplexnost pojetí a koordinovanost boje s vnějším i vnitřním nepřítelem.

Na bezpečnostních úsecích MVŽP ČSR a SSR je navrhováno vytvoření Hlavních správ VB jejichž cílem je sjednocení řízení a zabezpečení efektivnějšího využití prostředků a sil.

Celkově v působnosti ministerstev vnitra dojde ke snížení počtu pracovníků centrálních orgánů o 1.065, z toho o více jak 200 řídicích funkcionářů.

V rámci přestavby centrálních orgánů FMV bude uvolněno a předáno k dalšímu využití 7 objektů. K uvolnění uvedených prostorů dojde nejen v důsledku snížení počtu pracovníků centrálních orgánů, ale i v souvislosti

s novou organizací a dokončením nově budovaných a rekonstruovaných objektů.

Návrhy nového organizačního uspořádání centrálních útvarů ministerstev vnitra a jejich kádrové zabezpečení bylo projednáno v předsednictvech hlavních výboru strany na MV, v odděleních statní administrativy ÚV KSČ a ÚV KSS.

Je třeba ocenit přístup komunistů ve vedení ministerstev vnitra při zpracování předložených materiálů. V nich obsažená opatření bezesporu jsou základní reagencí na nové podmínky. Doporučujeme je schválit včetně časového postupu a kádrových návrhů.

Ze zpráv vyplývá, že je nutné dořešit ještě některé problémy. S ministry bylo dohodnuto:

- a) dopracovat do Statutu a Organizačních řádů ministerstev vnitra a nově vzniklých útvarů obsahové otázky přestavby

Termín: 30. 9. 1988

Odpovídá: ministři vnitra

- b) v systému vyšetřovacích orgánů SNB důsledně zabezpečit otázky procesní nezávislosti vyšetřovatelů

Termín: 31. 12. 1988

Odpovídá: ministři vnitra

- c) posoudit efektivnost a nezbytnost využití dalších objektů užívaných MV

Termín: 30. 6. 1989

Odpovídá: ministři vnitra

- d) předložit přehled postupu diferencovaného rozmisťování uvolněných pracovníků z centrálních orgánů MV

Termín: 1. 9. 1988

Odpovídá: ministři vnitra

- e) zvážit účelnost vysokého počtu pracovníků Organizační a vnitřní správy FMV

Termín: 30. 9. 1988

Odpovídá: s. Vajnar

- f) posoudit nezbytnost a účelnost jednotlivých úkolů, zabezpečovaných V. správou

Termín: 30. 9. 1988

Odpovídá: s. Vajnar

- g) zpracovat konečný návrh na přestavbu a zkvalitnění činnosti politicko výchovného aparátu SNB a nové organizační struktury stranických orgánů ministerstev vnitra

Termín: 30. 11. 1988

Odpovídá: s. Hegenbart
s. Vajnar

- h) posoudit potřeby dokonalejší materiálně technické vybavenosti Bezpečnosti, zpracovat návrhy na její doplnění progresivní technikou

Termín: 30. 12. 1988

Odpovídá: ministři vnitra

- ch) předložit návrhy postupu přestavby řídicích struktur na krajských a okresních správách SNB

Termín: 30. 10. 1988

Odpovídá: ministři vnitra

- i) posoudit účelnost sjednocení zdravotnických zařízení a ekonomických úseků ministerstev vnitra

Termín: do konce r. 1988

Odpovídá: ministři vnitra

Praha dne 19. 7. 1988

Rudolf Hegenbart
[podpis]
Vedoucí oddělení

Příloha č. I
k č. j. N/Z-00309/88-ZD

Návrh usnesení

.... Schůze předsednictva ÚV KSČ ze dne

K bodu: Návrh na změnu řídicích a organizačních struktur federálního ministerstva vnitra, bezpečnostního úseku ministerstva vnitra a životního prostředí České socialistické republiky a bezpečnostního úseku ministerstva vnitra a životního prostředí Slovenské socialistické republiky a jejich kádrového zabezpečení

Předsednictvo ústředního výboru KSČ

I. Schvaluje

1. návrh na změnu řídicích a organizačních struktur federálního ministerstva vnitra, bezpečnostního úseku ministerstva vnitra a životního prostředí České socialistické republiky a bezpečnostního úseku ministerstva vnitra a životního prostředí Slovenské socialistické republiky

2. uvolnění

a) v působnosti federálního ministerstva vnitra z nomenklatury předsednictva ÚV KSČ

plk. JUDr. Karel FÍRT z funkce náčelníka správy kontrarozvědky pro boj proti vnějšímu nepříteli

plk. Zdeněk WIEDERLECHNER z funkce náčelníka správy kontrarozvědky pro boj proti vnitřnímu nepříteli

z nomenklatury sekretariátu ÚV KSČ

plk. ing. Miloslav BUBLA z funkce zástupce náčelníka hlavní správy Pohraniční stráže a ochrany státních hranic

mjr. JUDr. Pavel DVOŘÁK z funkce 1. zástupce náčelníka správy kontrarozvědky pro boj proti vnějšími nepříteli

plk. ing. Stanislav GLAJC z funkce zástupce náčelníka správy výkonné zpravodajské techniky

plk. JUDr. Emanuel HAVLÍK z funkce náčelníka správy výkonné zpravodajské techniky

plk. RSDr. Vladislav HOFMAN z funkce zástupce náčelníka správy pro politicko-výchovnou, vzdělávací, kulturní a propagační činnost

pplk. Václav HOLICKÝ z funkce zástupce náčelníka správy kontrarozvědky pro ochranu ekonomiky

mjr. JUDr. Ivo JUSKA z funkce zástupce náčelníka správy kontrarozvědky pro boj proti vnějšímu nepříteli

plk. ing. Jan KAVALÍŘ z funkce náčelníka ekonomické správy FMV

plk. ing. Jan KLUČINEC z funkce I. zástupce náčelníka správy výkonné zpravodajské techniky

plk. ing. Josef KORF z funkce zástupce náčelníka Vysoké školy SNB

pplk. ing. Josef PARTÍK z funkce zástupce náčelníka zvláštní správy FMV

plk. ing. Vratislav PODZEMSKÝ z funkce náčelníka technické správy FMV

plk. JUDr. Josef SÁMEK z funkce zástupce náčelníka správy kontrarozvědky pro boj proti vnitřnímu nepříteli

plk. ing. Karel STEINER z funkce I. zástupce náčelníka technické správy FMV

plk. doc. Miloslav ŠANTA z funkce náčelníka správy pro politicko-výchovnou, vzdělávací, kulturní a propagační činnost

plk. RSDr. Vojtech TOMÁŠ z funkce náčelníka federální správy VB

plk. ing. Štefan VIEDENSKÝ z funkce I- zástupce správy rozvědky

pplk. JUDr. Josef VOSTÁREK z funkce náčelníka sekretariátu FMV

mjr. ing. Boris VOSTRÝ, CSc. z funkce zástupce náčelníka technické správy FMV

plk. ing. František VYDRA z funkce náčelníka zvláštní správy FMV

pplk. PhDr. Karel VYKYPĚL z funkce I. zástupce náčelníka správy kontrarozvědky pro boj proti vnitřnímu nepříteli

pplk. JUDr. Vojtěch ZAMYKAL, CSc. z funkce zástupce náčelníka správy kontrarozvědky pro ochranu ekonomiky

plk. Alexander ZVOLENSKÝ z funkce zástupce náčelníka správy tělovýchovy a vrcholového sportu FMV

plk. MUDr. Kornel ŽÁK, CSc. z funkce náčelníka zdravotnické správy FMV z nomenklatury generálního tajemníka ÚV KSČ

pplk. JUDr. Jiří KOVAŘÍČEK z funkce náčelníka správy hospodářského zabezpečení FMV

plk. JUDr. Milouš KRÁSA, CSc. z funkce náčelníka kanceláře MV ČSSR

mjr. JUDr. Václav NOVOTNÝ z funkce I. zástupce náčelníka sekretariátu FMV

pplk. doc. MUDr. Karel SOCHOR, CSc. z funkce náčelník - lékař Ústřední nemocnice SNB a VMV

plk. JUDr. Milan ŠIMŮNEK, CSc. z funkce konzultanta kanceláře MV ČSSR

mjr. JUDr. Vlastimil VODIČKA z funkce náčelníka 1. odb. správy výkonné zpravodajské techniky

mjr. JUDr. Václav ŽDÁREK z funkce zástupce náčelníka sekretariátu FMV

b) v působnosti ministerstva vnitra a životního prostředí České socialistické republiky

z nomenklatury sekretariátu ÚV KSČ

plk. JUDr. Josef HÁLEK z funkce náčelníka sekretariátu MV a ŽP ČSR

plk. RSDr. Josef MIŠUN z funkce náčelníka správy pol. výchovné, vzdělávací, tiskové a propagační činnosti MV a ŽP ČSR

plk. JUDr. Karel VACEK z funkce náčelníka správy kriminální služby z nomenklatury generálního tajemníka ÚV KSČ

plk. RSDr. Pavel ŠTÓLA z funkce náčelníka kanceláře MV a ŽP ČSR

plk. JUDr. Oldřich MIŠUREC z funkce náčelníka správy pořádkové a dopravní služby

plk. MUDr. Arnošt KOČÁREK z funkce náčelníka zdravotnické správy MV a ŽP ČSR

c/ v působnosti ministerstva vnitra a životního prostředí Slovenské socialistické republiky

z nomenklatury sekretariátu ÚV KSČ

plk. RSDr. Marián KORIENEC z funkce náčelníka správy pro politicko-výchovnou, vzdělávací, tiskovou a propagační činnost MV a ŽP SSR

plk. JUDr. Štefan ŠAŠINKA, CSc. z funkce náčelníka sekretariátu MV a ŽP SSR

3. jmenování

a) v působnosti federálního ministerstva vnitra v nomenklatuře předsednictva ÚV KSČ

pplk. PhDr. Karel VYKYPĚL do funkce náčelníka hlavní správy kontrarozvědky SNB

v nomenklatuře sekretariátu ÚV KSČ

mjr. Jiří BĚLOHLÁVEK do funkce zástupce náčelníka správy vyšetřování StB

mjr. JUDr. Pavel DVORÁK do funkce zástupce náčelníka hlavní správy kontrarozvědky SNB

pplk. JUDr. Jan HODOUŠEK do funkce zástupce náčelníka federální správy VB

plk. ing. Jan KAVALÍŘ do funkce náčelníka správy pro plán, rozpočet, zdravotnické a sociální zabezpečení FMV

plk. ing. Jan KLUČINEC do funkce náčelníka zvláštní správy SNB

plk. JUDr. Milouš KRÁSA, CSc. do funkce náčelníka vnitřní a organizační správy FMV

pplk. JUDr. Miloslav MACHOŇ do funkce zástupce náčelníka správy sledování SNB

mjr. ing. Vladimír PÁZLER do funkce zástupce náčelníka zvláštní správy SNB

pplk. ing. Jaroslav PAŽOUT do funkce zástupce náčelníka zvláštní správy SNB

mjr. JUDr. Josef POVEJŠIL do funkce zástupce náčelníka správy sledování SNB

JUDr. Josef SÁMEK do funkce zástupce náčelníka hlavní správy kontrarozvědky SNB

plk. JUDr. Milan ŠIMŮNEK, CSc. do funkce náčelníka správy zpravodajské techniky SNB

mjr. JUDr. Vlastimil VODIČKA do funkce zástupce náčelníka správy zpravodajské techniky SNB

pplk. JUDr. Josef VOSTÁREK do funkce náčelníka federální správy VB

mjr. ing. Boris VOSTRÝ, CSc. do funkce zástupce náčelníka správy zpravodajské techniky SNB

pplk. JUDr. Vojtech ZAMYKAL, CSc. do funkce zástupce náčelníka hlavní správy kontrarozvědky SNB

v nomenklatuře generálního tajemníka ÚV KSČ

mjr. JUDr. Milan KUBÁT do funkce náčelníka správy stavebné ubytovací služby SNB

mjr. JUDr. Václav NOVOTNÝ do funkce zástupce náčelníka vnitřní a organizační správy FMV

- b) v působnosti ministerstva vnitra a životního prostředí České socialistické republiky

v nomenklatuře sekretariátu ÚV KSČ

plk. JUDr. Jaroslav HOUBA do funkce náčelníka hlavní správy VB

plk. RSDr. Pavel ŠTÓLA do funkce náčelníka vnitřní a organizační správy

v nomenklatuře generálního tajemníka ÚV KSČ

pplk. RSDr. Josef DVOŘÁK do funkce náčelníka odboru politicko-výchovné, tiskové a propagační činnosti

plk. JUDr. Bohumil JUŘIČKA do funkce I. zástupce náčelníka hlavní správy VB

plk. MUDr. Arnošt KOČÁREK do funkce náčelníka správy zdravotnického a sociálního zabezpečení

- c) v působnosti ministerstva vnitra a životního prostředí Slovenské socialistické republiky

v nomenklatuře sekretariátu ÚV KSČ

plk. JUDr. Otta POLAKOVIČ do funkce náčelníka hlavní správy VB

plk. JUDr. Štefan ŠAŠINKA, CSc. do funkce náčelníka vnitřní a organizační správy služebních dopravních prostředků a tyto využít k posílení výkonu služby v útvech SNB na nižších stupních řízení.

II. ukládá

1. s. Vratislavu Vajnarovi, s. Václavu Jirečkovi a s. Štefanu Lazarovi

- a) realizovat navržené změny řídicích a organizačních struktur FMV, bezpečnostních úseků MVŽP ČSR a MVŽP SSR s účinností od 1. 8. 1988, včetně schválených kádrových opatření; dořešit vnitřní organizační strukturu útvarů, včetně kádrových opatření do 1. 10. 1988,

- b) zabezpečit uvolnění objektů v termínech uvedených v návrzích,

c) stanovit do 20. 8. 1988 postup při umisťování, hmotném a sociálním zabezpečení příslušníků SNB a vojáků z povolání, jejichž funkční místa budou zrušena;

2. s. Vratislavu Vajnarovi

snížit do 31. 12. 1988 plánované počty příslušníků SNB, vojáků z povolání a občanských pracovníků u útvarů FMV a podřízených FMV o 816 míst, včetně služebních dopravních prostředků a tyto využít k posílení výkonu služby v útvech SNB, jednotkám PS na nižších stupních řízení;

3. s Václavu Jirečkovi

snížit do 31. 12. 1988 plánované počty příslušníků SNB a občanských pracovníků u útvarů bezpečnostního úseku MVŽP ČSR o 154 míst, včetně služebních dopravních prostředků a tyto využít k posílení výkonu služby v útvech SNB na nižších stupních řízení;

4. s. Štefanu Lazarovi

snížit do 31. 12. 1988 plánované počty příslušníků SNB u útvarů bezpečnostního úseku MVŽP SSR o 95 míst, včetně služebních dopravních prostředků a tyto využít k posílení výkonu služby v útvech SNB na nižších stupních řízení.

Příloha č. III/1
K čj.: N/Z-00309/88-ZD

Návrh na změnu řídicí a organizační struktury federálního ministerstva vnitřní a jejího kádrového zabezpečení

Strategická linie KSČ, směřující k urychlení sociálně ekonomického rozvoje socialistické společnosti a konkrétní úkoly, které k tomuto cíli vyplynuly ze 7. a 9. zasedání ÚV KSČ, staví před Sbor národní bezpečnosti, Pohraniční stráž a vojska ministerstva vnitra zásadní cíl. V nových podmínkách, jež vycházejí ze současných vnitřně politických i zahraničně politických cílů strany a socialistického státu, zvýšit akceschopnost bezpečnostních orgánů tak, aby byly schopné s vysokou politickou odpovědností a na odpovídající úrovni efektivně plnit své poslání.

Na základě závěrů 7. a 9. zasedání ÚV KSČ a v souladu s úkolem stanoveným vládou ČSSR byl proto proveden rozbor účinnosti práce útvarů federálního ministerstva vnitra a útvarů podřízených a návrh úkolů k dosažení uvedeného cíle. V souvislosti s tím byl zpracován i návrh na změnu organizační struktury FMV.

Návrh vychází z hodnocení plnění hlavních úkolů Střednědobého plánu služební činnosti Sboru národní bezpečnosti, Pohraniční stráže a vojsk ministerstva vnitra (dále jen „SNB, PS a VMV“) na léta 1986-1990 a z rozboru efektivnosti a výslednosti práce na jednotlivých úsecích služební činnosti, které byly v průběhu let 1986-1988 provedeny na centrálních útvarech a ve vedení FMV. Z těchto hodnocení a rozboru vyplynuly pro další úspěšné plnění úkolů a pro zvýšení akceschopnosti SNB, PS a VMV tyto podstatné závěry.

Současné úkoly při ochraně socialistického zřízení, veřejného pořádku i v boji s trestnou činností potvrzují nezbytnost zachování úrovně početních stavů i materiálního vybavení bezpečnostních orgánů jak po linii Statní, tak také Veřejné bezpečnosti. Zdůrazňují však požadavek zvýšit efektivnost činnosti obou složek realizací komplexního souboru opatření.

Především jde o nezbytnou potřebu důsledně přizpůsobit formy a metody práce bezpečnostních složek vnitropolitickým i zahraničně politickým podmínkám, v nichž se realizuje přestavba naší společnosti. Současně s tím efektivně reagovat na nové tendence v činnosti vnějšího i vnitřního protivníka a nové úkoly při ochraně ekonomiky. Přijmout opatření k vyšší efektivnosti využití výsledků vědeckotechnického rozvoje v bezpečnostní službě, k dosažení vyšší připravenosti kádrů pro náročné úkoly analytické a operativní práce, zejména na úseku Statní bezpečnosti. Racionalizovat užití všech lidských i materiálních zdrojů k jejich maximálnímu zhodnocení v bezpečnostní práci. To vše souvisí se zkvalitněním a vyšší náročností řídicí práce, jakož i takovým organizačním uspořádáním centrálních útvarů, jež

bude odpovídat novým potřebám analyticko-řídící práce současně s přeskupením sil mezi centrálními, krajskými a okresními články, které by podstatně posílilo výkon služby v základních útvarech.

Racionalizace těchto opatření není novým ani jednorázovým úkolem. Jejich obsah je vyjádřen v úkolech Střednědobého plánu činnosti SNB, PS a VMV. Přesto půjde o proces, jenž bude muset být v uvedených oblastech dále konkrétně rozpracován a cílevědomě, plánovitě realizován. Proto cílem navržených organizačních změn je vytvořit základní předpoklad dalších kvalitativních změn v řídicí i výkonné činnosti bezpečnostních složek.

Základní zaměření hlavních úkolů SNB, PS a VMV pro léta 1988 – 1990 je obsaženo ve Střednědobém plánu služební činnosti SNB, PS a VMV. Tyto úkoly, jak ukazují provedené rozbory a hodnocení, jsou plně aktuální. Současné a příští mezinárodní i vnitropolitické úkoly přestavby naší společnosti, dalšího rozvoje socialismu je však doplňují, konkretizují a rozšiřují jejich obsah. Nové požadavky kladou zejména na formy a metody jejich plnění a zabezpečení.

Do popředí vystupuje státobezpečnostní ochrana naší socialistické společnosti a její ekonomické základny při současném rozvíjení a upevňování socialistické zákonnosti. S tímto cílem bude třeba provést novelizaci trestně právního a přestupkového zákona, novelizaci souboru dalších norem správního charakteru a změnu resortních předpisů tak, aby na socialistickém základe byla zabezpečena plná realizace všech ústavních práv občanů a rozvoj jejich individuálních i skupinových společenských a ekonomických aktivit, jejichž uskutečňování bude pozitivně přispívat k přestavbě a dalšímu socialistickému rozvoji naší společnosti. Současně aby byly vytvořeny dostatečné právní prostředky ochrany celospolečenských zájmů socialistické společnosti. Pro zabezpečení uvedených záměrů je třeba uskutečnit odpovídající změny v přístupech SNB, PS a VMV k plnění úkolů při účinné ochraně společnosti proti všem pokusům vnějším i vnitřním nepřátel mařit nebo zneužívat proces přestavby a demokratizace k destabilizaci socialistického zřízení.

Statní bezpečnost vychází při vytyčování svých hlavních úkolů z následujících objektivních předpokladů.

Určující tendencí bezpečnostní situace bude aktivizace strany a společenských organizací, narůstající podpora lidu linii přestavby a soustavné rozšiřování sociální základny pro plnění této linie.

Tyto pozitivní procesy budou však nadále provázeny rovněž aktivizací vnitřních i vnějších antisocialistických sil. Záměrem jednotlivých skupin vnitřního protivníka je zpolitizovat svou činnost. Snaží se získávat pro ni masovou základnu a nehlédě na různost zaměření usilují o zformování akceschopné opoziční síly. Hlavním cílem jejich činnosti je konstituovat se jako reálný politický faktor naší společnosti, schopný podněcovat vznik nátlakových seskupení a koordinovat jejich činnost. Propojit svoji činnost s opozičními seskupeními v dalších socialistických zemích, zejména v PLR, MLR a NDR. Reakční klérus a nelegální struktury církve usilují o podněcování sociálně politického napětí

mezi věřícími a státními orgány k dosažení situace, jež by umožnila s masou věřících manipulovat jako s politickou silou, jíž by protisocialistické síly mohly zneužívat k případné konfrontaci s politikou strany a se státními orgány a k opoziční politické činnosti.

Na úseku boje proti ideologické diverzi a proti nepřátelské činnosti vnějšího i vnitřního protivníka proto stoupají nároky na operativní práci v centrále i na úrovni krajských a okresních správ. Úkolem je včas zjišťovat záměry a konkrétní akce antisocialistických sil, objektivně informovat stranické orgány a zabezpečit politicky vysoce odpovědnou a profesně náročnou, vlivovou a preventivní činnost. Tak, aby práce Státní bezpečnosti zabezpečila účinnou ochranu naší společnosti před protizákonnou činností vnějších i vnitřních nepřátel a účinně přispěla k politické izolaci všech skupin antisocialistických sil a k maření jejich pokusu narušit nebo zneužívat proces přestavby naší společnosti.

Na úseku státobezpečnostní ochrany ekonomiky bude třeba čelit narůstajícímu úsilí vnějšího protivníka získávat informace tvořící hospodářské a státní tajemství, významné pro ekonomické zájmy ČSSR a státy RVHP, pokusům narušovat rozvoj důležitých odvětví a klíčových programů čs. národního hospodářství a snižovat exportní schopnost naší ekonomiky. Důležitým úkolem pro zkvalitnění ochrany skutečností, které tvoří předmět státního nebo hospodářského tajemství, je odpovědně zhodnotit jejich vymezení v jednotlivých resortech a provést celkovou racionalizaci prvků systému jejich ochrany.

Účinnější kontrarozvědná ochrana ekonomiky vyžaduje důslednější realizaci již přijatých opatření ke koncentraci sil na hlavní státobezpečnostní úkoly a k prosazení metody diferencovaných úkolů státobezpečnostní ochrany dle konkrétního charakteru objektu.

Kromě ochrany ekonomiky před poškozováním vnějším nepřítelem, speciálními službami, monopoly a kapitalistickými firmami bude rovněž třeba naše národní hospodářství účinněji chránit před trestnou činností morálně nepevných jednotlivců, kteří jsou za úplatu ochotni poškozovat zájmy našeho národního hospodářství.

Změny ve struktuře a mechanismu řízení národního hospodářství a širší zapojení čs. ekonomiky do mezinárodní hospodářské spolupráce vyžadují, aby organizace a způsob zabezpečení kontrarozvědné ochrany ekonomiky byly v centru i v krajích a okresech přizpůsobeny novým podmínkám. Nové postavení státních podniků, včetně jejich zahraničně obchodních vztahů, vznik společných podniků s kapitalistickými firmami vyžaduje v souladu s linií přestavby politicky odpovědný a odborně promyšlený přístup orgánů Státní bezpečnosti k ochraně zájmů národního hospodářství. Důležitým úkolem na tomto úseku je rovněž zlepšení součinnosti StB a VB při ochraně ekonomiky, zejména v krajích a okresech.

Závažné úkoly nadále plní čs. rozvědné orgány svou aktivní zpravodajskou prací v politické, vojenské i vědeckotechnické oblasti, jakož i při zjišťování

konkrétních nepřátelských akcí, jež připravují speciální služby vnějšího protivníka a při odhalování jeho agentury.

Pro činnost speciálních služeb rozvědek a ideodiverzních center zemí NATO je typické úsilí o prohlubování centralizace a úzké součinnosti těchto služeb ve všech aspektech rozvědné a podvrtné činnosti, uplatňované vůči ZSS. Rozvědky vnějšího nepřítele usilují o komplexní přístup k získávání informací z oblasti politické, vojenské i ekonomické. Vedle všech dostupných prostředků moderní techniky je v první řadě využívána agentura a v poslední době velmi aktivně zneužíváno i vnitřních nepřátelských elementů v socialistických státech. V důsledku toho dochází k intenzivnímu propojování a koordinaci postupu vnějších a vnitřních antisocialistických sil.

Tyto tendence vyžadují od čs. bezpečnostních orgánů odpovídající opatření. Jde o podstatné prohloubení komplexního pojetí práce Statní bezpečnosti proti rozvědné i podvrtné činnosti vnějšího i vnitřního protivníka a při ochraně naší ekonomiky. To vyžaduje zlepšit provázanost činností těchto linií kontrarozvědky. Provádět komplexní analýzu státobezpečnostních poznatků operativní situace a vlastních státobezpečnostních protipatření. Současně zabezpečit rozvoj specializace při plnění specifických úkolů jednotlivých linií v rámci kontrarozvědky jako celku.

Současné úkoly vyžadují výrazně zkvalitnit úroveň řídicí, ale také přímo operativní práce centrálních a krajských útvarů Statní bezpečnosti.

Základním faktorem je otázka řízení a organizační struktury Statní bezpečnosti. Stávající organizační struktura vychází více z formálního pojetí členění problematik a specializace správ a odborů centrály, než z potřeb efektivního řízení operativní a analytické činnosti kontrarozvědky. V minulosti došlo k přílišné specializaci a vzájemnému oddělení a izolaci pracovišť kontrarozvědky do tří správ centrály. Toto dělení se přenášelo do KS SNB a v některých případech až do okresů. Důsledkem je roztříštění operativní činnosti kontrarozvědky, což má negativní dopad na její řízení i výslednost práce. Touto organizací dané informační toky zatěžují operativní práci administrativními činnostmi a ve své podstatě oslabují i konspiraci práce kontrarozvědky.

Mimořádné závažnou organizační slabinou je současný způsob zabezpečení analytické práce, která se provádí izolovaně na jednotlivých operativních útvarech, což výrazně omezuje její účinnost a použitelnost pro operativní i řídicí práci. Jeví se potřebné vytvořit sjednocený analytický systém u hlavní správy kontrarozvědky, obousměrně propojený s útvary, jež zabezpečují operativní práci.

Organizační základ řešení uvedených otázek je spatřován ve sloučení dosavadních tří samostatných kontrarozvědných správ (správy pro boj proti vnějšímu nepříteli, správy pro boj proti vnitřnímu nepříteli a správy pro kontrarozvědnou ochranu ekonomiky) v hlavní správu kontrarozvědky, v níž budou spojeny tyto tři hlavní linie kontrarozvědné činnosti.

Závažným úkolem je převést část operativní, vyhledávací činnosti centrálních správ na základní články státobezpečnostní a kontrarozvědné prá-

ce v krajích a okresech a současně tyto články přiměřeně posílit. Dosavadní kádrové zabezpečení vyhledávací činnosti kontrarozvědky, úkolů ochrany ekonomiky a také účinného boje proti vnitřnímu protivníku, zejména pokud jde o okresní správy, neodpovídá současným a zejména příštím potřebám.

Nové náročné úkoly vznikají pro útvary SNB, PS a VMV v souvislosti s rozvojem mezinárodní, politické, vědecké a kulturní spolupráce, s upevňováním důvěry mezi státy rozdílného společenského zřízení a v souvislosti s rozvíjejícím se aktivním a pasivním turistickým ruchem. Nároky na ochranu čs. hranic se nesnižují a rovněž tak neklesá význam odpovědné práce na úseku pasů a víz při ochraně státobezpečnostních zájmů naší společnosti. Důležitým požadavkem však je zabezpečit tyto úkoly tak, aby nenarušovaly pozitivní mezinárodní i vnitropolitické vývojové tendence.

Náročné úkoly bude třeba zabezpečit na úseku boje proti hospodářské a obecné kriminalitě a při ochraně veřejného pořádku, kde také jde o další upevnění socialistické zákonnosti tak, aby současně s ochranou práv občanů a jejich ekonomických zájmů a majetku byly odpovídajícím způsobem chráněny společenské zájmy a veřejný pořádek. To vyžaduje rozpracovat úkoly k účinnému odhalování nových forem páchání hospodářské trestné činnosti a celkově zvýšit účinnost boje proti hospodářské i obecné kriminalitě. Vážným úkolem je zefektivnit činnost základních útvarů VB a k tomu účelu zabezpečit jejich posílení přerozdělením sil republikových ministerstev, krajských a okresních správ SNB.

Zvýšení akceschopnosti a efektivnosti činnosti SNB, PS a VMV se opírá o další vědeckotechnický rozvoj, o dokonalejší technické vybavení výkonu bezpečnostní služby. V současnosti a v letech 9. pětiletky je třeba zabezpečit zejména rozvoj využití výpočetní techniky, dokončení výstavby automatizovaných informačních systémů od centrálních článků až po okresní a výstavbou nového VKV systému spojení. Vážný úkol představuje program modernizace a vědeckotechnického rozvoje zpravodajské a operativní techniky.

Zásadní otázkou je potřeba urychlit řešení a užití výsledků vědeckotechnického rozvoje v SNB, PS a VMV. Znamená to, kromě koncentrace sil a prostředků na uvedené úkoly, posílit analyticko-programátorské kapacity, vývojové a konstrukční kapacity resortní základny, ale také zabezpečit nezbytnou obsluhu provozních a servisních pracovišť.

Program zvýšení akceschopnosti SNB, PS a VMV v podmínkách přestavby naší společnosti předpokládá podstatné zvýšení úrovně způsobilosti všech řídicích, ale také výkonných kádřů. Souvisí to s náročnějším výběrem a přípravou příslušníků bezpečnostních složek a tomu odpovídajícími úkoly kádrových útvarů, zvýšením efektivnosti politickovýchovné práce a činnosti resortních školských zařízení. K tomu, abychom urychleně obsadili nově vytvořena místa, zejména ve Statní bezpečnosti na okresních správách SNB perspektivními soudruhy, bude třeba, kromě využití resortních zdrojů, zintenzivnit výběr nových příslušníků, zejména absolventů civilních vysokých škol.

V současných podmínkách narůstá význam hospodárnosti i v činnosti orgánů bezpečnosti. Proto je zásadním úkolem racionalizace užití daných prostředků ekonomického a materiálně technického zabezpečení tak, aby tyto prostředky byly investovány tam, kde se nejvíce projeví na akceschopnosti bezpečnostních orgánů a co nejvíce byly zhodnoceny ve výkonu bezpečnostní práce.

Úspěšná realizace všech těchto záměrů a úkolů je podmíněna výrazným zvýšením úrovně a výslednosti řídicí práce v celé struktuře SNB, PS a VMV. Podstatné změny, které se navrhuji v řídicí a organizační struktuře FMV, počítají se značným nárůstem objemu činností jednotlivých řídicích pracovníků. Úspěšné zvládnutí těchto úkolů bude od každého řídicího pracovníka vyžadovat, aby důsledně, iniciativně uplatňoval svoji odpovědnost a kvalifikovaně rozhodoval o všech otázkách, jež jsou svěřeny do jeho pravomoci, bez jejich přenášení na nadřízené řídicí pracovníky. Struktury řízení po jednotlivých liniích činnosti SNB vycházejí z nezbytnosti provádět na každém stupni, kromě zabezpečení analyticko-řídicí práce, rovněž přímý operativní výkon, a to jednak při plnění úkolů, které nelze zabezpečit nižšími články a jednak se přímou operativní prací podílet na činnosti nižších článků. Pokud jde o FMV, musí útvary centrály, kromě plnění operativních úkolů, jež nelze zabezpečovat jinak než centrálně, plnit též řadu dalších úkolů po celém teritoriu státu, které jsou nezbytné pro efektivní činnost SNB jako celku.

Vzhledem k uvedeným skutečnostem se navrhuje následující přístup ke změně organizační struktury FMV.

1. Provést takovou integraci správ a odborů, která zlepší jednotné řízení navazujících problematik, vytvoří lepší předpoklady pro součinnost a koordinaci, zjednodušení řízení, analytické práce a informačních toků, zejména ve vztahu k nižším článkům struktury SNB.

2. Racionalizovat vnitřní organizační a řídicí strukturu správ.

3. Zrušit nebo převést z centra na nižší články (včetně přesunu pracovních sil) část operativní a vyhledávací práce, jakož i některé činnosti, jež není nezbytné zabezpečovat centrálními útvary.

4. V návaznosti na změny organizační struktury centrálních správ a odborů provést odpovídající změny struktur krajských správ SNB, kde se rovněž uvolní pracovní síly pro efektivnější zabezpečení potřeb operativní práce v kraji a okrese.

Smyslem těchto opatření je taková racionalizace řídicích struktur, jež kromě předpokladů pro zkvalitnění řízení i operativní práce útvarů, umožní uvolnit pracovní síly potřebné k posílení základních článků StB i VB.

V souladu s uvedeným postupem byl vedením FMV proveden rozbor účelného přerozdělení sil mezi centrálními útvary a nižšími články SNB, PS a VMV.

Při plnění tohoto úkolu bylo nutno, kromě zdůvodněných požadavků operativních centrálních útvarů na zachování optimálních početních stavů,

vzít v úvahu i potřeby dalších centrálních útvarů, kde nejde o řídicí činnost, ale o přímou výrobní a servisní práci nebo o službu zabezpečující potřeby nejen centrály, ale celého SNB, PS a VMV. Jde zejména o centrální útvary vývojové a výrobní technické základny, útvary stavebně ubytovací služby, spojovací služby, útvary výstavby a provozu automatizovaných informačních systémů, Ústřední nemocnici SNB a vojsk MV, leteckou správu FMV a také o útvary školské soustavy, včetně Vysoké školy SNB. I na těchto útvarech však byly posouzeny možnosti racionalizovat jejich strukturu a byla navržena opatření k úspoře pracovních sil.

Návrh nové organizace předpokládá vytvoření vnitřní a organizační správy FMV (sloučením sekretariátu FMV a kanceláře ministra vnitra ČSSR). Dochází tak k racionalizaci organizační struktury zabezpečující vrcholové řízení resortu, zejména sjednocení analytických pracovišť a útvaru vrcholového řízení a zabezpečování automatizovaných informačních systémů. Převážná většina pracovišť tohoto útvaru zabezpečuje úkoly s celoresortní působností, např. na úseku legislativy, mezinárodních styků, analytiky, organizace, systemizace, obrany, výpočetní techniky. Jsou zde začleněna rovněž pracoviště, která jsou spojená s přímým výkonem služby, jako jsou centrální evidence StB, operační středisko atd. Racionalizaci byla získaná odpovídající úspora pracovních sil.

Racionalizace řízení politickovýchovné, školské a kulturně propagační činnosti umožní s podstatnou úsporou počtu systemizovaných míst zrušit IX. správu s tím, že do vnitřní a organizační správy FMV bude začleněna kulturně propagační a tisková činnost a do současné kádrové správy FMV úsek řízení politickovýchovné práce. Návrh na případné nové zaměření a řízení politickovýchovné práce ÚV KSČ a územními stranickými orgány bude předložen k projednání v PÚV KSČ samostatně.

Integrací současných kontrarozvědných útvarů II., X. a XI. správy SNB do hlavní správy kontrarozvědky se vytváří optimální podmínky pro zkvalitnění jednotného působení kontrarozvědky, součinnost jednotlivých linií, rozvoj uceleného informačního systému StB, zefektivnění analytické práce a řízení teritoriálních útvarů StB. Touto integrací, přehodnocením úkolů centrálních útvarů kontrarozvědky, jakož i připravovaným přenesením části operativní a vyhledávací činnosti po všech liniích kontrarozvědné práce na okresní správy, byla získaná podstatná úspora pracovních sil v centru, jež budou využity k posílení výkonu služby na úrovni okresů.

Sloučení současné technické správy FMV, VI. správy SNB a IV. odboru SNB, dále sloučení zvláštní správy FMV a radio-rozvědné a radiokontrarozvědné služby VI. správy SNB vyplývá především z požadavku jednotného řízení útvarů zabezpečujících nasazení technických prostředků ve výkonu statobezpečnostní práce a útvarů resortní vědeckovýzkumné, vývojové a výrobní základny. Vytváří se tím i organizační předpoklady pro efektivnější řízení technického rozvoje v resortní základně i v mimoresortních vývojových

a výrobních institucích, pro posílení koordinace a přednostní zabezpečení prioritních úkolů.

K podstatné redukci systemizovaných míst dojde racionalizací struktury hlavní správy Pohraniční stráže a ochrany státních hranic, správy vojsk ministerstva vnitra a přehodnocením úkolů V. správy SNB. Pokud jde o vojáky z povolání, jejich pracovní místa budou využita na nižších článcích sestavy Pohraniční stráže a vojsk ministerstva vnitra.

Integrací útvarů týlového zabezpečení se sníží počet samostatných útvarů a zefektivní se celkově jejich řízení. Správa pro plán, rozpočet a sociální zabezpečení FMV vznikne integrací ekonomické správy FMV, správy hospodářského zabezpečení FMV, zdravotnické správy FMV, Ústřední nemocnice SNB a vojsk MV. Správa stavebně ubytovací služby SNB vznikne integrací investorského a projektového odboru FMV, části ekonomické správy FMV, správy hospodářského zabezpečení FMV a stavební výroby FMV. Touto integrací bylo získáno 138 pracovních míst pro posílení přímé bezpečnostní práce. Taková změna a úspora pracovních sil předpokládá a vyžaduje současně provést podstatnou racionalizaci práce týlových složek.

V souhrnu navržených změn organizačních a řídicích struktur dojde ke

- snížení počtu samostatných útvarů centrály FMV ze 35 na 23 útvarů, tj. o 34 % a snížení počtu náčelníků správ, jejich zástupců, náčelníků samostatných odborů a jejich zástupců o 29 funkcí, tj. více než o 25 %;
- snížení počtu všech náčelnických funkcí (od zástupců náčelníka odboru výše) u centrálních útvarů o 172 funkcí, tj. o více než 30 %;
- snížení počtu systemizovaných míst centrálních útvarů o 816 funkčních míst.

Uvolněná místa se předpokládají využít následujícím způsobem:

- 457 k posílení výkonu útvarů StB na okresech a
- 103 k posílení nižších článků struktury PS a VMV (vojáků z povolání);
- 75 k zabezpečení činností přesunutých z centra na nižší články struktury (příslušníci a vojáci z povolání);
- 90 k zabezpečení provozu výpočetní techniky automatizovaných informačních systémů;
- 21 k posílení spojovací činnosti OS SNB;
- 70 k zabezpečení dalších operativních úkolů výkonných útvarů SNB.

Organizačními změnami u krajských správ SNB se předpokládá souhrnné uvolnění dalších asi 100 řídicích funkcí, čímž by byly základní články StB v krajích a okresech posíleny o 457 funkčních míst z centrály a 100 míst z KS SNB, t j. téměř o 75 % současného stavu.

Potřeby kádrového posílení budou upřesněny po jednotlivých liniích uvedených centrálních správ a podle podmínek jednotlivých krajů a okresů.

Celkově jde o zvýšení početních stavů útvarů StB v okresech ze současných 745 na 1 302 funkčních míst.

Současně s rozбором změn organizační struktury FMV bylo provedeno posouzení možností uvolnit odpovídající ubytovací plochy. Předpokládá se celkové uvolnění více než 16.000 m².

V souladu s rozšířením programu hospodárnosti v 8. pětiletce (usnesení vlády ČSSR č. 149 ze dne 26. 5. 1988) bude v návaznosti na celkové snížení počtu pracovníků a zejména řídicího aparátu a jejich převedení do výkonu, provedeno snížení počtu služebních automobilů ve prospěch útvaru SNB v krajích a okresech, včetně příslušných limitů.

Pro zabezpečení realizace navrhovaných změn se předpokládá provést následující opatření:

- vydat po schválení nové organizace útvarů centrály FMV a kádrových návrhů na náčelníky nových správ a jejich zástupců ve stranickém orgánu rozkaz ministra vnitra ČSSR o nové organizaci útvarů centrály FMV s účinností od 1. 8. 1988;
- odvolat k 1. 8. 1988 po souhlasu stranických orgánů z funkcí náčelníky a zástupce náčelníků útvarů a k témuž datu ustanovit náčelníky a zástupce náčelníků nově zřízených útvarů dle schválené organizace a současně je pověřit řízením nově vytvořených útvarů a organizačních celků;
- schválit ministrem vnitra ČSSR do 15. 9. 1988 návrh tabulek složení a počtů útvarů v souladu s novou organizací FMV a do 15. 9. 1988 připravit návrhy opatření v pravomoci ministra vnitra ČSSR, náměstků ministra vnitra ČSSR a náčelníků útvarů;
- po schválení reorganizace FMV předsednictvem ústředního výboru KSČ uskutečnit celostátní aktiv stranických a služebních funkcionářů SNB, informovat je o změnách řídicí a organizační struktury FMV a dalších z toho vyplývajících úkolech jednotlivých útvarů.

Navrhované změny řídicí a organizační struktury FMV a centrálních útvarů jsou součástí dalších připravovaných opatření, jež vytvoří základní předpoklady pro posílení operativní práce a výkonné činnosti útvarů.

V návaznosti na tyto změny bude nezbytné:

- zpracovat do konce září 1988 statut FMV, organizační řád FMV a do konce října 1988 organizační řády nově vzniklých útvarů;
- zpracovat do konce roku 1988 koncepci práce nových útvarů s cílem vymezit řídicí vztahy mezi centrálními útvary a útvary v krajích tak, aby byla zvýrazněna koncepční a kontrolní funkce centrály, posílen výkonný charakter bezpečnostní práce v krajích a okresech, omezena nebo odstraněna neoperativní činnost, která odvádí síly a prostředky od přímého výkonu bezpečnostní služby, zejména zredukovaná různá hlášení a neúčelné práce administrativního charakteru;

- k posílení koncepčního charakteru řídicí práce zjednodušit systém plánování služební činnosti, zpracovat zásady analytické činnosti a informačního toku v nové organizační struktuře resortu;
- zkvalitnit práci při výběru a přípravě kádru k posílení jejich kompetentnosti a schopnosti zavádět a využívat nové formy a metody práce, účinněji uplatňovat výsledky vědeckotechnického rozvoje ve výkonu služby.

V tomto období má mimořádný význam aktivní stranickopolitická práce. Jde o plné prosazení linie 7. a 9. zasedání ÚV KSČ při plnění úkolů všech pracovišť resortu a odpovědný přístup k řešení všech kádrových otázek. Jde jednak o obsazení nových struktur centrálních útvarů, ale také o odpovídající zařazení z centrály uvolňovaných příslušníků.

Úkoly tak jak jsou postaveny, budou plněny za široké podpory a účasti většiny příslušníků SNB. Je proto třeba všechny zásadní otázky ve stranických orgánech a organizacích otevřeně projednat, kriticky hodnotit stav plnění úkolů a opatření směřujících ke zvýšení akceschopnosti SNB, PS a VMV.

Příloha č. 1 k čj.: N/Z-00309/88-ZD

Celkový přehled navrhovaných změn u útvarů FMV a SNB

Útvar	Organizační změny	Současný stav řídících funkcí	Navrhovaný stav řídících funkcí	Celkové snížení počtu řídících funkcí	Celkové snížení počtu funkčních míst	Poznámka
VOS FMV	- snížení řídicího aparátu a celkového počtu funkčních míst; - vzniká integrací současně KMV ČSSR a S FMV a části IX. správy;	27	13	14	16	
Sekretariáty náměstků	- snížení počtu pracovníků sekretariátů	5	3	2	8	
Inspekce MV ČSSR	- snížení řídících funkcí racionalizační struktury řízení;	7	3	4	1	
KS FMV	- snížení řídicího aparátu a celkového počtu funkčních míst; - na správu převést 87 funkčních míst ze zrušené IX. správy včetně problematik;	8	6	2	28	
ES FMV SHZ FMV ZS FMV ÚN SNB a VMV	- integrace a zřízení „Správy pro plán, rozpočet a sociální zabezpečení FMV“; - snížení počtu funkčních míst a řídicího aparátu;	32	24	8	95	

Útvar	Organizační změny	Současný stav řídících funkcí	Navrhovaný stav řídících funkcí	Celkové snížení počtu řídících funkcí	Celkové snížení počtu funkčních míst	Poznámka
IX. správa	- správu zrušit a systemizovaná místa zařadit na VOS FMV (tisková a propagační činnost) a na кадровую správu FMV (odbor politické a odborné přípravy);	18	0	18	87	
I. správa SNB	- reorganizace organizační struktury, zřízení nového odboru z vlastních sil; - snížení řídících funkcí a funkčních míst;	71	47	24	30	
II., X., XI. správa SNB OP UIS StB	- integrace a zřízení „Hlavní správy kontrarozvědky SNB“; - zřízení „odboru výpočetní techniky“ z OP UIS StB a 3. odd. AIO II. správy SNB; - reorganizace a racionalizace rozpracování problematik (snížení počtu odborů a oddělení); - převedení problematik nevyžadujících centrální rozpracování na útvary StB v teritoriu, včetně tabulkových míst; - posílení vyhledávací činnosti útvarů StB v teritoriu z počtu uvolněných funkčních míst;	57	33	24	139	

Útvar	Organizační změny	Současný stav řídících funkcí	Navrhovaný stav řídících funkcí	Celkové snížení počtu řídících funkcí	Celkové snížení počtu funkčních míst	Poznámka
III. správa SNB	- snížení počtu řídicího a administrativního aparátu přerozdělením pracovní činnosti a snížením počtu odborů; - vyčlenění 1. odboru a jeho osamostatnění jako „odbor VKR pro KR zabezpečení FMNO, GŠ ČSLA a útvary a zařízení zabezpečující“, dislokován u FMNO;	19	11	8	44	
IV. správa SNB	- reorganizaci snížit řídicí a administrativní aparát s cílem posílení přímého výkonu činnosti správy; - zřídit „odbor řízení a výpočetní techniky“;	20	18	2	0	útvár nebyl zahrnut do celkového snížení vzhledem ke svému výkonnému charakteru; dochází pouze ke snížení řídících funkcí
V. správa SNB	- reorganizaci snížit počet odborů, řídících funkcí a funkčních míst;	24	20	4	100	
VI. správa SNB TS FMV IV. odbor SNB	- integrace a zřízení „správy zpravodajské techniky SNB“	41	30	11	0	útvary nebyly zahrnuty do celkového snížení počtu funkčních míst, dochází pouze ke snížení řídicího aparátu
XII. správa SNB	- reorganizaci snížit počet řídicích funkcí a funkčních míst; - převést 8 funkčních míst, včetně problematik na S StB Bratislava;	19	13	6	30	

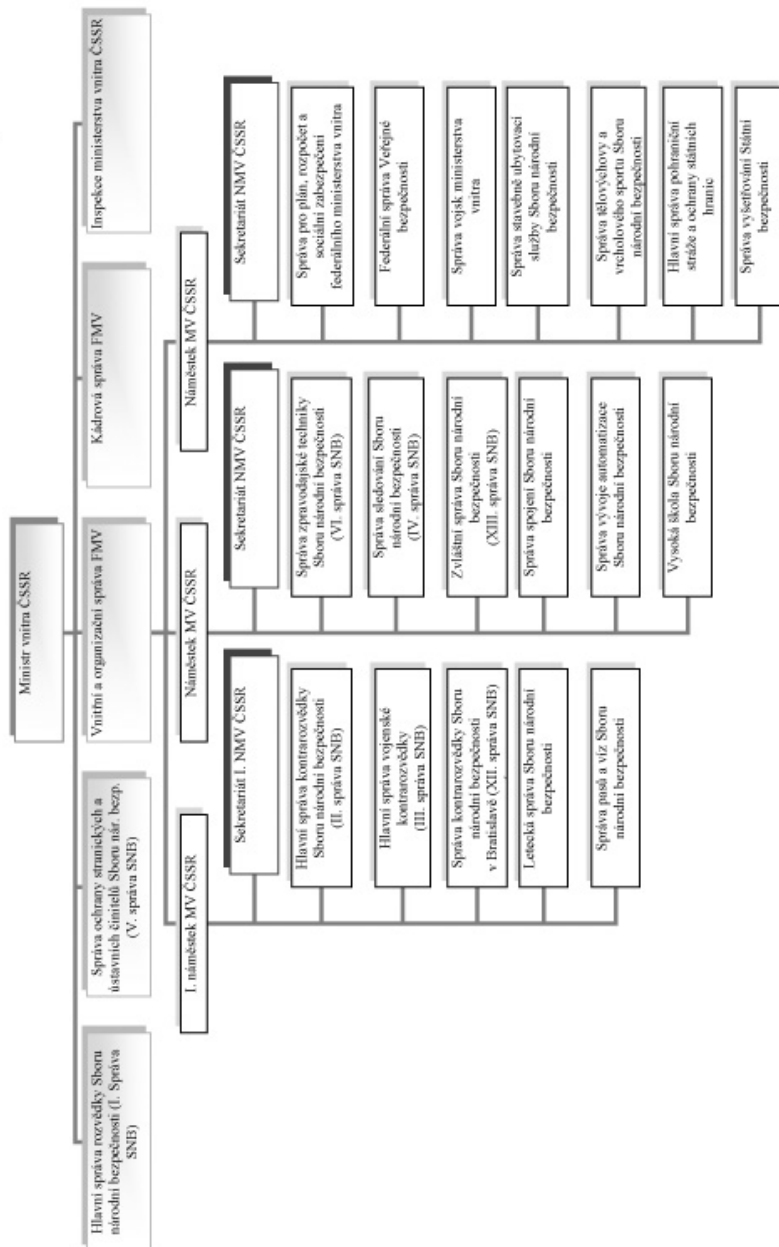
Útvar	Organizační změny	Současný stav řídících funkcí	Navrhovaný stav řídících funkcí	Celkové snížení počtu řídících funkcí	Celkové snížení počtu funkčních míst	Poznámka
Zvláštní správa FMV	- vytvoření „zvláštní správy SNB“ sloučením současně zvláštní správy FMV, RR a RKR služby (ze VI. správy SNB)	16	18	0	0	jedná se o výkonný útvar, který nebyl zahrnut do celkového snížení
SV StB	- reorganizaci snížit početní stavy s cílem posílení operativního výkonu StB na okresech;	8	6	2	26	
SPV SNB	- racionalizační změny v organizační struktuře;	13	11	2	0	vzhledem k novým úkolum na úseku ces- tovního ruchu se cel- kové počty nesnižují; pouze se snižuje počet řídících funkcí
FS VB	- reorganizaci snížit počet odborů a oddělení a tím i náčelnických funkcí - řešení souvisej s celkovým uspořá- dáním řízení složky VB;	20	13	7	24	
VII. správa	- snížení počtu řídícího a administrativního aparátu přerozdělením pracovní činnosti a snížením počtu odborů o 3, čímž dojde k posílení přímého výkonu činnosti spojovací služby na OS SNB;	23	18	5	21	

Útvar	Organizační změny	Současný stav řídících funkcí	Navrhovaný stav řídících funkcí	Celkové snížení počtu řídících funkcí	Celkové snížení počtu funkčních míst	Poznámka
VIII. správa	- reorganizační snížit počet odborů, oddělení a řídících funkcí;	10	8	2	0	Útvar nebyl zahrnut do celkového snížení vzhledem ke svému výkonnému charakteru; dochází pouze ke snížení řídících funkcí
SVA FMV	- beze změn; - začlenit skupinu koordinace OP UIS StB, čteně 4 tabulkových míst;	12	12	0	0	vzhledem k novým a rozšiřujícím se úkolům se nesnižují počty řídících a funkčních míst
IPO FMV ES FMV SHZ FMV	- zřízení „správy stavebně ubytovací služby SNB“, do které jsou zařazeny část ES FMV, SHZ FMV a dále IPO a stavební výroba FMV;	15	13	2	43	
Stav. výroba FMV	- beze změn	8	8	0	0	
STVS FMV	- začlenění části SHZ FMV - sekretariát TJ Rudé hvězdy Praha;	6	5	1	12	
HSPSOSH	- přerozdělení pracovní činnosti; snížení počtu prvků organizační struktury; - uvolnění funkční místa použit především k posílení pohraničních práporů, vybraných rot a OPK;	45	30	15	93	

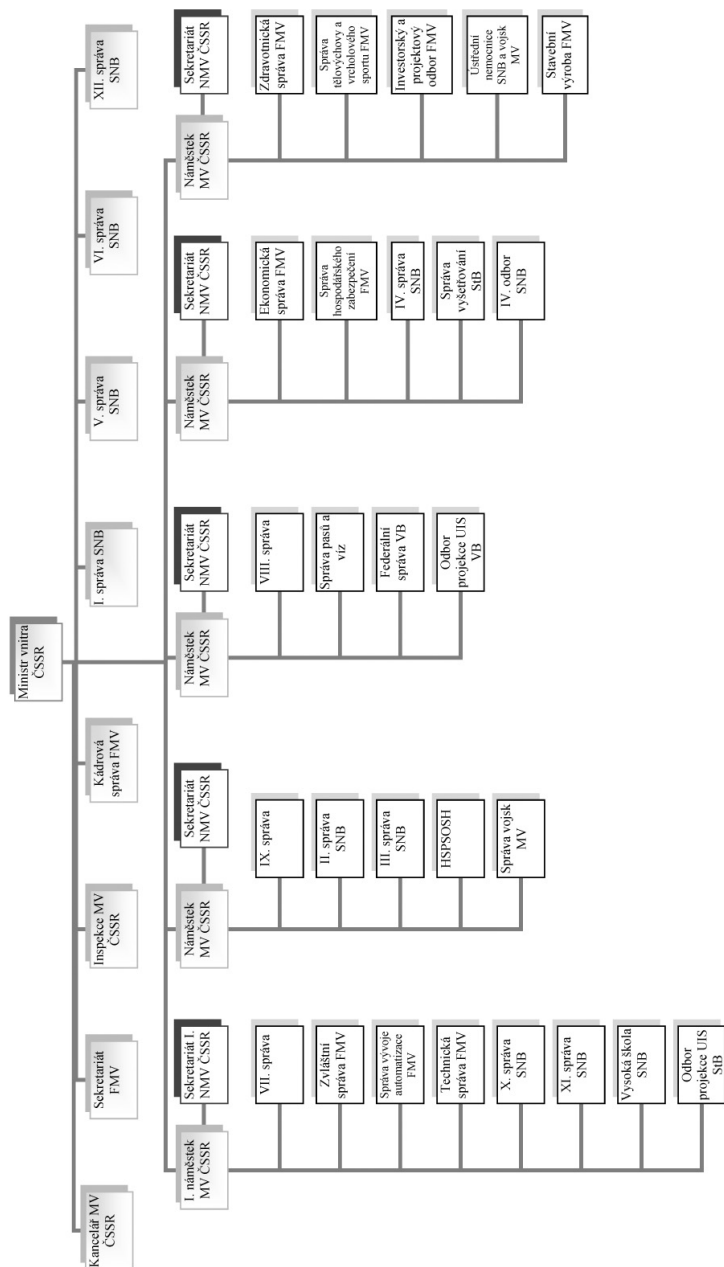
Útvar	Organizační změny	Současný stav řídících funkcí	Navrhovaný stav řídících funkcí	Celkové snížení počtu řídících funkcí	Celkové snížení počtu funkčních míst	Poznámka
Správa vojsk MV	- přerozdělení pracovní činnosti; snížení počtu funkčních míst a řídícího aparátu;	10	6	4	17	
VŠ SNB	- snížení řídícího aparátu;	22	17	5	0	řídícími funkcionáři se rozumí pouze vedení VŠ SNB a fakult
	CELKEM	556	386	172	816	

Poznámka: V celkových počtech snížení řídících a funkčních míst je započítáno i snížení počtu náměstků MV ČSR z 5 na 3.

Návrh odpovědnosti za řízení útvarů federálního ministerstva vnitra a útvarů podřízených FMV

Přehled o stávajícím rozdělení odpovědnosti za řízení útvarů

Příloha č. 3 k čj.: NZ-00309/88-ZD

Návrh na uvolnění objektů FMV na území hl. m. Prahy

V souvislosti s připravovanou novou organizační strukturou FMV a s ní související redukcí pracovníků, zařazených v centrální sféře útvarů FMV, federálních útvarů SNB a útvarů podřízených FMV na území hl. m. Prahy, předpokládá se s postupným uvolněním následujících objektů:

V roce 1988:

a) Praha 10, Hvězdoslavova č.p. 53/10

samostatný objekt pro ubytovací účely o celkové ploše 856 m².

b) Praha 1, Valdštejnské náměstí č.p. 3

(zvláštní útvar HS PS OSH) - 148 m² kancelářské plochy.

V roce 1989:

a) Praha 1, Sněmovní 1

celková plocha místností je 4.440 m². K předání v průběhu 1. pololetí 1989 v návaznosti na zprovoznění nově vybudované polygrafické základny FMV v Praze 4 a přemístění archivu statisticko evidenčního odboru S FMV.

b) Praha 2, Wenzigova č.p. 5

celková plocha místností 722 m². V objektu je v současné době umístěn stavební závod pro opravy a rekonstrukce SV FMV, který bude přemístěn do areálu Smíchov. Objekt Wenzigova bude vrácen k ubytovacím účelům.

V roce 1990:

a) Praha 7, Kostelní č.p. 46 (Technické muzeum)

kde má FMV k dispozici 1.568 m² celkové plochy (kanceláře).

b) Praha 4, Na Veselí - Pankrác (objekt SV FMV)

celková plocha 3.894 m² (kanceláře a opravy).

V roce 1992:

a) Praha 5, N. Belojanise č.p. 7, 9

kde činí celková plocha 5.286 m² (kanceláře, garáže, sklady, opravy). Po přestěhování dosavadního uživatele do objektu, který se realizuje, bude objekt uvolněn k dalšímu využití jako účelové zařízení v návaznosti na řešení směrného územního plánu hl.m. Prahy.

A ÚPN, nezaražené.

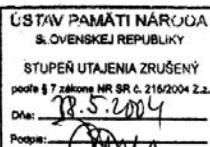
19

1988, 23. október, Bratislava. Výber dokumentov z vyšetrovacieho spisu trestného činu opustenia republiky, ktorý spáchali Ulrich Trautwein a Kerstin Hahn.

Spisová značka: ZNB 41 mesta Bratislava
 Odbor vyšetrovania Spisová značka: ZNB 41 mesta Bratislava
 PSC 832 23

Vyšetrovací súčnosť: KRAJSKÁ prokuratura v BRATISLAVE

soud v _____

A) Vyšetrovací spis

Číslo: VS-ČVS-0652/88

B) Trestní spis

1/ TRAUTWEIN Ulrich, nar. [REDACTED] NDC
 2/ HAHN Kerstin, nar. [REDACTED] NDC

pro: trestný čin opustenie republiky podľa § 109/1 Tr. zákona
- zastavené podľa § 172/1 prísom. d/Tr. poriadku.

Pv _____

Pt _____

T _____

REV 3 201 000

V 19767

1

PS útvar 5947Spravodajské oddelenie
812 17 Bratislava 1

Č.j. OŠH 361 - 3/88

V Bratislave 23.10.1988

Výtlačok číslo: 1

Počet listov : 3

Správa ZNB hl.m. Bratislavy
a Zsl. kraja
Odbor vyšetrovania ŠtB.

Správa ZNB	
Odbor vyšetrovania ŠtB Bratislava	
Dňa:	31. 10. 1988
Č.:	02-715/88
Podpis:	<i>[signature]</i>

Vec: Správa o trestnom čine opustenia republiky pravdepodobnými
páchateľmi - TRAURWEIN Ullrich a HAHN Kerstin.

Zasielam vám správu o spáchanom trestnom čine opustenia republiky, ku ktorému došlo dňa 23.10.1988 v úseku PS - útvaru Vysoká pri Morave, okr. Bratislava-vidiek.

V priebehu vykonávaného pátrania bolo zistené, že trestný čin opustenia republiky podľa § 109/1 Tr. zákona spáchali pravdepodobne osoby:

TRAURWEIN Ullrich nar. [redacted], NDR štátna príslušnosť, [redacted] národnosť, zamestnaný v nemocnici Berlín, trvale bytom [redacted], [redacted], NDR.

HAHN Kerstin nar. [redacted], NDR štátna príslušnosť, [redacted] národnosť, študentka medicínskej akadémie, trvale bytom [redacted], [redacted], NDR.

K spáchaniu trestného činu opustenia republiky došlo za nasledujúcich okolností:

Dňa 23.10.1988 o 12.18 hod. bol podaný na pohraničnú jednotku Vysoká pri Morave signál zo ŽTZ o ktorom bola vyrozumená

2

- 2 -

najbližšia pohraničná hliadka na stanovišti asi 400 m od miesta signálu. Hliadka PS v zložení: veliteľ voj. ŠUTKA Milan nar. [REDACTED] 1968 a člen voj. RUŽIČ Milan, nar. [REDACTED] 1959 spozorovala v mieste podania signálu výskyt dvoch neznámych osôb, ktoré už plávali v rieke Morava smerom do Rakúska. V tej dobe už počula paľbu zo samopalov vedenú technickou hliadkou, ktorá sa nachádzala v tej dobe asi 150 m od narušenia ŽTZ. Technická hliadka bola v zložení: veliteľ čat. KUNÍK Daniel nar. [REDACTED] 1968, členovia voj. LENÁRT Ján nar. [REDACTED] 1967, a voj. MAREK Tomáš nar. [REDACTED] 1968.

Vypočutím technickej hliadky bolo zistené, že táto spozorovala ako dve osoby prekonalí ŽTZ, skočili do rieky Morava a plávali smerom do Rakúska.

Obe hliadky použili zbraň v zmysle predpisu OŠH I-1 čl. 192, no osobám sa podarilo dokončiť trestný čin opustenia republiky. Na rakúskom brehu sa v uvedenej dobe zdržovali dve neznáme osoby, z ktorých jedna pomohla neznámej žene pri vychádzaní na rakúsky breh rieky Moravy. Všetky osoby potom odišli smerom do vnútrozemia Rakúska.

Činnosť narušiteľov pozoroval občan ŠČEPÁN Peter, nar. [REDACTED], trvale bytom [REDACTED], ktorý uvidel zo vzdialenosti asi 100 m osobné motorové vozidlo Trabant z ktorého vystúpili dve osoby, prestrihali nožnicami drôtené prekážky a skočili do rieky Morava.

V dobe spáchania trestného činu neboli páchatelia známi.

Previerkou v NDR bolo zistené, podľa ŠPZ vozidla RCF 8-21, že majiteľom automobilu je TRAUWEIN Ullrich. Bola tiež zistená jeho priateľka HAHN Kerstin z NDR. Ďalej bolo zistené, že menovaní mali v mesiaci september 1988 záujem spoločne uskutočniť cestu do MLR, no z dôvodu toho, že orgány NDR mali na menovaných poznatky nasvedčujúce ich úmysel emigrovať neboli v ceste ďalej do ČSSR pustení.

Zo zanechaných častí Personalausweissov vo vozidle, sa zistilo, že menovaní prekročili ŠH z NDR do ČSSR dňa 20.10.1988 cez OPK Petrovice.

5

- 3 -

3

Správu odstupujem k vykonaniu vlastných opatrení.

Príloha:

Fotodokumentácia 1x.

Náčelník oddelenia:

plk. Rudolf Gašparík

A. R. v. j. Gunning

6

PS útvar 5947

- 64 -

812 17 Bratislava 1

Č.j.: 271/18-57

Dňa : 29 nov 1988

Výtlačok čísla: 1

Počet listov: 1

Správa ZNB hl. mesta Bratislavy
a Západoslovenského kraja

Odbor vyšetrovania Štátnej bezpečnosti

832 23 Bratislava

Vec: vyčíslenie škody spôsobenej trestným činom
opustenia republiky

Na Vašu žiadosť sme vyčíslili spôsobenú škodu, ktorá vznikla dňa 23.10.1988 v priestore obce Vysoká pri Morave. Vo vyčíslení je uvedená cena za použitý materiál, prácu pohraničníkov a použité služobné vozidlo.

Vyčíslenie:

- ostnatý drôt Ø 2,24 mm v dl. 100 m 57,30,- Kčs
- skobička oceľová 0,5 kg 3,15,- Kčs
- práca 7 pohraničníkov po dobu 2 hod. 210,00,- Kčs
- použitie sl. mot. vozidla PV3S na trase 6 km 16,80,- Kčs

287,25,- Kčs

po zaokrúhlení: 287,- Kčs

Náčelník ženíjnej služby:
mjr. Ing. Peter B. á c z

PS útvar 5947

-8-

812 17 Bratislava 1

V Bratislave, dňa 7.12.1988

Správa ZNB hl.m.Bratislavy a Zs. kraja,
Odbor vyšetrovania ŠtB

B r a t i s l a v a

Vec: Tr. čin opustenie republiky podľa § 109/1 Tr. zák. - poverenie zastupovaním PS-útvaru 5947 Bratislava pri uplatňovaní náhrady za spôsobenú škodu.

Dňa 23.10.1988 o 12.18 hodine došlo k poškodeniu žienijnotechnického zabezpečenia štátnej hranice ČSSR s Rakúskom v priestore obce Vysoká pri Morave, kde dvaja páchatelia prestrihli ŽTZ a svojím konaním spôsobili PS-útvaru 5947 Bratislava škodu vo výške 287.-Kčs.

Za poškodenú organizáciu PS-útvar 5947 Bratislava poverujem uplatňovaním náhrady spôsobenej škody :

mjr. Ing. RÁ C Z Petra, nar. 7.1.1952 v Bratislave, bytom Bratislava, Sečláčkova 3, štátny zamestnanec PS-útvaru 5947, vo Bratislave.

ktorý týmto je poverený zastupovaním a uplatňovaním všetkých práv v zmysle zákona.

liteľ PS-útvaru 5947

Bratislava :

[Handwritten signature]

Správa ZNB hl. mesta Bratislavy

a Za. Anolis

Odbor vtedajšieho ľudského bezpečnosti

(označení útvaru)

čvs: VS-ČVS-652/88

21

Protokol o výsledku svědka

v Vysoké pri Morave dne 23.10.1988 v 21,10 hod.

byl vyslechnut

vojak Tomáš M A R Š K, nar. [redacted] 1968 v [redacted]

(jméno a příjmení, data narození)

dřívější jméno a příjmení nezmenenébydliště - trvalé [redacted]bydliště - přechodné VČ-PS-5947 Bratislava, Vysoká pri Morave

zaměstnání (dřívější, nyníšší a postavení v něm)

vojak základnej služby Vysoká pri Moravemísto zaměstnání ✓průkaz totožnosti ověřená vyšetřovatelem osobní stav slobodnývyslýchán v trestní věci opustenie republiky podľa § 109/1 Tr. zákonapoměr k obviněnému neznámí pachatelis

Svědék byl řádně poučen o zákazu výsluchu (§ 99 tr. ř.), o právu odepřít výpověď (§ 100 tr. ř.), o významu svědecké výpovědi z hlediska obecného zájmu a o trestních následcích klivé výpovědi (§ 101 odst. 1 tr. ř.), o možnostech námitek proti jeho obsahu (§ 103 tr. ř.).

Po poučení svědek uvádí: Svědék bol vypočutý na PS-útvare Vysoká pri Morave.

Před zepočatím výsluchu bol svědek řádně poučený podľa druhostranného zákonného poučenia, ktorému poučeniu porozumel a toto vzal na vedomie. Zvlášť bol poučený podľa § 100 ods. 2 Tr. por. o práve odopriet výpovedať, po ktorom poučení vyhlasuje, že svojho práva nevyužíva a v predmetnej veci ako svědek výpovedať chce.

Po poučení podľa § 104 ods. 1 Tr. por, svědek vyhlasuje, že nárok na svědočné si neuplatňuje.

Po oboznámení sa s predmetom výsluchu uvádza nasledovné :

Tomáš M. Š. K.
Svědok

22

- 2 -

strana protokolu o výsluchu svedka voj. Tomáša MAREKA z 23.10.1988

Podľa § 97 Tr. por. ste povinný vypovedať ako svedok o tom, čo je Vám známe o trestnom čine a páchatelovi, alebo o okolnostiach dôležitých pre trestné konanie.

Podľa § 100 ods. 1 Tr. por. máte právo odoprieť výpoveď, ak ste príbuzný obvineného v priamom pokolení, jeho súrodeneц, odvojiteľ, osvojenec, manžel a druh, ak je obvinený viac a ste v uvedenom pomere len k niektorému z nich, máte právo odoprieť výpoveď ohľadne iných obvinených len vtedy, keď nemožno odlúčiť výpoveď, ktorá sa ich týka, od výpovede týkajúcej sa obvineného, s ktorým ste v tomto pomere.

Podľa § 100 ods. 2 Tr. por. ste oprávnený odoprieť vypovedať, ak by ste výpoveďou spôsobil nebezpečenstvo trestného stíhania seba, svojmu príbuznému v priamom pokolení, svojmu súrodencovi, osvojiteľovi, osvojenecovi, manželovi alebo druhovi alebo iným osobám v rodinnom alebo obdobnom pomere, ktorých ujmu by ste právom pociťoval ako vlastnú ujmu. ~~Odoprieť vypovedať podľa § 100 ods. 1, 2 Tr. por. však nemôžete, ak máte povinnosť trestný čin, ktorého sa svedecká výpoveď týka oznámiť podľa trestného poriadku.~~

Podľa § 93 ods. 1 Tr. por. Vám môže byť dovolené, skôr než dáte odpoveď nazrieť do písomných poznámok, ktoré musíte vypočúvajúcejmu ak o to požiada, predložiť k nahliadnutiu.

Podľa § 95 ods. 2 Tr. por. Vám bude protokol po skončení výsluchu predložený k prečítaniu, alebo ak o to požiadate prečítaný, máte právo žiadať, aby bol protokol doplnený, alebo aby v ňom boli vykonané opravy v súlade s Vašou výpoveďou.

Podľa § 104 ods. 1 Tr. por. máte nárok na náhradu nevyhnutných výdavkov a úľahy odmeny za prácu / svedočné /. Nárok zaniká, ak ho neuplatníte do 3 dní po svojom výsluchu.

Podľa § 101 ods. 1 Tr. por. ste povinný vypovedať úplnú pravdu a nič nezamlčovať, pretože Vaša svedecká výpoveď má význam z hľadiska všeobecného záujmu. Zároveň Vás upozorňujem, že krivou výpoveďou sa vystavujete nebezpečenstvu stíhania podľa § 175 Tr. zákona.

voj. Marek Finaš

svedok

25

23

- 3 -

strana zápisnice o výsluchu svedka vojaka Tomáša M A R E K A
zo dňa 23.10.1988

Dňa 23.10.1988 som bol určený do hliadky, ktorej veliteľom bol čat. KUNÍK Daniel, ktorej úlohou bola ochrana štátnej hranice, a tiež čistenie hraničného pásma v úseku č. 16, ktorá sa nachádza pri štátnej ceste smerom do Stupavy, a táto ulica sa volá Hlavná. Asi o 12,16 hodine, som pohľadom zistil, že v úseku 14 sa na plote ŽTZ nachádzajú dve neznáme osoby. Toto som ihneď ohlásil veliteľovi hliadky, na ktorého pokyn sme sa ihneď pobrali k rieke Morave, kde sme po jeho brehu utekali smerom k narušiteľom štátnej hranice. Videli sme, že jeden z narušiteľov štátnej hranice bol muž, a druhý bola žena. Muž vošiel do rieky Moravy, načo sme jednotlivito kričali " STOJ ", a myslím, že každý z nás dal varovný výstrel do vzduchu. My sme boli troj členná hliadka, pričom ďalším členom hliadky bol LENART. Nakoľko sa narušitelia na výzvu a taktiež ani na daný varovný výstrel nezastavili, a pokračovali smerom na rakúske územie tak, že plávali cez rieku, začali sme na týchto strieľať. Strielali sme dávkami, pričom sme strieľali len tým smerom, aby sme strelami nezasiahli výsostné územie Rakúskej republiky, a teda strely šli do vody smerom na naše územie. Viem, že ja som vystrelil 60 rán, vojak LENART 60 rán, a veliteľ hliadky 42 rán. Počas strelby, sa muž narušiteľ, viac krát ponoril pod hladinu vody, a keď bol bližšie k rakúskej strane, tak som si všimol, že plával už len jednou rukou, z čoho usudzujem, že bol zasiahnutý strelou. Potom sme pokračovali v strelbe na ženu, ktorá plávala oboma rukami až k brehu na rakúskej strane, pričom však z rieky nevyšla, a tejto ako mužovi na pomoc prišiel z rakúskej strany neznámy muž, blond vlasov, ktorý najprv neznámeho muža - narušiteľa vytiahol na breh do krovia, a potom taktiež vytiahol i ženu do krovia, ktorá nevedela, chodiť. Myslím, že i žena bola zasiahnutá strelou.

U muža som si všimol, že na ľavom boku má zakrvavenú bielu košelu, ktorú mal obliečenú na sebe. Predtým, muž plával oboma rukami, a ako som uviedol, tak potom som ho videl plávať len jednou rukou. Žena som videl pri tom, ako ju neznámy muž vytiahol z vody, že ťahala nohy za sebou, a z toho usudzujem, že bola zasiahnutá.

voj. Marek Tomáš

24

- 4 -

strana zápisnice o výsluchu svedka vojaka Tomáše M A R E K A
zo dňa 23.10.1988

Ďalej chcem uviesť to, že som pri narušení štátnej hranice videl to, že narušitelia štátnej hranice, po prelezení oplotenia skočili na brunovalce, a odtiaľ dolu smerom k rieke Morave, kde sa mi z dohľadu stratili, a muža a tiež i ženu sme uvideli až pri rieke Morave, keď muž vošiel do rieky a začal plávať a za ním šla potom žena, ktorá taktiež plávala, smerom k rakúskemu územiu.

Viem, že muž, keď som ho videl vchádzať do rieky Moravy, mal na sebe oblečenú bielu košelu, a niečo tmavé dole, a žena mala na sebe nejaké modré nohavice ale na vrchnú časť odevu si nepamätám, resp. toto som si bližšie nevšimol.

Koľko bolo osôb na druhej strane hranice, t.j. v Rakúsku, to uviesť neviem, ja som videl len toho muža, ktorý narušiteľom štátnej hranice pomáhal z vody von.

Ešte chcem uviesť toľko, že keď sme začali paľbu na narušiteľov štátnej hranice, tak sme boli od týchto ako hliadka vzdialení asi na 200-250 metrov. Strielali sme od brehu rieky Moravy, smerom na narušiteľov, pričom viem, že strely nepreletávali na rakúske územie, ale do vody, smerom na naše územie.

Viac v predmetnej veci uviesť neviem, čo som vypovedal sa zakladá na pravde a nič som nezamlčal.

Chcem ešte dodať toľko, že neviem, či ostatní členovia hliadky videli zoskakovať narušiteľov smerom na brunovalce, ale ja som ich oboch videl, načo som upozornil veliteľa hliadky, na ktorého pokyn sme potom bežali k rieke, a chceli sme zabrániť narušeniu hranice.

Viac uviesť neviem.

Výsluch skončený o 22,00 hodine.

Svedok vyhlasuje, že obsah zápisnice v plnom rozsahu súhlasí s jeho výpoveďou a preto v tejto nežiada vykonanie zmien, doplnení, alebo opráv.

Výetrovateľ ŠtB:
[Signature]
kpt. JUDr. PINEL M.

Prítomný pri podpise: Svedok:

[Signature] voj. Tomáš MAREK
[Signature] voj. Miroslav Tomáš

Správa ŽNB M. úradu Bratislava
a. d. z. s.
Odbor výkonu trestu
PSG 832 23

33

(označení útvaru)

CVS: VS-ČVS-652/88

Protokol o výsluchu svedka

v Vysokej pri Morave dne 23.10.1988 17.16 hod.

byl výsluchnut

Peter Š E P Á N, [redacted]
.. .. (jméno a priezvisko, data narodenia)

dřivější jméno a priezvisko nezmenané

bydlisko - trvalé

bydlisko - přechodné ne

zaměstnaní (dřivější, nynější a postavení v něm) Pozemné stavby Nitra, závod HSV Bratislava, ako stavbivedúci

místo zaměstnaní Bratislava

průkaz totožnosti [redacted] osobní stav ženatý

vyslýchan v trestní věci opustenie republiky podľa § 109/1 Tr. zákona

podmínky obvinění neznámý pachatel

Svedek byl řádně poučen o zákazu výsluchu (§ 99 tr. ř.), o právu odepřít výpověď (§ 100 tr. ř.), o významu svedecké výpovědi z hlediska obecného zájmu a o trestních následcích klivé výpovědi (§ 101 odst. 1 tr. ř.), o možnostech námitek proti jeho obsahu (§ 103 tr. ř.).

Po poučení svedek uvádí: Svedekbol vypočutý na PS-útvare vo Vysokej pri Morave.

Před započatím výsluchu bol řádně poučený podľa druhostranného zákonného poučení, ktorému poučení porozumel a toto vzal na vedomie. Zvlášť bol poučený podľa § 100 ods. 2 Tr. por. o práve odoprieť vypovedať, po ktorom poučení vyhlasuje, že nie sú mu známe žiadne skutočnosti, pre ktoré by svojho práva využil a preto v predmetnej veci vypovedať ako svedok chce.

Tiež bol poučený podľa § 104 ods. 1 Tr. por. o nároku na svedočné, po ktorom poučení vyhlasuje, že tento nárok si neuplatňuje.

Po oboznámení so s predmetom výsluchu uvádza nasledovné :

.....
Svedok :

34

- 2 -

strana protokolu o výsluchu svedka Petra Š Č E P Á N A

P O U Č E N I E

Podľa § 97 Tr.por. ste povinný vypovedať ako svedok v tom, čo je Vám známe o trestnom čine a páchatelovi, alebo o okolnostiach dôležitých pre trestné konanie.

Podľa § 100 ods.1 Tr.por. máte právo odoprieť výpoveď, ak ste príbuzný obvineného v priamom pokolení, jeho súrodenec, osvojiteľ, osvojenec, manžel a druh, ak je obvinený viac a ste v uvedenom pomere len k niektorému z nich, máte právo odoprieť výpoveď ohľadom iných obvinených len vtedy, keď nemožno odľúčiť výpoveď, ktorá sa ich týka, od výpovede týkajúcej sa obvineného, s ktorým ste v tomto pomere.

Podľa § 100 ods.2 Tr.por. ste oprávnený odoprieť výpoveď, ak by ste výpoveďou spôsobil nebezpečenstvo trestného stíhania seba, svojmu príbuznému v priamom pokolení, svojmu súrodencovi, osvojiteľovi, osvojencovi, manželovi alebo druhovi alebo iným osobám v rodinnom alebo obdobnom pomere, ktorých újmu by ste právom pociťoval ako vlastnú újmu. Odoprieť výpoveď podľa § 100 ods.1,2 Tr.por. však nemôžete, ak máte povinnosť trestný čin, ktorého sa svedecká výpoveď týka oznámiť podľa Trestného poriadku.

Podľa § 93 ods.1 Tr.por. Vám môže byť dovolené, skôr než dáte odpoveď nazrieť do písomných poznámok, ktoré musíte vypočúvajúcnemu ak o to požiada, predložiť k nahliadnutiu.

Podľa § 95 ods.2 Tr.por. Vám bude protokol po skončení výsluchu predložený k prečítaniu, alebo ak o to požiadate prečítaný, máte právo žiadať, ak bol protokol doplnený, alebo aby v ňom boli vykonané opravy v súlade s Vašou výpoveďou.

Podľa § 104 ods.1 Tr.por. máte nárok na náhradu nevyhnutných výdavkov a úľah odmeny za prácu/svedočné. Nárok zaniká, ak ho neuplatníte do 3 dní po svojom výsluchu.

Podľa § 101 ods.1 Tr.por. ste povinný vypovedať úplnú pravdu a nič nezamlčovať, pretože Vaša svedecká výpoveď má význam z hľadiska všeobecného záujmu. Zároveň Vás upozorňujem, že krivou výpoveďou sa vystavujete nebezpečenstvu stíhania podľa § 175 Tr.zákona.

37

35

- 3 -

strana zápisnice o výsluchu svedka Petra Č Š E P Á N A zo dňa
23.10.1988

Dňa 23.10.1988 som sa asi od 08,30 hodiny zdržiaval v rodinnom dome môjho otca vo Vysokje pri Morave, ktorý býva na Hlavnej ul.č. 50. Tu som vykonával práce na predzáhradke pred rodinným domom. Mohlo byť asi niečo po 12,00 hodine, keď som si všimol, že zo smeru od Stupavy prichádzalo do obce Vysoká pri Morave osobné motorové vozidlo zn. TRABANT-bledomodrej farby, pričom som si tiež všimol to, že medzinárodná ŠPZ malo NDR. V tomto vozidle som si všimol, že sedeli dve osoby, a to muž a jedna žena. Toto vozidlo prešlo smerom do dediny ku "krčme". Za krátku chvíľu na to som si opäť všimol to, že uvedené vozidlo sa vracalo smerom späť ku mne, pričom jeho rýchlosť bola veľmi veľká. Odhadnúť však rýchlosť neviem. Pritom som si ďalej všimol to, že auto prudko zastavilo tesne pri "plote", kde je hranica, v tom čase bolo vozidlo odo mňa vzdialené asi na 50 metrov. Z vozidla vystúpili rýchlo obe osoby, vyskočili na strechu trabanta, a tam prestrihali dráty na plote. Viem, že na streche trabanta stála odo mňa najprv žena, a za ňou stál muž. Z vozidla najprv vystúpil muž, a cez dvere vodiča potom vystúpila žena. Keď boli na streche vozidla, tak veľkými kľučkami na strihanie ocelových drátov, prestrihali ostnaté dráty na plote. V otvore, ktorý vznikol po prestrihnutí drátov, potom preliezli, a skočili na druhú stranu plota, kde sa mi stratili z očí. Ja som na to, prešiel k domu, ktorý stál aproti odstavenému vozidlu, odkiaľ som videl, že obe osoby vliezli do krovia pri rieke Morave. Ja som sa na to vrátil späť k domu môjho otca, kde som sa postavil pod bránu. V tom čase, ako som bol pri dome, odkiaľ som pozoroval neznáme osoby, tak vojaci PS začali po narušiteľoch štátnej hranice strelať. Nakoľko som mal obavy o svoje zdravie a život, tak som sa z uvedeného miesta vzdialil preč.

Ďalej na objasnenie uvádzam to, že obe osoby najprv preliezli plot, zišli na betonový múrik, odkiaľ potom skočili dole. V tom čase taktiež neznáma žena niečo kričala na muža, ale čo to uviesť neviem, nakoľko som tejto nerozumel.

Po tom, ako sa skončila strelba, som opäť šiel pozrieť k rieke Morave, kde som videl už na strane rakúskej, že na brehu sú tri

36

- 4 -

strana zápisnice o výsluchu svedka Petra ŠČEPÁNA zo dňa
23.10.1988

osoby, pričom jedna z týchto bola do pol pása vyzlečená. Tieto osoby boli v tom čase, asi vo vzdialenosti 20 metrov v rakúskom vnútrozemí.

K popisu muža môžem uviesť nasledovné :

jednalo sa o muža vo veku asi 25-30 rokov, štíhlej postavy, asi 180 cm vysokého, tmavých vlasov, normálnej dĺžky. Všimol som si, že na tvári mal okuliare, pravdepodobne dioptrické. Na sebe mal oblečenie, tmavé asi tmavomodré, ale čo to bolo to uviesť neviem. Myslím, že to boli tepláky.

Žena bola vo veku asi 25 rokov, štíhlej postavy, asi 160-170 cm, vysoká. Mala tmavé vlasy s krátkym chvostom. Mala oblečené také isté veci ako muž. Nič iného som si nevšimol, čo by bolo upútalo moju pozornosť.

Viac v predmetnej veci uviesť neviem, čo som vypovedal sa zakladá na pravde a nič som nezamlčal.

Výsluch skončený o 18,10 hodine.

Svedok vyhlasuje, že obsah zápisnice v plnom rozsahu súhlasí s jeho výpoveďou a preto v tejto nežiada vykonanie zmien, doplnení, alebo opráv. Po opätovnom poučení o nároku na svedočné vyhlásuje, že tento nárok si neuplatňuje.

Vyšetrovateľ ŠtB :

M. P. Pinnel
kpt. JUDr. PINNEL M.

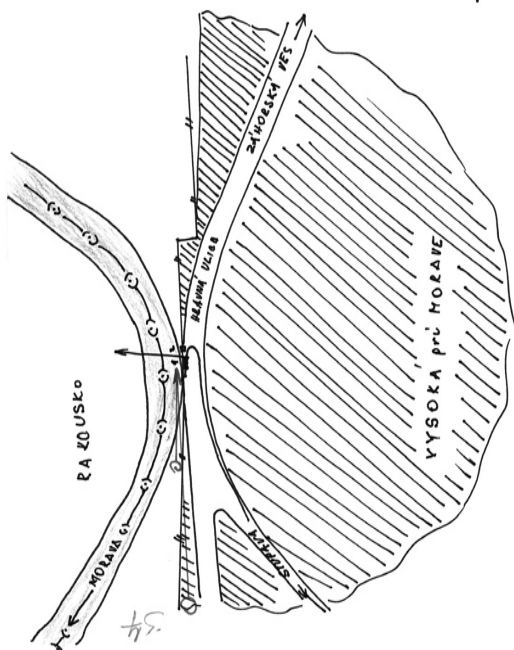
Prítomní :

Ing. F. F. F.

Svedok :

Peter ŠČEPÁN
Peter ŠČEPÁN

Plánek místa trestního činu
nezákonných narušitelů státní hranice
dne 23.10.1988 o 12,18 hod.

Legenda:

- osa postupu narušitelů
- místo narušení Státní hranice
- hlídka PS
- směr vedení palby hlídky PS
- , místo nálezu odstrařeného os. automobilu zn. Trabant z NDR
- , místo nálezu štipacích kleští

Okresná správa ZNB Bratislava-viďiek
Odbor Verejnej bezpečnosti
Bratislava - viďiek
014 64 Bratislava, Sibírska 26

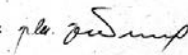
44

DOKUMENTACE

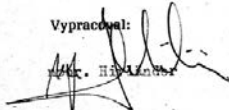
k prípadu narušenia ŠH v obci Vysoká pri Morave okr.

Bratislava-viďiek, ku ktorému došlo dňa 23.10.1988

Náčelník:

Vypracoval:

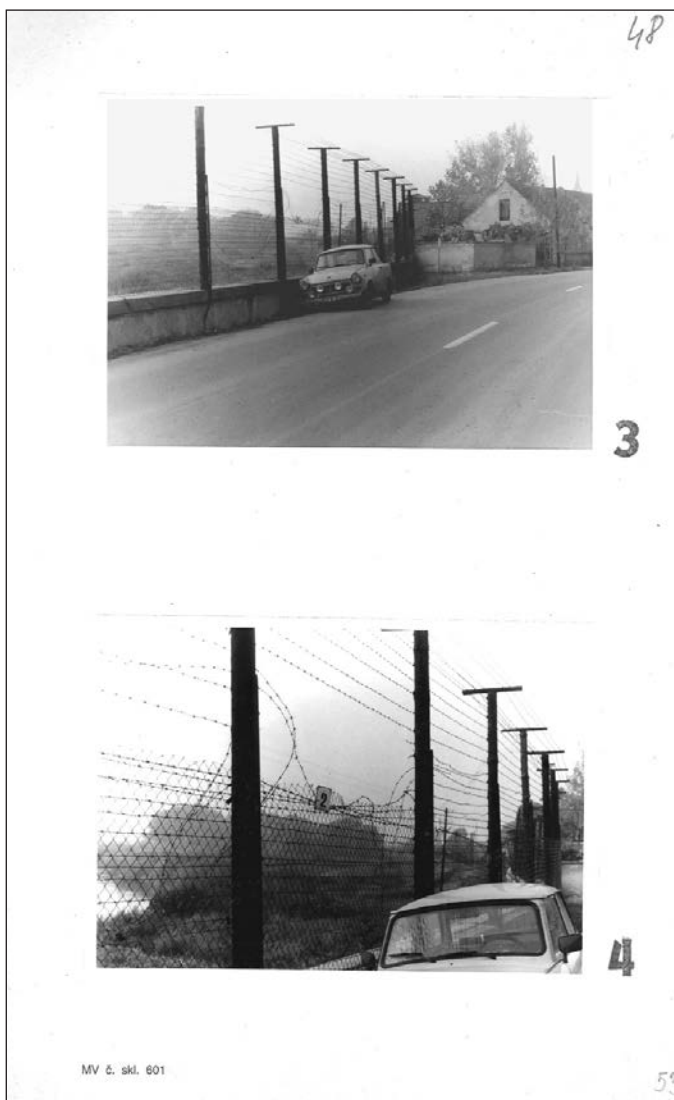

Mjr. Hovár

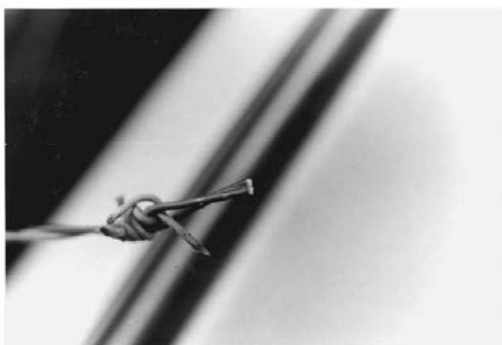

1

2

5

6

9

10

50

11

12

55

13

14

Vysvetlivky:

Foto č. : 1) Celkový pohľad na ulicu a na nej stojace mot. vozidlo
Trabant v smere od Stupavy do obce

2) Situačný pohľad na stojace vozidlo Trabant

3) Pohľad na vozidlo a časť ženynneho zabezpečenia

4) Pohľad na otvor v ženynnom zabezpečení

5) Detailný pohľad na prestrihnutý ostantý drôt žen. zabezpečenia

6) Detailný pohľad na stojace vozidlo Trabant

7) Situačný pohľad v smere do obce Stupava

8) Celkový pohľad v smere do obce Stupava

9) Pohľad za žen. zabezpečenie

10) Pohľad do trávy za žen. zabezp. ,kde nachádzajú dvojce
svorníkové kliešte

11-12) Detailný pohľad na oboje svorníkové kliešte

13) Číslo 6 označený zošmuttie povrchu na svahu

14) Pohľad na krovie na brehu rieky Moravy

Správa ZNB M. mesta Bratislavy

a Zs. k.

Odbor vyšetrovania štátnej bezpečnosti

PSG 832 23

VS-ČVS-652/88

52

" F O T O "

DOKUMENTACE

k prípadu veci trestného činu opustenie republiky
podľa § 109/1 Tr. zákona, ktorý spáchali doposiaľ
neznámi páchatelia dňa 23.10.1988 v priestore obce
Vysoká pri Morave o 12,18 hodine.

OBSAHUJE : 6 ks fotografií odevných zvrškov neznámych
páchateľov, ktoré boli nájdené pri prehliad-
ke osobného motorového vozidla zn. TRABANT
ŠPZ RFC-S-21, MPZ DDR; dňa 23.10.1988 o 12,1
hodine v priestore obce Vysoká pri Morave;

Náčelník:

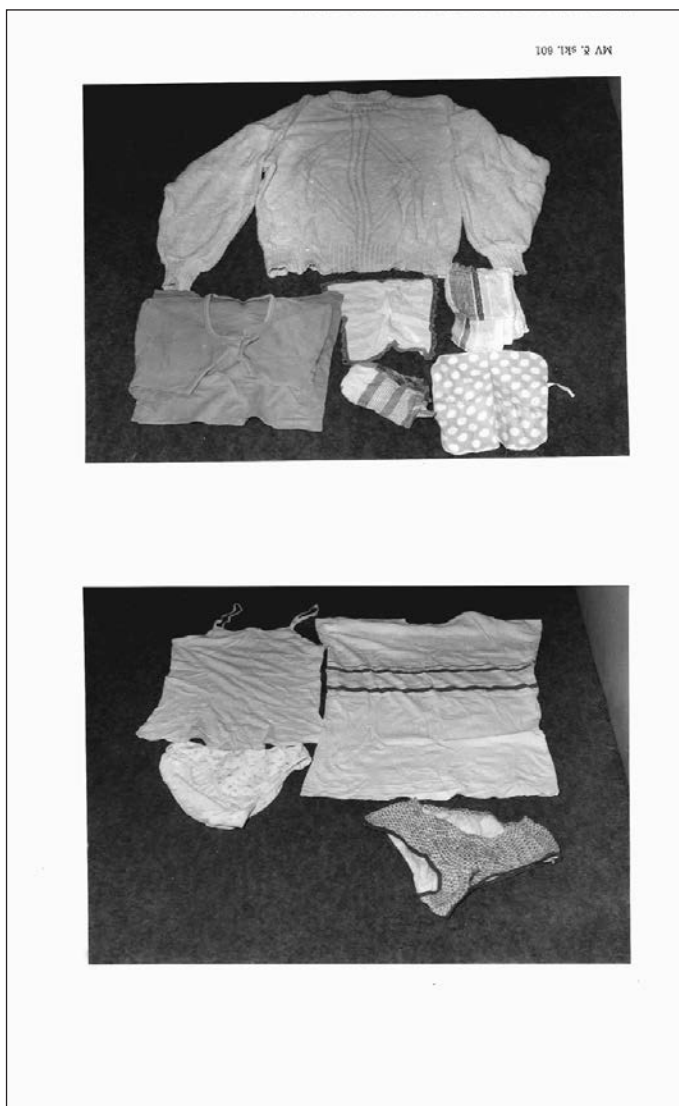

pracoval:

JUDr. PINNEL M.

LEGENDA :

- 1 - fotografia čiernej bundy dámskej nezistenej výroby, a dvoch párov topánok zn. SALAMANDER;
 - 2 - pohľad na dve košele zn. NEW CLASIC / vzorovaná/ a nezistenej značky šedej farby / bundokošela /
 - 3 - pohľad na dve nohavice / 1 pánska zn. RIFLE / / 1 dámska zn. nezistenej NSR výroby zelenej farby/
 - 4 - pohľad na modrý pullover zn. C & A ; a hnedú tašku z menčestru;
 - 5 - pohľad na žltý dámsky pullover bez označenia; tričko zelenej farby, dámsku vreckovku s olemovaním zelenej farby, uteračik, podbradník a pánsku vreckovku;
 - 6 - pohľad na dámske tielko a nohavičky, tričko a pánske sleepy;
-

Zoznam dokumentov

- 01** – 1987, 15. december, Bratislava. Rozpracovanie hlavných úloh ročného plánu v problematikách vnútorného protivníka XII. správy ZNB Bratislava na rok 1988.
- 02** – 1988, 21. marec, Bratislava. Informácia XII. správy ZNB Bratislava o štátnobezpečnostnej situácii po línii vnútorného protivníka za 1. štvrťrok 1988.
- 03** – 1988, 20. jún, Bratislava. Informácia XII. správy ZNB Bratislava o štátnobezpečnostnej situácii po línii vnútorného protivníka za 2. štvrťrok 1988.
- 04** – 1988, 20. september, Bratislava. Informácia XII. správy ZNB Bratislava o štátnobezpečnostnej situácii po línii vnútorného protivníka za 3. štvrťrok 1988.
- 05** – 1989, február, Praha. Správa o štátnobezpečnostnej situácia v SSR za rok 1988.
- 06** – 1988, 15. marec, Bratislava. Informácia Správy ŠtB Bratislava o štátnobezpečnostnej situácii po línii vnútorného protivníka za 1. štvrťrok 1988.
- 07** – 1988, 14. jún, Bratislava. Informácia Správy ŠtB Bratislava o štátnobezpečnostnej situácii po línii vnútorného protivníka za 2. štvrťrok 1988.
- 08** – 1988, 15. september, Bratislava. Informácia Správy ŠtB Bratislava o štátnobezpečnostnej situácii po línii vnútorného protivníka za 3. štvrťrok 1988.
- 09** – 1988, 19. december, Bratislava. Informácia Správy ŠtB Bratislava o štátnobezpečnostnej situácii po línii vnútorného protivníka za 4. štvrťrok 1988.
- 10** – 1988, 16. marec, Banská Bystrica. Informácia Správy ŠtB Banská Bystrica o štátnobezpečnostnej situácii po línii vnútorného protivníka za 1. štvrťrok 1988.
- 11** – 1988, 16. jún, Banská Bystrica. Informácia Správy ŠtB Banská Bystrica o štátnobezpečnostnej situácii po línii vnútorného protivníka za 2. štvrťrok 1988.
- 12** – 1988, 16. september, Banská Bystrica. Informácia Správy ŠtB Banská Bystrica o štátnobezpečnostnej situácii po línii vnútorného protivníka za 3. štvrťrok 1988.
- 13** – 1988, 15. december, Banská Bystrica. Informácia Správy ŠtB Banská Bystrica o štátnobezpečnostnej situácii po línii vnútorného protivníka za 4. štvrťrok 1988.

- 14** – 1988, 16. marec, Košice. Informácia Správy ŠtB Košice o štátnobezpečnostnej situácii po línii vnútorného protivníka za 1. štvrťrok 1988.
- 15** – 1988, 16. jún, Košice. Informácia Správy ŠtB Košice o štátnobezpečnostnej situácii po línii vnútorného protivníka za 2. štvrťrok 1988.
- 16** – 1988, 20. september, Košice. Informácia Správy ŠtB Košice o štátnobezpečnostnej situácii po línii vnútorného protivníka za 3. štvrťrok 1988.
- 17** – 1988, 16. december, Košice. Informácia Správy ŠtB Košice o štátnobezpečnostnej situácii po línii vnútorného protivníka za 4. štvrťrok 1988.
- 18** – 1988, 19. júl, Praha. Zmena organizačnej štruktúry ministerstva vnútra ČSSR, bezpečnostného úseku ministerstva vnútra a životného prostredia ČSR a SSR.
- 19** – 1988, 23. október, Bratislava. Výber dokumentov z vyšetrovacieho spisu trestného činu opustenia republiky, ktorý spáchali Ulrich Trautwein a Kerstin Hahn.

Skratky

A ÚPN	– Archív Ústavu pamäti národa
a pod.	– a podobne
a.č.	– archívne číslo
a.v.	– augsburského vyznania
ABS	– Archiv bezpečnostních složek
ADS	– agentúrno-dôvernícka sieť
AFP	– Agence France-Presse (Francúzska tlačová agentúra)
agen.-oper.	– agentúrno-operatívny
AIO	– analyticko-informačný odbor
AIPKO	– analyticko-informačný, plánovací a kontrolný odbor
antisoc.	– antisocialistický
AOK	– agentúrno-operatívna kombinácia
AOP	– agentúrno-operatívny plán
AOR	– agentúrno-operatívne rozpracovanie
APZ	– agentúrno-pátrací zväzok
ARD	– Arbeitsgemeinschaft der öffentlich-rechtlichen Rundfunkanstalten der Bundesrepublik Deutschland (Pracovné spoločenstvo verejno-právnych rozhlasových inštitúcií Nemeckej spolkovej republiky)
AS	– analytická skupina
ASD	– Adventisti siedmeho dňa
at.	– atómový
AV ČR	– Akademie věd České republiky
AZ	– agentúrny záznam
BBC	– British Broadcasting Corporation (Britská rozhlasová spoločnosť)
BJB	– Bratská jednota baptistov
BN	– Bratislava nahlas
BND	– Bundesnachrichtendienst (Spolková spravodajská služba NSR)
BÚ	– biskupský úrad
byt.	– bytom
býv.	– bývalý
CBOS	– Centrum Badania Opinii Społecznej (Centrum výskumu názoru spoločnosti)
cca.	– cirka
ССР	– Советская Социалистическая Республика (Sovietska socialistická republika)

CDK	– Centrum pro studium demokracie a kultury
CIA	– Central Intelligence Agency (Ústredná spravodajská služba)
CJAT	– Czechoslovak Jewish Aid Trust (Československá nadácia pomoci Židom)
CK	– cestovná kancelária
CMBF	– Cyrilo-metodská bohoslovecká fakulta
CÚV	– celoútvarový výbor
č.	– číslo
č. p.	– číslo podacie
čat.	– čatár
ČR	– Česká republika
čs.	– československý
čsl.	– československý
ČSLA	– Československá ľudová armáda
ČSR	– Československá republika / Česká socialistická republika
ČSSR	– Československá socialistická republika
ČST	– Československá televízia
D	– dôverník
DEM	– dŕlní elektrická milisekundová (rozbuška)
demokrat.	– demokratický
DI	– dôverné informácie
DKK	– dočasná koordinačná komisia
DKO	– Dielo koncilovej obnovy
DU	– dopravné učilište
EC	– emigrantské centrum
ed.	– editor
elektr.	– elektronický
emigr.	– emigrantský
emigrants.	– emigrantský
ES FMV	– Ekonomická správa Federálneho ministerstva vnútra
ev.	– evanjelický
EVÚ	– Elektrotechnický výskumný ústav
f.	– fond
FMNO	– federálne ministerstvo národnej obrany
FMV	– federálne ministerstvo vnútra
FMZO	– federálne ministerstvo zahraničného obchodu
FMZV	– federálne ministerstvo zahraničných vecí
FNsP	– fakultná nemocnica s poliklinikou
FS VB	– Federálna správa Verejnej bezpečnosti
GBÚ	– Generálny biskupský úrad
genmjr.	– generálmajor
GK	– generálny konzulát
GKC	– gréckokatolícka cirkev

GR	– generálne riaditeľstvo
gr. kat.	– gréckokatolícky
GŠ ČSLA	– Generálny štáb Československej ľudovej armády
HA	– Hlas Ameriky
hl.	– hlavný
hl. m.	– hlavné mesto
HOP	– hromadné oznamovacie prostriedky
HOS	– Hnutie za občiansku slobodu
hospod.	– hospodársky
hro. oz. pros.	– hromadné oznamovacie prostriedky
HS PS OSH	– Hlavná správa Pohraničnej stráže a ochrany štátnych hraníc
hudob.	– hudobný
CH-77	– Charta 77
I. správa	– Hlavná správa rozviedky
IBMV	– Institutum Beatae Mariae Virginis (Inštitút Preblahoslavej Panny Márie)
ICJC	– Independent Canadian Jewish Conference (Nezávislá kanadská židovská konferencia)
IDEC, IDC	– ideodiverzné centrum
ideolog.	– ideologický
II. správa	– Správa kontrarozviedky pre boj proti vonkajšiemu nepriateľovi, od 1. augusta 1988 Hlavná správa kontrarozviedky
III. správa	– Hlavná správa vojenskej kontrarozviedky
INFOCH	– Informace o Chartě
INO	– index nežiaducich osôb
int.	– internacionálny
inv. č.	– inventárne číslo
IPO FMV	– Investorský a projektový odbor Federálneho ministerstva vnútra
IV. správa	– Správa sledovania
IX. správa	– Správa pre politicko-výchovnú, vzdelávaciu, kultúrnu a propagačnú činnosť FMV
j. č.	– jednacie číslo
JRD	– jednotné roľnícke družstvo
JS	– Jazzová sekcia
K 231	– klub bývalých politických väzňov (odsúdených podľa zákona na ochranu republiky č. 231/1948)
k. p.	– komunálny podnik
KAN	– Klub angažovaných nestraníkov
KaŠO	– kádrové a školské oddelenie
KBSE	– konferencia o bezpečnosti a spolupráci v Európe
KC	– Komitet Centralny (Ústredný výbor)

KCT	– krajský cirkevný tajomník
Kčs	– Koruna československá
KEK	– Konferenz Europäischer Kirchen (Konferencia európskych cirkví)
KGB	– Комитет государственной безопасности / Komitët Gosudarstvennoj Bezopasnosti (Výbor pre štátnu bezpečnosť)
KMK	– Kresťanská mierová konferencia
KMV	– kancelária ministra vnútra
KNV	– krajský národný výbor
kontr.	– kontrolný
koord.	– koordinačný
KOR	– Komitet Obrony Robotników (Výbor na ochranu robotníkov)
KPB	– konšpiračný a prepožičaný byt
kpt.	– kapitán
KR	– kontrarozviedka, kontrarozviedny
kriminolog.	– kriminologický
KRR	– kontrarozviedne rozpracovanie
KS	– kádrová skupina
KS	– komunistická strana
ks	– kus
KS ZNB	– Krajská správa Zboru národnej bezpečnosti
KSH	– komplexné služobné hodnotenie
KSS	– Komunistická strana Slovenska
KSSS	– Komunistická strana Sovětského svazu
KSSZ	– Komunistická strana Sovietskeho zväzu
KŠ	– kapitalistický štát
KTS	– kandidát tajnej spolupráce
KV	– krajský výbor
KVP	– Košický vládny program
KZ	– kapitalistické zahraničie
KZUP	– Kultúrny zväz ukrajinských pracujúcich
LA	– laický apoštolát
lenin.	– leninský
ĽFOP	– Ľudový front za oslobodenie Palestíny
LINO	– Lidové noviny
LOH	– Letné olympijské hry
m. j.	– medzi jiným
maď.	– maďarský
MBN	– maďarský buržoázny nacionalizmus
MBO	– mimoriadne bezpečnostné opatrenia
MBT	– medzinárodný budovateľský tábor
mjr.	– major

MK SSR	– Ministerstvo kultúry Slovenskej socialistickej republiky
ml.	– mladší
MLP	– marxisticko-leninská príprava
MLR	– Maďarská ľudová republika
MNO	– ministerstvo národnej obrany
MNV	– miestny (mestský) národný výbor
MO	– miestna organizácia
MO SSL	– miestna organizácia Strany slobody
MO SSO	– miestna organizácia Strany slovenskej obrody
MPS	– morálno-politický stav
MS	– Matica slovenská
MS VB	– Mestská správa Verejnej bezpečnosti
MsNV	– miestny národný výbor
MsV	– mestský výbor
MŠ	– ministerstvo školstva
MV	– ministerstvo vnútra
MV a ŽP	– ministerstvo vnútra a životného prostredia
MVK	– miestna výkonná komisia
MVŽP	– ministerstvo vnútra a životného prostredia
n. p.	– národný podnik
nábož.	– náboženský
nač.	– nacionalizmus, nacionalistický
náč.	– náčelník
náčel.	– náčelník
napr.	– napríklad
nar.	– narodený
národ.	– národnostný
NATO	– North Atlantic Treaty Organization (Severoatlantická aliancia)
NC	– nelegálna cirkev
NDR	– Nemecká demokratická republika
nealkohol.	– nealkoholický
negat.	– negatívny
nekat.	– nekatolícky
neleg.	– nelegálny
nelegál.	– nelegálny
NF	– národná fronta
NMV	– nariadenie ministra vnútra
NO	– náčelník odboru
novin.	– novinový
NP BEZ	– národný podnik Bratislavské elektrotechnické závody
NR z OS	– Národná rada za oslobodenie Slovenska
NS	– náčelník správy
NSOZ	– Nezávislý samosprávny odborový zväz

NSR	– Nemecká spolková republika
NSZZ	– Niezależny Samorządny Związek Zawodowy (Nezávislý samosprávny odborový zväz)
NTS	– Nacionalno-trudovoj Sojuz (Národný robotnícky spolok)
NV	– národný výbor
OA	– organizačný a analytický odbor
obj.	– objekt
ObNV	– obvodný národný výbor
OCT	– okresný cirkevný tajomník
odb.	– odbor
odd.	– oddelenie
ods.	– odsek
okr.	– okres, okresný
ONV	– okresný národný výbor
OO VB	– Okresné oddelenie Verejnej bezpečnosti
OOP	– Organizácia za oslobodenie Palestíny
OOZ	– osobný operatívny zväzok
OP	– operatívny pracovník
OP UIS ŠtB	– Odbor projekcie uceleného informačného systému Štátnej bezpečnosti
OPaV	– oddelenie pasov a víz
oper.	– operatívny
operat.	– operatívny
OPK	– oddelenie pasovej kontroly
oport.	– oportunistický
OPZZ	– Ogólnopolskie Porozumienie Związków Zawodowych (Celopoľská dohoda odborových zväzov)
ORF	– Österreichische Rundfunk (Rakúska televízia)
OS ZNB	– Okresná správa Zboru národnej bezpečnosti
OSN	– Organizácia spojených národov
OST	– odbor spravodajskej techniky
OŠH	– ostraha štátnych hraníc
O-ŠtB	– oddelenie Štátnej bezpečnosti
OUN	– Organizácia ukrajinských nacionalistov
OÚNZ	– okresný ústav národného zdravia
OV	– okresný výbor
OV ŠtB	– odbor vyšetrovania Štátnej bezpečnosti
OZ	– osobný zväzok
OZŠ	– odborný-zdokonaľovací školenie
PIT	– Pacem in terris
PKB	– prepožičaný a konšpiračný byt
PKO	– Park kultúry a oddychu
plk.	– plukovník
PLR	– Poľská ľudová republika

PNS	– poštový novinový stánok
PO	– pravicový oportunist
PO	– preverovaná osoba
politic.	– politický
posled.	– posledný
pplk.	– podplukovník
prav.	– pravicový
prav.-oport.	– pravicovo-oportunistický
prísl.	– príslušník
PRL	– Polska Republika Ludowa (Poľská ľudová republika)
PRO	– preventívno-rozkladné opatrenie
PRON	– Patriotyczny Ruch Odrodzenia Narodowego (Vlastenec- ké hnutie národného obrodenia)
protišť.	– protišťatný
PS	– Pohraničná stráž
PT	– prísne tajné
PÚ	– poštový úrad
PÚV KSČ	– Predsedníctvo ústredného výboru Komunistickej strany Československa
PVČ	– preventívno-výchovná činnosť
PVO	– preventívno-výchovné opatrenie
PZ	– pátrací zväzok
PZO	– podnik zahraničného obchodu
PZP	– protizákonné písomnosti
PZPR	– Polska Zjednoczona Partia Robotnicza (Poľská zjednote- ná robotnícka strana)
r.	– reformovaný
r.	– rok
r. k.	– rímskokatolícky
r.k.c.	– Rímskokatolícka cirkev
RAN	– Radosť a nádej
ref.	– reformovaný
reg. č.	– registračné číslo
REOI	– Ružomerská ekologická občianska iniciatíva
resp.	– respektíve
rím. kat.	– rímskokatolícky
RKC	– Rímskokatolícka cirkev
RKR	– rádiokontrarozviedka
RMV	– rozkaz ministra vnútra
roč.	– ročník
ROH	– Revolučné odborové hnutie
RPČ	– ročný plán činnosti
RR	– Rádiorozviedka
RS	– rozhlasová stanica

RSE	– Rádio Slobodná Európa
RSR	– Rumunská socialistická republika
RVHP	– Rada vzájomnej hospodárskej pomoci
S FMV	– Sekretariát Federálneho ministra vnútra
S VB	– správa Verejnej bezpečnosti
s.	– strana
s.	– súdruh, strana
SA	– Sovietska armáda
samizd.	– samizdatový
SANC	– Slovak-american National Council (Slovensko-americká národná rada)
SAPO	– systém automatického preverovania osôb
SaŠ	– stážisti a štipendisti
SAV	– Slovenská akadémia vied
Sb.	– Sbírka
SČDU	– Svaz českých dramatických umelcov
SE	– Slobodná Európa
SEBF	– Slovenská evanjelická bohoslovecká fakulta
sekr.	– sekretariát
SFRJ	– Svazová federatívni republika Jugoslávie (Zväzová federatívna republika Juhoslávia)
SHZ FMV	– Správa hospodárskeho zabezpečenia Federálneho ministerstva vnútra
SI DBD	– Sekulárny inštitút don Boscových dobrovoľníkov
sion.	– sionistický
SIS	– Slovenská informačná služba
SJ	– Societas Jesu (Spoločnosť Ježišova)
SJ	– Svedkovia Jehovovi
SKD PIT	– Sdružení katolíckeho duchovenstva Pacem in terris
SKS	– Svetový kongres Slovákov
sl. mot. vozidlo	– služobné motorové vozidlo
slov.	– slovenský
SLZ	– Svetový luteránsky zväz
SNB	– Sbor národní bezpečnosti
SND	– Slovenské národné divadlo
S-NO	– spis nepriateľskej osoby
SNP	– Slovenské národné povstanie
SNR	– Slovenská národná rada
SO	– sionistická organizácia
SO	– skupina obrany
soc.	– socialistický
SOU	– stredné odborné učilište
sov.	– sovietsky
SPO	– spis preverovanej osoby

spol.	– spoločnosť
spoloč.	– spoločenský
spoločen.	– spoločenský
spravodaj.	– spravodajský
SPŠ	– stredná priemyselná škola
SPV	– Správa pasov a víz
SPVC	– Sekretariát pre veci cirkevné (pri ministerstve kultúry)
SRC	– Svetová rada cirkví
SRŠ	– starší referent špecialista
SSJ	– Sekta Svedkov Jehovových
SSL	– Strana slobody
SSO	– Strana slovenskej obrody
SSR	– Slovenská socialistická republika
S-ŠtB	– správa Štátnej bezpečnosti
STAPO	– Staatspolizeiliche Dienst (Štátna policajná služba Rakúska)
STASI	– Staatssicherheit (Štátna bezpečnosť NDR)
stran.	– stranícky
STÚ	– spravodajsko-technický úkon
STÚ ANALÝZA	– spravodajsko-technický úkon na tajnú technickú prehliadku
STÚ DIAGRAM	– spravodajsko-technický úkon na dlhodobé odpočúvanie priestoru
STÚ NÁKUP	– spravodajsko-technický úkon na previerku korešpondencie
STÚ PRESTAVBA	– spravodajsko-technický úkon na odpočúvanie telefónu
STÚ ŠTATISTIKA	– spravodajsko-technický úkon na krátkodobé odpočúvanie priestoru
STVS FMV	– Správa telovýchovy a vrcholového športu Federálneho ministerstva vnútra
SÚV ČSZTV	– Slovenský ústredný výbor Československého zväzu telovýchovy
SÚV SZM	– Slovenský ústredný výbor Socialistického zväzu mládeže
SV FMV	– Správa vyšetrovania Federálneho ministerstva vnútra
SV ŠEO	– Samostatné vyhodnocovacie a štatisticko-evidenčné oddelenie
SV ŠtB	– Správa vyšetrovania Štátnej bezpečnosti
sv.	– svätý
SVA FMV	– Správa vývoja automatizácie Federálneho ministerstva vnútra
SVD	– sústava vodných diel
SVŠT	– Slovenská vysoká škola technická
SZ	– signálny zväzok
SZM	– Socialistický zväz mládeže

SZOPK	– Slovenský zväz ochrancov prírody a krajiny
SZVU	– Slovenský zväz výtvarných umelcov
ŠBČS	– Štátna banka československá
ŠD	– študentský domov
ŠH	– štátna hranica
ŠPZ	– štátna poznávacia značka
št.	– štátny
štát.	– štátny
ŠtB	– Štátna bezpečnosť
štb.	– štátnobezpečnostný
T	– tajné
t. j.	– to je
t.r.	– toho roku
TFJS	– Tatratische Föderation Junak Skaut (Tatranská federácia Junák Skaut)
tis.	– tisíc
TJ	– Telovýchovná jednota
TK	– tuzexové koruny
TKS	– talianska komunistická strana
TOS Trenčín	– Továrň obrábacích strojov Trenčín
tr.	– trestný
tr. z.	– trestný zákon
trest.	– trestný
TS	– tajný spolupracovník
TS FMV	– Technická správa Federálneho ministerstva vnútra
TZ	– trestný zákon
tzv.	– takzvaný
ÚDV	– Úrad dokumentácie a vyšetrování zločinů komunismu
ÚEF SAV	– Ústav experimentálnej fyziky Slovenskej akadémie vied
ÚCH	– Ústredná charita
UCHS	– Unia Chrześcijańsko-Społeczna (Křesťansko-sociálna únia)
UIS	– ucelený informačný systém
UK	– Univerzita Komenského
ukr.	– ukrajinský
ul.	– ulica
ÚN SNB	– Ústredná nemocnica Sboru národní bezpečnosti
ÚOS FMV	– Ústredné operačné stredisko Federálneho ministerstva vnútra
UPA	– Ukrajinská povstalecká armáda
UPJŠ	– Univerzita Pavla Jozefa Šafárika
ÚPN	– Ústav pamäti národa
ÚRVŠ	– Ústav rozvoja vysokých škôl
USA	– United States of America (Spojené štáty americké)

ÚSCHS	– Ústredná charita na Slovensku
USSR	– Union of Soviet Socialist Republics (Zväz sovietskych socialistických republík)
ut.	– utca (ulica)
ÚTK SAV	– Ústav technickej kybernetiky Slovenskej akadémie vied
ÚV	– ústredný výbor
ÚV KSČ	– Ústredný výbor Komunistickej strany Československa
ÚV SZM	– Ústredný výbor Socialistického zväzu mládeže
ÚZ ŽNO	– Ústredný zväz Židovskej náboženskej obce
ÚZNV	– ústav zboru nápravnej výchovy
V. správa	– Správa ochrany ústavných činiteľov
VB	– Verejná bezpečnosť
VC	– vízový cudzinec
VHJ	– výrobné hospodárske jednotky
VI. správa	– Správa výkonnej spravodajskej techniky
VII. správa	– Správa spojenia
VIII. správa	– Letecká správa
vít.	– víťazstvo, víťazný
VKR	– Vojenská kontrarozviedka
VKV	– veľmi krátke vlny
VMV	– vojská ministerstva vnútra
VN	– vnútorný nepriateľ
voj.	– vojak
VONS	– Výbor na obranu nespravodlivo stíhaných
VOS FMV	– Vnútorná a organizačná správa Federálneho ministerstva vnútra
VP ŠtB	– vysunuté pracovisko Štátnej bezpečnosti
VPN	– Verejnosť proti násiliu
Vsl.	– východoslovenský
VSRŠ	– vedúci starší referent špecialista
VSŽ	– Východoslovenské železiarne
VŠ	– vysoká škola, vysokoškolský
VŠ SNB	– Vysoká škola Sboru národnej bezpečnosti
VŠ ZNB	– Vysoká škola Zboru národnej bezpečnosti
VŠEO	– Vyhodnocovacie a štatisticko-evidenčné oddelenie
všeobec.	– všeobecný
VŠT	– Vysoká škola technická
VŠV	– Vysoká škola veterinárska
VÚ	– vojenský útvar
VVP	– vojenský výcvikový priestor
vypracov.	– vypracovaný
VZ	– Varšavská zmluva
WTTW	– Window To The World (Okno do sveta)

X. správa	– Správa kontrarozvedky pre boj proti vnútornému nepriateľovi
XI. správa	– Správa kontrarozvedky na ochranu ekonomiky
XII. správa	– Správa kontrarozvedky v Bratislave
zahr.	– zahraničný
zahranič.	– zahraničný
zam.	– zamestnaný
zamest.	– zamestnaný
zást.	– zástupca
závad.	– závadový
Zb.	– Zbierka
ZČSSP	– Zväz československo-sovietskeho priateľstva
ZFP	– zvláštne finančné prostriedky
ZKD PIT	– Združenie katolíckeho duchovenstva Pacem in Terris
ZNO	– zástupca náčelníka odboru
ZO	– základná organizácia
ZO KSS	– základná organizácia Komunistickej strany Slovenska
ZOH	– zimné olympijské hry
ZOS	– Zbor ordinárov Slovenska
ZPS	– zväzok preverenia signálu
ZS FMV	– Zvláštna správa Federálneho ministerstva vnútra
Zs.	– Západoslovenský
Zsl.	– západoslovenský
ZSSR	– Zväz sovietskych socialistických republík
ZST	– Země socialistického tábora
ZŠ	– zahraničný študent
ZŠ	– základná škola
ZŤS	– závody ťažkého strojárstva
ZÚ	– zastupiteľský úrad
zv.	– zväzok
zvl.	– zvláštny
ZVS	– základná vojenská služba
žid.	– židovský
židov.	– židovský
ŽNO	– Židovská náboženská obec
ŽRS	– ženské rehoľné spoločnosti
žst.	– železničná stanica
ŽTZ	– ženijnotechnické zabezpečenie

ISBN 978-80-89335-13-8

97880891335138